Eesti TA. R. Kirjandusmuuseum
Raamatukogu
Inv. nr. 186

pag. 4.

pag. 5.

Jaanepi kihelkonnast
Saatnud J. Wäggi. 1892.

Saadud 18 10/II 93.

Kõrgeste ametlatud

Õz herra!

Aig om lännu - mina olen aigu wõtnu! - Selle wõtmise man olesseda ja koist wõinu ära kirjutada, mis ülige täwega küll juuresolei kaalu. Olgu mis on tõen indale ametlas - mitmel aol paari aasta jaan ülestähendedu wana wana sõi jälgu ette panda. Ma oles lahtnu inembä. Nõh kui aig ei luppsta õi jõs kah. Ka lõiwvate mitme juguti käe kirja, mis mina oja puudusest ja õun vasuseest om ülnu.

Mull om oja arstmise rohtu ja pruukimist ei jõwalmisthen, ehk mi mõa hainutt, kedä kui wõimalik ka Teie jõo jaatma, nüüdsei mahu ja aiga om nahk wähä.

Lõpda jüsku Teid pia kirjaga terwitada

Teie truu jeremend Teie alandein

J. Wäggi

1. Jõe lummine.

Üks nõid mõtles kuna jumalale, mul on awer nii igel aeja, mina tahan nõu enda ette julgest tellida ja nakanu kiuga pääle. Tennu jõe nes kiugetu saanu ja mõtte temo nuts mõje pääle ello ei ole tulnu.
Mõõd länun jõemoola mano appi ütsmoa. Jumal ütelnu jälle julgeste. „Supi kulu üles, jun jumala ära!“ jumala ütelnu: „Supi kulu üles jüri jummal ära!“ mis pääle juji mõtte ei ole üles tulnu ega ka elawa jõesu nii hõrenix ka kulukaigu nõttmedägi ei ole wõija tulnu. Et oma keele ei ole kaalstu kiugetäe jätta pidanu iks ütsnõrd ütlema, „Supi kulu üles jüri jumala ära!“ Supi naranu jõe pääle ja mõtt üles ja nii nii Wanna-jumala ära.
Jumalaal wõtnu kalikil rand lopja ja tiuga nõrwetanu joele nõrwatõu kaa ja matnu et kõõi piiskäuga jõe pääga tunnesji ja nõjott nauget kõrjaeji, lopja kõrtega nõrwetanu ja ütelnu: „Kõõ jõe ja kõõ pääga, mis pera ei ole kõõ jumala-kõõ jõe nutsu kõõ, ehk tema nüüd ütlegi kõuki näita ei, wõiwad ja nei jõela pääle ära mun ei wõi nii näitu saawad.—

pag. 12.

2. Waene laps.

Olin waene laps, nellel eglo ega ema es ole olnud, waeras
jurinu Jaago kano[illegible]nii et ka minagi es ole joanud walgega
nimmest wai mälgast nedu kulla. Ka puulpäewa olnud
ka ega nõnd pime kanni mäljan, kui mant ja nui jäis nõdu
kulun, ol minewa nallon lehma mäsja ja minu nork mage
asja jaunud jäädä. Nii et ka ega puulpäewa peral mul
nälg oo gal pidanu jannan ülgimbä naema
Nits nõnd olin jälle kilda peran mind jannan, nobe kõlle ka
nulo jeetes nits mult mis ema pugjaga Kelmewa, nes Reda
endäle mõnjas naubelnu. Pikan laps joanu kanwa
nes kulun nõla lip olnuwa ja nakan nõnõlema, nagu tes
et temal midagi ei olewat jälgi panda, mis omnigi as kui
temalt nelle nelle joawad. Mult miis ütelan: Nille mis jus
kanwa on? ma lap pugal nõrk kuwa.
Mull ei ole hamet ni jälga panda laps ei ümbert kuugi Kiap
mulle kuwa. Pois länin ja olin waest ukse kaega
kagagi, neda ka kutsinulle andnu. Aga Pikan wõtsu
kamme wasta ja ütelen, mis ma jeo kamega Ei mi wõtta
ole. Pois länin waest, jälle wõi perra selle kuuni jagu
ka ka nuigi palja aigu es ole ära Kõitnu.
Pikkarlats nakanu jälle naibe mainwo ja kamme otu
mind nälg, ei ole jo midagi, jälle nimetanu pois
kuudnigu kuuma, ja kulun waest kagagi ukse kaud ri-
nuga, neda Pikkar kahjle ütles.
Kohe kuud nik elma pälle da nälbas nad kanu Pikkar-
lats, mind om jo palle wajn. —

pag. 13

Pois nihutanu minid pälle jägi.
Olin pälle näen, mind olnu nagla näthinut waja, neda
jälle jõlna pilk pois kuuma länu.
Päale nagla nõdi, olen kampsoni waja, mis ka kuuda.
Päale kampsoni laskanu jõlo ja jõba kuwwa.
Päale jõlo ja jõba jõdi jurna ja mulo nänga
Päale mulo nänga laskanu kuwwa nälki, nagu ka neda
nagu wana junda pois Kiap ütlenuks nagu neda
kema jõlu päraf laskanu ütlenuks kuwwa et rahnem
aiga jagu ära wõtta. Wiel pundanu medagi ja jo alli
jõrnus olnu mis päale wana pois-pojale ütlenu:
„Jõop poig, jõrroka poig, kasi jõak hää jaat, mis
ella jajan jaanu, kui kõamba pulmapeät kaneb
olnu ka poig jõrnuse koonu.
Pikkarlats ütlenu mi neda välja nukpuuwa ennu mina
ei lää mi malle jaibse onõstatuft ära onõstate:
Nõh, onõsta ka puttu! Pikkarlats nüs jutu:
1, Mis om eits? wana; nagu lits, olemiste ütlegi.
2, Mis om kats? . . . nagu kasi jõlna.
3, Mis om nõlu? wast nõlu lõpi pudnu pottu jõlga.
4, Mis om nelk? „ nelk lipsi lehma nõsja.
5, Mis om wits? „ wits jõrnu otsa peas,
6, Mis om nuus? „ nuus hobuse kuub nagu minewa.
7, Mis om jaitse? „ jaitse õõlte kaewa jõgilal.
8, Mis om kattesja? „ pikkaga nagu apost ja nagu kaewat
kasi uspet wõlja, ja Kõngatu Pikkarlatse jannat
wõlja. —

?

wajaolim tõld walmis ukse ja juur, nus nel wõega
ilopat koeb üt olemwa. Sellerlatz ülelim minu
ei istu muidu kõlda nei mullpeab nuld paskjalga
all olema. Rullu lähtru poig ejä pöju pääle et jagu
poig jorrula poiga, häi je pats linwa jaatz, mis
eld jajan jaanü tu teämba pulmanpiät.
Wastj olem da nuldpaskuga tagaji, mis pääle
sidris weel nõnelmu A peab tema wella kare aknop
mõõda joitma mai do tema pääle ei läi.
Selle pääle istje tema põlda mis minema naksa
pelt aina all kõigas tema: Kiriwelt nikkaseni
paugu welle rakkasene! Sellepääle nakatu nikkas
pingmä ja rakkasene kaugma. Wana juuda nõu-
nõuwa ära. Sellerlatzle jaänu põld nein kõbes-
tega ja nuldpaskuga, mis pääle tema wäega nikkas
jaänu.
Seejama pere sidlar pat waene lats õnnele alle pästu
lähnü nei koijel puulpäiwal ööje perast ja mes Jaanna
Na temale sulenuwa wõnra, seda minijas kauplema
Jima lasspõu na koikisti põrraga ära sinwa
mis eidijel waejel sidrikul ole nemelm olwat.
Selle pääle joonüwa wana juuda tema ära ja paändus
pääle mes weriste kamakega nereje pääle, nii
et kama lähe poole kirwi olliwa olnu.
Jmä lähnü kontnaga kaämeelega jaänu mana

kaema, et tema sidlar om pa iks mi nikas jaatu mis
waene sidlar la ts. Sanna ut wolbase kõigatee, nanna
kereje sidre weristjed kambat ja nahka ja mõlkelmu A
sidlar naard talle waatsa, mis pääle ütelem:
„Jats kamba, ints kamba - werpana werinokka“.

3. Saja ja vant.

Ütskõrd olnuwa üken paigan paja maidawi waa-
ilma aigu. Sinna kalmu na jaat ja pallelmu üimaia.
Rägmis ja pruutkui na jajalej ütelnüwä, meil om eski
nimä wäikene ja nikjas; nohe mis wiil jyä jenno wõlbate
ja es ole na kotmuwa jaats pöja õõljes.
Saant lähnu ligembal olewahe jannana ja mano ja
jäänu jenna üüjes.
Ödagu sadtatu saant leha juuwa ja janna nano ütelnü ei
temal ei ole leha. Saat ninijüü, kas sul jeis na ütleg
elajat ei ole? Janno naine ütelnü ei üle lehma ei ole
onull üts nawa elajat. Sellepääle näsknu jaat janno
naipl lehmä ära kappa ja leha ödagus jõõgis nutsa.
Sanna naine paändnu nüll waatu ei sõl lehtu nei
jiempääs ja nui jelle na ära kappa nelega ma jõis
nüll peä elamä nakoma.
Saat ei ole inne mitte perrä jaätnü nenü naine
lehmä alle ära kapatu ja ütlejas leha na ödagus
jõõgis nitnü.

Pääle õdagu jõõgi päskinü jant epä kehma nenjo lehe, ilte laeba nurma wiija. Sanna naene imeetanü nüll wäega jandi ilo, ametegi nuulüm nopso nõrd jäädi jõõga ja weenü pöörd neli nendju egä üttel, ilte laeda nurme. Pääle jelle kennü jandeli ajema ja kerdainiwa magatüa. Jõspi hommõgal tulüs jantna naine ja no jant üles, jantna naine lännü lauta lina naema, loõdnü agga egä nindjo ajemelt nurpa ütte ilo ja lehma jais watt. Pääle jelle länna jant jaaja õagaji, nas nõik waewa lawwa man pöörniwa ja egal üttel olnewa wesi tje jelma ja kanna nõugat kaskan.

Jant kennü usje perani wallele mis pääle nõrk ja jalis usjet wälla länniwa. Peigmehel olüs hobese muud ülent ja prundi olnu jõlg rinnan ja halli mändi jiko jaosneva madi jütte perra. Nõrk pulmarejje jaanuwa joendis.

4. Mardirene.

Meri waeje pois rejo wõtüs Kalda wäega tiige perani eüdale waju laeje.

Jood olnu pooltnejel wäega palju, komaquett õdagüi pedana puiel laksma neid mõtjatt korjama, ja rodo naüdma ja palume jutlatama.

Ütel õdagul länüs jälleri poiskene rassi päiwa orjuse järele õdagu ilma jõõmates magama, jett tiige ja ilmuse perna pole ole tälle jeda õdagu.

Magama heikes, ajema pähet jen nuul õnu nõjüat lema nulle õu ja nulle õu, wõimate nui nõsje eb6 maha jäänü, wõi tnu pirruga Aule, et näita paarji mis jääl nõjjeb. Jääl näitü ta et üks nänamuna ~~paar~~ sahitjett wälja weeremu ja pörmadest müüdoi edasi, pole Mart tälle jäägi nõudnu.

Kulgan muistunu muna nanast.

Kerkünü kenä kana nene wälja ja nakanu nõnelema: „Mardikene, Mardikene, makus poiskene, kannatakannata!, nülljes õnn äitjes!“ — Kui kewwai Aule ja löö löörisase ja maajike punetase, aja kirresje ja karresje nopsike. — Meie mõtja ja nõputa kenõda ja nannu wasta, jus jaat nuusinga luna, jääl nuusingat nammitjake mõistetakse.

Ja jün nuppu löwwat, nõputa nalm nõnda nirwe jelmäga nuppu pääle, nülljes ju õnn äitjes. Kana kadunu ärä. Mart jäänu magama. Ems pernaene nes Mart wiletjet paiwi nagi olnu jmur nõid.

Kewäja nakanu Mart jälle nargan näima. Löönese löörisanna ammuki, maasse es ole nunagi nakanu punetama.

Üks nõnd löödni Mart ütte wenewa naisse, kelle kulnu Aaluim nanakese oppus meilde, ajaru kirresje ja karresje nopsike ja länna mõtja nannu mänu nelle pääle ta nõputanu mis pääle nõs walbas. Länüi nagi Mart jõse aedna ja jaanu õnnewa naniuga luna ütte maja, et Mart weil nunagi üks ilusat ja uhket maja ja asja es ole nänü, olüs kõik nääd

J.

8. pag. 18.

Sääbü ellu äi ukkeh majas ella ja tõ Piirnü ülle paiss
jängi ala ei ep ei Tüdrun mis perõst. Wimäte tulem uus
pääle ja sohtsu magama jäädä vei vari herri
jõsse astnuva ja näranuva nõuvo pidama meis mõtt
kuningat ära kuskada, jõda nõuk kuuln Märt
jõuast jõnna. Pääle näem pidamis lännive nuis
walla ärä ja Poiseüe ronimu na jäänga alt walla
ja lännu kuningad otsma. /Kuugla kuningas/
Wimate vei kuningalle olli noisk ära jelle Sännü nuis-
muidu tõdä sohtsuvad ärä kuskada, jädnu kuninga
õõa nimü üdeldes, et wast om jina jubi wõlu.
? Kuningas jaatnu enõa ajemelle na nõije ja Jeru
jaanu ärä kuskatus. Nüüs nännü kuningas et Mart
olli õigust rõnelnu mis üle ta wäega võõmus olnu et
tema ello pääsõdetus jaatnu ja tennü Märdi kuuljas
melles.

Nii elatü Märt poja aiga ja es ole enäm Jeure ast käna
opust meelen olnuki, jelle õõ jeen olli na jeuresso-
jannu. / Wimate tulnu tal kana opus uuesti miilde,
et ta na olli pääsnu perna ja päe ast nimest nüüs
ja narjuse pälvun olevake ajem nat tale nuppu
pääle liiwwä, mis tema jüs jainan löüdonä pidi,
jelle pärast deadustes ta na kuningalle ennu
nõuvo et tema sohtsuvad minna ja Kuugla kuning
õuldavad ärä pääste nes nõija uuen magavad.

2

pag. 19 9.

kuningas es ole õõa na miilde nüüdnü meneme ast,
vait olli ep ei na iitsen Sännü.
Eudiste pernaje poole jõudenes ole Jeru muisdun,
Märdi ära õuldnu vaat olli jeuri herri nõudnu
ärä hei Sünü nes tema päe ast nimest nüüjunive.
Wimate sohtsuden olonu ta na ies peruse ja nüüd
Märt päästes nes väno ajem nattale nukka Sännü
ja nüüd jäält vaatsa paistwa nuppu pääle polnu
nõud nõnes silmaga loõnu. Selle pääle arvatun
jaina jõsse uus nimest kuningas Märdiga jõsse ast
nuive. Selle pääle ärsäüü Kuugla kuningas tut-
tav jäätme vaatsa ast nõija une ast Märdi abi tules-
tütelules. Ole terve nuis ones nes minno ägätse ast
magami jäät olesi pöödnud. Nes pääle õõa kuugla
kuninga südäi endale mehes võõtu. —

5. Jamm ja Kalk.

Suur lamba Kalk nasunu määratu juure Kamus Piirne nõival,
Kohe tälle na wõimus es' ole armu heitnu ja alli kaleskor-
mata mäno Künnü.
Ütel päeval Kuudnu ta enda väega nelva olevat ast
warsti pikuli oles' pidänü jadama, jelle pärast nannäü
Sännü: Jamm tagasi Kalk lagones! Jamm tagasi
Kalk lagones! Jamm tagasi Kalk lagones! —

Kolme päratse hõimamise pääle sadanu moha ja laimu laskma. Tahtin nüüsinä, mis päratt ja pitkali jadiba? Tatt wastanu. „Pikkali mies wõitjamb.“

6. Petja Hantsust.

Petja Hants jaanu ülespöördt wana katto roha laiska mano, kedd tema kahtnu ära wiia. Peremees jaatu asjale paranu õkwa jaaleja kahtnu roha ära wätta. Petja Hants es ole aidnu, ta olle nõige wähene pealt jelest waraft indale jaadu kahtlan.
Wiimate leppüwa nopsu ed tolle jaa nüüd roha eumb numalegi nisugutse looma tem mis Kõne ära ei tunne. Wanajumdas leppü ka perra.
Petja Hants lännu ja wõtnu naise. Wanajumda läji jaadu kasnu ihualaste naisel näppi pääle mole kasta ja jugunu jumse moha otte poole. Nüüd istnu ehi katsi katsi nalle pääle ja kasnu naisel kaguspidi Wanajumda mano minna.
Wana-jumdas olle kasi sinni pimdnu et ta pidi loda Petja Hantsule kuiwa looma, kedd wa Kõne ei wõtse pelgugo ära kundnu. —
Nüüd nasanu ta ka Hantsu looma kuniskama astoh astanu silmi pääle, millest Hants ehi jolgan istnu

?

Pale on, minna ei ole, Pantsu põse – üks silm, jäältsi kulepole hantsu walgi jäänu. Üks silm prooris weere. Hale on kambit ei ole. Saba on, jarwi ei ole, kõrwu no ei ole. –
Küll ta waht nu ja kunnistanu, parembat ei ole loodnu Hantsu looma mant midagi.
Et nüüd Wana Jont Petja Hantsu looma es ole ära kundnu jäänu ka nõia roha Hantsule.

7. Kirp ja Kärt.

Kirp ja Kärt johtunuwa üks nõrd nopsu ja nanemuwa jutlet ajama. Wiimate nasanu kirp Kärd laimama, üteldes: „Sina laisa ellad – ruumat ütle kunnu, nos oman ehi weel oigat niga pundusi sull, nes sinnal Kärd, midägä.“ – Ka minno – mina nanga ütle nõrraga sinoh wiis sülda naugelle – wai wiis nõnda ette. Kärt küsme nõrd Kärd ära, enne nui ja nüüd üks nõrd omi laisku haiglasi lüümist liigutadas jutlet.
Nüüd nasanuwa leppma. – Üks ütlenü omina Kärja sün lähünesen ütle pilgawa aro nos nõsu ümbre nõsma, selleest nõnimi kumbgi ümbre, jest labi mina ei ole jõudnu sellegil wõi malin. Leppmina nõnno.
Kärt alostanu omma Kärd ka nõhkse pääle.
Kirp mõtlenu, nohe ka Kärt oma minesuega wõi ära ei jõuwa ja kergitanu inda nangamjes.

Kirbal olnu mälle üllo rõõraga oruff üle naraka.
Waranu na, üts pun laden olnu Rõõpleff, pusnew,
mies Reda tagaf hoitnu, nii et es ole jaanu üle na-
raka, ta olle õrgo siise jadanu.
Tai Lõxperdanu tõjelpoole, nosff ka kirpu weel es ole
nännü olewad, jos hõigamu kuigates muu! mies
pääle kirp orleff newrs Tennü. Tai kiiksinu non
ja oled! Kirp nulenu Tai na enda mano üllel es:
Tule jüa reis jüüma, wenni jüuma, waewa Tullu maga-
ma. Tai es ole Lännü Talloldi woitemi näeu. —

8. Äijatare.

Äijatare waraste üttc Tüttarlaste wäi ryfft
pääst ära, keda ka uma Tütrega, kes Talla jäma
iia ja juureseen olnu, kui waraste u Tüttärlaste, jäu
raa waanu. – Äijatare elutseen pääle Reda es ja natte
laste, es ole müid kedagi elänü, kui üts näiste valwes:
keda waraste u waeme Lato, Kuañas Tõõ es nutsnu:
Mõlemba kosunuwa, kuña waraste ufft Tüttarlast
wõra ilus Tütrik jergunu ja Äijatare oma wõega
õelas ja kirmjas joãnü.
Tütrikees jaaden, tulnu peigmees, kes waras-
te u Tüttärlaste indäle naises nõjda tahtnu.

Äijatar kes omma Tütard, ega rahulaft es ole muidu
lubonu anda, kui jüs kui ka oema ära eest ja keda
wäimiis jüs joa nõutama, tolle joa jüs andma.
Waanaabdi nõulsau peigmehele ära et Äijatar es
omma Tütrard muidoki joa wahele Tõpma ja
et Tall warblaw om, kes Tolleff joa Talle määres
andma, kumb õige Tütrik om.
Nii jünduinu nad, warblaje määrgu andmise pääle
Tõõnu peigmiis ega muutmise pääle iks õigede
armastede ära nõudatä.
Se aß olnu nüüd lõpetedu peigmiis wõtnu prunedi
ja tahtnu lauatama minna, mis Äijatare Tütrik
wahele Tõpmisega jälle ei tahtis Tedus joanu.
Ömelegi es ole ka kuuft midägi wällä Tulnu, nii
et näeff iks õnnelik abielo paar joanu, nelle
aasta peräst Tüttär jünduinu.
Seda aigo pidänü Äijatar endale juures nõuwi-
aos; Ka nuumatu haige naise, mehe nattoft
ära olemisel joendis, keda Tema lepsuke
jaatnu ja jäädnü oma Tütre latse mano jäägi
nes jõäle mitte aigu, es ole nõrwa liigutanu.
Müis joanu jelutseff kanwa, jüski es ole midägi jinnä
pärada. – Wõmate Tulnu hää nõnu pääle, et aega
ma umma periß noeff müido nõuki ei joa nüs
jelle pia liff ära näätämä. Keitnu üksköõd
juure nadla Tõõwe Tõrna palawas, midä
Tõrdu jiese pandnu ja nõuldes jelle aigse-

paise perrä länni, et naine kules ja maidas was
ölli om hää, mis tema walmis tanu.
Paine ajanu küll nõwaste waasta, jiski pidänü
oneh jõna pealma ja wiiski ölut maitsma oinema.
Kägu ta tõrdu weere pääle näitlustanu, tõuganu
kõne tõje reewa õrwa waadi jesi, kohe naasi pääle
nabylustanu.
Wiimaste lastinu waadi, õrwa ja naisega
jõi wiide ajada, kos ta waadi jesu jõkke lajatsnu
joosta.
Äjatar kõndnu ütsnõrd küll mitmeda näitsü,
wiimaste joanu ütte jõi wiide rostjeld na ütelnu.
Äjatar kohtunüle jella minna ja olnuki joba jella
pääl, kui ütte imelenu üminat, kes küll nagu?
kuelnu. Wahtnu egäle poole es ole ins midagi
nännu, ka jõen es ole pääle tad ütte wiinuppa oni-
dagi kajunu – paljalt oma jõgäwüse perä ja jalme-
dänü wastu. Äjatar wahtnu nii et jelma punui
jäänäwä, – hääl lännu ins põwenbos.
Ja astnu jella pääle jõkke et näitta mis jõel
oigete om, jest ta nokanu arwu joama et aji
õigen kõrran es ole ja et hääl jõest nostnu. –
Haarnu wiinuppust kinni ja kohtnu Reda ära
karjata, nii kui kui jelgide jõnnanu õõni nakanu:
ära ranja! Reo mino nibo nabolitje.
Oma tüdre nobawars.

Müüd joanu Äjatar arwu nes naiba ja olnu ja et
tema oma tüdrlar, nes wäimehe onajast naugelkäeta.
Läkniü indä wähäs ja länniu jõkke nagu ta wiinuppu
juure põhjast walleale uuristanu, nii et ta pääle wii
tulnu. Selle pääle muutnu ta innäst jälleki, kagasi oma
alenuhe, äsnu jõest wiinuppu wälla, nagu tõlle
tüdrlar kagasi omuetunu.
Wiil kohtnu ta umma tüdrlard jinna jama mehell
nüia, mida ta na kennü, mis jüski häste es ole nõrdq
länniüjest et miis ei nostlan olnu ja Reda pereinalt
na. Ja jätnu uma tüdre jinna kui pernajest mida
miis waega ruttu ära kundnu, onisugune linem
tüm olnu. Lastinu põisel janna laiwe alla, juure
laiwa naiba nii mida tema tulitsid ütsi
täus spandüm, ja ütelnü noorikule mii oli mi
janna rüütnu kas jina na ei Reda janna tulla?
Noorik es ole kohtnu muidoki wasta panda ja länniu
õõsile tüdrikega janna oinema. Õõs ütelnüwä tõlle
janna laiwel pernane aastu ennu ja sõjas. Nägu
ta aastu-jakanu hakka tulitsid ütsi pääle, nagu
ta ära kõrwenu. Weidimese ajo peralt linnanu pääle
Härak wälla – nagu – Äjatare tüdrest jaanu ei oinäne
härak. Selle pääle nakanu tüm mis umanaise
ja perega wäega häste elämä. Kunagi es ole
enämb Äjatari es na tema nurjust kunda ja
nuwa. Härakest olli jäginü tema tüdrer nõuk
ja jugukond. —

16.

pag. 26.

9. Noija tüttar ja vanja tüttar.

Keanu wana nöid, noigest inemiestest eraldi, üksinan poigan. Täll olnu indal tüttar ja wa noja tütar.

Vanjamuwa mõlemba tütrimuss — wäerast jaanu wäga, kõa ja illas tütrik, muna noija oma tütrast ärlas ja inetuss sarnanu jäänu.

Sulnu üksgoo õrtsmas noormees nosja, kellelle ka noidüma tütrast hää meelega lubanu, muna vanjatütrest juttugi es olu tennü.

Müs es olu lasknu innast vanja nuinna pitte wõõdä ja ilma noija noomdusest ja ähwardusest hoolmata, vanjanu noija vanjalatse naises, nellega wäega ilapake abi elun ega päädi läbi joanuwa. —

Üksgoo sulnu aig et nõarik nulga jänga jäänü mill aigu nüüst jüst pallon es olu olnu.

Wana nöid pruuki jeda aega endale lärmupes. Temi joonu uma tütre jaotanü. Tem latse manojängu ei wõjanu piginätti joenahst latse imalikile paja nii joanu kõst joendi, neda ta lepsake jaatnu.

Noija tüttel es olu rindu olnu ja jelle parast es olu joanu ka, ka last imetada — Renne alliwa rõõbolast kappija olnuwa neda temä latsele nrobi jedes juwwe kapnu, nes nälä perast ütte lunu nüünne.

Et last mitte nälga ära noaletada, nänni ta ala tetti. lepsake latsega nas ta ima ütte niwi man mutnu lauldes latse imetama.

Maista noorta,
Jule uma imetäma
Jule laasta lakutama.

Selle laulu pääle tulnu joe nõwjanu ~~o~~ enast nolen nõ ütte pääa, mes pääle ta jälle ine mitjes joanu ja sio joendi piginätti, niwi pääle wõjanu, nolet ta es jaala ootnu.

Mis temü noija tütar ütte lunnu nii lats imetes olu järgi jätnu.

Müs joanu jellest wiimate arwu et anja enamb õigen körran ei olejest naine es olu olnu jelma nõudetes ja jolo näünü lapsake. Müs nalatnu ütt nõrd perra ja tõsa kasitümine es ole mitte waise olnu, nuida nänni mes sema ütge nasjega olli jandenu.

Ja lännu targa mano api küüsima, kark opanu ka, sina tütra tem niwi nolet pääle ta uma joendi ratt pild, tuli nuimas ni a, nui ta rätt wiskas tem õrwa ära palas, jett nii nauaku ni. Täll rätt alale on ei pruugi jull laatut olla. Ted ä rätt jaada, jeda priat jma jolo ja tegema et naist nuiga jeda ei näe. Pääle jelle jaada nõija tütlar norwali moiduki mõista, et ta tõse nõrd jnoga enamb ei joa mängi ja jelega om aja nudi. —

Müs nätoni ka niwi hoobis nerwas ja es lannu pehmu paade, et nema teja es näes. Naine tulnu ja mantsu imist inemises wejanu pigi lapsi niwi pääle ja haanu last nes wäega iknu imetamises. Körwemet marju tunden nüüjenü, mis jääl nõrbes?

Palle wastlatu ülemfilm körwetas wiit kõrwa.

Sel jamal jelma pilgul astnu mis puhmu taha wälloi ja naine jeda nõutlen tahtnu lepsama pandes lõnnu niwi pääle pigi rätt haanu, nes nii ära olle palanu et weidre tulnu järgi jäänü.

Minu pidanu ta naist kagasi, kes Aabtnu ära pägeda
ja tem ütel nu: Et mandb ei voi ema noda minna
sui ja koda iet ära ei joada. –
Mehel olnu joba targa oppuse järgi näisa tütre
jaos lõpsiwalmis jõetu ja nu pea kui ta noda
lännü, suttsuwa kundre peda naide pehtet
wärskit õlut maitsma. Perrane ajanu edimäe
küll waega wasta, justi kui na tõlle es ole perra
jõetnüwa pidänü ta na minema.
Nii pea kui ta tõrdu meere pääle jaisanu el
tõrdujt maitsmisje õlutwätta, nurpsitanuwa
peda kündre tõrdulse mes neiwä tõrwa päes
olnu, nüet ta jinna otja jaanu.
Selle pääle tulnu perispernane noru kagasi ja
nakkanu ja nüge oma rahwaga wäega kaste
elämä. ———

10. Pesti kerwu = ~~Pesta~~ jaru.

Mel kewadjel kesk päewal kalnu, kalu julgse mano
ütse mes / lemeti poolt waimulse / rahwa juttu
järgi oppetaja. Tuu mes nüüjünü julgse näet
näs kema kündjeda nokkaji, mes jun lähüdenpeab
olema ja mida noik rahwas pühaspidawa?
Julane es ole junkuri jalanu, ta olle tõendanu
et ku kolmekt mitte jäält enam saugelse, ol.
Oppetaja pallel nu et püüla mees nii kaltse
olesi ja peda nimetedu noittu selle jaoks es
mes olle weidi mõtlelnu ja joatnu na nõuwet
püha / Hiiepoolt.

Nime tedu hiie nottus olnu umbes natte wakkamaapu-
rune maa tükk, nas wäega illes hain na pesnu ja noiep
olnu nätta et jääl perwel kewadel ütes wanja elaja
järgi es ole tälle näinu ega na ütes hoina ka laderi
ini mejet ega elajott prungitut saanu. Nuus aastu
kulles olnu weel tuttu.
Kesk jõda lagediku najunu peräätajuse tamm, nes
hää jao kesk maatäna wanjanu.
Selle juure tamme tüwel, kiwitse kätwa pääl jesus
kullatt nojo. Selle nojo otsi näinüwä wäega noiep
noik rahwas palemaja toonuwa ohwerit.
Perrane ei ole unetanu ütest nii wanast aojott ei
lehma piimatt, ega lamba willatt oma jaga lasku-
piwile wiimatt, ega pere mees edimatt jõest wiljott ja
wärskit õlut jinna saldamatt. Olnu midagi woetu
murest ehn hädä aatt edimäne nottus olnu Pühal
tamel obi pallema minna. Noik mes nema pühe päew
kundnuwat kundnu waknot ütsindo jäält. . . . . .
Oppetaja jaanu julgsega tame alla, jäält näsknü
opetaja et julane nüüd najo ütena pääras ja järwel
wiis julane es ole wõtnu, paljolt olle nimi tanu
et tema nui jeda püha nojo puttus jalg pääle jeranu
koolma jaap. Opetaja peäle nii ei nüüd naja
üsna mes nüül tälle wäega raskeolesu ja
kandnu tälle keda kõhinejen olewale järwe.
Selle pääle lännü ta julgsega, nes tema jumma
uutnu nõdo – nüüjünü nerwe ja lännü tame
mano kagasi, et tema es ole jõudnu saugelt ni
tame tüwel midagi peäle, pjarnü ta keda ni-

A Sanne küpse ümber ütte nõlluse pi es ole terwes jäänu-
mis päält Sanna omnielo ri ära nuijunu
Sänni karja mano reä pikat paigalt mitte wõega
nangele, ole olnu ja sääsnä karjusel nüüd saaji
pikka paika jüüma ajada. Karjus saitsnu waeste
ja ütelnü et Sa e, wõi ajada jet nüjsia reä ütsellaie
nimetedu kottuse päält puttues, poolest Sa jenna jäma
pattole ära. Opetaja saitsnu wõigüp karja ajada,
karja pois saitsnu wasta. Wümate ommelegi jäänu
opetaja mõne looma nimetedu kattuse päält ajata
reä es ole küll ära woolnwa.

Et selle päält nui Sam ajalt ära kaäwitedu es jäänu
Sema lähidel lõuna puul ollew nõlluse järw Riisti
järwes, kuhu nõigel inämisil kes talwel ülle järwe
minnen ehk juwel weeren näien mitmajuguliji
wirwenkesi ja werpe esijmese ja maadlemise eäl-
nimelt üü ajal ütte teelnu. Nii et rahwas saitsi
wäega kawen nakanuwa hoitma, paljalt mõni
purjen päägä jäänu Talwe öö ajal ülle riisti järwe
käija. Nuijuguselle naiselle Talnü üttel öö ajal reä
kõrtsist koda lännü kuuwalgel woorao mies
mano, reä Semäga, kumpaste maelnu jäänu Sema
wiiwa mehe waeju poole nõianda olnu Sema
waastatsest nõwenb, jäänu waastane nuu poole
olnu Semalt puulnõwenb, nüüwõitsänü Se
waeja nõrtsi jõbra nii ära et waiwalt wüil
jõudnu jalal jaasta. Siis jätnu Sedo rahule
ja ütelnu, pane tähele et Sõne nõrd inämb mino

raho üü aigo, umo ülle järwe nõuumisega ei espita.

Ko Koneldas et jääl kerku wana ss kerkolnu reä maa
jesse waonu mille ajemelle peralt järw jaanu nii et
wüil täämbani riisti otsa jelge päiwaga juwel wiisest
nõatta olewat. Nüs peralt Sedo Riisti kerku järwes kutsutus.
Sänni nõrd jelge miis wii ala jeda kerkit naema, Ka lõuna
kerku wii alt ja na kerku uste jelle päält Sulnu ka Sagas.
Sõne nõrd länni usest jesse nõs Sa ütte tarre jaanu, mis
õige uhke olnu, jääl istnu ütsnaisterahwas ja ümelnu
nülleatse nüdiga. Wümate nakanu rõnelema ja
ütelnu ja wõit nüüd jün jeda ilma edimalt ja na west
peämalt nõrd a kaeda, jet kuiga wüil jüa tulet
jiä jõat ka jüa igäwesti. Mehel es' ole olnu lusti
ola ilma jäädä, jõtnu jumalagaga Sulnu ära.

II. Wana tüttriku wannuse mõrra.

Sõda tüttriku peetu wanaõ ja es' ole jaanu inämb mikelgi reä
jala nii range olnuwa, et es' ole jaanu nendja ola päält
panda. Üts tüttrik nõudnuki jet wist üsälene es ole päält
üts nõrd puulpääwa õdagu Sõiskega üttes nõiwiku, jelle
ao pobinu ja nokendanu nii-pama janna pitsi ära.
Olnuwa Sõije nüüs jannat radunuwa, nõusanu Sa uma
wannust naema. Murdnu jalo ola päält nännü et
nüllelt wõis wüil mehele minna, ob õnnetust es' ole
jaanu inäimb nendja ola Sakat nuiga juurembat
kiskmisega ära. Pidanü nännatama.

Rahwas läinud magama ja wõtab juures Põhjelaga jõudu
et Kübarina peremees olnud.
Hommogu ärgitu Kübarina wõik naabrisse läbi pernaal
näsknu Tiidel jänna mano palma minna, lats läinu
joosten tulnud tagasi ja ütelnu: Memm ää, mem!
Lüü istse lawwal, olen mutt sinnas kamaste wahel.
Nüüd läinuwa wahwad palmaja lõõtnuwa mis Kübri
palle ellijohtunu. —

Jõne nõrd tennu jõda jamatükki jälle wõnu kütnik
laudan. Ja wõenü lambile hainu, ütelnu müüdi, et
waja naeda kaõ piõsuül mehele joama. —
Ütelnu lamaste jalu pääle ja pandnu jala nõola pääl
Jõje uuenewa jõba amuski Jõõtse lauda mant ära
tulemet. Wõimate joatte pernane latse palama.
Jüürikats joosnu lauda mano, nännu Jõõtset jalu
pääl istwat ja joosnu tagasi, ütelnüs:
Mem Jõõtse istse lamba jalu pääl, mutt sinnas
kamaste wahel, mida lamba lakkuwa.

1889 aastal kirjutatud jüttu, Waeu wend
täiendus ja õiendus juure lisata:

Waese wale jõesaa mäe alnu üüse inemine ja
päiwa juun näkku. Laenu tal õuenurme pääle
otsa antud jõõki.
Mis naisel järgi andmatta igatsus jugu loop

nätta jaada olnu, jüri jaatnu ta neid hõbe laiwaga
üle mere ja lubanu jälle jüw neilewasta tulla
kui nemia külast tagasi tulewa ja õeda onne wõeru
järgmisele hõisawa:

„Kürdu, müürdu — tule laps lainit, tule
puista purtsit. —

Weere hõbe laine jalle nüüdmise pääle näile
wastu, jüw jellele pääle ronida, aga kui weerin
laine wasta tule, jüw tüdgi, et maatja olen
jaanu ja jäägu omale mõale. —

Laine lahkunuomatt armsatt melett rõõge
kolme latsega ja lätnüd wellele külla. Wei wõtnu
neid nüüd lahkusega wastu aga meelitanu edimält
jüward pääle, kui jõeca ni dagiewõ olejõudnu
wõlla peitsitada lasteli. Rõõge nooremu jüwar
oli lahkunu enda ära meelitada ja õnelnu,
onnele ija opuse ära, mis pääle ta jaab tulema.
Weli läätnü pürsü hõbe nuuliga ja lännu mere
wiirde ja hõigamu, Kürdu, müürdu,
Tule laps lainit, tule puista purtsit.
Hõbe laine wiirdünu wedä ta hõbe nuuliga
lasku mille pääle jee werit jõõ joama. —

Külan olemist joonu wiland ja nenna tahtnuwa
ära minna, aga mees weeren näide hõikamise
pääle k ilmunu werine laine. Niidõlma tälle
teeta et ta müb om ära antu. Nakanu ennest iskma
iskma ennast rüüge weimate iskmi ennäst
köwwo lahse otsa ja tolmu, rüüga noorema
tütre selle päraste et temata ärgandis olnu nõo
külge eiplen nõo tema igaweste peale wärisema
ema were tüü saas jüüst. —

IV Aritmisest ja wonoste usust.

1. Pahuse ehk wooi sõnad:

S A T O K
A K E P O
T E M E T
O P E K O
K O T A S.

Neid pahuse sõnu kirjutetas seitse ehk üheksa
paberi paberi pääle pleiatsi ehk nüdiga
ja piiritas neid niisama pleiatsi ehk nüdiga
ütese sõrd ütesa sõrd ümbre, ega ringi tõmba-
mise man ütelda: Hossa, pilla, kolli,
patsar.

2. Maru hõda sõnad.

R O T U S
O R E T U
T E T E P
U P E R O
S U T O R

Neid sõnu sõõdetas ega täht ütsi kuhu
paberi pääle kirjutetu sisse. —

3. Tule sõnat.

Ne ma, Saija, jesse, waik.
kirro, matka, rebo onnis tesaneg.

7

Jule jõnadega käiolatse kolm korda ümbre tule, kus juures neid jõnu iga käimise juures ütlema pääle ja tuli pääle jälle pääle ära kustuma. —

Ka keelte tuld hõigates: Laurits karja. —

4. Witsa walu jõna.

Wits willatses valus koimatses. —

Ka olma wiiurit jõnnu keda ette ütlejaid teadnud:) Neid jõnu prunkinu pesfeta pesfmise man, mis pääle ka ütleja walen es'ole tundnu, ehk küll peran iks vängaste pesfetaw haiges jõänu.

5. Siuru wõlla kutsmise jõna.

Saatan sau alt. mis pääle sing wõlg tulenu. —

Siurgu pantu sinni, kui nätte, mõtta jõg minewat, ümbre mõtta. kõndmise lõp katstõistkümmend kord. —

6. Nõija jõna.

Nikka, nakka, junda kakka, pingli poska, um-fum. —

Ellewo hõppe, nõidusse voli. —

7. Kui laats ära sokutedu juurde tehes ahu luuwa pääl, kui rõhtu walgale on, vapuledes ülem alaste leewa ahu jure üm nost lõuna wõlla jure.

8 Haiju kammits.

Kui laats kõndma hakkab, ehk kui ta jalgu ristipand ja vaatab haiju kamitst, polw neljapäiwa õdaguet. Laats pantawat lõwe pääle ja vaatawat vastelt maa wäidlega kolm korda. Jõnge kes ka mangiab ellema pääle: ema mis ja raat? polw korda mis pääle ütlewat ja kamitst ja laats nõkkawat käima. ka wiiwäbat polw ehk nelli ära pääle kes haiju kamitst vaatawat. Witt kui lõwe pääle vagomine midagi ei awita.

Kui vastas: Wõõs haiju kamitst.

9. Wastatamine.

Möödetas wastaga last riski kõsse käega üle, et wana juudas nasse kinni ei panes, om haiga jüs tõstetas lats ülesse jalgu pitte wastatka ja wiiskatawet ka positawet.

10. Penitõbi.

Kui lats nuusk, ehk nuutsk jis om penitõbi jõi last pandanse jälile läwwe pääle ala maha jõi lastas penil kolm nõrdüle käsma.

11. Kahro ehk karro tõbi.

Wiias lats aidsjai kohe ja wõõgitas: koleru jeh lats! kahru jeh lats; kolm nõrd.

12. Siwiru hõda.

Kõuds mälitas kerra jõ pandas kerejelle, kohe wett pääle wolitas, nii et wesi läbi kere se aljo jumsk kohe annumala om panku.
Sinna enomake juosku wiiga mõstas jälmi.
Siwiru hõda omjeo kui jälma libi jawa wolet pidõmata.

13. Kui latse jun illa jumsk, jüs wiiskawat lats muuta härja mulgu mano ja hellawat polm nõrda jungs, myt.

14. Ei mõtse mahlaga mõstas jumd, et juwel jun ära ei põlas.

15. Kui juri päiwal lume om, jüs mõstas lumega jumd et ei põlas ja sjugutas elajit lumega et nimi ei läös.

16. Kuji rõsk laste /sipelgate/ pesa jülätäs ja hõidas nägu wasta pesa, nii et kujipunkte nõo pääle wõiwa kujsda, et nägu ära ei põlas.

17. Kaisel ei wõi tum perõtt hobena wasta et ta itte wiisi lobises, nii et hobenal aigu ei ole rasjuda.

18. Kes willett waravatas tollu ei läi lomba edasi.

Loomadest.

19. Liblik: Nõet muska liblikute ümmert nõrda, Laob mure kõne aasta.
Ülerüw liblik – muretsik kirjew ilm.
Wolge liblik – õnnetu aasta.
Kõllane liblik – koigeje aasta.

Kõrge.

20. Kui wanal kuul wõlla hulk on hää kewade noorel kuul kolw kewaja.

Ajabkäniloom.

21. Nõet linnun, joawa pikka lina, jaist am lühikese lina, kiwipääl nõwa, paripääl mäda.

Konn.

22. Kes kewaja konna wiin näge – Ael naudun juwel warba ära. Kuipernane wiin näge joa rohkeste püima.
Nõet koolut konna, paljo tõbeja haigutt. –

23. Kus mängse mäe otsan,
Kuratille ringu otsan.
Jule jüja nõe poiga,
Kiri poiga, mõe poiga.
Anna julle ime kuue,
Siidi juurusjera paela.

24. Kolimane karja wits wijatas kattujele – kolm kerwa juwes jääs. Ri tolm ei ütegi jaun murda et lamba jälg katsmi ei lää.

25. Kolm keppa keppi wijatas, enne kopat maarja päiwa, üle karja üts ütte järgi, et lamba jalg juwel katsmi ei lää, kui ei jõuwwa karjus wijata lät lamba jälg katsmi. –

26. Kui lehm ehmest kõrd werd kuseb ja nõet, jinna kusatas pikka usja kattuw pääd i maa jeje. Pikka wiljaga ei tolli lehma kuiwwa et werd es nakkas kusele.

Hundile toidulupa.

27. 1000 kattupõed 100 jarwinut 50 wiis kuuma rein ninna 60 kompa jalga.

28. Edimett wörda wooſaga kuiwarſe kaſſile ütelöes: wolu waoſile kirin hobeſſe. —

29. Edimett lume pillutaes wirmſelle, et nitſine ja prusjaku ära waoſſe. —

30. Sawwi peal ſolmett hawwaſt tooma ja jeelegu ſolm wana kuu riidet jawihſemejie waoſſe kutſe prusjaku ja nitſine ära.

31. Wana aasta ödagu tõmataes junkajoelga, et joly juwelära es hawwes. —

32. Anne joani päiwa, ſolm päiwa ohtitaes palo ruuje, wahe tuſe aratmijes. —

1. Latſi laul.

Kari mötſa aeti,
Karjus perropesſet;
Wits kätte wijati,
Kaela kätte waesati,
Muru puhu murrati.
Tjun, tjun, jeda latſ
Kuni löista tulla nõſa.

33. Kohma nüsmitſe joamiſe pääle, edimett wörda nüsmiſe aigu peolaku nüsjal höpe jörmas jörmes olema kelligawöimi nõſu läbi waatedu, et edes pääle ülles es ajaes. —

34. Woonanene nellel nawwajanal otſon ehk lehijeja jilma neid jöönu juſi ära.
Kiriwole nõidetu pühſiwoho nottiga naale et juſi es jöö.

35. Edimett nanamune wole löhitu palja näega pukku, et nana ehk ani wöi paatu, munemitſ maha es jätto. —

36. Seda waſket es olejaetu kojuma nes pääle laulu, waet jeda nes päega laudas wälla. Kui wask edimett wörda laudas löitu pidaku wolu wörda ütlema:
Joule, löök juſi nanja.

37. Kui meheſſe ömawaſi es tohi ka laiwpääle istu — muido laiwat meheſſe mötſa ja kukka.

12. Lumpaine.

Olnu jägisene aig, rehepapp kamandanu rehe ümber
ja walitseja tulnu ka sinna ja üöelnu tälle, et nüüd
wõit magama minna tarre, sest wäras ei luetta om jodanu
ega seddagi ei tule nüüd wargile.
Ei! wastanu rehepapp, minna lää rehemaalt nokkes;
jõhtus midagi õnnetust; nõ jelle sest jio waataa. —
Ütsk tulnu nätte, rehepapp heitnu tare lähwe ala
magama, pandnu silmwe pääle ala ja wõtnu pea tälwa
kirwe ja tikkutaoja ka legi. Jul polanu weel
lambiga.
Ehmoltnu wõlan äigel waga, nii et nõige sergimist jõnu
oleõ wõinu ära kuulda.
Häkitsetsi kuulnu ta rehe jaina pääle nõrwa tuule
puhkmist. Ja tenna tuul wähombaa, tuul läänu
weel rangembaa ja puhknu waata rehe jaina,
et nõas wai nokkel, et näitk wabjenu. —
Wiimate peatanu tuli nagoori ära, mille järele üts
paksuus olnu ja alomiss wärrä wolgo-le jodanuwa.
Pääl tulnu üts waske nagu jisse wiirdünu tema
jalutsi nuri siwi müüdä.
Pääle jo lännanu tema pääle üts imelik waske
nagu, mille liitmise alt ta ära holwatu, nii
et jälgu ega näsji es ole jaanu lüügutada.
Ja tahtnu sumalast pallelda, kuel olnu nii rangel
ja jõna sõnnu juuwe ära, inne wõlja üttle-
miss.

Ta jaanu paljalt ütelda, Akko, Akno! Kõdjewalt.
Siwi muudu nagu waonu ahjo sun ette ja jäält tagasi,
rehe ala jaaden wisana tule argi õige nõrwaste rehe-
alobse pomantut müüdä kõll, kõll, kõllpõld kõll,
Selle pääle olnu wärele räginat kuulda ja temapäält
kadonu lumpaine ära.

Hommiku otsnu rehepapp nõik kattusse läbi, et
näitta jaas, nas mõnda jälge noski löüdä om.
Nas ole löüdnu midagi. — Tappitse waatule argi
löüdnü tõesti rehealobse jounot nagunu hunniku
jest, nas üalgi nõ oleõ kõlnu tappitse wiibi.
Wist olnu se tappits tälle nõige armsamb jest jelle
mann ahjo jeg[illegible] rehepapp.

13. Sess. (Jisjek).

Pääle wiimat Roodsi jõda näitsiwä, nii jeguttse hulguse
mi maad ümbre ja ruisewa nõik ära, onis wäl jäält
üle oleõ jõänu ja näide näitk jalle. —
Rohkemb jüa mehe muudu nelle jeau wa palju nasi
löüdu. Üts nõrd nännä Wana Kubjüri eja Jüri
(pöneldas lapp lapsi elawad Kroatuse wallas ümel ka
päew) eesti tulnuwa, uma waranduse näide eest
koiten, iiten oma Tugewa jõu pääle loota - nõrku

pes. 46.

ennest parsile ära-vehte. Reheahi olli ära palatsu elek
perä palanu. Et parembat jäa wiesta inamb läida es'ole
olnu wõtnu ennogi pesi pun parsile indäga ülken.
Naisterahwas jisse tulnu aige hää näri jesse – tõma-
nuwa undrinu üles ja nankanuwa ahojun iin tagu-
puult paistma (püstelema).
Wanajüri mõttel nu nüid paraja aa olewat, nakanu
omd wilets ja jõa wiestaga. ülesanetuid wainlasi
hõlpma ja pesnü terwe droppi jesse pakkus minema.
Mii kuduinu ta terwe heinne naiste wäe pual maha
paljalt ütsinu saanuwa pakkus minna.
Wanale jürile es ole näige wähemalt midagi
jõhtunu. —

14. Ka jisse rüüwmise aigu elanü ütz wägimiis nelli järel
tulew jugu, ütz wõsa; „Toower" nimega olnu. —
Sele mehel ei ole olnu mitte ütsindä range jõud-
täle olnu päale na jõna nes tõa wõinu mutide ütt
hoitnu et ütski talle jisse es ole lännu. —
Ütskord olnu sala sega nokton, kui jisse hirmus jun
para näide maija tulnu. Omal julgusel nõssnü
ta ära nakkas, ja es lännu na aho laade, seni kui
nõia jisse pisse ja mõõgaga jisse tulnuwa.
Ühe ütt wõitlemises olnu tall paljalt pesi pun,
Sääli wällä saraken nankanu ta wenne jisse

kui vanna mõis rolli maha nukma, nes inne pakkus
takinu minna, nui võisi pisse tihjas kastu. Pagemine
olnu näil wäega vaske.
Rihe ümbre naudse olnu 300 jisse jurenatu.
Pääle se nutsnu sulase na peidusest wõlcä ja ütelnu:
„Nüpoig tellitäs wainlasse!"
Selle pääle rappunu omme võiwit kost nimele
nui pähkimit wäega polji maha sadanu.

15. Seere marjast kaudunu latse.

Ütskord elanu ütz mõis, selle seere marja jisse jündünuwa
nats latz, ütz poig ja kõne tüttar latz. Tüllar
latz olnu ja weel nasunu ime ilosan.
Mehel es ole kas tera midägi tellä olnu – kõtnu
nasi ja sal, nõutnü hõlli nimse latswa mõtsa
tii wiirde ja pandnu soe ja nasi hõllütäma
ja hoitma.
Pääle selle lännä jäält tüd müüda ütz mõis – näinu
ja nimknu latsi nimse ladwan istwat, jettejsi
ja nass olliwa mõtsa jimuskma lännüwa.
Mõis wõtnu latse ära, weenu wordja nas watanu
üles – tüttrikutt rasunu pilttilewo tüttrise.

Mõne aja pärast pidanu illus kaja Tüllar ära
wiß omanprunteldes hakatuseß ilma et Temast
kõige wähemat jälgi perrãoles jäänu ja
Talosse ajunu inetu nimal Tütrik.
Nüüs joanu pettujeß arwa, kuiki parata mi-
dagi es ole olnu. Nii länna mõni aeg müüdi
kui üks kõrd illos Tütrik kodo tulnu ja kõnelnu
et Tema siwõrsa muudosiija jõõda kui jeo
jün oleja inetu peap joama iß ära hääwi-
tõhes ja Teda pääp tulema mere wüüde ära
päästma. Selle pääle padanu Te ära.
Nüüd olnu hää nõu kallis mis wana kannus
tetti, Wiimate nõiwõnuwa janna lämwe ala
hawwa sohe tulibsit itsi jõsse pandnuwa.
Nüüd ütelnuwa wana Tondi Tütrele agu-
dema ka tahos janna minna, mida Tema
ka hää meelega lubanu. Nüüd joatnuwa
Teda janna, nii et ta kaukt Talis te ässe
pääle hauda jadanu nii et ära polanu.
Nüüd joanuwa nüüd hõelast wallale
kui Teidmõda olnu kuis ilusat Tõgap
jõada, mis Targa abil ka kõrd a lännu.

Oma Tütrest käskinu ~~pada~~ Tara jõdamoodu ära põsta
Mere weeren ülle kõhededa kiwi pala wos käsk
pohi illus Tütrik istma käiwat ja ennem oma
pigi rätti wiskowad. Nii pea nui jeo wõttes
ära palanu om Ta ka wangitt jäi.
Kajuwanemb a kenniwa ka nii ja kui Tütre
pigi rätt ära alle palanu, nii joanu ka
ilus Tütrik pääste tes.

---

16. Rahwajutt.
Jõukaks joamine.

Kats karja poissi, üks peremehe poig, Teine korwulse
poig joan käüniwa karjan; nos ka Teine Tõsse
hää jõbra elnuwa, mida joba näide karjo ga
kokko käümine a walda nu jeß et kõwa kiwi
jo jünni kokko.
Ühtel pääwal nännü karja joan mõtsan karjat
mille kangel millu põtka, selle ß mõni mä-
lebanu maan- ofast jäisnuwa ja jõõniwa.
Poissil olnu kange hirmo jõõtru pääsiga
kosta, mis perat Ta peremehe poja käest

40.
pos. 50.

püssi palelnu, kes omale jõbral, ka es olo luba-
nu seeda.
Kodon jelettanu wa na ka oma johtumise põtru
mõtsan ära, mille üle kõik wahwas naanuu
et, nas põdra jinno jinnä uutma jäiwa. Muue
tüia son ilma weeren nu joba omawa, ilma
jinott kõhele pandmatta.
Pois es ole näide küllu miskis pidänü, wõi
õdagu püssi ja kraami üten ja naskana mõtsa
minema. Janomin Tulnu Tälle tõse tare ja
wasta ja küüsünu: „kohe ja wa poig püssiga
õdagu niiud lääte?!
Pois jelettanu oma päivatt põdra nägemist mõtsa
ja et ta niiud tahtta neidüse kütmä minna.
Iwana ütles ütelnu, ei! kui ja, wõi minna,
kes ka spoisile palgalt nalja tennü. —
Sina piät seidel ja korwi üten wõtma ja
jis küge tärwega kuusto üles ronima, jett
põdra omawa wäega pukka looma ja kui
na jinott haiju tundwa, jis oma kos
kolm kümmend kadonu. Selle ei jää
muud nõuwo midagi nui piatt kätjalt tagu
ji kõda wõjsma. —

Ei minno apuse jõrgi, agu ja oma tähkü paremb bi
tõbi mängit ja tännu minema. —
Pois mõttelnu, mis nüüd tehha! wõimatte wõtnu
wanamehe nõnu kuulda, tännu tagaji, ja wõtnu
korwi ja jega pudel üten.
Sis tännü mõtsa jinna kotalikos päiwa põtra
nännü, roninu ütte pinna kuuste üles ja nakkanu
põdra jinna tulemut uutma. —
Kun tulnu üles ago olnu ammuki keskenu, põdrat
es ole küngligi kuuldagi, nälki olnu.
Uutmine tännü igäwüs, jett muud hellemes ole
olnu kuuldi, kui jugu kohne krooksmist ja hai-
na rästiku laulu, ka mõne üü linnu, nigu
üü kulli, ja koiwo jikka meenutamist.
Pojjel nakkanu kannatus otsa jaoma ja tahtnu
tagaji kodopoole kõjsma nakkata, kui mõdinat
ja ruiwa osse praginat kuulnu.
Pois kullelnu ja jooma wareti arwu et müüdä
tema poole tulnu.
Weidikese aeg peratt nännü ka nui tõsel pennü tagu-
dikku weeretl põder tahat nelji, tema poole jooma
kelle nondal kahr kätte pujagu jooma.
Pois jaonu arwu et kahr põtra tahtan aja ja
mõttelnu ütta jaaki küsk tunde minewat,
jett et jinuskjit koobis wõimatta laske on.

2

Kuna ka ies kostu põdra kohr ära pulgendab ja kõik oma jäät, kahru koskmine ei oles midagi ahkanamu.

Selle wahega olei kohr kaske pujaga opwa seuni ala saanu, kos kohr hästi felt jalsma jäänu ja käppaga paele märki andnu jalsma jääda. Ehi sihkotanu terwiste pätrale järgi.

Pois mõtlelnu mis tetta wõinu püssi ja koskma hõne höjo järgi mõlemba kahru puja maha.

Pois läulnu püssi jälle ritäis. Es ole lännü ki palju aigo kui kahr, pätra tagomine kuts hämasdega jälgi piirtü pooige mano tagasi jõudnu — kohe ka windsi maha wejanu ja poole kes pikkali maan, näudänü ei ajuima nakkasi. Poja es ole kumbgi korwagi liigu danu. Kahr wõtnu puja käppi wahele ja jõõda nelä käppa pääle ka jooses ei midägi elatta pooige man tähendänü. Wiimäle nuuskenu ja löüdnü haawa rahu suse kohr weri wälcia jooswu. Selle pääle aijanu is tuskalleja tõstma hale tal müramsje hõilt, kõenu läit poja

ja löüdnu kajeda koolus lewat. Wahtnu ümber kõõri nuuskenu jälgi kumastki es ole arwu jaonu. Wiimäle kõndnu über kõõri ja löüdnu kuuse alt poisi jäle. Nakkanu kuuste wahtma ja nännä poisi ära. Nüüd nakkanu kuutt juurest järama, järanu nii et kõlda juurte sangele linnanuwa. Jeda leiud tennü juure waluga ehji. Wiimäle nakkanu nuuste ülles wõnima, mis tälle ka lugewate käppi tõllu ka wõimalik olnu.

Ehje müüda wõniden länü poja kiiremalt ede ji ja peagi olnu ta poisi man, kes wäi jedes oma jurma kigi nemiste uutnu. —

Pois olle kuulnu et kahru meidu maha ei joa kosta kui ninna all ole watt walget tälup. Kahru ja poisi wahel olnu weil üks jüli maad, jis tulnu poisil mülde, et tõl päälc püssi puttel ja korwa ka weil ümawa. Ja wõtnu pudeli koskma pahaule pääle kuuluda, kes tollest es ole kuulnü jätänüki, pois wõtnu ja koskma korwi jädada, mille pääle kahr pääle ülles tõstnu, nii et pois walge märgi pääle kõhku jaanu. Pauk käunu ja jeeg — kõik ragi

?

Jetles kaho asse lõhi maha jadanu.
Pois uutnu wiil kikku aigo, niikawwa kui hago
kulnu ja roninuses wiil kuusest maha ja kokkam
kodoproole minema. Kattow ronelnu umast
nüüsetsest wärgist kodo rahwale rõnelnu. Teoliss
kes wiil minemata olnuwa rõnelnuwa mõisan
ossa kubjalle ja walitsejale.
Mõisanõlnu tollkõrral polgu wiiuist jäksu kes
küik paisi jaksi joaksi oma silmaga näkka lõkkise
wa jetta ja kahru murtu põdra ollu pois üles ossuna
pellemidgu kahr watt mõni wago poisi wahjuwa
kawwen ara kokkamu.
Pois jaanu juurest wiikuse nüüsiwõõrastu
näett ja pöälegi wiil raha, jetta walitsejä
andnu 25 rubla herr 100 ja mõne wõõra
50 kümentüjn. e. poisile meele hääs nii
et ta õige rikkas käsitsell jaanu.
Mii olli karjs poisi jahi lugu.

Minetse kui jüttu on süll nagu rahwa oma, aga wana waras
raugel.

Päiwade tähendusest ja wõne kõõna.

1. Sis kojus hää kesse, kui külwmise aigo pöhi Tuul om.
2. Neljä pääwa ei olewat, hää loom saija kõtta.
3. Kui naiste rõiwaste jaun nõgel natuki lät, tuu tüt-rik jaa märsjas.
4. Kui kawwa pöält ehk kõtti pöält pukil ümbre ja natuki lät, olewat wiimne jõumine. —

---

1. Igöl ütel jüttjaen, magu man.
2. Iga üks jeda kuwamust tõmbas, mis nüna ran-natas.
3. Üttest o kaks ta iks wõtma nakkas, olgu wai nünath
4. Pehme kui äma hõü
5. Ammu ma mõtsü müraji,
   Ammu tõkkise ma Banokest.
6. Söige kangu, jaage kangu
   Arge kawwa ala laske,
   Arge pange polle ala.

7 w.s. Mii jappa kalla, kui jõppa haaras püüma.

8. w.s. Kui elu nii ehte, kui võrmu nii võiva.

9. K.K. Ja puss kui jussi ja jüttus kui tjiga.
Ja jäi mill üngitjema.
Oh da puistas kui kõhu ära.

10. w.s. Suure jõõva, jämme jõõva, nüts kaalo nulätõje.

10a. Avita menejat mõrsjatja ajujat maija.

10b. Puttus punde vabaus vaaga.

10c. Kos lind liigu tas, sinna puttsa pudines.

11. K.K. Hiino aja ja meri wemeldas,
Kar kos õige jässek.
Ka wõtwa kui mardlase.
Oh kaõiva kibinal kabinal.

12. w.s. Moka jääss man maatu, kõrvale nõnelä.

12a Ima näsi roõnd, uma kaal kand.

12b Ki põse pöästä, ega argne jalosta.

13. w.s. Käsi käele wiiwoli, jalg jalale wõi.

14 K.K. Ja om kui pütsk /käus/ Ja laask kui pudsett, Ja Lask kui pübust.

Wana wõrs:

38 Haaga ei tohi tarre pühkis – jis vehitjevat kanaks /ärä/.

39. Kui tõlle rostusse, palja maa pääle magama heitat, kos müger all mütt magamise aigo, jis jaawat roolisselle mise hädä /langetõõ/.

40. Kui hobene ehk wars, maksas ehk wahendas ja jis üles paistedas, jääl wõiw rüse pattu jun maajen olewat rahq.

41. Kui püm haly, loodu wolme peremehe maa pääle, egätt üksteb kolm kiwwi, mis püma hanomise pantawat ja neid hawwu tedawat.

42. Jaanipäävä hommaegu nüsjetäwat lehmä ära, mis wiilä poik om, inne pöäwa tõjemiitsehkus muist, jis tule wat wõrk wiilä piim jinna maja pa jõudetawat äglegä /pernafe./

43. Jaani pöäwä õdagu pidäwat kätkia, kes mehele tahab minna, selgä riist ti aro pöale minna – ja jäält ütte jugutsit kille, egäst ellest üttesse kille; kor-jama. Neid ille piäp wanikus kudama ja pöau üüs magamise man pätkijatma, mis tia jis pulma joaja elek muudunen nägo, tkim piäp jiest täida oninema. –

15. K. K. Ja om öige jittsehmelse. †
Ah jina nahkjarw!

16. Kas mino puhasperje jino jiltsaste kaimaste warn om?

17. Kos tõrra, jõal jõrra

18. Ja puistes äri inne jä om walmis (lapp jõu.)

19. Pia uma mosk (lobjejale).

17. Hobene, rebane ja jusi. (Jeelmaks wõib originaal kuikuti ol olla.)

Rebane ütelnu hobejelle – wana kerunjelm om meile külläle wingerpuusi mängnu, teemi tõlle ka ütte hambawinga – ja pidänüwä ka nõwwo. –

Rebane länniu wõjokrüimo mano ja ütelnu: kuis jaasji mii hobeje indäle pruukos tes tetki ja nonsanuwa nõwwo pidama. –

Wünate joanuwa tolle pöale – et rebane küsut joe kanna hobeje kannagä sõnko ja sui rebane kopp tegge pant jusi lahsama mõtsa poole ja widi hobeje indägä ütten. Kos ja ka joat hobest wõwembos? küsüsüni rebane.

Susi näüdänü kuusbe pöale ja ütelnü: kui mu-do jis neo ies arwitose ja länniwa hobeje mano jeo tää nõo pöale. –

Rebane sõutnü ka hobeje kanna joe kannagä sõwaste sõnko ja tõnüdänü kopp! –

(Hobejega pretu nõu järgi pidänü hobene pöä õiwa sõdo poole kaitma ja nii pia sui rebane männa and kopp tegemisega pidi hobene sõdo poole lahsjama pandma ja joe indägä ütten widama.)

Hobene tommana, just kennä nimdjega kripp, kripp, kr
ja waanu hobeje hannan hobejelle jäägi, kes kõ
poole labaskau.
Haawiku emänd tõstna leppun naaru sihi nat sikk
„Wõjo willemit wios hobejega nersuke.“ —
Kull wiiruu vebäne kes ütten joosnu hirwita-
misex joele Surkes ja Surkes ta — jõo es ole
avitanu midägi.
Wärete pääle ütelnü weil vebane joele, „Surke
wärrate pida taad, es ole masnu kungi mi-
dägi hobene widänü nos wai purues. Jese us-
joida nägejõega. —

Kõne näänud.

20. Oige pöa mähis.
21. Sõnke- ta jõõs jalle nälge, nui tahkas, ku
hõrw.
22. Mõni mis ehk eetawane. —
23. Ja om makke prälluna.
24. Nigu ta minno võbatas, natte nui
Aina tukkes.

25. Koa mül nigu tjirk oles pesjo jätnu.
26. Aig lane, et kõi jõla ala ära noolekas.
27. Suvi nondne — lats, wars, wask,
kutsk j. u. e. —
28. Mül ütsa puja.
29. Va / kondi, pagana, kuradi / omma
nen ülle wiiga riistitü.
30. Kes hani jõlla weett jüewa joa, kun
muut uma neele ärk. / pül kun neele
muut /.
31. Ja lät nui jõlla püre kosan. —
32. Kull kajotus iks pääl joama, nos roka
wai nahaga. / wõlguik /
33. Vee omma häelme, marja kulewa
wül kokkon / nui midägi rajetom
Aetka olnu ja kaskemat wül iin kule /.
34. Ja kaisas nui jõkk.

~~52~~ pgs. 62.

35. Rummal sui lammas.
36 Ta wäriseb sui hobuse selet.
37. Tattine sui oinas – tatt. oinas.
38 Ta om indöst oras heitnü, tüü, armu, –
39. Sannatuse j.-u.e. –
Ta om öige nüna tark.
40. Fäll om ikes joolk hoppu. /jõeski/
41. Fäll om ilm olõs pidle päen.
42. Asja ei putte, münds saa loa.
43. Mida sin täist tahan.
44. Halle putru, armas sättu /pisuras/.
45. Ära jüüdä iks nii nõrgelt – /kiljalle/.
46. Ta läts ja satte sui jaa /jutu/.
47. Ei ole fuel joaja fullen onnu midagi
üsten wälta, sui waiw wäitu. –
48. Fatt ei wõtte na fuudas arvu.

pgs. 63. 53.

49. Wana pois nõsiseb sui, tarn haina nubo.
50 Fäll omma mokka et wüis paari nädalist
wõi pääl ära niidsida.
51. Fäll om silm sui heinajüüjal.
52. Ta maiguitas peal päiva inne sui täis
saa. –
53. Ja maksas wihma – ta manas halve.
54. Ta riiuk tare laihi – tare täistepaiga.
55. Ta oma müraga ajaw tare paigott ära.
56 Ta jüü sui ellä.
57. Ta om nopp sui ilgis.
58 Ta paras weli sui pessnõmm.
59 Ta pureb weli nüna ärä ei maasa
inam üles ei tõsta.
60. Fall om nüna norgembal sui ei.
61. Ta weretas sui tuli.
62. Ta om tubli sui härg
63. Ta om nõva sui saks.

64. Kui ka hää oles – jis jüris kassarä, küll kõrd kassjis pidä.

65. Jo aja jun ammuli kui jõkk wigle.

66. Jõll om jun laem kui alt hamme rüpp.

67. Ja om jirgi kui laan kuus /jun/.

68 Jo om werrew kui wõlek.

69. Ja om rumal kui ~~puinas~~ /wenne jumal

i.st as nukan kui majs palas.

70 Ja jõlvatas A jun walkatas.

71. Ja om wolge kui lumi /kab./

72. Ja om sõllane kui pask.

73. Ja om kui roomits – jues.

74. Jo om terrav kui uhak.

75. Jark wel kui tare pärs.

76. Jimä wana laisk wors A- mait.

77. Jimä wana pini jõkk.

78. Pirje helle, kui petjeri kerew tull.

79. Ja cõll hullus kui wana poig.

80. Jõkkel kui wask.

81. Ilm pime kui rootl.

82. Ja ilas, kui wana jumala jalä tarkan /warje

83. Kuur kui hain.

84. Illas kui lill

85. Wirk kui tjirk.

86 kui ellaw hõppe, i. pinisi pean ega perjen.

87. Nilla kui luts. 88. Puhas kui luts.

89. Kaga kui turwine.

90 Erk kui mõtjalein.

91. Kalleis kui jilmä tera.

92. Makas kui mesi.

93. Ja Kukus pääle kui uni.

94. Küll tõll om jibuleit juen.

95 Ja om kui jis. 96 Laijas kui Lauri pääwä aone jõkk.

97. Ri jõkki järgi, ei mis tõht.

98. Ja jiusk was wai Kukku tarkan.

99. Ja nannotas nas wai lõpku.
100 Jegu kuid nas, wõtt wai jätt – nas nüna kakkuu
101. Piri jes kui parm.
102. Wing kui kjeg.
103. Ei hoki ilmatt ega maatt.
104. Tall oma nüidje kui nulli nüidje.
105. Hamba kui joel – kui muri.
106. Ja om mustas jäänü kui maa.
107. Ja om kui junti maha jadanu /jarnanu/
108. Rasje kui tuha sõtt.
109. Pehme kui pöö – koiva kui oiwi.
110. Sinine kui joova.
111. Ja om kui põnkats – mõkats
112. Jhana kui kjuag. kui wana wiis.
113. Om joba ärä karkunu.
114. Kakkas ilmatt arwu joama.
115. Rohijes kui koowa mõts.
116. Kerge kui võstas.
117. Ja om kui koivi – kulli kuule ja jõnal
118. Sais kui pilan.

119. Sais kui pino.
120. Ja om kui läbi jikks mulgu pom akn.
121. Wõtt näppots!
122. Latt kan'a kui wiro lose nokopuim.
123. Ojan kui kuulmeistre puder kunjille jaj laotajille es joa midagi.
124. Ja jarjas nüik läbi kui läbu.

2. Lastide laul.

Jii pätji lappe pätji
Kus pätji lappe pätji
~~Kaidakõjo~~
Jjüri kjis lehnagu
Koari kana munagu.
Heida kakjo koars wälla,
Kuwwe lapsel.

125 Pera peon, kand kämaste wahel.
126. 2 Ja om mannko pärruna.
järjet. Kuurs joowa jämme järöwä, nüts poeg meelätaje.
127. Lätt kui lepitje oiga.

Et mul kõrd wana waia jaatmise aigu jõuna Wagola
ja Tamula järwest alli, mida mina R. K. S. Aast.
oramatust 187? oastaskest läidse, jis es mõt
ma pisrembäst kirjotaja, wai jeta mis jõbl
mino jutust puudus.

Wagola ei ole millä jõbl jaisnu kos ta nüüd
om, ta olnu Urwaste (Antsla) kihelonnan Kär-
gola wallan, kostäl olla, himo ära naona
nii et läidse rahwast otsma tanna. Pimäle mün
must päitspäa härg tüid, härg astnu jamma
ja järwe wesi mis kui müüri tahkan jaisnu
waanu jammu jüümaa poole edesi.
Tamula järwe olnu nüüdse Wagola asemel
Wagola ja anu Tamula lähi bella ja pitanu
jaisjatama, nei häal üle wesi ütelnu, Wagola
wao Tamla Tagane," Tamula Tagane Wagola wao
jeta nuulnuwa narrijse kes lõhi del narjon
el nuwa ja Tamla Tagane nu hõmmoga poole
edesi, nuna Wagola Tamla asemel jaanu.

jag. 69.

Lasle mänga.

1. Kullimaa sitmine.

Ülle maa ehk maro tükki pääle jai reisi jnun
kõnatus, jellest jaie tõne puul sullile, tõine nanole
Kalli jai wälja Loebas ehk loopitust mängijalest
Lugemine om ja olle.

Ellejin tuurjin koome kilpa.
Wiisjin wõrsjin wäänä rounu
Sulle algu tulle tibu, tulle tibu wälle
näba. Wõlawu mätja noogi lehte.

Kille pääle wõimäne jõna langes jai nullis ja pidi
uma maa pääle mine ma jinna jittjet nanao
sinni püüdma. Kes maidosi ennast noibseva
Kinni wõtta ja nullis ja pidi awi tama tõisi
Tõisi nanno kinni püüsä. Püüdmise pääle pidi
sull nana ninni wõtma ja nolm nõrd jalga
liiuma ütlelles: Ütz natz, nolm tuhka ja kalu.
Jelle pääle olle sull walmis.

2. Õjrõga tegemine ja müümine.

Iks laste jäärt jai õjrõga ostjõis ja õine õjrõga müü-
jäis waliõjetus. Müüja pandse egale latsele õjrõga
nime ehk ega mangja nimetas indale õjrõga nime
jäärmaa es tohi miitte o ehjä olla ega nimmi kullet.
Sis tulle ostja tereden alandlikult linna müüjat
ja nüüse nos õjrõki müüwwä om? Wastatakse jai,
om müll ja loeti nõik nime ülle mis õjrõgil olla
ilma sellegi pääle näidätes. Nime olleva nõik
mii-maa õjrõki nime. Ostjas nimetas nime ütel õjrõ-
kes pii i wälläjuurskma koha ostja taassan nakkes
ajama. Müüja nüüse järgi, kum käeraka tagasi?
Sui näitte jai alle oma pagesi tagasi. Iks wiimaks
jälle wälläjäi nii saawa sui ostja näitte jai.
Ostja pii i nime meelen pidama jett muido es lää
õjrõki wälläs nos lugenu sukkal nime, nei oma ütelda
jai.

3. Muna muksu ajamine.

Rõimalt wisati ajamisje kuie jalga pääl ja
sellel nüga lähembäle jäi, jai omena ajajas.
Sai ajaja wastu müüja muksu nuija õhupalta

läts ilma mulgeta mängjädest ajama.
Sai omena ima muksu, tulle wastne nuija wõitma nime.

4. Lamba ja karjas.

Karjas hõikas: Ütte keje hulge nõõd!
Lamba: Ei wõi!
Karjas küsperaq?
K. Sufi om kiiwerem.
K. Mis ta jüü?
L. Leha
K. Mis ta jüü?
L. Heiä.
Karjas: ütteseje hulge nõõd! Lamba juurskwa, jusi
kargas lamasti pitse kaardütte ära ja nakkes ära wiidämä.
Pini kes lamas kega ütten om kõett jutt lahkma. Ei
jõiwa pini jal kõett lamast ära wiskq jäi lamas jääs.

5. Sõkka jiska tegemine

Silma mähitas ainni. Sõkke jiska nüüjäs. Kos ja mis ma
wiät- ta. Ehjä pakka. S. mida otsma? W. Puttu lahkma.
S. kos leitis? W. ehjä sis ja sõpe wallale.
kes nüüd näitte jos tuu jos jõnnejäs.

44. Kui pikk maja kaes ommawa jis wäärt wana poisinaisi ehk jaawat wanu tüdrugu mehele.

128. Aig jõudnes wari pikkenes.

maarahwast.
~~Wõ. jutt.~~

1. Laanen ma jündi, meren ma elli, kuulde ma jurri = kaim
2. Kuhat koome kauda - joda jaare kauda, pääle kats kaane kauda = raamat.
3. Jänesel kats kõda - õhtug.
4. Lippitu lappitu ilma nägla pistmada - sapatapõ
5 Must härg muhari mokka, walk jogi jarwil, pikkelonna kurkil = wiin.
6. Krõbut näi but pikka pitte, musta mulpu mutsi = wõtti wotme mutsa
7. Kõnd ojakõs imauda omulgu man = kaiwo nemk.
8. Kõsja kõrkõs poig jõ jüan = tak.
9. Paar härgi palk peran, haina kuul kurgi pääl.

pag. 76.

pag. 77.

pag 78.

pag 79.

Züge aus dem estnischen Volksleben.

№1. ($18\frac{6}{X}67$).

§1.

Kuis arst awwu sisse saanu.

Temâ pôtan paŭd-nagla (od. nôgla), lônu hobesse taha sisse, nii et es nâe. Hobesskene nakas pôdema. Peremees targa mano. See lasst hendâle tubliste massa. Ja tohtero hobesse pia âra, nii et teedwâst paigast nagla wâlgâ tõmmas. Nüüd olli tarkt rumbus. Peremees ütlesse.

§2.

Kuis mehisse taresst âra ajetiwa.

(Jutt gaffirst sam Oberförster Muhly in Laiwa pastmb minu sõnnur Unterförster). Von Muhly d. 5 Oct. 67.

Mees wõtnu üte mehilâle ja tennu temâ kiur-õlleja korko ja laskmu tarro. Hangist âlli haisu es jalli mehilde ja lâlsiwa kõik taresst âra, mesi eunegi jâi alale. Muhly pand teda wâega immer sâ es saa õdeotsan kunst sukugi arwa. Ürimate sai asi selges. —

§3.

Latse ahjon talwel

Kui talwel külm, sis laâwâ Põlwa pool lasse ahjo ja asjâtollewa jaâl, pidâwa kooli; kõik omma kooliasse, üts koolimeister tegewa kõiwo-tohoraffist raamatu, kirjotawa sinnâ pilbastega ja lugewa. u. s. w. —

A.

84.

Ühuis üks Ollepää moonamees Elwa weskirel kodo läks.

Moonamees olli kui inemine, jõi wäega uima ja wandse. Tulli ütskord pimme ööga Elwa weskile kodo. (Nüüd Kriimbas). Tee pääl läk weel pimedämbas. Uten paigan wõso sõtku ei taha hobene sukugi edesi minna. Kuna poole pääl läk wangkes paljo rasedambas ja nakkas wajoma. Hobene ei lää iks edesi. Mees läk hobese nõua mano kaema, mis jääl on ja lõud koolga nisti pesteu kesest teed. Ta kobi käega ja om tõlesse pist. Nüüd kääud mees ümbre ja jõit weel pulga aja päreft. Sis es lõwwa enamb nõsti ja olli wälgembas lännä. Sai ilasasto kodo. Seft ajast es wanna moonamees enamb, es jõo ka ta sai nii kui ümbremuudetud. (Der Mooname selbst war gegenwärtig). Wan P. Anton in Odenpäh. —

85.

Waim = puukand.

Mino kadonu esä läks ka ütskord pimme ööga weskile. Tanomen kado talo kolal nägge ta üle jäle da kõjo tee weerea, nakas nõgu pelgämä, kui eleski waim. Nüü es fuhl hirj, läk mano ja kobi ja nõr ta lõud: — wana raa kannu oma hurmelüste ostega. — (Pleo. Hinst.).

86.

Ühuis Peter Anton Kirjolama oppe.

Olli paisil jaun kõmo Kirjolama oppi. Es olle timti, julge, paperik, eenkirjo. Wõi nõke, wes-

B.

pääle = tint. Pulgakene kätte = fulg. Ei eenkirjo ei paberik. Wõi lawwakese ja sinna pääle ütles wanast pildiraamatust „kikkiri maalma". Sis trükkisiwad tähti perrä tegemä. Arfulisi ka Odenpäh'ist Soldat in Archangel, ka Pastor Kautzmann Kõrist skrieb in Jõgaer, ni ka Prindrigjar unsgelikirt wanast. E fatt ei sinna Jugund unist skreibas galanut, sannisest dab in ka sinna ja gar kaste üna fatt ab in sinnast Kõrist mit grossar Mõsa unst. Ja fatt selsen Kirja Kõrist gaskau. Peraist kõi wo kohakeste pääle kirjeldama. Kirimäte sai räkspä pöisis. Ka kõmo edesi oppi. Kõneldi weel tol ajal, kui kirjotuft nakati opma ja kostre koole sääti, ei ka kirjotuft opwa saawa keiski kirjotajast ja ametimehist. Ütskord sai Anton wana Schmidti mano kumblema. Schmidt koolil ka latsis (Schmidt = Irrenschlosser Sirjamees in Bethel bei Paloper i. Ringen). P. Anton ka poolpäswa õdanguspoole koolilastega opma. Schmidt kõnne sis paberil ja oppas ka puhappäiwal. Päraft poole sai ta ka sis ütles talwes Kõngu Kõstre Rossmanni poole ja opse sääl üte talwega nii paljo kui mõni kõne nelja talwega. — Nüüd om mees Aubli Koolmeister Ollepään. — (Von ihm selbst)

87.

Lapi kõrtsun.

Enis Kõstl. Leeus, als ihr 1867 zu Weihnacht uns Pälwe kõst. Tare täkis rahwast. Saadwa pükki. Kõnelese lina kimast (der war damals gepükkt). Kats meest wahtase saapist, aber üks den nägu. Wachkus telas tagasi. Taganust jooma. Soldani, 2 nu Zoll, spriler sis wiel gesesse Inbandes. Erzellas ullatsi Ga-

schisten.*) Nommt nun Leb, ni teb Uhtust Nemmisal
Peenud, und bikkel big Kopeka eest saia arb.
Ey wurda jah nimm Lina kaupmees gefaltben.

*) sün sohn Soldatenschisten ch: Kui Ungru söda
ol, sis Lännäwa nemä iteff mäeff üle. Mäe
ottan olnu läte, see joosnu selget tähtsit. Saab
aetta sis kõik rügiment läbi ja nii saanuwa
kõigel saapa wõetud. —

pag. 88

pag. 89.

Süd dem Kirchspiel Põlwe. Gehalten von dem Bauer ü. Gesindewirth Jaan Piho in Dorf Mamast, Anno 1865.

J. Hurt.

Kuis wanast Põlwa kihelkonnan
saajo peëti.

:.

Wanost Estlaiste, elost ja modost,

Omawa kul weel, wans inamiste suun, sarät-
se ja tu liguman, kost woip weel nätt, ja
tuta, oma wanambide elo wisi ja usu sai-
just; Kui meje ei taha, neile kiwiga otsa
tagasi heita— Mes natas weel mond tege-
wat, kes ei taha teda ei kuulda, nide elost
ja modost, arwap patus, kui weel nes ti usu
walgust, jün es ole, ja parembat es tija, pidi
wa, Toho ja tema abilisti, sadüs tiga, ra hul
olema ni kui kiik nu pagana, ja oles ka nii-
de naarja rahu olnu wist kui tol ajal oles
elänu ja parembat es tija.

Abi elo ülle, oma kul wist, kange sadäst,
olnu seda tunnistawa meile, ne tuksi, Mis
saja pidamisse man näime, 2 Waär naisti
man 3 tunnistas se ra A wana rahwas, wan
ga habelas, om olnu,

Kui waar naisse, linige asemele rät, pä hä
oli pantu, jes oli seda, ahjo tapitsega, ta
lidedu, ja pantu wana äkli päle istma,

tiotuses wiiwa weel, mõne küla naise,
musta anomaga. Ja rapa. es ole tol ajal
weel, se uttsinda teodeda, enge riist temâ
jugu selts, kas na ka kui õigi oliwa ja om
ka weel, põne helagi kuulda, et u tekõas ron
se jo hiep, sina häbemada miji jugu tiotaja.

Poiskene om nores mehes, sanu, kui piustuds-ti
mõra nihma kulge, paljolt panti ja mõõk
kaala
Ja tänla lipi, ehk latikese, was wõõt-e wali,
ja tühi pustudsi tup perse pale wask
woo külge. Jis oli näjo walmis.

Nore mehe ja näjo, oma koko räänü tands-
ma ohwri pude ja ka wiimsilt kerigo
laiwele, tandsin oma näjo laulnu tupi,
tupi, noni mesi, kel om pus tuds pus-
sa, jis se,
Ja kui üto-naormees, nuut tahlse üte kosi-
da, jis wõt Ja sas pustudsi najo tühja tupe
kui näjo pustudsi paika jäle tupe jese
jis tuedse noor mees, ja ka mu rahwas et

na kosinu oliwa, jis oli kosilane ilma ~~pussi~~
da ja morsja tähe tupega. Saja aigo sai
kosilane oma pustudsi, kige tupega mõrsja
käest tagasi, mes ta surmani, hene külen
kandse kui abi ello tahte ja norix oma wask
wõõd ent ilma tupeda
Pustudsist ja wask wõõst, om tunis tus, et
nüd om prugida. Kui Jõlwa kerik ümbre
tüdi, jis raiwedi wondamenti alt, kui wana
ma tupe asemelt wälja inemise küid wano
Pustudsi ja wask wõõ tüka mes roste
ärä oli rixnu. Wist oli abi ello nuista
üten hauda pantu
Saja aigo om morsja ja kosilane, iho alas te
koti ajetu ja pidi se tarbis morsjal kaat
olema. Wist se koot om jänu nüde wano
Saja Jalwe kotis mes peran prugidi.
Kui saja oma lähiwa jis oma kigil joa
nuista, üten olnuwa kes te paal kunale pole
Kõrwale kaand se ar wadi piu sajas, ehk
ni häas kui abi ello rix jas. Se pidi kui
paku es pääse esa mehe ehk rawa nai nõost

Kana Randsakut +3 Jarna A ta haalt poolt
mõda lätse
Seda es woi muido johtuda, A töise saja
töisele was ta lätsiwa muido kui kiwstu
pärast, kui Kosilane Kosilasega wihhatse
oliwa. Se pärast es ana kumbki kummale
teed. pidi nawa käsi nawa käega ärne
kaema edimalt karja Randsakäga kui
se ei mõõnu ja mõka tuga seni kumb
alumbas jäi, kumb nawa käsi ülle jai
se Kosilane ja saja rahwas oli aesa ent
töise laidedu ja wõidetu. oma ka mitu
nawa käd ene surma saja kui kenda
alumbas tunnistt. +4.
Sajan sõmiste tarpis oma saja mõlt olnu
mes egal ütte nõna al oli Kaldreno ei ssi
ja suur Jupi lanik kest laewa päal. oli iks
öige peni gene mood, palju parem kui pal
jas laud mes weel selgi ajal romal wäta om
Et Kohgi ei ole liwast wälja wõta kui õrwa
käpa wahel suur tuur. Wist ne tembo ja
kunsti saiwa jis tawembas petus. kui
nüüd peramaiste wana moda saja aigo
mes 1700 aastal weel prugidi.

+1 Sestand oli ma waits mes weel nüüd ei monen paigan
pus tadsi nime kaud wõsst se jema mes wana tuptra pissa

+2 Wasr, was oli peni kui sest wana ahilest mes weel
wana kuu ks mori laste aest mes se mau pragi wa
jures abis kui lats äija kemi tsen ehr wirra küsen
ehr hus ti toben oli hus i todele pragi wa ka hus i
nehr mõsp nowo ni kui neha kanda ehr kinne kawast
ehr mes oli õnu mes nehr mes ta aigo kuen oli
ehr mes oli õnu mes nehr mes ta aigo kuen oli

+3 ~~Kaua~~ Kaewa randsex ehr hera randsex oli kõrja
ehr puli Jorist ~~wõrs~~ worrs ja na hast otte
palmida mes ratsata mees te nüüd wõis t oli
Kawa kaki wõist om oma nimat jana oma rawa kae
kui nüüd pidi olema si labi.

Saja pidamisest mes 1700 Wel prugiti

Kosjan kaunine

Sündi jis kui noor mees näisoga oli ärä
konelnu jis lats noremehe esa ja noormees
esi ninik esa mees kes ka saja aigo nawa kaes
jai kolme kesse näisse tahle nelja paiwa
homongo, esä, esa ja emaga aiwa jes ja ta
ni kawede kui se perä lats no jis kutsud
näjo ka sina kes jo ete teedse ei kosja tule
wa. ja oli henda ärä kabostanu wastse walge
wiie Jalen walge suka walge palapool walge
woo kon wendwa hangu si sen oli sega oli
palapoole ümbrele kõudetu palapoole
oli ka wenew pael ala wenen koetu
walge kame ja käüste kulen wenewa lindi
koetu nobi ja rublaturi ehk helme kala
al walge ehk wahane walale kiwi ja
kabelase silma ja nago. (Nuudsi om se
jõna kuulda A ta om kabelas kui morsja)
jis näüd kul ni wälja kui üts walge lil
kel werewäid kabu kulen oma

ni sair najo kasilase ja wanambide een
jis wõt kosilase esa wina ja lask jar we
ehk kneijata pu topsi jis se nink and näi
jo käte näjo pand moka kulge nink and
kosilase käte kosilane and najo ema käte
kes jis kosjo joma nak siwa ja kutsudi
ka lähemalte esa ema sina joma jo ma
kes nonile haad õne jo wewa ja pika ika

Kosilase and morsjale

Oli tähes taadne ehk ka rohkemb sel
es oli arwo rikes enamb waene wähemb

Morsja and kosilasele

Oli esale kinda kosja mehele kinga wina
hankru ümbrele ehk pudeli kala sene
koute hobese loga käüste sene koute

Jähe walge jälle ehk kaeand jälle
Sis lätsi jälle kolme kesse esa ja kosilane
ja esa mees kosilane wei omale paar
wina. ja ehtis morsjale sõlg rabla
tüku ja kuiwa emale kuiwa ja kosilane

and ka mõrsja welile ja sõjarile raha
nink pand ka sõle sahti

Mõrsja and tagasi

Kosilasele hane ja kinda ja sukad surät
eşäle suka sosjamehele kinda. Kodo
kostlaist sõjarile linik welile suka
egale ütele ni palsi kui neid oli. ja
siis panti ka saja päiw ära

Laulatusi.

Oli kenicko wiisi perra muido kuiet
altne eest minen es lasi ene käes
walale kui wanxri mano. ja perast
et mõni waibel lät. Jäal oma siis
sola liiba wõtnuwa ütte palakuise
rulest.

Saja käen

Kosilase ja tema abiliste ehitus:
Kosilane pand linixe nala ja omalse
prefiga kangla all otsa waelisi nimm
mõõk käte. Kawa pasi. wõi kara
pandsaku käte. Kasixe oma wadse
kati. Kasixeil oli käts naist kes

käste kaesse kanke mes. maistiida ja si
diwa ka kawa inemiste olema mitte nasse
jalaliste. se oli olma se perast et nonix ni
nutu wanas es la— Kosilase pois ja kosi
lane ise te ratsale hobese sälga kasixe ja
~~kaika~~ rawwa kasi wankri päle.

Kosilase tanest walja minek

Oli lei mogega nisti laiwe päle ja rawwa
käsi kaaria kanixaga ~~takan~~ lei un ja
kosilane taxan. walgan kats kosilane
hobese sälgä ja ka peijo pois oma
hobese sälgä ja pinewa kalm kõrd saja
rahwa pixi siist kosilane een pois
taxan. ja pois ixe kosilase hobese le
pid sõga Zipst Zipst taxast.

Minek te päal

Saja rahwas wankriga ja kosilane oma
poisiga ratsala kon saa kixi pide säal
pidiwa jale kolm kõrd ümbre pixima
kui minema lät jäle kolm kõrd
Kosilen ixe un pois taxan.

Mõrs ja wäned läwel

Oliwa wärja xiiri pantawa ja es lasta ene jesse xui mõnsja esa ölle ja wiinaga wasta lätte jeni xui sa ja ra hwaõõlat ja wiina jõiseva pidi Kosilane poisiga ümbre saja pürma

Ussaja päal

Karas mõrs ja ema Kosilasse mano ja pand wälge liniXe päle wereWat Kirja wõõ. ses pidiwa jääle ümbre pürma ene xui päält maha tualiwa

Sorre miner

Lei rawa Kasi Kaana Kandsa xuga een ris ti Kosilasu maKaga taXen wareKte pale. ja Ka ni sama ja la tane läwe pale Kolm Korda

Sõgi lawa man

Pand Kosilane oma mõgi pä Kotale saisma ja ratsa Kasi pidi sõda hakk tama se ol nu se perast et wa latte saWa Kosilane se oli Kupär paan sinda xäen ja wõtseva lawa taXen wa rawa Käsi ja Kosilane ja Kaas

Ka sixed. enamb nai si saja pena es wõja no se oli se moodtal Konal. en d xun weel nüüd seda pruugitas om tä hi moad ja wano narmine—

Mu amed ni xu lawa man ja saja na hwas no. xoa ~~pe~~ Koosja pais jai

Se pidi hobesti man tallin olema ja nei taxast Zipsma ei na es ja sais ta sina wedi ka saak wäisko lawwa pä le Kon ka pidi xünal palema ei kul mu jal xünal es oli palotada

Soine soor sõdi ni xui edimane xige oma moodoga

Mõrsja ehitus

Mõrsja le panti sel hu mongal nu pär pä hi ja oli nu Kawa xui tõda ehitama naXate. Ehida mine sundi aidem ehk ra monen Korwa le sen rambren Kon tuori xt ja nai si ümbre sais es malt panti ~~xt xigt~~ mõrsja silma niini ses pidi oma Kübara päält ütte tüdrukgo pä hä panema. Kes ümbrel saisiwa ja Kes se

Kübara oma paha jai. Se romus d henda
õne li kus et tema oma õn ka pea hüttima
na kas ni kui weel põne hoba käti ule römus
ta se. mes se kubara a jamel om, ja moni
ema ei lase joda õne laka mina enge
lask oxwa nonemba tütre pa pähi hüta
pähi kubara wo ti mõrsja jalas d kiz röiwa
äpa ja nati jis ümbre pand ma hane
jälfa ta ras d olge pähi, ja la hasti est
wad jega lahti ka la mänd a la mäne
gi röiwas es to hi est kowa ei känd oba
mes üle pa aje di. Kui hane i he pale
oli pantu ja jale rangida jis koudedi
konik ümbreli kaos jälge ja jänx jis
pa pleti jis joba pähi pä paalt ule
ja ni d enämb. palged es iäe jis ~~me~~ panti
käts ka jisnide jälge nina eli joba külge
ja kui kosilane pleta tuli jis kosilase pres
ette pähi joba külge. to oma jälg ja rebubli
tixu ja nobi oliwa ehida mis ti ai go jo aná
pantu mõrsja kulge, jis oli kõlm jälge
rublituxi ja nobi ja pres: (kõnuldas a tt
laxa el pres: ei oli ene kosilane taga si jaxu

Nõnige kaes d kui ta nai ses jai kas wis wai
xuux ajastaige.)
(Moni u tles eha et mes na hala ni palje
hobeted pnax jewa. Je pale ütle et na oli ka
tõod waärd mis peras d.? Je pänas d et neid
e.heed xulen es oli midagi mes astet ali kui
engi Jumala kui oli ent oli ka wisso. Kiik oli
oma warba warinu oma xinu je xeninu d
xül palje halwemb oli ti tka kui. pane hela
Kuid jäde la d moni esti tüdär mehele ja
ei tune wo xi. amu weel kõna waad ja ei
oli jalgan oma tetut weel jõda wähmb.
Kuhu nin.—)
Jis oli mõrsja ehidda ema ixx oma kalis d
ja elo jat tüdard wahed pääl xa nõmas d
hunda ja ütlis ule jexa ha ani panemba
pani kodo jäi ~~test~~ weel xorgemba. oli miiid
rix walmis.

Saja rahwas lawa mano

Jali tegi rawa xaji oma nisti lawe pähi
kosilane tuxan ja istu jewa lawa mani xon
xül jaöx pähi oli pantu et xiagi es jus ka
luiotlat jos ja maöja xa jis tuli mõrsja
ema ja pane xigili jaga mehile wõi xala

ümbre piha. Jes Lats morsja oma een rawa
käsi taxan ja kosilane nink xasige morsja
xambre Jaal ots xobilane oma preili mes
morsjale otse päle üles saba. Tälge panti
jes oli morsja oman ehten. Kul wäris
wiidna ola näta ni kui Sagernaat.

Tare mano tulen

Oste rawa xasi xigi een morsja taxan xobila
ne morsja taxan jes xasige ja morsja oma
xasikiri taxan jes naja hulk ja more me he
munun. ja isteuwa kik ametnikka laewa
mano nink es jo kraji. mes purast je
pinast ei latsi ahne Jaiva laewast walja
rawa xasi een morsja taxan jes kosilane
ja xasige ja ma rahwas jale oma rästi
laewe pihta.

Wälgan iste jale kosilane ja ~~morsja~~ ~~xor~~ kosja
pois hobese jälga. enst morsja rawa xäiga
ratsi. di'ne xäsine oma wäsinne juga
omile natile jes na oli kul päiwa
haiä ja wägewist jone wäxa naisile
ja morsjale kui nä ja morsja emale
esäle ja latsi xa morsja poolt üte
paar meas ja naine pieni xahkes üten

Keda joi mo ni naelt ora nuusjas katsudi
mono päält ärä mi nen pinewa päle saja
kosilane pisiga ümbre jes letsiwa minema
oli iks ogan paigan puusti laskmis ja pesa
kuulda si oli iks saden ja wasta awatex
mo lembikt poolt. xele labi saisja pahan
tust jah tanu. morsja ja lats wanemb tude ja lixes linna
pätti pole ärä ja muussi morsja ja tütre
palw. kohe pole jurem[ine] mu-
da jagel olion

Je päal minek

Kos wesxi kiwi sina morsja kinda xos
xörts sina jure noude ja oli xatel üle
ti je tomatu ei mada es pääse xon kini
pedi jäal jäli piriwa ümbre

Saa tule saa xäton

Kik kitsewale xabewale kui liguteta kusi
xoxlasippusi heli piu ja paw, mida
enamb seda paremb. Norik moro paal
esa lats wasta ja ai oma xasxa ärewa
jälgas mahe jälge ala ja nost norixe
wänxnes jäle mahe jäi pani kindet

Särne laewa rawa xasi een morsja
taxan ja jes kosilane nink xasixe tare
laewe ala oli emäl xast hiidetu. pruust
(ei pehme juda sup oli seda tulu) xisti liiwa

ikz oma wärxi xui norix tane sisse jäi
sis hüt formisse wirus sis jäal oli jo
ein ja kätsiwa perrä olsja xes sis löös
se jai xigi panemba xingi tus si ja alwa
tahe. Norix lawa takan ja amet nikuja na
Soor lawa päal ei söö ei jo xiagi tule
ema ja wot eesmält pruusi jo and norixu
xüll sis sole and xasinile tagasi wot
soba pääl pand nulka sis xoud liniku
päha ju pand se xosila se pruusi mes nori
gi xaen oli norixu sole aba rinda
ärä minen pand norix weel formisse
luid ja handa. sis lahtiwa ameti xu mant
ärä ja xa pers xasila se sopsa. xasila se
Joser wahtse jo soba pära ja formisse
pera sest ne oli jäle tal ütte one as ja

Soor rahwas magama

Yksi iwa lauta, olnu juus ehx talux
xui lauta jaiwa, sis pidi rawa xasi
norigi ga maadema, xui rawa xabi
norike maha lii, se jai norix mehe
ele ajas alambas, ja es tohi pork oma
jälga nouda, ent xui norix rawa xäe

maha lei, sis pidi mees alembas jäma, ja mar
lust teiwa xalm xonda. oli xa seda jokitane
Et norix jooqma, rawa xai maha lei, no
sis oli toisel paiwal, wana naisel qigus,
oma xasitkomise se sisa, ja ja na hwas t, ja
xa sxet nink xasilus, jäimeda. Ent
rawa xasi pidi kenda, jänen hoidma, xui
oma aeus es taha xaotada

Pale maelus se, naxad noor rahwas
ja tema ameti nixu jõma ja xa taane mar
nink xositase sõbna xui jo na oliwa tulli
tuuliwa ärä xirx mu ja jäi noor paar
ja naise ne perä xasix ehx una weht sina
ja hüt sina magama

Toren naxati sis taiwes t sajo midama
Joma ja tanes na mes muidogi wahi ajal
tuli ja Toro pil ürgama ehx xa xaml
xui ali

Hommongu p Soor trahwas t
üles wõtma ameti nixu ja xa una naja
mees latsiwa. noor rahwas tare mane
xaex sisa. none mehi mano ja xar xatiwa
norigo ärä se est jaiwa xui rixas pari
xindet xui waene sene xõuta sis wot
mehe ema norixo ja una nuti ja sura

ja wedi edimalt xaiwo mano xohi sene
xuue nonix xagu ümbrehe xõúti sis lauda
mano jalu lauda lawe pàle sine xoude
xoa mano tuli tunglida xindrehx sine
xoude wiimsel aida mano xohu sukka
pidi pandma Kalixide palx masti ja
rawa xael ninx peijo paisil jo ilma
ära rui saja nahwale sine xoudet xaha
panti kapsu jaiwa linixe raiva xasi
xinda peijo paisl xinda.

Waxa nahwas tule iwa xar jüüsja
none mehe. Oige wanast xõst ja nimi wõist
om sanu waxa nahwas om morsja raiwa
ja xraam pahnia xeredsi waxaga pera tous
Saja oma wõist oma nimi sanu ei na saja
xix oliwa xedagi ilma es ja jõa lumistasi
ne andi. ~~Horsja~~ te Nonixe wehel oli xa
linx xalalen xirstus oli ega xkuli pàel
Kats wõõ tutu wàljan nipuman wedi xirst
aida läiwele ja xirstu pais panixa xirstu
pairka ja nõud jeiwa xõlilasema xäst
jõina xelist to hinda kaugel ja palju neljä
man pidi wiimsel panti jõier xirstu
pàle ja lodi ne las lahti

ja xirstu pais panixa naha xirstu xam pàle
xõstema ära wõte pag. 109.

Waxa nahwas tane
ema een oli jo aita salwe pàle salwe xoti
ära pandnu tanen pand lawa pàle linna
ja pàle xash ehx xann ja linõ. sis sijjawa
pàle jagi pidi saja aigo tubleste

Waxa mehe ja naisi sena xuõma
panti jan ahi palama ja xui lamas sai
sis tahendama moni oli wen lasx ja mõni
oli xuppa pand ja mõni roha and ja xes
pàte sai sida wand sidiwa oma woni ja
pidi weel pàle raha masma xon nara
ja lusti edasaga oli mõtes

Pois nesi Zigo sündma
Olle naba laudi ala ja sul man Zigo xini
pandma oli neidi timp

Odax xaen oses jaiwa waxa nahwas
sisi Kui oli xo xhut tand sida ja jõiwa
waodeda sis seiwa ja magama
Nbarix ene magama mini xat pidi esa
ja ema asteme jäädma ja jula wa lale pass
ma emale piltsi pàle xonixa pandma
esa ma and sis xa taeda ehx ni pel ei xui

tahtsi. Lätsi naor paar jälle laata magama
ent unu sui es lä enämb no sis waiss naor
rahwas eigi rahulikult mehta es ole enam
wahti takan keli pääle mõnigi naor paar
ehk wana naor paar hinda pahend sui
päiwa suulo waza naiste ka sisse tulles
sisen hendäst mes tale pata

Humak kaen rahwas üles
Waza rahwas kodo mine maja peiwa weel
pani wore) nonis saadma, kui tsa üten
muido weiwa sui lahkes ja oli kodo ära
kelu man jälle juuri hinda noa sisse ene
sui ärä aniwa lattsiwa ka moni kõnd
kolilane ja noris ka üten äna kos sis
waza rahwas ka naon sis jeso peiwa
ja O se sui waza rahwas sisen oli oli üts
temp ent üts tois ära risiwa ja homaga
pääle ules paniwa ja tagasi noriwa kos sul
nalja oli ent oli ka tuli sis ent mitu amet
jales ja rabla tuzet jo ka has ilma jäiwa
Sajo peti wiis paiwa ja oli ka sui äigi tubli
talo oli kolm waati wina ja kolm toisküme
wäti olut.

Nonebi pärile wabda ka weel one mes wen
sisse kasti ja wälja waedi nonigi ja none
mehe jägo se paniwa paisa ja kaitsewa
alale sui säärne noriseb sis sui ütskoom
mes eleja mado sis oli mul ka ehk ka Latsa
mado sis oli eigi kä nonel mehel ka sui
pidi kobese mado ala ma ehk wilja mado
tina sina ka jäosse no sis oli mul ka
ent elo eja one lik ali kobeste ja wilja
põlest.

One waka mis se rugi tes weel äigi tenga
rahwa man ka kes perrä ei mõtle mes
ta tiep ehk mes jes jaep ehk sis se
wälja tulmu on mes se ta kendap inemine
piap kik tulema mes ta ete wõt te ta)
wäst se ajastaja oda gu walawa one
ja wiitsiwa oma aiga tina sulada mis se
man ja pahandas ka weel henda sui
ha on ei ja tühi töö sui paremb ent
one and jat küle t ja neaps ka sis tulema
Oli nide ajastaja one sumal kes paran
pät es tija meiji waia waenemba ja
jüdä me tennistus tuse nail ka ei üts one
and ja sumal om ja ra es tija res se äigi
oli se perrä t waliwa na hene le õnne

ja ajastaja õne neid õne tina [illegible] katekist
oli esi nänu mes söitis (kahjo et noor oli
ja neid ärä es ostaj) Loja Jomala ehtsi
paikast nos ka kuditsa nä ho kaesti ent nuist
tina la taxes I es kuli keda midagi marxnud
ent nüüd sui perra märxi ol wiist kulusa
one wai kä loja Jamalale wida onustada
ehk panandada ehk töise on sui kätte jäi
ärä wanü
ede pool om jsk utte
Nors jal walgu ehk wa kane kinst
Seda näi esi kui weel tuednel kinst walah
oli jis oli ikz walgu wa kane sinst wäega
weidi mysta ja wenutab. Kui nuud p mam
jel moodi tuli nink si ka ärä et neil äigel
mani ei ole wüü wai ka weel nase kui
em sille om
ja om ka arwada et muste ja wenewüe paid
weidi oli wenewa pä oma noja tutne
olnu muste warga ja bähs nink radelisse
muste weel kuli e sigi ü teldawad nana
törw li ht ehk jalu jurnal ana andis
tal na latte xiis muste päga Jomalat
käigus kul andis andma ent omede
ärä näärd ent tara usk ei ana pera

Jono usk om nata ei jali ka esi jäht noidnust
ei ka wargit radelisi ja om weku wiist wanost
olnu ent nüüd om ütte jatte

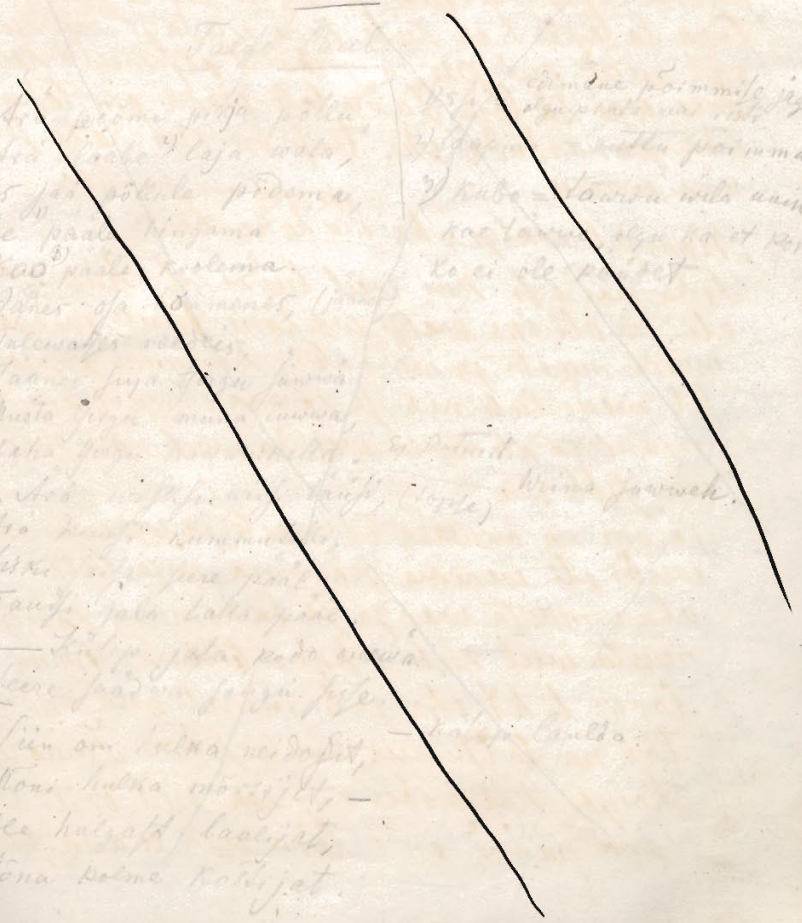

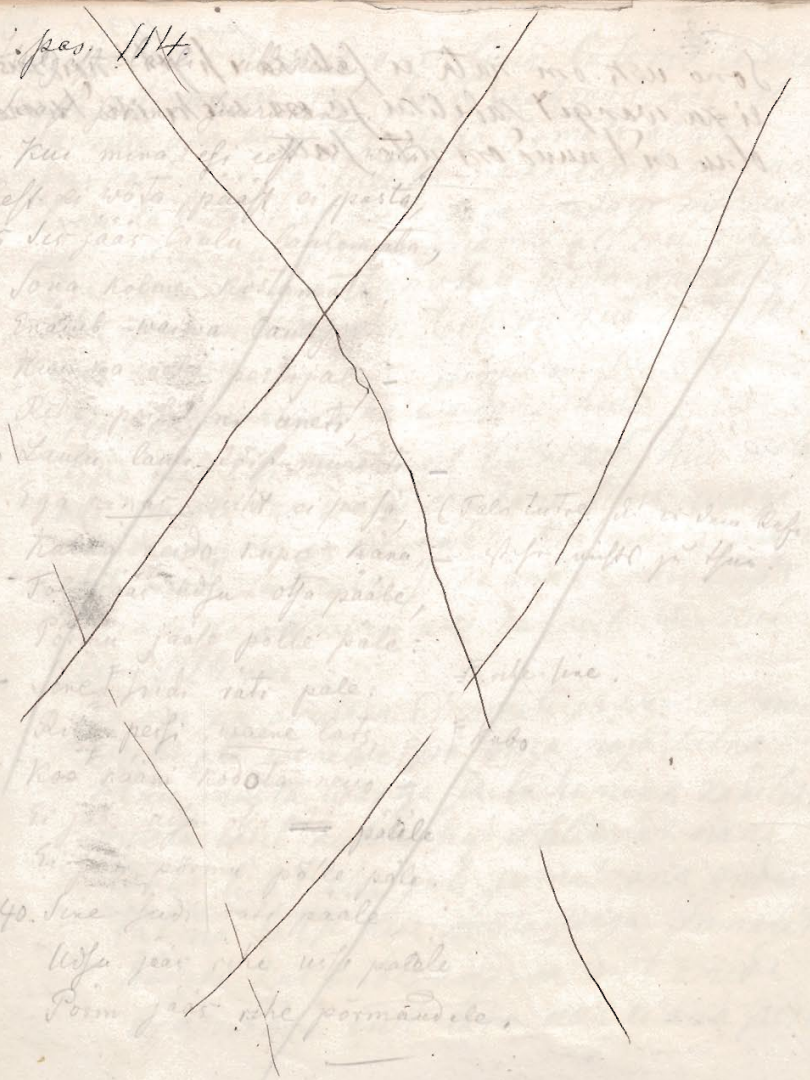

Tütarlaste laul, et ei tohi jõuvõrule.

1. Summel kõrtsu-peäd nuudo
Seda kaupo käsunaft,
Jeä weel johto jõuvõrule
Korsi tee kõnõjale,
5 Kõrtsi lawwa lahkujale
Kolk pörmaudu pörotajale.
Neco kõrina kõrtsi weele
Pallapeoli pawõie peäle.
Kõrin no kõrtsi-peäle kõrali
10. Pallapeoli pawõist pajat
Liwist limaste libesi (jõejalt).
Kos mino kulla nudaja
Hella hõi heitsja?
Kumar kal tegi waeno Letsz?
15 Tegi teole mihnchna,
Kudi kodo tulechna,
Kost ma teije, kost ma jäije?
Kost ma korsi kolkemit?
Tegi jaise pte al
20. Ajastaje aja al

I) Wõi jabo oj tammud, wõi nõ waipo pilla nõu
nebi õ puun?

Kabo = tuhkru
(Ja om õige hää kapo
tähendab = kaua aega
kõnnin, ära kauda ka-
bota = jõkpmiste

=) Pörg = vana-aegne
wilkas ja pöörane
(inime ehk pahe mie
hele) welge ehk nuht
ahne (ahnete)
rat pääle, mõne ka
hää, kaä pääle ei
paat alla, ei kõrd
welge, ei kõnõleti
wäega kaani (Kõr-
mata)

Lõuk waeb tuno
ajamel, nõte kati mar-
ja. 00. alla wareva

Jeõi heitsja = kauga
kudaja

Zik, zik neiokene (seda pöörvelt üts ütter
Parax, parax neiokene
Leva ja sa (v iga) (ka?) let)
Kaju põlwe nargelit,
Kiko kirge wiik kord,
Kukke lauli kumpi kõrd,
Kui le koera kodo talki,
Pini omma perneke,
Läi ta jängi jälgemada
Jängi pada paudemada,
Võt ta pilkka wõi alt
Säädis neio jala pale
Keidis neio ola paale. Andrebit Eliuelus
Naine ärä naista naarjo
Toile naile täteret,
Sul omma ei Tütre taren
Pölle pidaja põrmandal.

Uru-nui = wana naisle-rahwas, tule morsjaga uteh ja lat in der Brautnacht paariga üteh magama. J.H.

pag. 120.

pag. 121.

Estnische

Localsagen & Ueberlieferungen.

Gesammelt von J. Hurt.

18 21/1 66.

1.

Põlwa matuse takah om üks raha-keldre. Kui Jaanipäiwä öösse keriko taga nulkmatesse aknasse, naiste poole päält, wahist, sis näet keldre ussse ja piida ärä ja saat teedä, kos kotal wara-keldre jäis ja wõit sis raha kätte saija. Ent wahtma peap inemine läbi musta täko taoste, muido ei näe. (Wan miniane Syrgwästen A. 1866.)

2.

Karilaste Melk olnu üks kodokäija, käünu kodo, söönu piimä ärä, jäänu werine weri ennegi ärmele, ja tennu mund kahjo. Kui ta kodo länu, sis jõitnu musta täko sälgän, Adamaste-küläst läbi, mis tee weeren om, ja laulnu: „Karilaste Melk lät, Karilaste Melk lät." Kadonu kõstre esä lasknu temä maha kõpetse kodi ja rist otsan, sis jäänu kodokäümine maha. [Von Pikko in Mm].

[karilaste-küla in Kirchsiel Põlwe, gehört Heimadra et Käkri; am Wege von Dorpat nach Werro, circa 12 Werst von der Kirche] [der gegenwärtige Küster heißt Mallejson, mein alter Lehrer.]-

3.

Wanast matetiwa Sarja kuu-kambre-
he (Beinhaus auf der Kirchhöfen). Nii ka
Põlwan. Põlwan tulnuwa jis ööle meie
toosi käen ja toole silen koolgide hinge
kuu kambreke, pannuwa henge koolgide
sisse ja nakanuwa näid pesmä, lee kuu-
ja eest, mis na ilman tennuwä. Kõik
lee pidi enne kikast sündimä. Sedäwii-
si on ka üttes wanna Jperi-herra, kes-
kuri olnu, pestetu. Utts meer on ledä
esi mööda-minnen ööle kuulnu. Perjä
omma nii laulnu:

„Tekke rutto, tekke rutto!
„Kirkoriko nakkas kirgma!
„Periher jääs pesmatä!"

(Von meinem Sprachlehrer Ann in P.) Jerimöisa
dühty. Perriest im Põlwe'schen Kirchspiel, 6
Werst von der Kirche).

4.

Põlwa kerk peap ütskörd ala wa-
ma. (P.)

5.

Sissi, cf. meine „Beiträge" pag. 6. Redensart:
Sina olet jo Wenne-Sisse, um die Reichen
und Raffinirten zu bezeichnen. (Ph in Anm.)

6.

Am Aya-Flusse, circa 2 Werst oberhalb der Nuth-
oder Walgesos-weski, findet sich ein sonderbarer Sand-
steinfelsen (von 18 Faden Länge in d. S. oberste Lage von
der Ufern der Põlwe'schen Kirche), mit vielen Löcher.
(von der Grenze zwischen dem Kirchspiel Wendau u.
Põlwe). Zunächst Taiwas-koda (Aur.). Einen
oldewat raud-peale ja kundas kudawat fütti
kangast. Ülleköed olnu kari taiwaskoa päal.
Ajet mönd karjust oonda sisse, seäki ei ole
tahtnu sisse minnä. Wiimäte üts waene
lats lännä. Löudnu mitte tarre oonen.
Kolmandan kuiwanu kundas rahha ja
andnu waesele latsele kuhwli täwwe. Wae-
ne lats tulnu wälja ja töise karja latse
nännä wa sedä hulka rahha. Nüüd lännä
ka üts rikas lats sisse. A tulnu ilma
päädä wällä, siku-sarwe ajemel. (Von
meinem Sprachlehrer Ann.) (P.). — Ei wenelas
Taiwas-koda" befindet sich im Woo-flusse
„im Jäs wira, Kirchspiel Põlwe. —

7.

Saarnita ja Wiitna omma natsi küla
la Wasselina Kihelkonnan ligi Wenne
piiri. Ja sõsaras Saarnita, wanj ei ole nesse
külasse sel gegenwärtigen Jahrhundert keegi, ist
von der Bauern dieser Dörfer ein sehr
eifriger Schmuggelhandel (nach [redacted] und Kur-
land) mit Branntwein, Wenne-Saapa

getrieben wurden. (Di Accise-Verpflichtungen waren damals für andere als in Rußland, darum in Livland der Brannt-wein viel billiger als in Rußland. Di „Branntwein-wüüfer" an der Grenze hießen „Wiina-Kumpanja". Di Wenne-Saapa Kaupleute di darum der gemeinten Dörfer billiger verkauften, weil sie keinen Grundstein zu leisen hatten). In Folge dieser Schmuggelgeschäfte wurden di Bewohner von Saarnito u. Wiitka besonders wohlhabend. In der Nachbarschaft im Birkenfeld hat man damals die Kinder in der Buchstabir-ABC also gebuchstabirt u. gesungen (wihtma):

Di Kuublein,
in dem das damals alte Stück (wihtja wana-moo) beim Vorsingen gesungen hat

„Zop, Zop, pojakene!
„Wiitkas, Wiitkas!
„Saarnitas, Saarnitas!"

D. s. di Kuublein (poislaste) sollten so weise und wohlhabend werden, wie di Leute in Wiitka u. Saarnita.

Di Mädchen
sangen dann singend:

„Zop, Zop tüttrekene!
„Meestele mesi-leiwas!
„Poisale muna-pudros!"

In einem Dorf hat man den Kampf der Kuublein Obram (Stück 12 der Sacc. 19) den Sprung genannt. Er ist später in Form, daß Poisa gegangen u. hat dort, als dem poisikeisse wihtele, gesungen:

„Ussatses ja aganas,
„Ja kutsa kolga wargaas!" D. s. di Kuublein sollten ein Zeugniß d. waras werden, wie di dort in Kulsa kolk, einem Gruppe von Gesinde, der ganzen Pastorats Neuhausen gehört. [N. Also auch in Neuhausen sind di Pastoratsleute, ebenso wie in Pölwe, Diebe der ersten.] —

8.

Im Birkenfeld Lais giebt es viele große Steine. Di größten Kalewipoja kiwid (Kalewipoja Steine). Ist oft ein Stein gespalten, da sagt man: Luiski kurkus maha ja läks kõtki. — (9. Anm.)

9.

Keele keetmine Tallinnas.

Tallinnas on wanast kõrk keelel korko ehe katla peale keema pandud. Keetja on wahte pealt võtnu, pealt on keel, mis Tallinna ümber on, saanud. Nii arwata Tarto ja Tallinna wahel, ka keel on keskpaigast saanud, kus kõik selge ja puhtas oli (darum Kiiser Viralt ära wõtnu). Mida enäm ammutati, seda kõrgemaks läks keele [redacted] keem, ja pealtpidest jäänd sai Tarto kõige kaadne keel. Pärast ehk põhja poolt (Narwa Bordesmk = poolt) sai taga Tartu keel d. s. der Werroschen Dialect. [9. Anm.] —

10.

Endla järw

on Waimaswere ringi peal, raba-poos. 6–7 wersta järwest joonleb Pühe-jõgi (alpool Põltsamaa jõeks nuhtud) mööda. See jõgi on Endla järwega ühendatud ühe wähema jõe läbi (8–12 sülit pikk) kel Mustajõgi nimi (mulmudane ja rabased ääred). Wee pööramine. Mai kuu lõpul ehk Juuni alustusel pöörab wesi järwest jõnke (Pühe-jõnke) Mustajõe läbi, Septembri

kuul jõest jäärwe (arm nii Kriisiaste ja der Wassersand in den Jõgi, so war der Moorau gänz Heil gekommen, ein Jahr über sprudelten Augenjõgi der Pisikebach an). Wee pöörami[d]e alga pimetakse kalu (N. kui mitte kuu aasta ei ole) jäe juures (im Herbst mehr). Wana isa annab jäär kalu. Isa kuiw aasta, sest jaat mar mitte gnug gänz Wana isa getrost. Jõe juures paluti wana isa ja ohwerdati tale. Ärj ärjsem sest allani mitsun kuigi bei ümb. — (J. Emrm.)

11.

Laiuse mägi, kiri kuhi rohnoh wersti auf der Grenze zwischen dem Küsterath- (Pärsowalla- u. Sillaots-Lais-Gebiet, 500–600 Schritt lang. Ärj sest Pärja ein ümmargune auk, kuma. Kõik aasta olsa wet täis. Püha auk nimi. Wanast on seal ohwerdatud. [J. Emrm.]

12.

Südkülj von Dorpat [ümmer] (circa 3–4 Werst) bei Peipsi järw ei ole Näje ehk Lepiko weski mitt dem Gebiet Räni (Rennigshof) mit Gesinde, genannt Ulitse talo, daselbst seien zwei Grab der Aadsi sõda mitt di Peninukilised (cf. Abergl. № 143) professionen, kaotter verbleibet Weiber, Jungen bei Gott. ahi palanu. Rahwas paenuwara. Ülle meees parsile. Püssi pannewa rauna sõina nõmees parsile. ale jä üks narrkann kedda peeglema, wõlnu põiwa ülles. Sees nännu ära, et naine olnu sees Võmanu tasa hiljo kalsi kõik pässi parsile, olnuwa laadsu. Lapsen Kolm tükki maha, neli pässnu ära. (Muhly bei Drpt.).

Peninukki-rahwas elawat Sõtsi maa peal. (C. Pahl.)

13.

Wõhanda jõgi wälja[s]pringt üle wiiwe Kuulu. Kes selle kalle ära pääretas ehk midagi sisse wiskas, siis ilma ära. Ilma laawa jäi hal=wes. —

14.

Tarto Toomi kandsu al olewat raha. Kui tahat raha kätte saada, siis peab Taliwiste päha õdagu kolm kõrd ümbre kandsu käima, must koss kolm. Koti jnn olgu kinni köudetu, 99 sõlme een. Sõlme pan=mise man peab ega sõlme man „Ameu“ ütlema. Ümbre käwmen peab ega kõrd wilistama (3x). Kolmat kõrd tulep keäki wäljä ja kukkup: sees miis miiwwä. Sis peab üllema: tänos om miiwwä. Tänese eest saap raha. Nüüd peab rutlu ära pagema. Kahaandja narrsap kotti wallale pärsma. 99 sõlme rasse pästa. Nii kewwa wõip ära päda. Kui ei jõuwa ära päda kawaseteke mii et kosti tauni Jamist kuulet, siis jääb kõr=wetus (laut). — See raha ga, mis nii Toomi kandsu aet saab, wõib kõik osta, ent ega kõrd peab iks midagi poodis kaupmehel tagasi anda lasma, olgu ka koperakese. Sis tulep mastu raha jälle masja punga tagasi. Kui kaupmees rahha tagasi ei anna, siis ta ka enam taga=si ei tule. (C. Pahl).

15.

Tarto Toomi mäe sisen om üks ära nõiutu Kuninga tutar. Saani päiwa õhte käup ta Toomi pääl mustes röiwin. Kellele ta sis wasta tulep, see peab talle ehk piibli raamatu kätte andma ehk ütte aiste kaala heitma, sis ta pälep nõi=dalest wallale. (Aist = langa olgan). (Schwanenfeder pringstein). — (Von ihrer Federn verwandelt).

(Nar. Carl Pahl.)

16.

Tarto Toomi mäe silen tetäs rahha. Wana aja kuulli legewä. Sääl juure kambre. Ütts mees jaanu sisse. Wõtan jo mõõga ja pistoli üten ja wõidelnu (tapelnu) ärewidega. Jaanu wõitu ja paljo rahha. Ent pidänu lubama, et kellegi loss ütelda et mäe silen rahha tetäs. (Wan. Carl Pahl ans Werrohof).

17.

Sisjad – käänuwä ka mõtsa, kremisi takan otsma kui näid koton es ole. (Jutu-ajamt: cf. Dr. Kirchhof von Schiefner Oct. 67.). (Wan. C. Pahl.). –

18.

Suur hüss (mado) olewat Orawa mõtsan kassekiina sichelkorman, kolme sülelde palgi juurune. Om nätu tedä, olnu kats wähämbat körwal. Sjaau hirmsaste willu (Juba grissyt.). Ütten paigan käännü ta rõaff läbi, jäänü juur tee alemale ja roga olnu kui äna körwetet. (Wan. C. Pahl.).

Ütten paigan olnu üts hüssi-kaeningas, karjaga. Ütts herr määrnu oma hobese jeebi watuga korkko, joitnu rutu mööda ja ragonu mõõgaga karja ärä. kari jäänü mõõga päale. Kül ajanuwa koile hüssi takan (Jesus Ki Königin Bajonetel läj ümber üttes nurgas splungas), ent ei kolene watuga kon olli, jis es saa ärna tetä, nilweestuwa ikr maaha. Koton keetnu herr karja ärä. Ent kon maitsnu korkka wiisi leemi raidse di Prorostuwa ehk herr. Kor. saanu linnu keele kätte (letzes). Herr jooau koige karja ärä, ei midägi. – Käännüwa föilma. Tulnu kaarna wasta. Herr küsenü korkka käest: Mis ta kaarna ruulutas (ar krüs

ti.). Kor.: Silla pääl, mis nüüd tule, mure ats kolene oma jala ärä ja nii sündinu ka. Nüüd laskenu herr temä (korkka) äratappa ja põõne korkka keele ärä. Ent ei olle leinu keelt kätte saanu. (Wan. C. Pahl.) (Der Anfang nur in Polnisch).

19.

Metsahallid bei Dorpat.

Koolsi-soa aigu olnu Tarto ümbre juure mõtsa ja mõtsan metsa-haliad, wanad mehed, pikk halk habe juus, haliad hüüsted päässe. Need käinud metsest karjuste käest, kui need karja korkko ajamelsest karjuste käest, kui need karja korkko ajafiwäd, et puhata lasta ja ise leiba wõtta, leiba paluma. Karjuled on annud. Ka on nemad wärastanud karjuste leiba, kui wõi mali koli. Selda aigu om weel kremisi olnu, kes omal noorea põlwel karjan käinu neid omma näinü.
(NB. cf. mets-halijad). (C. Pahl.).

20.

Kõli tiik (ehk lätte?). Paidla wallan.

Sääl olewat paljo raha sisen. Ütts mees toowotanu oma tütre kuudale, et teda rahha pätte saada. Ent kui saama tahtnu minna, lännu meel halk sar omma tüttard ärä aida. Weenü musta karjakoliga. Kui tüdi weerde saanu, tõusnu jo raha kahisten wee päale. Mees wõtnu raha ja aana koli kassiga alemale. Ent potnile essi tul kahjo. Lubatu tüdar jäi nõrga meele päale. Kuuda käwawaä tälle päale, et tedä kuudale ärä saija lubamile perrä. Tuhren teninu ütte pereneke mau. Ütel poolpäiwä ödangul saatnu perenene tuttreku kõlguless wihto tooma. Kuuda tahtnuwa teda ärä tappa. Ökwa kui ta üle kõlguse ulle walja

napkanu saama, sadanu Korgesst suur rasle kool (soom) maha, et tükteku ära tappa. Päinu weel ära. Hommanga mint naema, kõul punnaline suur raud pooran Kolgule lähe al. (Hr. Magd. arõ Sanhof sai selle S. Mõisast geschenkt nüd beschrieben St. Mortheiffet S. Geschichte, Naturkirj! Nüü sai suure tükteku kõrd.) (Var C. Pahl.). —

21.

Päidlaff, Tuulispaaff. Tuulispää on inemise heng, naisterahwa hing. Kui nõa ja muru wõi walmis sis käiw ta nurme pihi ja pöörap Pahklike ümber ja nannap nii kui puuk wõja kodo. Ei wälisenult mõisa nurmi päält, ka rihe alt. (Kiriza iseteisteine Puuk ü. Tuulispää.) (Päidlau paanu ütz mees Kooli majaff tullen pangi (ü see beschreiben Werk.) saisma, lastenu wahka osa walgist hernist maha ja Päidla rahwas jäänuwa weel nii kesne ärä. Si Erzählen sai selle erzählt. Puuk ei saa enne edesi, kui oma koorma maha on lastenu. Sel kui tühjat lennu, sis wõip jälle minna.) —

1. Ütz Päidlä poremees Kobinu laadale minekst oma naisega. Ütelnu naisele: Kae pahka no werdrooga ma Kae Kõik walmis, Kül ma sis so üles aja, ja sis minekit teeme. Saanu walmis, naisst ülest ära tõmä naine ei tule, raputanu, riunun weel Kõrstanu werdrooga päale two midägi. Naine sai koolus. Heng läänu ära tuulispäärs, olnu fugitive aig. Ja et mees õkva minegi aiga päale sai, ei ole enämb tagasi tulnu. Naine sai aigi koolus. Mehel Kül kahjo ja ikõnugi Sel, et tõmä ei tija, et naile waeim tuulispäas käwe. Nüüd sai weel arwo. Ei wõi enämb parata. —

2. Tõisen paigan Päidlä wallan käunü porenaine ikõ üle kuuse ala mõisa weeren liigi talto magama. Sala se nännü sedä mitu kõrd ja ei ole teednu, mis lee tähendäs. Kaenu proomi. Läinü ja käänu pere-

naile magadeu ümbre, jala sirna kon enne pää ol ja pää jalotsike (Weil Ki Saulz Gottes, erwähnt sis ena tüüle wisst üsi). Ei julane kuuste äles wahtma. Ükõne aja peraff tulnu ütz lind nailele onans, sirena kon enne pää oli, eut nüüd jala. Otsnu sõus et jälle hingeze sõle sees minna. Ei löwwa suud. Läts linnu nääl ärä taiwa päale ja es tule enämb tagasi: Naine sai koolus. Selane älles peretahwele: Ei tija mis ta perenaine tan kaule al tege, maha jo sääl mitu päiwä. Läänne ajame tema äles. Sejawa – koolnu. —

3. Ütskõrd tulnu Päidlawallan saut ütte sauna, kon kats wanna naisst elämäwä. Soet haste wästa ard juwwa ja tol ale. Saut magama. Õõle näge tema, et naile äles tulewa, lawwa alt pöli wõlwa ja oma warba potti kaswa. Jalapäält saawa naisile siiwo ja sema linäawa pajaff walge. Saut arwama, ei tija, mis ta tähendäs: Läänü ja kaswu ka oma warba potti. Õõwa saanuwa siiwo ja tema linnanu ka perrä. Saanu mõisa nurme päale ja sääl olnu palio tuulispäid (pimke?) koon, korjonuwa ja pölnuwa onnegi nürkki, nii et mõni jago ka sandi külge pulunu ja talle haizet lennü. Kül tunnuwa ärä, et saut mitte näide leldsist es ole: See ei ole mitte meie leldsi. Sel sandile ei ole saanu nüki, la ol' oma koti maaka jalmü sanna. Es mõista ärä teedä. Linnanu sälle tagasi ja heidanu magama. Tulewa ka naile tagasi. Nägewä sääti magawat, üllewä. Ja ka nii wõrmu jääl alla, eut tal ei ole jo midägi kood. Wist es oles jäski tema.

÷ (Var C. Pahl, aus Ihrer Erzählung ist Päidla-Magd.). —

22.

Wanal ajal omma meie maal wäega suure mõtsa olnu. Mõtso sisen omma teewerde teekäijile öömaja tettü olnu. Ligi kaugel länu ka maja wahi, aut ehitatu kurtsidon. Küte niisugutte wahi manu ommawa ka kats teekäijat tulnu, et näile korteri jahatasi. Jahatanu ka, aut ütelnu ütelsi: el kole maja, saal omma iks teekäijä ärä tapetu olnu hommongu. Siski teekäijä länuwä sinnä ja wõtnuwo õõkorteri leu majan. Löüdnüwä suure lawwa, heidänüwä sinna magama, aut nii ei na jalä wastatsi kui ja pää rumbeegi otsa (v. t. ei rutanu) panüwa. Mõlemba tusanuwa oma jala ute kolli lõtse mis na ütlen alliwa wõnu ja põhja alosa õiganu. Mõlembil suus kaf kõrwal. Oõle tulnuwa Iuuda öömaija, inemisi ärätapma. nännüwä magasi'd ja imehtelnuwa: "Ütsi kaha, kats pääd! Imek mis ta om, jalle (ärko ütsgi)! Ei tiija mis ta lähendas, kes ta om." Nuid kulgat wana Iuudas eji kaema. Talnu ka. Lakkuu suure rawwalle tooli tuwwa, säädnu tooli lawwa ette ja nuud ütne looma (katepaaga) kaema, nagu mõni protsessor Iuudsima, kes ta olnes. Tabaku toos kullane olnu käen, kui mõni wilja wan suur. Ute kõrrada karanuwa mehe (wanapaarilise uue nimi Arnbrandus) üles ja kepsipeg wanale Iuudale päha, tapnuwa ära. Tõrje Iuuda kerk pakku. Kuld tubaka toos ja

raud tool jäänu mehile. Tooliss Iaanu nii palgo rauda, et 12 warkrit ärä rawwutet ja Kuld-Tooliss Iaanu palgo rahha.
(Örtlichkeit unbekannt). (Aus C. Pahl.)

23.

Pelseri talan Irboska poole minnes, arwata kuus wersta Pelpisse, om üts org, saal oron üts kaiw ja kaiwo silen raha, 40,000 rublat. Mõnigi Pelseri mees om puudnu rahha kätte saija. Eat kui ka kätte om saanu, ei ole keäki jõudnu teda kawwa pitta. Om tõbitses Iaanu, ehk nõrgameele pääle länü, icho om walaitanna nakanu. Pidi jälle tagasi wiidämä. Nii om see täämbätsen päiwäni.

÷

A ütsi Pelseri jaama Kummusare poig om ka teda otsnu. Länu kaiwo. Löüdnu nukau raha. Wõtnu kõsti jangast kinni, nii kui tõmbama nakanu, waonu mees kinnoni maa sisse ei ole nii Iaanu wälja tõmmata. Pidänü nõo ja köütnu kahla kaane Iangа külge, talnu kaiwost wälja ja länu oige kaiwo pelge ja sis tõmmanu. Sis Iaanu kätte. Iõonu kodo ja käknu ärä, koleste sita ala. Eat nakanu põdema ja Iaanü nõrgas. Raha iks sita al. Ütsi tõine jälle, kes ümbreristitu olnu (ni liti sjes konservid) nännü unen. Ütsi wanamees ütelnu tälle: Sal om õigus teda rahha saija ja pruita, sinna olet katsküd ristinud. Tale ma nauta jalle, kon ta om. Länuwä (iks unnes). Otsa kui na ütlen paigan silla pääle Iaanuwa tulnu poremees ja ajanu mehekese alles. Un lakku ja tal jäi nii teadmata, kohes raha

olli pantu. Eut wiimate pirdi raha pirdaja jalle raha tagasi wiimä, fes saanu jälle terwes.
(Mar. Carl Pahl.).

24.

Jüm kuiwitsi, wie arwatsed sen „Sattle" kui sen Essa wan, kinn wõip di kuiwitsemine sen Ewerummatsemise jan als „Lättased." „Ärä minne Lättaste sekka" ja wiis bekannte Pfrase ü. kedzühl: Trekk nüsst sorksi, wo Ewerummate sind. (P.)

25.

Unter den Sissid gab es ühes wanikese. Jänusi wõrdsen selle ullatust, denn sest gerüstet (?=prügelt) wardt gemacht - Kotwa kästiwa jälest. Alaste ü. mit Ohrimaa kedzühl mõtsten sei denn es ihre Heimath: Da virgen Si kuidse (?= Ondre) : „Kaege, sedi tule Oandi maalt, pana põksi jalau (Ns. wardt, bleibt, stehrung)." (P.) Oandimaa sündl zusammen mit Ugalaled. Da offenbar Seuilen zi Uga. —

27.

Pauska talo Ottepää Jerko wallan. Jerselest rüssen bis wor Krügern beim Gesinde gruni kännen, wenn Opsen und wiwe Kerka (Kreus ja Köw). Kui sel talol lambid tapeti, sis wirdi lamba jalgo weide pute ala. Kui nüstkette ehr. saja olli fes eallegi neist puist mooda es söideta, minnti töisest wariist wälja". (Peter Anton).

28.

Peninoki-rahwas omma inemisi saonu. Oma ka sisst maalt inemisi warastanu wai rööwnu ja fes nimmanne. (Mõni nin sagesi Ozsa sündsi sulkam, pand wisse wõsolde jalga, kondsatte, nõna taade, und kuis teda nimmati, pahkinä terriga, suvar wõisi mar ü Pälwe und ü Odenpäh wisi jo orgüstav). (Pölwe ü Odenpäh).

29.

Ungefähr 4 Werst von der Kappelschen Kirche, in der Richtung nach Dorpat, befindet sich das Dorf Lindenhof (ersten Lindenhof, — Namen nicht ganz bekannt), in diesem einen Hektaren Nähe ein Berg, Ohwri oder Wägi mit einigen Linden bewachsen, wo sol einst Heiden geopfert. Noch zu Zeiten des seligen Propsten Hellat sahen ein Mahl frisch geborenes Kind hingebracht Näkile ohwrile. Sie sahen gesagt: „Näe tule wõtta lats ja too wanille rahha." Der „Propst sahe das Mal unsere wanglise wennafut. —
(Abram).

30.

pag. 160.

(51).

pag. 161.

Põlwa Kihelkond.

Põlwa kihelkonnast. Saatnud Jaan Pähn.

Saadud: 18 20/VIII 91.

Wana wara.

Wõro-wallast.

Korjanud: Jaan Pähn

10 Juunil
1891.

pag. 162

N. 1. pag. 163.

Olli mina Killo-Leonier,
Põlve pixu poisikene,
Õlle pissi möisa rehe,
Päiwä, künni möisa maad.
Panni mina, kobo-lumpi jõõma,
Essi hiitsi mano-magama.
Suitse panni jue ala,
Päitse panni pää ala,
Kuri mees el. Kuusiksen,
Waras wahtis-warinen,
Waraft mino Killo-Tähekese,
Rohilise, ruunakese.
Lätsi mina ikken kõdo-poole,
Eßä-kii päält wasta tulli.
„Mis ja, ikka "sujakene,?
Mul om Kotton Kolme, kobesse.
Ütte-am hüüo-Põine, Kõrwi
Kolmas, Kure-karwaline.
Wõtta hüüo-ütte jälgä,
Laße Kõrwil Kõrwal joosta.
Wõtti mina hüüo-ütte jälgä,
Lasi Kõrwil Kõrwal joosta,
Jõidi üle Kõuge silla,
Kõuge neijo-näitse minno.

Hobo all Rui ahiwaro,
Meo ol pääl Rui pääwa kill.
Jala all Rui Jaani-lilli,
Püp ol Junkn Rui pillirooq.
Wöö ol wöst Rui Wikakaar,
Rüpsär päähn Rui Keriga Kell.

№ 2.

Wöö inö-ma waene,
Jwö-alan maräa, aijon!
Kes Kül minno-kaema tulli!
Sini-süwo-silmukene,
Waka jalga, waimukene.
Tun jo minno-kaema tulli,
Rüüsütelli nöwatseli!
„Määnes-jõjar sino-elo„?
Halw-on jõjar mino-elo!
Ütten meile wüü Koeli,
Ütten paaru pallapoole.
Kostest meile suga tundi!
Suga tundi Soome-maalta,
Nitse, ninni möisejaasta.
Peele tundi Pihkwaasta
Muu riista Moskwaasta.

№ 3.

Mii kallis-Kasu-kana,

Mii makus-maräakene,
Wüjäs-wüje walla kaade,
Säitse-me walla jälä kaade,
Ja-ei kunel ja Emmä kuulta,
Aestajal Emmä nättä,
Pääwäl Emä pääle kaija!
Nakad nöudma, Eja Kado-,
Wele, wellgile (ehk: wohtsile) wärehtille,
Pane itte, Kaasa körwi,
Kaasa wäiku, warjakese,
Kui ja, jõitad kuuse mõtsa,
Natsi Kuuba, Kadastikku,
Pääwa, jõitad pähnä mõtsa,
Aestaja kaawist mõtsa.
Päähä, jumalwa, pähnä leke,
Hanna pääle, kaawa leke.
Kaala, jumalwa Kadaja nögla,
Kukkuke kuuse nögla!

Saat ja Eja pürile,
Wele, nurme, weerele,
Eja hobo-hirnahtas,
Wele, ratsu kurnahtas.
Nakas Emä sõnõlõma,
Weli wüsi weerütämä:
„Säält tulõ mii kütlär,

Mii Kalli kasu-kana,
Mii makus-marääkene,
Sii pend pümä püsümä,
Liha-leeme lõugüma,
„Suur-kõ latsa-lasko värrä,
Tooge kooli moro-pääle!

№ 4.

pigmoke kaasikse: Mii velel verevä tü..,
Kure-mara karvalise.
Sü.. t..i kookilise,
Kellä kalle kannilise.

№ 5.

Mõrsja kaasiks: Sufi fitnu kanna otsa,
Käneo-paiju pasantanu,
Säält ol. kuzäa kõdo koonu,
Panna aho pae päale.
Säält sai sii velele
Kül, nigu kerika kikas,
Nägo nigu pangi perä,
Palöh nigu papi aida, uso.

Mii kõzõl kõorik mulk,
Üli paras-panni mulk.
Kõta sis püsü pükstt vällä,
Nahka nuuti naba alta.
Otsi pöllü-pilukesta,
Pöllü alta asäakõota.

№ 6.

Mis-ti kühjä kittelel,
Asäanda, awwustad.
Olõ,oi säl kõorik mulk,
Olõ,oi kül paras-panni mulk.
P... säl kettü pudsajüst,
Haraga hannast vareste villast,
Suur-herrä kukru koosist,
Kalli herrä kauba koosist.
Ku, kaet sis kahises,
Ku, liikutad sis libises.

№ 7.

Aleksandril olgu aus,
Hää ning terk on temä nõu.
Omma Keisrid kittäme,
Aleksandret lennäme.
Temä awitab meid kün,
Om ka meile armulik,
Pimetüsen elime
Temä end meil säädüse.
Säädüs meid siin juhatab
Ning meil, äigust õpetab.
Kes taht rahun elätä,
Piab säädüst pidäma.
Arvo-perrä leeme kõõd

par. 168.

Ega päiwä, ega ööd.
Nüüd ei perssa Reäkе,
Meid, Rui Rurja-lööd ei lee.
Meije hain ning eijamaa,
Jääb ikk meije oma Ra,
Meije möte-ning meije nurm
Wõllab ennegi meilt surm. —
Meije naise lastega,
Eläwä, nüüd rahuga.
Esä-maja, Esä-maa,
Wäiwa, latse perändä.
Nemä, wõtwa henele,
Tõpra, lamba hobese.
Henne, waijel jagawa
Nemä jedä rahuga.
Rui naa, wõtwa, jüämest
Teeni möisa wõla, eest.
Rui naa, äigest-tegewä,
Keisri jäädüst pidäwä. —
Omma Keisrid Rikkame
Alexandrid Jennäme, !

par. 169. № 8. (Ei mäleta, üle mitme rahwa jünnitatud laul. L. T.)

Rumalne Rüla, Rullaresed,
Ellad-Rüla noorurased!
Lellos loo — noorurased joo!
Mis meil mõtte mõlgumaale,
Höbe hunik helkimaale,
Lellos loo — helkimaale joo!
Eesti-maa nüüd ehit ennast
Pole nii kui ennewanast,
Lellos loo — ennewanast joo! —
Peind nüüd naeratawad
Käsjä höiskles plaksutawad,
Lellos loo — plaksutawad joo!
Left et Saara Darkust loomad
Ukо Eestlast meeste loomad,
Lellos loo — meeste loomad joo!
Kallew-Raebmist Kautanud
Linda leina lõpetanud,
Lellos loo — lõpetanud joo!
Hamaa meid meelitelеb
Ellait Rätel Rüguteleb,
Lellos loo — Rüguteleb joo!
Eesti wendi walgustade,
Kaunid tütred Rasbretade,
Lellos loo — Rasbretade joo!

Peiu ütleb: Neiuxene!
Neiu vastab: Peiuxene!
Lellos loo — peiuxene joo —!
Nüüd on tarvis tantsu hüüa,
Jalgu tõsta, pill meil hüüa!
Lellos loo — pill meil hüüa, joo —!
Laulda nii et laksub metsa,
Hüüda nii et helkib metsa.
Lellos loo — helkib metsa joo —!
Noorus võimul vallatella,
Ilma ilut ellioxela,
Lellos loo — elliokela joo —!
Nüüd läe, seltsis sõbrustada,
üks-teist kuulma, kutsustada,
Lellos loo — kutsuslada, joo —!
Armuxesta avatela,
Kallist Kaenlas Koisutela,
Lellos loo — Kaisutela, joo —!
Kui sür sõbrus sobitatud
Kindel „ja" Ka Kinnitatud,
Lellos loo — Kinnitatud joo —!
Siis saab neiust noorik, nena,
Prunduv täitub meelt, mis Kena!
Lellos loo — meelt, mis Kena joo —!

Aga Kuulge, kui ma Kaebaxe —
Ilma laane, liina, laulaxe.
Lellos loo — liina laulaxe joo —!
Mis on orja aeg meil toonud
Mis Käsk, vanad ära Kaotud?
Lellos loo — ära Kaotud joo —!
Siis Käsk kuuljad Kohkuksiwad
Vaenlased mind vanduksiwad.
Lellos loo — vanduksiwad joo —!
Sajad sarsad jõimaksiwad
Häbi samba seuxiwad.
Lellos loo — seuksiwad joo —!
Siis võtt täita, herra jugu,
Liha luusti, — põrgu lugu!
Lellos loo — põrgu lugu, joo —!
Mäisa, viidi mönitada
Häbi-teel kuulada,
Lellos loo — kuulada joo —!
Tõest siis istus herra Kukil
Kurat, nii kui Kutsor puksil.
Lellos loo — Kutsor puksil joo —!
Käsk, sis antud — kirmuxe jugu!
Eesti naesil põrgu lugu. Lell. u. s. s.
Mäisas all' nii imetada
Kõva Kutsis Kasvatada. Lellos loo — u. s. s.

Ei nüüd Rudlka naeste nutte
Ei Ra. Rõõku: „Mõisa-rutte“ !
Lellor loo - mõisa — rutte joo- !
Nüüd ü. Reeki ~~Kiirsamaiies~~ pünamaies,
Võis=villem walvamaies- .
Lellor loo - wallamaies joo- !
Metsa Rüüm ü Kiirsamaies
Metsa muri ü murdemaies- .
Lellor loo - murdemaies joo- !
Ehk Kül Kautad Kurradusi
Pünalikka pahandusi .
Lellor loo - pahandusi joo- !
Mis oli matnud röömu aega
Ilu-rikkast önne aega .
Lellor loo - önne aega joo- !
Höisaku nüüd Eesti-mehed
Wastased - Kui langend lehed .
Lellor loo - langend lehed joo- !
Ei woi meie raha, rikku
Ei Ra. meie seltsi Sõbru .
Lellor loo - seltsi Sõbru joo- !
Siin meil Rallis Rodu poisa
Kus võib wüta röömsasti aega. Lellor loo - aega joo- !
Neiud Kõlmar koieldeta
Kaasad Kaendlas Koisutada .
Lellor loo - Koisutada joo- !

Ilul ütlesb Eesti elu
Ots-ne selleft oma Sulu .
Lellor loo - oma Sulu joo- !
Siis wõib Sulla Känawalla
Höbe wanker wõrawale .
Lellor loo - wõrawale joo- !
Haridus on idanenud ,
„Sawi „ elus edenenud .
Lellor loo - edenenud joo- !
Laidne seda, äppekuseks !
Hüüan Kõigil lõppetuseks .
Lellor loo - lõppetuseks joo- !

Wana jõna.

1, Rapo lõe, sut Kõe .
2. Aki süst, jõge jünnüs .
3. Abi aigast, vari võrgust .
4. Müs silmän, wõlg meelen .
5. Nüüd wõta, rikm masja .
6 Hüüvä käbendeltäis, Kurja pelätäis .
7. Pini sün pikält puetu, Kaso kawva, ermotsedu .
8 Kes sust sunlo, tun Kahr tüüle .
9. Kel kuuld tuul kuurt, kel silk tuul rikkast .
10 Kon sun suli, jääl pallun puid .
11 Sust ikk luige pöält lastas .
12. Talaga Kaijas- Kõva .

13 Sõõmätä, jooset üle jõõdu, alasti ei ja üle aijaga.
14 Port-i uus, puhast, varas-i uus, vaga.
15 Anna Jõõlõ perse, sitty, et sitt läbi Külg luiju.
16 Kidi, witt Kirsluft, helde, perfect.
17 Ree naaru pelgäs, tun püru Koales.
18 Küsüja, suuhle Kiä-i kiä, Kumardaja pääd Kiä-i Kaka.
19 Kannataja näge, Kato, aigaja-i ja, ummaq-i Kättä.
20 Hää on Kõrra, leibä süvä, kuri Karpatsit Kandq.
21 Ega, kolli paisti möisq väeta.
22 Mis aost tun arvust.
23 Kuri ikq uma, Kodo hoit.
24 Paremb-wano, varin, Ku noorõ ilon.
25 Tuhigi-i jün ängätüd.
26 Paremb-nüsja Ku nilgu.
27 Kel Käpo-fell upo.
28 Wagane, kiga ikq-Kot-i lahk.
29 Illane, wares-pühk, ei kõnko.
30 Warahitle, vasikq läävä, eija, taadq,
illadsist ja, ei.
31 Letsi Köstäs, mõrsja möistku.
32 Aig tule, lammas-päetas, ja Jütrik naises-väetas.
33 Wagane, wesi, pühäw-pöhi.
34 Nigu lind lükatas, nii puzai pudenes.
35 Paremb-ikq-uma räiva, lämmi
Ku Jõõ-mihe süü, lämmi.

36 Pini ütte, karu istu Ku saisu.
37 Paremb-um ikq Kütä õnnele, Ku Külq Kahele (Kahjule).
38 Ruga luevas-Kuhja, Kato, suitas-maha.
39 Wahtsell-ikq jõgel warnan.
40 Nägo-mütq näta, Jervüs-kinda, tiidq.
41 Paistwa ütte, pelgeke, heitwä ütte, hirmsake.
42 Hobene, vidä, Kuurma, üi vidä, Kato.
43 Koo, pörn, maast-lahkuo!
44 Hää, ei kiga, jün Kõik är.
45 Paremb-paksu, painuta, Ku peenikest perän viita.
46 Paremb-pärs-perse, Ku perän viitä.
47 Helde naasõ-perse, likõ.
48 Ruttul ruga takan.
49 Täng-Külq mutte, ei ega tuhka.
50 Ree-virku, leevä, jüü, Ku laiska maa-päl-i ole.
51 Jeremihel leibä, Kumalat päitsi.
52 Kui Käge-vitsa tule, sis ja villja,
Kui lehte, sis leina.
53 Suurembale, Jumale ikq-suurembpuul juud.
54 Ega sest, et kõnna, päält ei situ.
55 Pini ikq pinni tuud.

Pääsukese laul: „Kogosi villa kogosi villa lahtis pujale
Sirkitetä panni ako otsa päält, sotte tulle-kärr!"

Ware, perän Kuhja jõrse jõda: „Knoring Knoring
Baas-praas-Nälkäs!"

Vana usku, kunstlik. ja Rombeid.

1. Talviste, pühi ja waste ajastaja, kummagu enne valget endas egale eläjäle leiba ja sunka.
2. Wana-ajastaja õdagu kebäs-ega usto ja pajo mulgu, päale Kriitiga risti, et kuri-vaim pois ei pääs.
3. Jõnnus-pääwäl keetetäs Kiia pää juurutuste terriga, mul sündi är, kõnõ mul wüdi ohwri Kotkusele, ja ütlti: „Puhä Jõnnus, hoia warja Kriigo-n!
4. Kui Jõnnus-päiw-selge ilm um, ehk nüüdi pallun et Kriga riida, otsalt (päält) pääwä är näge, jis sa hää, juwi.
5. Kui Wastla-pääwäl lumme satas, jis saa pallun marja.
6. Kui Luka-pääwäl lumme satas-jis saawad Kapstit pallun wakla — jel pääwäl kündetäs Resuä-Karaokü, jis saawad Kapstit laja-leke.
7. Kapsta-Maarja pääwäl pandwa pernaaso-valgja kanu ja rätli pähä, jis saawad Kapstit walge ja juure pää.
8. Juri-pääwä, kummagu enne valget endas-hobõsile waadi perä päält Kaaru süwä, ja üldäs-:
„Puhä-Jüri! hoia warja hobõste!-n
jel pääwäl ei Kocta, Kangast, ei üttegi pankutamelle süüd ei tetä, kun peräst et jis juwel pikne

jääl Kotsisel Kõwaste Käü. Naiste-rahwas umbles, jellega Kuskwad-jos silmi. Meeste-rahwas-parandse ussija aida, et jis sis juwel üle aija sisse ei tulewad.
9. Suure-neläpääwä, kummagu wäike, walgega tule, Karüüs üles, pühk kare, wii pähu wällä ja kun laste ehk puid karre, jis lõüdwäd juwel Karäh Käwwen pallun Kiiga peksi.
10. Kunagi edimädsel pühäl ei anta eläjäle juswa, jis ei nakkawad Kari Küünihu Käümä.
11. Risti-pääwäl ei tohi Karüüsle wäitsteega Kajuwad puid löigeta, olewat patt, sest-tõjel pääwäl ollew jääl Kotsisel weri, Kott löiketu all.
12. Edimädse, Karäa, lasengu pääwäl piät Karüüsun witsa Kodo-tuuma minnä Kottoss-lätu, Kodo-tullen Kotoki murdma ja lauda, Katuse päale wisKama — jis tulewad Käiw juwi eläja ilosaste Kodo-.
13. Kispääwätsel pääwäl ei lastu edimalt-Karjamõtsa, jis ei lääwäd eläja edesi.
14. Kui Küüp Kewäja wällä tullen edimält Kümme juu täüt laul, jis lät 10 rumbli (panko perra.) rää, wak. (Könelejä ütles Länowa-Kewade, jedu, Kuulnud olewat ja usub et nüüd ruskid Kallio-minewat. E. K.)

15. Kui põldu Kulvestas- ja varas- eimält- päälelindas- siis Repus- hää põld; a- Ku ühikõnilõnu siis- lät põld- hukka.

16. Kui pällumees- rewäjä eimält- Kats- Kurge näge siis saawa hää herne; Kui ükz näge siis lät herne hukka — Kui kulge näge ja paarin umma, Lun lähendäs- Ka hääd, Kui paarin ei ole siis lät ikz hukka.

17. Kui mehüse Kiskjä (waras-) Käsi röövaste Külge puhk, siis inäb- mehüse ei edene; siis Kaos- mehidse ön hoobis är.— a- ge aija Külge wai mujale um puhknü siis lun ei ole nii halw — siis ikz degewä tüüd- ja lastwa poige Ka. wül. —

18 Kui Lauritse päewäl wihma, sattas- siis saawa pollün tule Kohju.

19 Kui Rewäjä, eimält- mahla Sikkatas-, siis ei juwwa, inne — möstas- eimäise mahlaga lund; siis ei palawa juwel päewäga ~~ago~~ nägo- mustas-.

20 Kui Kattoste- Kohegi mindäs- ja midägi Kedz- ~~at~~ unehtus- ja siis tagasi otoma mindäs- siis ja, halw- ön. Kui Kattoste- minnes siis päält Kiiga wasta. tule siis saase hää ön.

21. Kui nõna püütäs- siis saa puhtü- Kuultа.

22. Kui tarest- wälli minnekz hää- jala Kagemalz usse wahele lüüd; siis saa päiwa Kuulgas; Kui Kura- jala lüüd siis saat naiste Kuulgas Kuultа.

23. Kui jennahn Kerespell lõunat- küten Kui paugahtus, siis pos ilmkäätse kuultа.

24 Kui õdagu jala wallale, pöstetäs- ja ütes ~~Kuwwa~~ haro- palmitsemalz jääs siis pos tõisel pääwäl Kohegi lüdmätа mineküt.

25 Kui äkki niguma nakkas, siis Kiäki sori.

26 Kui nuur-mür ehk lüdrik Rewäja eimält- paarihn paräsi nägu, siis saa sel ajastal paari, Kui paarihn ei ole siis ei saa.

27 Kes Rewäja eimält- sittas sittiga linnuhn nägu, tuul ja Kõik juwi lustilik elo-; Kes maahn roomatun näge, tuul ja kurb- ja rasts elo-.

28 Kes Rewäja, eimält- taiwa -sikKa Kepe merkotamist Kuulo- ei saa, Kõik ajastaja naarta, Kes sikKatamist Kuulo- ja, iKKe.

29 Kui Kaso- juut mõtz, ehk kindäl sunpela sunst maha- sattas-, siis talwa Külälise.

Mino- nüüdne adres-: Õpetaja K. Beppo-
Kaprema Kuppesaar.

Trehwan weel mända mis wana- wara sarnane, Tilwa wälja Käsk Kuulma, Kül siis tulen ise.

Kallenägemiseni, Jüri Laan Jõhn

Jear. 182

Jear 183.

Kana jutt! N. 1.

Saatnud Joosep Tobre. Saadud 1893 13/VII.

Sündinu lugu Tarto kihelk Luunja wallas.

1. (8x)

Wanast olli Luunja wallah Wanamõisa külläh Kaku talolh olnu üks noone kes nimä Tuutre olli ärä lubanu maanale jumalale (ajalikku kõa üpp). Kui aig olli kätte tulnu et Tuutsa pidi ärä andama maanale jumalale, siis sel õdagul olli ima lotsi puhtas mõõsnu ja puhta wõima sõlgä panun ära saatmise jaoss. Ööse killa 12 olli ima lotsi panun aks pääle ütsma ja wõõsnu lotsil nõka ütte. Kui õima ei olen tulnu maha wõõnu. ja ei oll lõunu magama. Ümä mõtte oll olnu et õima ei tule enäp lotsimaha wõõnu

woi jättap wana jumala hoolest.
No sulane olli sest arwo
saanu ja wõtnu ilma ima
tiidmata lätse umma äsiä
ja iļma lawwa mano
raamatut lugema. Kella
11 aigo olli üks-kuk ärä
puhasnu, sulane olli
ponnu tuļi palama ja esi
naasnu jälle raamatut
lugema. Kella ½ 12 aigo
jälle olli tuli ära puhost
ja wanajumbas olli jõoss
kone talla pitte puure
knabinaga, sulane ixõ-
umma manna nuudo pitte
lugenu raamatut lõts-põle
pääl, esi ei ole kaenu kedag
poolt. Kella 12 aigo olli
esi jumr kõrä ja mürk

lõsnu tuli olli ära puhastu
kasi nõugmine ja purelemine
olli kone loch olnu ja pääle
kasi purelemise olli olnu
nääle ehk ju lõtse ima
kägis-tomise heli kuulda
olnu. Sest wana jumbast
olli ima lätse äsemele
ära kägis-tanu
ehk lõts olli suures kõmm
ja wanas tuitrevus-tänu.

Wana jutt № 2.

Itteh talvh wanal aol olli
olnu üks wana tuitrevu
palavene; kes ega pääs
oll mõtelnu mehele minna
kui üine kiaki olõs wõtnu
kas wai kõge wanembale

ehk kõge waesembale jaanu
Andjale. No ütskõnd oli tun
vana Jüriveku palakene
lännü mällä kujele, hang-
tanu hinda katsi hangikoll
lakkuda, no wana eräk
Sjiga oli jeesnu kawa wakka
ja wõtnu wana palakese
tunä otsa ja jumu ähnaq
pissu tare taade jumesma.
Jüriwek jumu nõomiga nüüd
tänitänü:, jumalaga sjä
inna minno nüüjäs mehele
oma kas umale pyjale, wan-
kaks änne jäi äho pääle, no
ku ilmah iks eletäs ja kaks
nüüd lännewäs. No wana
eräk oli heitnü palakese pääle
maaha, ja palakene pitänü
häüga tare takaq sjä inna mand
tanne Jagaq minemä. (ei um wa
Jüriweku müts ku änne sjäne um waja eks-
mehen minnä.

jaas. 189.

Wana jutt No. 3.

Wanaq olli jaama mõisa puisp
õdagu Räpinä kirikq aigo wõtma
Kõndsis oll tulnu wanaq
paganiq jutt et R järwe
otsah tulewa wana jaanikesu
müje egäle õhtele wasta, ja
olli ka sedä waeq pumpsa
kimmutanu, Pumpsi wõtnu
ka sis kõndsiq paan tjärakut
inne kodomineku. Sanu järwe
otsa ja õkwa akunwa
wana pois kolme kes wottab
ja müs pidänü inne müüda
jaamiq kõgi, jumemba
jaanikuga jõudu kaema
Müs jälgnü peio ja õtelnü:
Jumal sjä tule nüüd sis ep
ja wanale pagana õtelnü:

Kui ka tei kolmekeske nn wastu
tulesi jõi ka ma teid iks ärk nop
Kun ol paitsnu wäega jelgile,
Kui wana pagan lännü ka pole
jõi miis pannu tõist moha
plantst ja plantst, kui wana
jannik jaanu Ku wäno
jiste jõi tahtnu mehest pi
Kõwemb jaia, jõi olliwa
maelnu si konwa ku kiek
kiwgma naanu jõi olliwa
moha jätnü, a miis waene
ol jõdenu puul aastaiga
inne ku jälle lennes ol jaan

Laste mängo.

1. Riiga minek Kats peisi wõtsiwg
wõe hõwigu pulga lõi kohe poole tegem
tõise poole Kiniwäo tõise muotsekswalg
panwa jälle poole kokko ja laskwo

jõi ma pääle jatta tõne tõise ajemalsk
tõne tõise wooni Kui pulga poole
mõlemba wõtsb poole ammu jõi ja
tu ütte kungsi tõwwe ässi, kungsi
ammu tetti tõne mupp tõne wolge
tõne um tõise alamatsi Kärbä
osja wõlch kummas inamb pulga
poole ütte wiisi fällüle ammu
jälle hobene jumsk wirgembale
ja ja immemba kunkö Kõwbä
otje ja ummeg: Riijoh! (kunkö töh. hobes
2. Päänä tegemine, peis kese wõtsa
ütte päänä ilespanja pulga päält ega
wõtsõtõise tegema ja lepüsi ütte palje päale,
Kõik Katswa silma kinni ilespanja
wiskas nuija ja näitsum ega pual
maad nime al, kumok. om pedäja wõtsõ
õtsa um Kadaja wõtsõ põhi kõwo wõtsõ
lõuna kunse wõtsõ, Kui nuija wiskaja
nuija äär wiskas jõi kõikas kohe poole

näitüüpi, kuuse nõelad koivi pikkus sinna poole jämedama kes nuija käätse ja jälle jälle paisu taha kes umbes pärisnuija nõlla ei ja juba trahvitas jälle joovi jaoks
3. Käämine, ütsi viiskas nuija nõlga kaugeks ja ütsi nokas takah jämedama kui nuija tõise viiska pidat ära käämi kui nuija kättega jõi kaes taade ja kedas kõige ümber näge tu ja nuija takah jämedast nuija viiskaja ümber nuija otsa
4. Oina lauta ajamine paiskse viiskaga (jaapo nõnaga) jalaga nuija kelle nii kõrge lähe lähe jääs ümber oina lauta ajaja laat. ümber juur hand oinas ümber hoorik kiiri tõise poiss hoitava nuijaga vastu ja. ti kiiri oinast kaugele tõuma tõumise eigo võõ oina aja ja ka uma nuija jalleraju muiste tõisega kes oinast tõuma tõuke ja nuija otsa mulgu kaotaja pidat tu ajamel oinast lauta ajamas

5 Viiva jõnu ajamine 2 poisikest nokast nüvanna nõnu ümber tõine kuues tõisele pääle mõna aja ummiku nali käeb.

Mõistatuse.

1. Hameh al ja liha pääl (kännas
2. Tuld siin ja vett sitas (pihust.
3. Lihane pada vaevane keedus (kobeda vaevane kuub.
4. Lihane pütt ja vasine viisu- ehk hõpene ehk kullane (võrmus)
5 Mina olen mina, sina olet mina ja mina filmä sinuva viis (sipul)
6. Kats lauta kümne lõnge (võrmuline tõnde kätte ajamine
7. Lipiti lapiti nõgla filmä pisimine (kapsataga
8 Saanata ja tegemata tekkis (jaina laki)
9. Kümne kitse jõõva sise haina kubja (tekkimine)
10. Tekki tõmbas ei ülle ilma kuulda (kuulamata)

11. Eesmalt ole iho linge
ega inemise käes Teisel
ole iho Katte meeste
kui ka naiste (väike
Toonist Kokku meisnile
Tihti kui ka naistele
(Sõnn Kupan).
12 Löika mu ihu löika
mu hinge, anna
mull jumma lohe mull
jõosta (pleiatsi ja Kivotus)
13. Neitsi tonch niisa
mälah (tare tola õts).
14. Kuiga landa kaaga tan
ega landa maha jotta (juht
15 Jä all ija pääl nilbo kola
jinsk wahelt (Holohk.)
16 Lammas lehmä kõrval (Stung)
17. Pä ilma hinsila (kapsta pää)
18 Sidi kerä nüdi kerä agana
ja tumi pun (Raof)

J Tobn

19. Nidine niper näper kuusine
kuper Raper Jõmerine näärsepp
Tähendab / Jõgo lewämaha ja aki.
20. Kuniga sa maka ma jotta pääl (kiidjaha
21 Pini kaua perse paus ja
ei jõtus jõolit (linno kolgitaos.)
22 Wäna mäe wainah
käsi pitta taiwah wage taima
Tahti ma põhja Jõmerit (Rain)
23. Tilemees tallekene wida
Taki aia puid (nõgel)
24 Kitse kelderch kiis mälah
25 Ilmuline lätt kalmuliisele (ehi palas)
puhtile pik piip Juuh
Kaap Kupan pääh (katusega kaan)
26 Sild all sild pääl, sille
kala kotkel (Holohk wallika wahel.
27. Ilmes ikk kostaos aaand
Tanapu jua lät lahkin J.
Mõnoja peigmiis ja imä.

28. Jnämb mulke noah kui tahti
taimah (Rüä kõnd)
29 Vaat mäed pääl piid
piidü pääl orawa hand ohjab (roaken)
30 Päält nimeste alt noha
wallus pihk mustab ! wanaaone häidse tup

Wana jõna.

1 Tegijal ting kajjal kätt
2 Parèmb um uma käsi wa
lämmi ku peremehe tüü lämmi
3. Parèmb um uma imä must
puder ku wõõra imä wõidleib.
4. Kõtt um kõige kurèmb kubjas
5 Näly um kõige targemb kokk
6. Suu kõnelgu kõik teku jala joos
7 Naastorahtas ja rümelõhtab
meie meele ja kuke
8. Kui ei ole kaikut jõs ei ole kokut.

A. Wõrgo

Wana kunsti.

1. Wana jõna mis, wana rüil räägiti
Sattar, Rottas, Arebo, Oberna,
Tennet, Tagasi pidi lake kõn jõna töh
Lõik jõnna ja mõjes t. ei kinda.
2. Lämme pääl ei wõi juid lohkuda T.
mehitse jaawa mõtja är mineme hukatsemaga
3. Kui elajille lumpanja käib, jõs
piat noosta tegemä Kolme kuroga
ja ega nelapä ädagu üks kuro
kolm nelapä ädagust jõgi jätte
jõs piat laudah roahtma Ku
pääle tule jõs liüma roosoga
I kõnd nis lestika ja ei kõ=
nulema ; hummen warra
ole ka jüm, jõs hummugu
wadra tule ka tuu naene
ehk müs jünna Kelle wiha lehma
pääle Kui mis lumpanja
mõtleb ja tolt ineniset am

õdagusspp laudah kümnisspk
viis jala pääl, jos piatolle
är hõlema et inäsp ei tule elajid
vaisvama ja hädaotsch kaspotsch
4. Naane ei või saista võõrod
poisgah T. ikkaspp kiidsgo latsp joosk
5. Jüri päärah kiaki inime
kespäi wa huosi ja är vehkl
sis või tu mua nurme
pääle pistu panda T. viili
ja tuuh nurmeh hä kosuma.
6. Kui latspl sinna hädа um
jos panda wanna hõpet wi
sispe ehk sinna kesp T. abi joamisp
7 Kui kiaki um nõidusp
temä ehk asi kotte joosk pispiä
tu aja võtma ja ristі kiisi
pääl är palotama koh õnne
kolme peremehe nurme nurka
kokku laäwa Tähendap / jõõ-

sspk tuajama hädа tolle tagajä
mis tä um mõtelnu tõpe tettä.
8 Kui nõijas kiäki tohk piät
musta mäno hanna all kolm
nelapä õdagut kõhima 9 kõnd ega
nelapä laasteja naane piät pujaq
mäno mon käima kõhi moh
tõtnex kunagi woore musta
mäna hanna alakäima kõhi moh.
9. Kui talo perrane kewäjä
kanja mõtsa aja ehmäst kõnd
ja kui kiäki elajd imehtäs
wai kitt kuigi muudu sis piät
hõlemä! imehtä itti ätti wahi
musta kaasi mulcu mitte
mu elajid Tähendap jõe ei ja
selle kaehtamine midägi tegemä.
10 Kaasi ei tohi külläsp hobesega
tuswa Täh hobene ja tuud
tettch är wäsima ja lõdwasjäämä

11. Kui perenäne wäidu tege
ja wäid ei toha kokkomin
jõi piat ei ni laulma
Kokku kokku koorekene
wõist Jumala andegene
Tai wast Tulnu kinnu sise
kinnu pitte mütsi mätsä.
12. Pindu ei toki kätest
ettest palama pända tähen
lindwa saa eläjid täuma
13. Kui lamba õun depi ei läi,
jõ piat kolm nelä pä õdagut kolm
wihta saunast tuuma ja lauda
olgi ala laotama ni et kädi ei
nä ja ei wiha laotamisse ma
nõlema „Sigida ja soeda S. Jumala
14. Kui wäl lamba depi ei lä jõ
piät lauma st sjaga wochtama.
15. Leiwa nakmis, mene ei toh. noa se
Tõwelda, T. muudo lohk leiwä ün a koh,

J Tolne Põlv. K.

anb Rauge. jag 205. Saatnud M. Jennes.

Saadud 18 14/VI 91.

(14) Unenäo jeletamise.

1.) Ku unen tarro pühit, jaes saat tuust katusejõllaariminemä.
2.) Ku unan pühdeit liiut, jaes saa pahandus.
3.) Ku unan jeka päält villu korjat, jaes kaalas lammas ärr.
4.) Ku unan liha süüt (-jöd) jaes saa pahandus.
5. Ku unan rahtsjat hamät jälgä ajat, jaes saa ka pahandus.
6.) Ku unan pada katsi lät, jaes lõpsas hoppan ärr.
7.) Ku unan upö jüüt, jaes saa pahandus.
8.) Ku pällumies unan kübäre ärr kaotas, jaes lät põld kuivaks.
9.) Ku pini unan puro meesterahwast, jaes saa pahandus,
a ku naisterahwast, jaes kulõwa poisi, wai tulõ poisjõga midägi tegemist. —
10.) Ku unan tulõ näet, jaes lät ilm külmäle.
11.) Ku rahtsjat (rätti) unan päha saat, jaes saa pahandus.
12.) Ku köjo unan werõ jooxe, jaes saa kawwõlisi umatsjet. (jugulat) kuulda.
13.) Ku unan rahwaraha korjat, jaes tulõwa kärnä, ku hõpõraha, jaes tõõjõ inemise naardra.
14.) Ku unan rahtsjat hamät tekas, jaes saa kuuljat (-kaalja)
15.) Ku pällumies unan rahtsjat kübäret näge pään, jaes ümmistas sumumal juuxo.
16.) Ku unan kahõjõga jõdat, jaes um juur kuul.
17. Ku kindit wai juuxo lõwwat unan, jaes saa pallun lambit.
18.) Ku kuuljat unan elas, jaes lät ilm ilusas.
19.) Ku ellõr inemine kaalnu unt, jaes lät ilm külmas.

20.) Ku Hirmu unan näet, jus um kõdi.
20.) Ku vett kaut(. kaad) rai piimä kurnat, jus jaa issõ.
22.) Ku leikä ahjus panõt jus jaa rasvima (. räämu)

Pini-nuršt.

Pini nuri ülevat sändsi-(mõjugulsi) kaema: puul (pääl) umx pinni ja puul inemiss, näil um niisama miel pään, nigu inemiisil, rõiva rasnälda j.n.e.
a nima jäävät inemiss ja rõa ülis kõisst, ku mõni kõisso ärr pahandas.

Pini nuri ei ramalavat tuud Jurugi, ku näide imä oigas, ku karbis um jo kaigõ naarombi pini nuri rõdu jätet, kõisso kääva jäuvä otsma. Ku jus näide imä jokus aigama, jus naskavat ku pini nuri kõnni (kõnikama) (karjuma): „Vele, vele! kulgõ rõdu, memm lät ülekäl." Memm ütlevät jus: „Olõ raiki mu pajapõnõ, ma kuõlja ei. Jullõ niisu kuud." Paig ütlevät jäll: „Haa! paremb kõrs uma memme masjapala, ku niisu kuukäl." ja jus ku kõisso vele rõdu kulõva, pandva nima uma memme nahka.

Ka rasnälda, et helme rajusat mõtsan, et (puu otsan) helmitse mõtsa uomma ja nein helmitsen mõtsen elajegi pini nuri ja rahisi, et kiäki ei jaa helmi varastka, reola nimä kargu pöält kätte jaava, kuud pandva muidegi nahka rõgõ kraamigi (sammt Haut und Haar.) —

Jäht päiviss.

1. Ku Rajass. ~~kaarja~~ päävä ~~langa kerit~~ = 25 kõärg Paaskuh. j. langa kerit, jus pilutädsi kapsta lehe ärr, a ku langa kerit ja juure langa-kerä kerit, jus rajusõ juurõ kapsta pää.
2. Ku Jüri päävä (23. Apr.) aida kütt (teed) rai muidit viat rada, jus kulõva sie (Schlangen) ümbre karõ.
Ku inne Jüri päivä kulõ üles kütt, jus kulõva jae kasja, a ku ääva Jüri päävä kütt kulõ üles, jus rai kadajed kõrbat, jus kõrbat jal silmi.

Hiepuul (. paal) pidävä vana inemisse inne Suurt Risti päivä = (Taevam päev) viel kats Risti päivä, nes umma, kats nelä päivä inne Suurt Risti päivä. Vana inemisse ütlese, et neil päivil ei tohe midägi tehä, nimelt ümmäldsa ei redrada, muidu liiu pisene ärr.

Nüs kõrd vanast, ku inemisse allikeal (ojajõen) olnu, all nanane pisne kõrasko müris tämä (käimä) üte kütärlatsõ pää kotsil. Sies alé mäisja kukijas tu kütärlatsõ käest küsinü, et vast jul midä Risti päiva ümmäldut rõivast jälän um, ku um, jus viska maha. Kütärlatsõl all ka alnu Risti päävä ümmäld jäävt jälän, tiä (tinä) all maha visanu, jus all juure kuul kulnu ja all ku jäni ärr veenü, nii et inämb kungi es alõ näla ja müristämine all jus jama maha jäänü.

3. Päripäev (9. juni) Vana inemise ütleb, et kui päev ümber käändas (ku päev jula jõele jaale läks) päävalõhenemäs nanna ojõ minemä, jus kaas jäägiiše ärr, ei taha inämb mõpallüü juurvä minagu talvesiritšõ päripäävänä (9-11 Dec.) jus nakkab jäll juurvä tahtma, niikaste inemine ku elläs.

4. Jaani päävašt (24. juni) Vana inemise ütleb, et Jaanipäävä üüše alõvat mõtsa teije veeren jimtšõ tulõ näita; jäält kuivas vana Jumdas (vana kurat) umma raha. Kes julgõ mies uma, tu või jus külät raha jaija.

Mingu Jaanipäävä üüše inne kellä 12 Vatkõtõis küünnemä jinnä mõtsa, kas vana Jumdas umma raha kuivas a võtku tiinä katuss kah ütte kutse naspõ (õlgi) jälgä ja mingu jus vana kuradi manu, a jäält ei tahe midägi pelädä, ku pelgämä nannat jus vast kogo raha ja vana poisiga üten koon maa ala. Vana poisi manu tullõn, alustagu tiinä jutte ja küsigu vana kuradi käest: „Mis ja jinn tiet?" Vana Jumdas ütles muidugi, et ma kuiva raha. Jus küsü jäll: „Kas mullõ kah jaa?" Vana kurat ütles jäll: „Epiki reidüneše, mis siist jus viel jullõ jaa." n. n. e. ja nanna jus naspõ jinna tulõ päält veikü kaupa puutma (puutma

ja ja piat seda viisi tegema, nikagu (ei nikaveräi) pell katstõis küünne tiüi, vai nikagu kiras kirgmä nannas, jus vaas vana kurat maa ala ja tu raha jääs kaeis jullõ.

Ku uur um, jus ei alõ vaija naspõ võtta üten, jus viisaku pell pesmät 12 midä jinnä tulõ päält ja raha jääs niisama nagu jullõ.

Jaanipäävä üüše näüdätäs muulõ unäu rangi raha, jus mine atsma, a ei tahe midägi pelädä, tulgu mis tahat jullõ vasta, nu ei või jullõ midägi tetä, ku ei pelgä, a ku pelgämä nannat, jus ei jaa raha ei midägi ja võit viel esi ärra jaija.

Kuis kurkaisil umma jändse jäära, mis nimä talvel jäära, ja naid (neid) jäära tegevä nimä nikagu Jaanipäävänäi ja Jaanipäävä üüše tõsa nima nu jäära (vällä kuijuma nikagu päävänäjänisen).

Ku tahat naid jäära jaija, jus piat inne päävä näjänisst minema atsma neid, kuis kurkaisil pesä manu; perän päävä näjänisst inämb ei jaa, jus tahtsa minä jäära ärr ja viidävä pesja. Nii jäära umma väega magusa ja kalli.

Jaanipäävä üüše käsitsä näjamaari tõisi kautsu müüda villu pääsen, a tõisil jus lamba ärr kvalõjõ ja neile esi maunõ kunsti tarbis.

5. Päale Pietre pääwa (29. juni) käigu inämb ei kuugu, kima kiel jääs jaa kinni ja kima jaawat kjirstkaunas.

6. Laborikjõ päiw = (Laur. kjap. (10. Aug) Sus ei pandõ kulõgi rehsahjus, muidu jaawat paljas kulõrahje, ku mann jaa ei um pandnu, jaa ütles külämies kaajalõ: „Kulõ rana külämies, ega ku külla kuwwa ei kähendä, et ja käämbä riikt külätt.“ Laborikjõ päävän kapäkas jinkõ ja jiwwas jinna lehka. Lab. päävät külwedäs edimäne rügä. —

7. Kana ajastaga ädaguft. ɣ) Darõ pühitäs ükeft paigalt puhtas, jinnä pandas jõgilaud, lawwa päale pandas kepsnatfillõ leerä pätt ja ümbre leerä pätt: pandas ega ütte inemise ja ega elajä jaas näpu täus juuka, = (jaala) jaa laotädas walgõ rõõwas üle ja pandas kiiundlega tuli leerä pätt: päale palanna, jaa kummugu kaetas, kelle juut alt lisõ um, olgu elajal, wai inemisel, ku kaoläs ärr.

8. ƕ) Darõ pühitäs ärr, aja kujäs wällä, puistätas ütte unikahe matka ja jinnä pandas küllümüt (kolmandik, masaat) päale ja eft jaistatas küllü müütu päale ja jaa kullaldas: kan puut kapustidas jäal jaa kuuljä, kon puut jäidätas, jäal jaa jaelma j. m. e.

9. ɣ) Kir ja kahat keedä jaija, kes jullõ mehes wai naajes jaa, jaa wõta kats juurt püdlist (püglist = (peeglist.) mine üstjinda ütte juurtõ kühjä tarrõ, mis pännme eem, panõ nu pügli ütte täajõ päale ja wahi päälmäste jüglihe, a ja ei take midägi pelädä, ei naarda, ei ka taadõ kaija, jaa näet ja jääl püglin umma kulõraft praeuki wai peigmiest. Ütt kiitrük alé tenne nii ja alé jaa püglin nännü ütte ilusat muurt miest ülemhä, rõivin uma jäla tagan jaisroot. Kiitrük takkjõ nätä, kas um ka kiäki jäla tagan ja wai taadõ, a tu les kimäl pää otjaft mäogaga maha.

10. ƕ) Kana ajastaga üüje ketäs inne kella kattõtäis kümmend hüdjega = (jõega) riift ussõ päale, a päale kellä 12 ketäs kriidiga riift, et kuri ei jaa jiesje tulla.

11. ƕ) Kana ajastaga üüje walõtas unnõ = (panne): julatõdas kima ärr, walätas wette ütte inemise sunnõ päale, ku lät kirift, jaa raalõs tu ärr ku lät püfs, jaa lät jaldanies j. m. e.

Ebaufft.

1. Pinikeele otjan um rahi, a kasji keele otjan um täki.
2. Kanaft alé ehmäl katõsja nisja, kaja alé

korgõ kullõ vrjanu, a pini jai viel neli kümmend
vällä haarda.

3. Ku üle kaõjõ jalgu pühit luuvaga, jaus ei
wäcka tõmmõ rahõras.

4. Kannu ei tohe roomõlda vai kahõ, muidu
nimä jawitsajõ kaigõ vilõ ärr.

5. Jaelõ ei tohe kiwiga vrjada, kuperaft, et kivi um
tõmä jüä, ei aidrumõaga liiwrä, aidrrõõas um
tõmä jälgrõmõs, ku luuit vai viskat, jaus tõmä jüü
ju ärr, a ku tõmäle luuit karaõa vitsaga, jaus lätt
tõmä kärnä ja kaõjõ jaa jäüvä ku ärr.

6. Pääle joanipääwa piat kõgu umma julaſõ
ärr jüümä (jüte vai reſo Hirgu, kes tõmäga alaõi
üten lindas) õjätje kõas ~~kaõ~~ kumkwa ütſindä.
Ühinewa ajas tagaſõ poja kumkwa ütſindä, a mun
jaava kaik Hirv. haukas. Kõgu um inemiſeſt
jaanu ja ku tõmä kumk, jaus kumk tõmä
alaõi nii:

„Õja mu ärä kaõja, kumku!
Õeli mu vere jõi, kumku!
Saõar mu luu kaikku korõas, kumku!
Küüit valgõ rõõti pääle, kumku!
Wei mõtſa kõas kaõtva, kumku!
Sääl mu jummal kõas käi, kumku!
(Jõrgneb.)

Põuge kih. Jõmma valla vana vaara, korjanud:
M. Laanela (Päriſnimi: M. Jennes, palun,
mu päriſnime mitte ärge panna)

Põuge kõhelkonnaſt – Saatnud M. Jennes (= M. Laanela)
Saadud $18\frac{15}{XII}$ 91.

(2X). (2+)

Jultt ükeſt rüütliſt.

Wanaſt elli üks mõtſavaht (küttt) tõmä all'rõõga
rikas; tõmä all' kuud (ſanſa k. m. tuhd) omudu
rikkas ſaanu, et ku tõmä inne (unnõ) mõtſa
läts, jaus kulli mõtſa-linnu (Hirgu ja elaja
tõmä ümbre kõigilt puult kaekku, ja tõmä
laſk muidugu maha inne ſüüſaja ja võõ
alaõi kuermide kaupa lindõ ja eläjid kõdu.

Wõmäle jäi tõmä wäega rängäſte haigõs, nii et
es jawwa inäjo (inämbe) jänguſtsi vällä üles
kulla, jaus ammuſi viel mõtſa minnä ja jaus
nakas tõmä poig mõtſan käümä. A pojal es
olõ inäjo eſä unnõ ja inämbüſi alaõi kull' tõmä
uus pallaja käega kõdu. Üks kõrd küüſe (küüſe)
tõmä eſä käeſt: „Õja, ükle, koſt tu kulõ, et mõ
pia ains alaõi mõõgi ei jaa, ku mõ mõtſan
käü?“ „Mul ei olõ jukugi annõ, a jul oll' tõõ
üle arvu.“ Õja üdel jaus tõmäle nii: „Õt mul jo
jaam ligi um, jaus ükle mõ jullõ uma kunſti
ärr, mis ütſ kaõa mullõ õpaõ: Ku ja kaõva-keri-
kohe (kaõvaloõ) laõat, jaus võõta kerigukleib, mis õpe-
taja and juuſt ärr, ja gu (ja ku) mõtſa läät, jaus panõ
tu leib puu kaõva ja laſõ jaus kuud leikä jüüſaja
üle ola, a ja ei tohe jukugi taadõ kaija, ku ja
mü jouna perrä kiet, jaus jaa jullt hää aiõn.“

Paig läts rä lawwalõ ja wõtt rerigu-leewä jurest wälläja pand rahmanni. Ku tinnä jall äri-pääwa mõtsa läts, pand tinnä tu rerigu-leewä pun otsa ja nawas lapsemaüle õla. Ike nõrraga kull tinnäl kinnamu kaadõ raija ja tinnä rai rah, a mis tinnä näkk (nägi) — puu lähwan leewä asämõl (asõman) all jeesus wai jeesuse ruju. Tinnä kiskü ärr tuud näleu, jatto jalwirilõ maha, pallõl umma paktu andis, wõtt puu otsast rerigu-leewä ja jei ärr ja ütel: „Ku mä rah nälgä kaalõ, jaus mä rahwei taha jäänesst paktu keltä, nigu mis eja um kennü.“

A tinnä eja all auus haigõ, es elä, es kaalõ, kus perässt et tinnä (sii) jedamuidu all temaü.

2. Hanasselli üks mies, kus all wäega käwa, kiäri es jarwa tinnäga malda, tinnä lei rauis maha, kes inne (ennõ) ütte puttu. Ei oll tinnä juur jaodus ja ramus alati hirmjahe. Ei ütel kä tinnä, et kulgu mis perässt wai kurat rah ette, mä lus kus ka maha.

Üks nõrd näre tinnä üt jindä ütte kiel müüdä, jäal tiell tinnäle üks läpsmalda (läpsmada) juur mies wasta ja juur küpär pääan. Juud näten tüll kõwalõ mehele hirm päale ja tinnä ütel: „Issand jumal, ari da sii!“ Ja tinnä lei juurõ meke maha. A juur mies ütel: „Ja, mis kie kalmäzeske tulli.“ (Juur mies all mui dugi wana nurat.)

3. Sii oll üks nõrd waega nälane (nällane) tinnä jai rebäjega rookku ja ütel taalõ: „Kätõr, mä olõ nälane, mä süü su ärt.“ Rebäne nawas paallõma ja ütel: „Kätõr, ärt jõugu ei, näet essi, et mul ei olõ ka muud midägi kü kus ja nakse ütsindä, jätta minnu ellu, mä wie sinnu sinnä, kost ja paremba naha tärwe (kere täie) ja at, kü must (minust).“ Sii oll tuuga rahul ja jätt rebäje ellu. Rebäne rei jae ütte aita, kos üts juur tõrdu käüs jaolat sia liha all ja nakse mõlemba süümä.

Rebäne käre uus aoldõ mulgu twällä, kost nimä aita tulli. Sii küs je: „Mis ja aoldõ aeks wällä nääut?“ Rebäne ütel: „Mä käü raeman, et mani ei tulõ, et mie jaus ärt ja aa paeda (pägeneda) kü pia's kiäri inne tulõma.“ A sii mui dugu jai liha, tinnä jei hindä ni käüs, et es make inämb mulgust wälla michemä; ine mise tulli kummugu aida manu ja kaei jae ärt. A rebäne all rawwal: tinnä käre tuu perässt wällä, et jaus näge tinnä, kas

või ka viel pallüm jüvvä, ja-gu (ja kui) nakse jõ paras jagu täüs oll, läts kimä ärr mõtsa. Nii pääsi jus rebäne jae käest ärr.

4. Kähr (karu) küsse ütskörd rebäse käest: „Tätõr, näütä mullõ, kuis karüsse pilli kegevä, mul'um kah kimmu pilli pukkuu." Rebäne kutsu keda kimdägga ütten ja vei ütte paika, kon puid oll lahut, jääl oll üts suur kommõ pakk, midä lahti oll tahet aija, a es olõ lämmü, ja all vagäa (küll) rahel. Rebäne ütel kohkulõ: „Ijuska jüjä viel rahelõ. Kähr tõesas kah, ja (kahr) jäs vielt müüdä pakku rahele ja nakas kimmsatse tämmi: ka rebäne tämmas roja pakku rahelt ärr.*) Rebäne näkas ümbre kahoru tandsma ja ütel: „Tätõr, tsatõr.' kas sä jõ pilli puhut?" Küla rahvas kulli tuu heli päale kokku ja käpi kahoru ärr, a rebäne läts mõtsa.

5. Rebäne ol' tähele pandnu, et üts kalamies õigõ jagõõhe ütte kiet käre kala kuurmaga, kimä tahtis kah kindäle kallu jäjä, kimäl kull' hää näu mieldä läts jõnna kie vierde, koht kalamies müüdä käre, lask kindä kie vierde maha ja kes (tegi) kindä nigu kuu lus inne. Kalamies kull' ka jäi kala kuurmaga, näh (nägi) rebäst kie

veeren, arvas et ärä um kaalnu ja viias kanda müüdä kala kuurma otsa. Rebäne jei jääl kallu, võt viel jues täüs, karas, maha ja läts mõtsa. Sis tull tälle vasta ja ütel: „Tätõr, anna mullõ kah kallu." Rebäne ütel: „Mine jüvvä ei;" ja kand külä kairu ja ku nägi läit, jus umma kala otjan ja tõmba muidugu kallä inne. Sis läts kah: ai kanna kairu ja uut nirkagu kand kinni sülmäs. Külän alli tuu körd näistõrahvas õkva leibä küdjämän ja näi et sis oll kanna kairu ajanu ja läts koiks leerälapsjide, kapikside ja ahulundõgga sutt peemä, sis pääs viimäte juurõ kädägga puolõ eluga nais käest mõtsa. Tuu as sõsen ku naase sutt läts peemä, al rebäne külä läännü, kindä leerä tahtaga korkus kenni ja läts mõtsa, kus kimäle sis vasta kull ja kimale umma hätä kaenal. Rebäne ütel: „Tätõr, jul olõõs uus midägi, a kae kuis mä koiks mõtä õjlgu; võta minnu jälgä, nie sinnä mäe-kingu otsa, kus kus veeren liiva unis um, jus kae koht pealt kuul um, jäält naska minnu jüü mä." Sis ker' kanni, nigu rebäne ol ütelnü: võt rebäse jälgä ja nakas näe kundi otsa minemä, a rebäne nakas laulma:

Tõbino kand kerget,
Puulkaalus-elävät."

Sis küsse: „Tätõr, mis ja jääl laulat?" Rebäne ütel: „Laula kah nüjanna unast ullist jäält mis mieldest tulõ."

Ku minnä mäe-kunni atja jäi, pand jusi rehäjo-rerevä liiva-unigu manu maha ja läts esi kaema raft puualt tuul um, seeni läts rehäne-lipsti mulku, a jusi jäi oma tühä kõtuga.

Ebaus.

1.) Kaarnal olõvat üks aaneõus (ainus) valgo puhja (July) ku ku jaudsja ärr rattat, jus jaat vägga kargas ja mäiskat ärr mis kjngu kasnälasõ. —
2.) Karäs riht unnom poigõ Suuro Mõlapäävä ja ku tinnä jus ei jaa risti, jus jääse roiu pojä hakis.
3.) Karäs teovat põigõ risti üle valli kivi üle mere, mis tinnä peräu riht nimt pesja jät. —
4.) Kiur paluda ärr ja jüü tuu kuhu ärr, jus ei olõ inämb paitit.
5.) Mustraf, vellel üttegi valgät plaksi rongi ei olõ, veedä elävält ärr, jus jaat kargas.
6.) Sääne hain olävat, et ku nõdat ja tuu hain otke jahus, jus lät viivat üte võrraga ohjast ärr ja nii tuu hain jõnsõ vissa, jus lät tinnä vasta vett. Tuul hainal um vägga kõva jaud, muial rangal olävat tuü hain räe haha alapant ja jus minevat kaugõ kärõmka taba vallalõ, rohe tinnä inne räe külge pand.
7.) Hanna kuraliit väit pihlapeudsõ-nuijaga ärr võtka, millele ühessä risti um päale lõigat.
8.) Ku edimätse mahlaga jaud mõsõt, jus ei maksa juu rasmõtama.

9. Ku lina ärr um äestet, jus nõstetas ägil lina päält ärr ja reset linna tiputas nüüdi, jus kajus hää lina.
10. Ku händläjt (lina-hauiläjt) edimäjt kõrdnäet, jus ku korgäjt lindas, jus kajus hää lina, a ku madalajt lindas, jus lät lina kurvna.
11. Ku talvel jäivä istilgat jää puri rad) kaartõ külen umma, jus kajusõ jäivä kesvä pää; neidsi kahe ärr murda, jus kaput kesvä päid. —
12. Ku nuurt hammajt jõrnäga kumbit, jus kajus kuu hammas kõvõras.
13. Ku pois paajt jüü, jus kajusõ musta halõnõ.

Vana jaina

1. Võiei inne vanna kaivu jõllu, ku vahtsõt viel valmis ei olõ.
2. Kui linder, nii laulu, kui kjorku, nii-pudsajüü. (pudsait)
3. Üül üttesja poiga, päävel mitu mõtõt.

Laul.

1. Häike olli, es ma näe,
Kui mul ruuli esa, imä.
Karjan käwe, lõuse ma,
Kahe matõt minu imä:
5. Valgõ liiva mäe jõsse,
Suuro halja turba alä.
„Imäkene lõsta päid,
Mina lõsta turbaröiss."

„ Riſt ei anna ringukka,
Käädäs käsſi küünükä;
Riſt um rasſõ rinde päal,
Käädäs rasſõ käsſi päal."
„ Ha ſull' kaibka, uma imä,
Kis mull kegi vääras imä:
Vääras imä minnu peſs
Küs kõrd päärät vihſuga,
Vääras imä minnu äi
Uibu manus vihkſa ~~olõ~~ oma.
Mina läksi uibu manu,
Nii kui uma imä manu;
Uibuſt jakkõ häiermüid,
Minu ſilmiſt piſariid;
Käis mü ſilmä piſara
Jakkõ hõpõ raarikahe."
Imä viedi läweſt wällä,
Arm askõ aknõſt wällä;
Imä viedi kiid müüdä,
Arm kie wiert müüdä;
Imä viedi kerikohe,
Arm askõ altarihe;
Imäl hauda kaiwäti,
Arm ümbre karõli;
Ima hauda pointi,
Arm ala lamõſi.

—.—

Mulgõ näitkiſe keele-murrõkäſt.

Jõgeva k.	Tõrva k.	2.	3.	4.	5.
ader,	ädõr,	aadõr,	ädõr,	ädr,	ädõr.
ägel,	ägil,	ägõl,	—	ärkl,	ägulõ
rigel,	rigõl,	rügõl,	rigõl,	rikl,	rigulõ
jõgel/jõel/	jõgõl,	jõugõl,	jõgõl,	jõkl,	jõgulõ
ragel/rõel/	ragõl,	raagõl,	ragõl,	rakl,	ragulõ
nagel/nael/	nagõl,	naagõl,	nagõl,	näkl,	?
puder/põõru/	pudõr,	puudõr,	pudõr,	pudr,	—
keſer/sadre/	keſõr,	reeſõr,	—	keſr	—
raſer/rasu/	raſõr,	raaſõr,	raſõr,	raſr,	—
ladeu/lada/	ladõr,	laadõr,	ladõr,	ladr	—
nagel/nael/	nagõl,	naagõl,	nagõl,	nakl	—

n. n. e.

2. Käſkmiſe ſõna näitt ſõnuſt, kas kaks kääleza-
lõhke/vocal/ ükſ-vaon umma. Näit. jääma: Rõr. jõõ, 2. jüü, jüü.

lõõma: lõõ, lüü, lüü. jooma: joo, juu, juu.

reema: ree, rii rii kaama: kaa, küü, küü.

n. n. e.

3. Õ ja ll üle ſõna keskeh kõõſõn muutõn.

II. muudõ:

Näit. il-vili - ívilä, 2.villä al-nali, 4.nalää, 2.nallää - 3.ja
el-veli - vele, velle n. n. e. niſama nah-oma.
ˀ-neli - nelä, nellä Ous ſõna nimetet ſuhhiks õkſ.
öl-jõlg - jõlä, jällä A kas nimi ſõnnu meme
ˀ-nälg - nälä, nällä II. muutõn ſõna lõpuſs
ül-külg - küle, külle muutmalda jõiäs, jäal jääs

Kah „suffix" muutmalela näit.: al kala – II m. kala
il – vilu – vilu n. n. e.

suff. al, ul ei muuda kinnitt rungi kõõjon
muutun näit: kuli – II m kulo, kalu – kalu, n. n. e.

† Kaljuskääli-ride õi, ei, oi, ai, ui manu jätetäs II. m. ja
mõnikõrd ka I. m. maanõnpaigan pia alati i maha, a
maanõn paigan ei jätetä jal pia rungi. näit.:

	I. m.	II. m.
pois –	poisi –	poosi
ait –	aida –	aadaa
naine, -õ, naane – õ –	naise – õ –	naase, naasõ
kain –	kaina –	kaanaa = Wene k. ä kääl
jain –	jaina –	jaanaa
Kõiw (Kõiwa) Kõo –	Kõõriw = Wene k. io kääl	
leib –	leibä –	leibä
läim –	läimõ –	läämõ
kiiw –	kiiwa –	kuusaa j. n. e.

läätse – läätsi
räätse – räätsi

5. Seenükker muudõõm kalõ sugunõ:

kõdu –	kõlun, kõlon –	I. kõlokõn –	II. kõlokõn (ehk kõlok, ei õlõ
pada –	paan –	paakn	häste kuulola Ku kõõnõ
Küsim. f. Kas, Kon, ~~Kun~~ –	Kun? –	Kokn?	olos)
kaal –	kaalin –	kaalikn	
kõõts –	kõõtsin –	kõõtsikn n. n. e.	

Õdimäne kõõnõõsis um inamb kõsi läänä ja
õdagu puul kih el kõõnnaa, a läänõ – inämbusi kum-
mugu ja põhäa puul. — · —

Kiri.

Et kõneviit paremine ära tunda,
olen siin mõned abinõud proovinud,
aga süsgi jääb võimatuks mõnda
kohta kirja läbi ära ütelda.

Need on järgmised:

I. Laulja kääli-nukke pinendus, mis nõnda
kuleb lugeda kui Laulja-reegles. Näit.:
1. i – Tiir, 2. u – Kuk, 3. ü – Tüür j. n. e.
Ülimoes pinenduses olen ka näidatagu
e võtnud näit. mees = mies j. n. e.
aga 2. ja 3. pinenduses olen kõigin ühe kirjaja
kõrje laulja hea. d. nuala näit. kaal = kuul =
Laulja k. j. = Tuul, läänä = liuma = liihma
j. n. e. —

II. Laulja kääli-nukke õõhenduseks, ehk mis kõhvidelt
kuleb välja räägida ehk häälikuks, olgu kirjaja
laulja kääli-kujuline näit. nüüd = nüi, jõna = jõa j. n. e.
kaleva kõhvidelt ehk häälikuks välja ütelda

jaar 224.

Kahju, et ema kuhanii ei mõnda jõia käsita ei viimud; jeskuli aga jälleki, et elu jaatus minu kutsus mõjugus kahta ja ameti peale, kuhi mitte mi kergejale jaata.

Teie jaari järele jaadan ka oma päeva jälgi, mis küll väike ära on märitud, et küll Peterburi läbi on. Nimelt ~~on~~ mina alune, läuz ja juurjad ei ole mitte leonuli-kud, paremat aga ei olnud.

Oma elu kirjeldus jeus võin aga jeskord nõuda palju ütelda, et ma üks algaja valla-vanem eister olen ja jeskord Räpina kihelkonnas Naha-vald naha peal olen.

Nõuda ei ole minul jüs küll viis mitte enam võimalik. Räuge poolt midagi jaata, jaal näha, ehk olen Räpina poolt midagi.

Terviktades

Teid

Teie endine

M. Laanela

Räpinas, 22. Nov. 1891.

(pärisnimi M. Jennetz)

Räpina kihelkonnast. Saatnud M. Laanela (M. Jennet).

(3x). jaar 225. Saadud 1892 8/VII.

Nõuistatujad.

1. Kedo ieh, jaselka takah? - Tonnis ieh, põrsja takah.
2. Werrew lehem (lehm), jõhwinõ laug? Kurõmari.
3. Harak linah - handwälah? = Kopsp paah.
4. Uteh waadsh katõjuguno õlw? = Kana muna.
5. Kohr mäe pääl - kullatsõ käugä jalah? = Mõr (ader).
6. Kats orrõ käut walgit kannu? = Kamba.
7. Kohõnõ hirm Kiio maal, kelli kuulus jüä maalõ? = Piksje müristämine.
8. Wõli puu, waadsi puu, üle mõtsa mõõdi puu? = Wikker kaar.
9. Uts jant (Räuges üt. jaas) - jada mäntlit? = Kapostas.
10. Sjeff jüru wiiruline, pääle kulla karwaline? Sipul.
11. Walgõ kerik - uft kasgi? = Kana muna.
12. Uts jann - jada akõnõ? = Puu rüst.
13. Walgõ kerik werewä torniga? = Hani.
14. Walgõ kits - kuidsje jõra? Kõrt.
15. Jaarra tarõ takah - jada pulka perseh? Agl.
16. Neli neitsit juustowa nurmõ müüdä, ütsgi ei jaa tääjälõ järge? Wankri tjõri.
17. Neli neitsit kusjõ ütte kullatsõke rannu? Lehmä nüstas.
18. Tjäberikku tjäberikku mäe külge kükitänü? Kõrwa.
19. Karr all paun pääl, pauna pääl rist, risti pääl tjälgutaja, tjälgutaja pääl noogutaja, noogutaja pääl pilgutaja, pilgutaja pääl mägi, mäe pääl mõts, mõtsjett aajõ-(jaas) üts

kährärä pääga puis käno tjiskew wällä? = Inemine ja pää jugi mine.

20. Nipör napör nüütsine, kupör kapör kuutsino, jämörine rääskuppo? Sogle = (päel)

21. Aku juus um wiltu löigatu, mu fälg um ärä kaowatu, mu fiidä wällä pöörelü, ma kütsu, käätsu lastö käen ja kuijo ärä pääwä käen? = Päiju pill.

22. Kana mies rogo üüd ja päiwa puid, ei lastö kohgi? Kell.

23. Kuss tjiga lähäb lauta, ajab punatsö pörsa wällä? = Aku ruep. = (raap.

24. Suur roatäl-ilma panäta? = Meri.

25. Ülles ketrab, alla metrab, paaso ätsa-laasö muna? = Hummal.

26. Valgo lehmäke-akn. piimöke? = Köiw ja mahäl.

27. Lipäline, lapsölinö, ilma käari löi ramata, ilma nögla umblömata? = Kapsta pää.

28. Hani halääs-pää palääs? Kiht.

29. Mies lät mätsa, nacane napsa müüdä jälah? Mies lät kirsöga mätsa.

30. Kiigu lauda, raagu lauda, kunagi lauda macha ei jatta? = Luuts

31. Akn härg, must mult, jinine ruesi? = Ots paja.

32. Kipp reset mero? Päiw kaiwah.

33. Hall härg, angud jarwed, pöörab kihelkonna ümbre? = Tuulewesi.

34. Kana mies lugo kaiwast kähti, ja mere pähäst jämörist? = Kaawüe walolas.

35. Werrew waat, wasikse witsa? Sörmus jörmäh.

36. Alt maa lai, päält maa terraw, sisest magusamb ku sai? = Sukru pää.

37. Kana mies nurgah-kilp. peah? Taari tördu.

38. Esä ehib, emä ehib, paig, saab puuldö ilma? Mötted.

39. Härg mürrä müüröw sisen, juurun pinan pidöjan? Kell kerneh.

40. Üts kamm, kammäl rats köis rumme asja, ega asja pääl neli pesja, egah pesäh jäitse munna? Aasta.

41. Neli hobost kallih, wiies juust ümbre kalli? Sura rudamine.

42. Kats miest ütte puuhtö ajmi käudet? Aid-jaiba

43. Jänes juust. pälalu müüdä, kaud-pärsi jalah? Kündmine.

44. Üts ütles: mul juurel paremb, kõõnö ütles: mul kalwal paremb, kolmas ütles: mul üts ruur, kas juur wai kalw? Katka, regi, kolonö.

45. Kiwine kumu-(kaew) karwanö jummal päal? Kana jalitsa.

46. Neli jäädrä ajänd, rats pidäwä tulö, üts heitäs pääle maxama? Peni.

47. Päräh ilmah rastas puid, sita kääwa lastes? Lumme satas.

48. Peni kaur, perse paur, ei situs jär list? Lina rolgits.

49. Pere jääje, laud laul? Ammis inimeta paigo.

50. Kuhu aasa valgõt wällä? Õue tulõ pudelisse wällä.
51. Lagi all, lagi pääl, latsi laulwa lae pääl? = Kandlõ mängmine.
52. Härg makas, masja lüguse? Maja, inimise.
53. Peo täus palaast - ruunar warwast? Wiht
54. Saamata saa, tegemätä teküs? Saanäa labe.
55. Algmisest saani raas läni ruel pääl? Taiwas, maa.
56. Maasin makas, aasta peraste kummus aja ärr? Tulõ aja.
57. Kabõnõ kallib, jaba rästä all? Suits
58. Kana all - muna pääl? Aibu.
59. Üks kaaw, jada ossa, egah ossah kats pessä, egah pesäh kats munna? Läätz.
60. Kanti rätad - lät jues rämbas, manu panõt lät wähämbäs? Haud.
61. Soda jõut - jinine pää otsah? Lina käitjes.
62. Mies lät mätja - laiwa kadu pealõ? Tjiga, karäaja
63. Mies ikw alastõ, hamõ puuh? (pääs) = Ruunäl.
64. Latsi ammuski sündünü, ima sündumätä? Haanäa ossa, ruhi.
65. Nahanõ piiss, tulinõ ruuel; ruudja lastas, nänna lät? Piiss.
66. Kats riwast kapleesi kõnõ käsjal puul mäkke, ei jaa ruuagi rasko? Silmä
67. Kerõ ieh, ora kokah, hüwe kelolne keske paigah? Kaas.
68. Ümbre ilma ulataja, ümbre pää ei ulata - wa? Silmä

69. Maast kasjus marka puuhtõ, marka puust sinõlilli, sinelilliste kerneke? Herne.
70. Keeletü, meeletü - maailma karv? Päsmea
71. Laada - (laudo) täus lambit, kerä - ors reskeh? Taiwa tähe ja kuu.
72. Pikemb koigist muist puist, madalamb maa kaina? Suur-tee.
73. Kuwine ait ja linanõ ussi? Pudelil pakliste rong.
74. Kats nurgõ kargajõ üte jaapa seest sisseh? = Terri suurikas (kessi)
75. Kats poti käüt määnüt raswa? Jätt.
76. Hüwwa jalaga poiskõnõ aajõ pörsist suurõst laadast - (laudast) wäi kesta? Hüüsi wüüs ahust pli ü. ala.
77. Tjiga, pusjus läki karäastõ? Sanna kere.
78. Klaasjinõ kerin - luanõ ussi? Pudel.

Kana ussi.

1.) Muna - mäe, ehk ülesüldse Kõnga poolsede mägede ja ami sest: Ku suurmad maa al' laanu jues tahtjõ tõsta wiel tasju, kimä ei tajõ Räpina puult, selle uus pääl Lajanõ maa, a kuurat tajõ Kõngu puult, selle uus pääl mägine.
2.) Ku waraja juus laiwan umma ja pää wasta tuult, jaas jaajõ kalku ilmu.
3.) Ku pada sinist ruuga kiet, jues jaajo halku ilmu, ja ütlebas: Pada nägi halku ilmu.

4. Rewäjäne undso-(sudu) kaasō külmä, jügujenne undsō kaasō länmmind.
5. Ku Kapstt-Maarja-pääwa-üüse külm uun, jaas jaasō wiel üles jä üüd päiwä külmä.
6. Pääle Kapstt-Maarja-pääwa ei take kulot inäm ädagu üles wäkka, müüsike nägewa riiä kulod.
7. Kes kuu ümbre ratas um, jaas jaasō halde ilmu (kuiss, külm.)
8. Ku miskägi hirmust näet (kapetud kedagi) jaas pidat üle kuriä ala kägasi kaema, jaas ei jää mielde ja silmä.
9. Ku jüri-pääwä umbelät, jaas üksit jae silmi.
10. Ku inne talwisto pühi mäts kalm wörd härmäh uun, jaas jaasō hää wilä juusi.
11. Kana Juummal ol' kala laanu ja jegäjä neid wiel käega, a küsk al' tümäle rae sisse üksjaau. Selle perästt ütel Juummal tälle: „ kes sinnu jüü, ku jülgäs Selle perost uun kiisk luino.
12. Ku jüri-pääwä wihma jatas, jaas jaasō kasto haonaätjō riiä.
13. Ku jüri-pääwä hummugu agu jalnond uun, jaas jaasō jo allüm katrikko.

14. Ku kana wai kjirw. wikus, jaas jaasō wihma.
15. Ku haawa häitsewä, jaas jaasō hää kaara juusi.

Mõned rombed ja wõne-kõõnud.

1. Ku riäkis jamaläät ja jääl jo maeni ien uun, jaas ütles ku kes jissje läät: „ Juummal jeksä! " Kes sisen uumma, ütles wasta: „ Juummal hää mies. "
2. Kapstt-Maarja-pääwä juuwas „ puuna " (puna-wiina) et kaits aasta läbi „ puuna " alla. ja juuwas perämane kana kaug.
3. Kapstt-Maarja-pääwä minäs wällä maksana, jaas ei alō inämb kirjas.
1. Kirjast kütsuuust „ laks käjäst " ükskõlas. Jõ retras uus risjatsjō-pöidwä, kallas kokki talwitsjō-pöidwä.
2. Inemisest, kes keeduwesse kaigo, wai juurtwikka ei ole, ütelõlas: Tal uus „ pitsi risti. " (Käuges nõnda jama.)

Tähtjamad Räpina keele-murded.

Kaw. sõnakäänud ei jaa palju kunagi välja ütelded, (üks nes kuisnad muutmata jäänud näit.: käümä, laulma, (sün, käün n. n. e.) waid ei mene täht paksõnakäänus. (Diftongi) jaab kahe-wõrd jaes - (werd ja pesti.)

Näit. au – mina laulan – mä (mina) laula.
ai – kaiwu – kaawuu
äix kääidäs (jäämä) kääädäs. n. m. e.

2. Wahe-jänna (Participium) lõppo poljuse III daff perjoan
ütelda an: wa ja wä. Näit. Nad on jäal rainud, jäal
jäänud ja jaanud. = Räp. t. m.: Nä räänuwa
jõal, jaanuwa ja jäänüwa jäal.

3. Sõnad: ader, äged, nõged, lehm m. n. e. = Räp. keelas:
adr, ägl, nägl, lehem, jägl, puedr, wagl n. n. e.

4. Tegujänna III m. ainsj. Näit.
Jal. t. jääb, Rõuge t. m. jii – Ahr. jüü, Räp. – jääje.
" " lääb " " " lii – liüü, – lääje.
" " jääb, " " " jii – jüü – jaaja.
" " keeb " " " kiies – keeje.
n. n. e.

5. Mina = mä, jina = jä, tema = tä. (üttle ä pivra

6. Jal. t. jeeff-üttl. muude on Räp. t. m. jaaw-m.
nända kudas Jal. t. jees-üttl. m. Jal. t. jaaw-m
on. Näit. Jal. t. kaupo mehexs, Jär. t. – kes, Räp. t
" " külmaxs – mäs – maf
Nända on jüs Räp. t. murdes jaaw-ja jeeff-
üttl. muude ühs ja jeejanna.

7. Wene keelest wõetud jänod:
Pöll = peeretnik – (nepedrussa) ankru – jaakri (krapa)
kaarem = Bwaaska – (bloska, boska) tõrep = tjai = (tsai)
rusjik = kulaw = (kyjawka) mars = kajelka = (kamcatka
j. n. e.

Räpina rih. Meeksi k. Nahastõula wanawanna
korjanud M. Laanela (M. Jennes). Jämmas

Rõuge rihelkonnast. Saatnud koolitõp. M. Jennes (M. Laanela).
Saadud 1. Dets. 1892. (5 x).

Kõne kõänud.

Kõrdlemised: 1 Nihw (mihn) nigu jaag. 2 Wihtsõ nigu pini liiwa.
3 (Rummal nigu wimme summal)? – 4 Palas nigu waesmehe jam (pikkust üt.) 5 Nigu kanut kana (wastutõas)
6 Palaas nigu neigu watt. 7 Nilkõ nigu kunn. 8 Pehme
nigu täi – (rops) 9 Linõ – (märg) nigu wäsklas.
10 Uminõ nigu tjiga. 11 Kapsas nigu kerne sarw. 12 Nigu
surma warjo – (kõhnafft in.) 13 Nigu läbi nõgla silma
tämmat – (kõhnafft) 14 Jühi nigu ies päänwane kerik.
15 Katto nigu tina kuhwa, 16 nigu wana kuw kaiwake.
17 Wahis nigu kull. 18 Nigu hatta kaalan wõrst püksis. –
(wäis ramifft) 19 Nuijas nigu mufflanõ, nigu tjiga.
20 Jüwä nigu tjiga nülmänud sitajulka. = (in. kes
üht jäna mitte word wordab) 21 Sinine nigu kuolja, nigu
wäki. 22 Muff nigu tõrwas sand. 23 nigu korsnaa-pühwja.
24 Käis nigu lawwalõ – (üht teed mitte word.) 25 Nigu lepätõ
riega – (pergeste minn.) 26 Wiska nigu kerespeko (kui reitelt
ei jaa) 27 Palaas nigu põlwõats; 28 nigu wahejõ nõwa.
29 Pink nigu kiwi. 30 Rummal nigu lammas. 31 Muff nigu
ahspaja tühjaks. 32 Nilane nigu wäikene latz. 33 Wäi rene nigu
rehkik. 34 Rohkline nigu süd; 35 nigu sipsal. 36 Kõwa nigu kiwi.
37 Wirr nigu wanx. 38 Terge nigu kitz. 39 nigu harak; 40 nigu
kumala. 41 Saa nigu jael kamba werde – (üt. selleft, nel.
reitelt ei jaa.) 42 Kangõ nigu sulk. 43 Nigu jeni kiiwi
mis õtma – (reitelt and.) 44 Nigu tjerga sitta, 45 nigu
rohkka – (wäheft as.) 46 Kasmõlama nigu jeni wahtikas.

=(paljast rääkel. üt.) 49 Tarn. nigu halaas kumm. 50 Kenä nigu
kitso kand. 51 Käi nigu kaks ümbre palawa pudru.

Klustefest: 52 Lõpse peesmisest. Hanu andma; pesst üles
võtma; koo joova andma; 53 jama võtma; pesst kuu-
mas ajama; 54 puu pu liima ala joka tegemä.
Luvemisest: 55 Jals lät rääja; är karvama; 56 Jumala
nahka otte minema. Joobnust: 57 Purjun (pur ŭun)
pääd täis.

Mitmesugused:

58 Bi püksi palawan paaruki. -(in. ün. kes paigal ei püsi.)
59 bi loiska paapend jõimagi. -(nüri st nuaft üt.)
60 Päno kalmõs pääwas tühä tõrdu ala, 61 jüü sitta, nisugu-
(nii kaua nei) nisa leib hapanõs. = in. ütelda, kes ei jõõ nii
andas.) 62 Pistä perse ka lüü kalm nõrd kuna kuend jaga
pääle. = ütelda as and jale selle asja üle, mis vasta ei taha-
ta võtta vihas.) 63 Puru palaas; muda vaene = (vaesest
in.) 64 Inimeha saat kuaja pesst peeni, ku ju
juust joma = (selleks in. üt. kes ei vasta, kui küsist.)
65 Mis ja sest saast jarda jäät; ega sitt jarraa ei püsi =
(üt. kui puudulikkus asja kah. täieli ku ajamele jääb.)
66 Otsi vai vesst pääwa aigu tulõga = (kui ei leia kõd. asja)
67 Taku pääjä (päna) pääle, ku piuk um, jaus murra
ütts jaus maha; (mõni üt.: must kütüs maha.)
pini ütts korge iste, ku jaisju = (üt. kui selle olgi
kuhugile iste pale, kui ka jesta jaoviõi; võimane
ütel. üksnes last tele.)

68 Bi ale aigu kaotadagi = (in. üt. kes väga töönas)
69 Bi anna kõõsjalõ kiwwi gi pähä pessjä = (kiidjast in. üt.)
70 Nawa pähkõga ien kaukama = (üt. kõhmast käes elajast)
71 Juu kiwwa paiwa kuod. hää juumaht; lajo juuga;
aja juu kõrwuni lajalõ = (kiitjejast ja läbi jejast in üt.)
72 Ka = (kas) vasst mõnu mõisja, vai ahu käus vorstõ;
73 Juust jaa võigõ pääwähes = (as; mille üle juurt nahja
ei tunnõ alevat.) 74 Pikun kajuma ja juumi mul gesst
vällä aenu = (üt. lastest, kes wanemale vaevast ei kuuli.)
75 Waras linõas juuskuo = (üt. sellele, kel juu laiali jei jalo.)
76 Võta näpust! (vana tut. üle ülõ. jõua.) 77 Nahka täus
parsima; atma = (jõõma; ejim ka perse jaamisest.)
78 Kõtt põua, vastapa vai käi pääl är = (käies tähelest üt.)
79 Nigu aadsi juust = (tõmbajast kuu kest) 80 Võta vett juuskuo,
jaa püüs juu kiimi! = (üt. kahtsjale.) 81 Aja vai vagga
ala = üt. laiajast in. kes aies ei taha ülest tõusta.) 82 Waras
jät aias wagaji jaima, a tuli ei ja jätä kuodgi.
83 Karaajaast. näpõ. lämmi = vüm. 84 Pilaaf: pähja vaenu;
täus; midagi nännü = (pesjas) 85 Jüü ülest tulõma. kuu jõõ
ülest tulõma = (vihaj esest jaama) 86 Nigu ümbre näe-
mähsjä = (vaevalast, meeletajast in. üt.) 87 Kõtt
nuri jäs kammasto pääle = (jüüa kahtma.) 88 Kõtt
põlma võõtma = (jäämata alõma.) 89 Janna ahi är
kaguma = (naesel läps jüüd.) 90 Jala uma kawwa ala
jkaama = (jõe peremehenes jaama.) 91 Mis tjiga
pääwasst kiet = (üt. in. kes käneldes as. aru ei jaa.)
92 Ka = (kas) vasst siel mõnu kuulõ? = (üt. ennet vahele
tõppijale)

Vanad sõnad.

1. Pümme vana läud ra tera. —
2. Anna tõõsõlõ pere sitke- ehk sõtu läbi külgi.
3. Mõts vana vanatas — ütesõ" saa.
4. Perrä um egä ütis tarv.
5. Olõs hurt sõtsõlõ naanus, sus olõs jänes käengi olnu.
6. Olõs selm püüs olnu ja pere pasõ, sus olõs liha külat olnu.
7. Koke tõle vatõ nõega paanni, sõält üle nõega võta.
8. Muan nüüs vähä nõest rõlle, ehk vanik uus veere ei ör villa tõdu.
9. Ega tus vatsõ puubhõ läät ei, kel rüüdõ ei olõ.
10. Kas ütis hall joan um?
11. Ega jämme hamõ olõ-õi alastõ ja jämme leib olõ-õi nälg.
12. Läät sus üst pannu-tulõ vahr vatõ-pajaga vastu.

Ilmadest.

Põhja tuul tus pässä, läuna tuul tus rihmas.
Ku õdagu vastõ varra maha tulõ, sus saa põud.
Vihma tähendavad veel: Ku päiv hummugu üles tullõn valgõ um ja ku vastu vorgõho tulõ; ku päiv õdagu minnen valgõ um ja pilvi läät, ku pilvi jüngsuva ja „torno" tegeva; ku jõe vällan umma ja ku kurõ rüü kvaa. (Päivä tähendavad need sanad - ümberpöörtu ei.)
Ku õdagu vilm um, tuult ei olõ ja tsirvas selge um, sus um hummugu hall maan. Ku tuulis pääs kierdlõs, sus läät päiv walõ.

Kombed, eba-usk.

1. Ku tõug um lõpõtõt sus räudetäs tjerbi vilä-võrsiga rinni, muidu mahkapõ lamba talvõt rüõhmä.
2. Ku hapõn mano, sus um vahegi pirä tie pääle minnetu.
3. Ku vaatse jällele panõt, sus ruuninga paig juigus.
4. Ku pingi maha lauvat, sus vaalõs ristäen = (ristiema) är. = (lastse ärmutomine)
5. Ku rinas üle tarõ-läeve tarrõ ring, sus tulõ välälise.
6. Piima ei tohe suhu tjelgeta, sus ruuma vätte-manuas jüümrinnä.
7. Ku pada resnelt riemä lät, sus tulõ rüälälise.
8. Ku lambalõ vatõ pääga rüä-pää annat, sus saa lambal pesar põigõ.
9. Leerile tõmmatas riist pääle ja tjeugetas riega ku ahun umma, muidu umma nigu väi vese lattjõ ilma riistmädä.
10. Ku ummõlõlõn müdile sõlm sisse lät, sus tuo vana juudo = (kuradi) tuhtär pand, et ku är vaajat, sus saa tälle tuo nüst ummõlda; ku sõlme nanvat hommas-õgo vallalõ rihkma, sus armat tälle juud; a viskа tullõ, sus paletat tämä näapus är.
11. Sisi al' vanast ütelnu: Tuu embä pelgä ma pälvõ vorgut poisnast, ku juurt naistorahvast, ja al' võõrne lambat kärnatsis" nüttse, et sus kiima ei jüü.
12. Sanan ütelõlõs rihtwisse mann: Ait üümma Jumalalõ, ait üümma Janna rübjale, ait üümma kviekuajalõ, ait üümma viha kaudjalõ! j. n. o.

(future)

13. Wanast al' Jumal jaalõ Jüvvõ juhatanu. –
Üts mies al' nõimõ, et jae kalli aeus alati rannu
ütõ Juurõ kuu jõ ala ja eutõ jääl. Mies tahtjõ
kaema mi mua, mis nimõ jääl tegeusõ ja lätts kuus-
tõ ülles. Jues kuuld tõnõ, et muenalo ja kalõõ mõni
laanaas külän, mannõlõ karäsft, muenõlõ muni leelvõ
jätts pon leibõ küüdsti j. n. e. Nii jai kaeis jae una
jao ja lätsf är ütsma, a ütts aamuues jäi ütsindõ
kuu jõ ala undama, wis mäte al' taalõ ütlet: „Pää rot-
fild ülesräft." Sis al' wõmõte nõimõ, et mies kuu jõn
al', nakas undama ja kuts täõjõ jae rannu ja nauvsi
kuuft maha jüroma. Mies nanas tõmi; jues kalli
külä rahvas ja päästi küllõ mehe är ja tõmä lätts
vesfi rehelistte jeaka, a jues es jätä kus jusi umma
jakes ja al' aeus kus mehe är jõäni, muidugu
pää lue al' iune perrä jatnõ. NB (Rahva jeas on arva-
mine: kui kuut tedaji ära muerab, kas el või in. ikes
midagi järele jätab „Tähes.")

14. Pihlapuu muijalõ läipa ütesjõ risti pääle, jues
kus jelgäs vana kurat.

Nõidumiseft.

Vana rahva jeas on veel külalt jeda eba usku lüku-
mas, kui keegil elajad jurevad, jüis arvatakse jeda
nuijaft jilmaft kulmud alerat; nuija jilma
pärdavad nimelt noored laamad: põrsid, vasikad j. n. e.
laamad on häheft lahti ja jurevad ära ja neift

ütledakse: „Homma är kaetat (rahetat."
Aga veel jurevat laamad jelle päraft. A keegi
on midagi „kunsti pärääft pandnu" nahugile
karja tänava peale, ruft kui inna mõõda räib,
jühtleb mäni laam „paut asja" nuufutama vai
külge puutuma, jüis jurel ta ja ka töi jed
hakkavad jurenia, kui „arsti" (naaröpanija)
käeft ei lähe abi atsima. Panõmi jens on asjad:
lehakünid, vana muenad ära upetatud karjapajad
j. n. m. muidugi „kunsti jõnad" veel pääle nauba.

Ku pandud asja külega korretad, jüis jaab jelle-
le ije häda veda taadan jaanuid või kui pandud
asja vatta nummi jeljepanõd ja mõda jae jõije
matad, jüis nõõda jauna.

Surnud elaja jalg löigatakse ära ja ripatak-
se kalesje, jüis jäävat jurenimi jeis ma.

Kui pandud asja rõrbad, jüis ei tohi ije
mitte juttu ala, vaid juttu jeale minema,
muidu tulep häda ije enejele.

Kui jellel ije on kauakaud laamad jurema
nes töijele ien „pandnu", jüis lähep jo jelle jures
tellele ta „pandis" ja küsib temä käeft midagi:
(jaala, tald j. n. e.) ja kui jes temale annab, jüis
jääb temal (pandjal) laamade jurenimine maha.

Selletan jüin lugu, mis ije alen näinud:
Mies naabruses elab väga vade perenees D.

ta Võime paal ell. oli suur, nõustitegija.

Nüüd leid sõrad mu karja pea tänavast ära - upsutatud karsi pojad, mis niiviisi peale ümes Võise peale olid rad läutud. Ümme peal jäid rad mul mõned lambad. Kumati ues karjad ütlesid rad et need karsi pojad on „pandud" ja sellepärast jäerad lambad ja andsõrad nõõm karjas kele meid karsi - poeg talega päeväl. karjapoi tegid rad nalja ja peal maid oli kuu eslo, et mu naabri laamad jäere - rad. Pandud asjade peremees läks mu karjas ke jutse ja oli nende käest päri nud, kas nad õigest midagi on leidnud tänavast? Nad aga vastasid, et nad midagi muud leidnud pole kui aga kivi.

Oleks mu karjapoi ütelnud, et nad leidnud on, siis oleks ehk usu jäele naabri laamade järe mis - ne maha jäänud, et nad aga ütlesõrad mitte näinud olevat, sellepärast peaks naabri laamade järemine ikka edasi, nagu ka Võise paal „kaardi panija" juures käinud.

Teisgil päeväl pärnaeus papsi lehma jäime lamba peng, kust liha ümber ära löigatud. papsi naine leidnud teda ja ütelnud: „Saage nüüd teie päi nüüd näärõras kajuma neju nee ümes, nes peda um pandud." Taestiõi pärnapoi jurmani kõver kiis sellestajast. (Need on jahkumepoi, mis kõik ehmaka kinnibarad võõra meid sündmusi veel mitmed ütles kuzeda, misst ei ole meist aga üks ei räkralik. Kõik ka need on nimed ütles anda.)

Rüütje kihl. vanavara, koj. M. Laanela.

Saadud 1892 2/I. № 1. — Rõuge kihelkonnast

Haigused ja nende arstimised (1x)

1. Hall eht Halli-tõbi.

Hall um mana rahwa arwamise perra jäntse (nüüguse, jõn. mäntse? täki müsugune? — sendse tähe chealusst) inemise eht waimu hüä häära inemüise piinatonja waimaton. Muno arwasõ näid Jaksamäe Jakblaisega ütten tulnu, kõosõjoll pidäwä näid Heeroldese tütrüs. Selle tahwis et näide esä oll laskmu tütre palwe pääle, riitja Jaani pääotsast ärr lõikma, ninki et tä seesuggega nüi halwasto oll ümbre käümü pidima kätütre ümbre käümä ninki töisi inemüisi piinama. — No 1 (nüüd) kus halli hätta inäb ei olõ umma nä ärr kaugele maalõ lännü ninki tegewä jääl umma tüüd (töö).

Edimäst kõrd ku hall takatsõ pääle tulla, jous hõbetää inne (enne) inemest nimme pitkin, ja tu sündüs mõtsan mano puhma sisen wäi jäll tare lähe taha, mani kõrd käppuit tä ilma juna lausma. Da usso pääle nõu taha mano sisse tulla. — Kõrd magasi wanõmba uma [illegible] aastagõ tütrega ütten kaunõn üks oll sisest inneg ütte punga kinni hoetud. Kõrraga nakkas üts usso pääle juna lausma

da (helildä, helü-hääl) pesomä nigu tahaskä
jo se tulla ja es jäkta imme rahulo kuu eså
wällä kaema läts. Wälan es olo kedägi nätta; ehk
tüll eså kuuno ümbreguri (zaur, zöörikh: umärgune,
kreis; madalpunkt tehtud jöögimöu kuni. mõõrik)
läbi läts. Tüx eså tagasi tulloll jo hall tütrele pääle
le tulnu. Ats kõrd tulnu ats müs hell kah hall pääle
kõwe paru ja pääga kärtsest kodu, ka pedä ütest
kitsast purdost mis üle ojä kese üleoll, üle mä
nema. Ollmüis parge jäst keset purrot, tull
hall pääle mut müs latte wette. Hall lahu
mehest nunk timä näst pnägi; sõn. näks täh näkä
neitsi, Wetleman tütart) ütte preilid iluse rõi
win perwe pääl jaisvad kes ted a makol kellel
perwe pääle meelitüt. Ni pia tu müis wälld tull
oll kah hall mehel pääl, nünk katto (hadus) tu
ilus preili kah perwe pääl tärr. Tu müis wette
läts jous lahku hall timäst nunk tu illus pree
li jäs jall perwe pääl, ent müis es tulo imme
wälla nü tu preili ärr ~~[illegible]~~ läts. Tu mis sel
kotus hall jall tahtlo pääle tulla; läts tä wet
te. nunk hall lahku timäst. Seast aast pääle läts
ga uts hell hall oll wette.

Hall oll kah kõn mälnu; mismele oll tä hüld
(rohtiw wõtmast. Kõrd jõõnu tütrük, kruusli
(kanepi ja hudest tehtud) jo hall käsknü jeda maha

wisada ent tüdruk es kuulo hall. jutlu ja sei eds.
tüdrugu käe nahkan wäri sena ninn. lätsi nõrgas
nii et kruusli kaigõ leenägamaha satto — jeda mäe
oll kah hall tütre kul pääl.

Uts müis oll puul aastad hall. jõetun; ninn hall
es ollo ted a kunagi maha jäenn. Ütel päärät ütel
hall mehele: „No lää ma upa (uba) tegema, jeest
paras hain ime jo käen", ja lahkume heest. Müis arus
saija jus mulkah upaketta; wõtt sinne ja kulu sell
jamal päärat na. Uba kas wi kuiä, hästi (ätsi)
ilusahe nüet. lust oll, pääle kaija, ent es kännä
jugugi kõtme (kõõdõr = kaun) ehkel oll hoobis müll
kaigõ et nii illus uba ilma kõrd nulda oll; kõnd 5 põnd
kõrd uast läbi, nakjas mitme upa üles ninn muru üle
ja jääme tärrega katski nunk na tera ja joosi warro
jäest kõrinal maha; jest warro mult oll kõik upõ
täus. — — Hanõ tahtsõ kinnast pagõma jega
hall päest ärr pasta, muna et kaigi st oll ta näed
katte saanu ent lamka jõtlatest mõtte. — Jous
oli ta käunemämbre jäen kõrpõn
Hall läts kah küsla naha ala, et ku nähtsan
jürras; jous jüüriõis kah tedä ning tält um jous tsero
keremb (kerem) umma tüüd alustada. Seost saad ä ann
ja wõeti küslal naha imme jüüri st ärr. Uts wõtt
küslal naha päält ärr ninn pand ted a üle rõiva ku sõna
(õhuõmblaja) jõse kelle jun ta kõrasto kinnõ kõnt
ninn pand rehe tarrõ lõma pääle nuijuma. Küll oll
hall pallõnu ja es olõ lukkan inäb tulla; ent kaigõ
hoolimad a jäi kõrasto kuiwatus ninn üle pühlapeäv

muiga, kell X üttes ja riisti pääl oll ärr tasa õtsus.
Hall tahetõ, mis mad muudu (mõdy, aroti ent üttes
es olõ õigel ajal; küll jaiwa mitme juguste jaa arstõrõ
juna prungitus; jaan wõipõ luie shaina juurt ja
kandõga kuttetus juud: kout juguste juukõ j. n. m.

2. —— Kana tõbi.

Jaa tunust (tollest) ku wahaside jalaga kana
üle pööri lindas ja jedä jäägi üts inegnine jüü
Arstimine um jaa kerge kuusõ hädaga wana
olõ; wõsta wahaside jälguga kana, keedä ehk
küsja tä terwelt ärr ja anna hädalisele inemu
jelle juuwa.

3. —— Koolõskolõmise tõbi. Lange tõbi.

Arstimine: Lõigadas rästi selle ümise lagi pääst
kuusõ kellel jeo hädaga um; palutadas ärr ning jeo
tuhk andas püimaga haigõlõ; — ehk wõetas kuusta
hobesõ hiikõ (hüi) tagasti alt ja andas jedä. —

4. Siuhädä.

Jaa selleste ku inemä rassõ-jõllunõ um ja jaa
jungu hüüdus (ehmätäle) ku hädaga wäil wana ei olõ
Jaa um arstimine kerge. — Lats (haigõ) pandas
maha munk nakatas muigaga, mingaga enne jüri päämu
ümõ tulõ nink küsüs: „mis lasten tüü?“
Rehkja kostab: „Lapse tead mad“
Lats mõistas taudan, jüümingi mõtte kostelbum jüü mõega: kui tuõ
pulmõ-ja matsõtas jaalas latsõ
kirgaärr

5. Vadsi-tõbi.

Jaa tunust: lüü üttekütkü, kiõega kitkumise ja
puttmise aigu redjajas. Arstimine um nii jaana
kerge. Oimane wai peramine lats üttes paarja
jedä küsi, kostust, kuna tõõnõ küsüs: „mis ja
jüm tüü?“ purõja kostab:

N 2. Vadsi-tõbi (Jaan)

„Vadsi kiwwi, Nuri joaiju. Pitka jedaja he
jämehehe ja lapsahe, kirgõhõ jaamahõ, ei aal
um jinu elwasõ. Aal um jinu wargu
part. Aal jinakuisuu jinu jeeme waogu
ei raiwa inemisi. Pitka palgõ pa ti kõsi
hoiawa armu hõlman kannawa.“

6. Tulõ-tähk (tulõ-kahjus)

Ku inimä rassõ jalunõ um ja jaas tuld küütüs;
Mindäs tuwwas jelleste jamaste tulõ afomaste ütles ja
küst (küsi) kõõnutas peenukeses; pandas mii jusse ja
mõsdas 3 nelä pääwa õdabut (päänpäiwa) jellewegge
jeda tõdust nimä tähk kaas ärr. ei ierõlde näspäi

1. Naisterahwas ei tohi jaunõ laiwa pii tullõ ehk ahju
aija; jaas jünnüs kah lats taasperi. —

2. Rassõ jalunõ naisterahwas tohe ei langa ega
niiti ümbre koala (kaelj, pandaeht) kõüta; — lats peab kinni
ehk kaswab nabanaru latsõl ümbre ti hä. —

3. Ku rassõ jalunõ naisterahwas jalaga jialõ lüü; — jaas
kaasõ latsõlõ haraso. — Um latsõl jõõ hõda jaas nõtsüs
latsõ käele natkas jeusõma; kuna tõõnõ (jeda ametit
wõib ka iga leht inemine teha, aga jüsgi on arst parem)

riigu juuts (kunti) hagema nakas. tt. Pini (kaer) hädä. Lats panu
lärve ala, lastas pinil (kaer) kolmele lärve ja laiso karale.
5. Tuusõs lehm mere; jõus lastal täll ütte a numake kusta,
ning anõas tälle jõda jurma. Um tä jo ära kusnu
ilma et oles tähele pantu; jõus roetas ütte pihlapuu
pulk kõrgõas 9 resti pääle tõusatas kest. kuõmije
platsi mille ümbre tõõsõ kahe umma tõusiva. —
6. Um lehm rasõhõ tõõsõst ärr puust ning pelätas
et tä koja ärr kuu; jõus roetas tükkleiba, kõrvo tõõas kõvasto
ärr, ninguts villanõ lang kell 9 põlmu fijen; tõmmatas
9 kõrva jelleõ leemäst läbi ning anõas lehmäle.

I. Laul.

Nü, nii nunnega
Kui roosi lillega.
Jaeob kahtsõ magama
Pano pää kiri pääle.
Jões tões a pant i ?
Pant i palja kiri pääle
Mis tä jäält unen näkk ?
Nägi kaiwa reelit
Paradiisi wärajid.
Astke tõõe nelletkese
Wära umma wallalõ
Tõstke müüri kõrgede
Ulenvage jõänid
Taiwa poole igaweste.

II.

Jaeob tahtsõ magama
Pano pää kiri pääle
Mis tä jäält unen näk ?
Taiwa reelit
Paradiisi wärajid.
Maalimaali imäke
Kos mo ilus pojakene
Jeerusalemi imäe pääl.
Jeesuvõi waene lats
Mis sina jün tüüe ?
Tõõ t. ibun Kiep mureta.
Las näi ikka mureta
Mis nä pallu wannuwa
Pallu paatu teo ewä
Wasta resti kõguduõõ
Põgä ärr paiskat
Silma ärr jaiskat
Jeesu jäla nakku tõõs

H.

Tuu, uu nukuu tuus, Rõsina mara Korintõ
Hõlpa hõõsa ua lili Karga karga kaara lilli. —

IV Jõmaal Jõmaal.

1. Naaar ei naka nahka, tühi jõnaei kahsa tükkü.
2. Olõ ei Rüg rüüa takan, Jartutaro takan.
3 Tüä no kõõe silmest kaes, ku lehma loog kõwa um.
4. Waras jäält wõja saina, tuli jätta ei müagi.
5 Peremehe saabaa aar um inämb ku ametmehe 100 Rbl.
6. Rikalõ anõas raha üst, waesalõ armu eräst.
7. Palaralle saa palle, võõ olõ saae ei umma otsagi.
8. Kon laudan jäält laudä takan.
9. Joosõ ei laisalõ kaslilõ küür sunkõ.
10 Wirgal willa, laisal lamba
11. Kis kalgõ kannatas, tuu pehmei pääs.
12 Tüi Jõmaal pallõlõu nüjagu jaetu.
13 Paremb umma wiisu tüü tõõsõ käega.
14. Mis õõe suun tuõõe peresen.
15. Õgal talul õks kaar, õgal wallal õks wiis.
16. Tuemas no kulsp (jõõgi kopp) sijuu wai kaari pulkja nuuu.
17. Tüi kand ei innii wõõs takan.
18 Paremb rans vaanun, ku noore iluga.
19 Pelät ütts kõrs küllüüga kõrst kõrs saae ei lihagagi.
20. Kõlba ei liha soolata, müüdats wõõdaa.
21. Küä lats sünnus, hällä kaunis karja.
22. Ole ei suhi nijuur kuteva haelas.
23. Arsti käsi, surnala abi, ku tükk tõõga.
24 Paremb pala palurega, ku tükk tõõga.
25. Pini (kaer) saakeri kun kahjaesja.
26 Lats ikõn kasus vana oihkin koolõs.
27 Mas a esimä aranna kaiwus sünnetku waene walmis
28. Küll sai no õ tõnowu lõõt, ku poiga purra ei ole.
wõõs.

H. Eesto

1. Hagula ja Tammula.

Wiet na wallas

Wies Wõru järwe ja Rõuge kihelkonnas olewaid suurt soo tunnel; see saab warsti aru et nad üks teisega nii wäga üht laadi on. Wõru järwed oliwad juba tükk aega eel nimetatud soos; keegi ei mõistnud aga nendele nime anda ning nii oliwad nad nimeta ja alles wastmata. Praegust soo see soo suurest metsast sisse piirata, kus enne wist järwede aega kena kenadus wõis walitseda. Saketi ka sinna üht mõisat ehk linna ehitada, weeti juba kiwi ja muud ehitus materjali kohku, aga järwed oliwad nimeta. Praegust seisawad sääl suured kiwi waremed; kust hiljuti aja eest Roosa maja ehituseks üra weeti. Uhel päewal tekkis järwe kohta suur must pilw; wesi tõusis rahisedes suure müra ja häraga pilwese, ning liikus rahisedes põhjapoole. Seal oli omale uut kohta otsima, kuskemale ka nime andakse. Praegune Soo-kõrtsi kohal oli üks urtsik, kus ema oma weskese lapsega ukse läwel istes hoides istus. Korraga kuulewad nad suurt kahina ja mürinat, ning waata must pilw tuleb neile lähemale. Sääl hüüab laps kes wäke räägida oskas: „Waata ema Hagula ja Tammula tulewad kui härg mööda tee.“ Korraga laskis pilw hennast maha, et aga üks järwe wesi kiwirem oli kui teised järwed, wõmad ise on aga nagu wennad. Sed üks teisega Hoozeht. Wõhanda sõega ühendatud, ning ju nüüd tawad üks teisele oma oma endist juhtumist.

Tõmpe.

(8x) (Setolaulud) Saadud $18\frac{18}{IX}91$.

Wanawara Korjandus

Räpina k.-h. kogunud neiu

Leontine Kirotasse

(II-ne saadetus).

1. 1891.

Neiopcäsõ õtcs noorõtcõsõ,
Lina kiusõ linnotcõsõ.
Tulli mie õtcs üles kummungulta,
Meä õtcs tüö edimäne?
Tuo meil õtcs tüö edimäne,
Kua kuol kummonguita,
Meä nutcs murõk jinne mui?
Sõitsi mie õtcs mõtsa rõndima,
Kummotcuita kultcsima.
Meä näe õtcs mõtsa miinevät,
Koo kodo tulävat?
Läise matcs tiibu tie pääle,
Kaina mäe kaldaet (Kaina = nüüd Lorm).
Sanni matcs tiibu pällõ pääle,
Kääni pöisi kõe pääle,
Tõi matcs kodo inimi kätte,
Kanni kodo kandjallõ.

Sõs jüllimä õtes umalõ imäle,
Kõiss jimä kanassõlõ:
Meä nutes tibuss terrõnes,
Meä nutes kanast kassünõs!
Kasvi õtes nu tibust terrõnõ neiss,
Kasvi õtes nu ilma illes tiettar,
Päivä ala karrõa kätt.
Ütlõ nu õtes ilma veere päälõ,
Kullo kuu poolõ päälõ.
Kedi nutes tõl kiskhe kõsjawal?
Kiskhe tõl õtes kuu kosjawal.
Ega nuõdes joa ei kuu naista,
Kuu poja minsjäb.
Kuul nu suu õtes pallio tüödä,
Õdangulla tõjõmine,
Kummongulta minemine.
Aol nu õtes all pallio tüödä,
Pallio kuultä kummongulta.
Ega mutt joa ei ao naist.
Paolast ao pojja naist.
Kummongult õtes nässämine,
Õdangulta minemine.
Kedi nutes kiskhe kosjawalla,
Kosjawalla, wasjawalla?
Päivä õtes kiskhe kosjawalla!
Ega mutt joa ei pääwä naista,
Paolütt päävä poja naista!

Wellerene, sõ õtes naarõtõnõ
All mõi õtes ilma illes tiettar,
Alla õtes taiwo karrõa kätt.
Ütlõ mõi õtes ilma veere päälõ.
Kedi tul õtes kodo kutsumahe?
Ilmä nutes tul kodo kutsumahe,
Midäi tüöd tegemähe?
Kutsi ma õtes lehmi nüssimähe.
Panõ sõ õtes linitz lehmi mano,
Panõ sõ õtes täiwo kariõ mano!
Küll nu õtes linitz lehmi nüssi,
Kyhkor täiwo kariõ saadi.
Jõltsi mõi õtes ilma illes tiettar.
Ütsi ma õtes ilma veere päälõ.
Kullo kuu veere päälõ.
Poolõ ma õtes ilma ehitz.
Poolõ waldo woolus tz.
Kedi tul kodo kutsumahe?
Es tul kodu kutsumahe!
Meõi sõõl õtes tüöd tegemähe,
Meõi asju ajamahe?
Tulõ sõ õtes riikhe jõesjimähe,
Tulõ sõ õtes kuuke löömahe!
Panõ sõ õtes reha riikhe mano!
Jälle ma õtes jilma jiões tiettar,
Alla ma õtes päiwä karrõa kätt.

Kedä nu õtcs tul kodo kutsumahe,
Kedä nu õtcs tul maija manitsõma?
Wellе õtcs kodo kutsumahe,
Welle nu õtcs maija manitsama,
Wellerene, ta õtcs naarõtcõnõ!
Meä nutcs küõdä tegemahe,
Koo asõnd ajamahe?
Mõtsa põldu põimõmahe,
Soutcä põldu loopimahe!
Panõ õtcs ta pälli pälle manu,
Lasõ ta õtcs kamõk wälliä manu!
Wellerene, ta õtcs naarõtcõnõ!
Jälle mo õtcs jälma jällen tüõtar,
Alo päivä tarrcalatj.
Wellerene, ta õtcs naarõtcõnõ,
Naarõtcõnõ, nõrgatcõnõ!
Sääwar nu õtcs tul kodo kutsumahe,
Maija nu õtcs manitsõma:
Tulõ ta õtcs tcangalt tudamahe,
Sõwõndirtcu lõtcs tamm!
Arä ma õtcs lääs, ega e lõpse,
Astusi, e anda aiga!
Kuza nu õtcs ei tullalt tcangalt,
Sõwõndirtcu lõpõtillo!

III.

Wellerene, ta õtcs naarõtcõnõ,
Tulõ ma õtcs üles kummoquelta.
Mõõ nutcs sundа, sõõ pääd ei,
Pehki ma õtcs tarõ, pühi tall,
Uko ma õtcs tcolmõ sulgalise.
Sanus ma õtcs põhu pällõ pääle,
Kõõ ma õtcs tcaala rõõsi pääle,
Jell õtcs ma põhu palle pääle,
Iki ma õtcs pühe palo pääle.
Kuul ma õtcs kolm itcsi jäl:
Uts jäal õtcs itcsi lõskä naanõ,
Tõõnõ itcsi jändä polg (jätä polg),
Kolmas itcsi jimändä neijo.
Meä õtcs itcsi lõskä naanõ,
Meä õtcs itcsi jesändä polga,
Meä nu õtcs itcsi jimändä neijo?
Itcsi maatcünõjalt,
Adrapää pääjalt.
Meä nu õtcs itcsi jimändä näijo?
Itcsitä õtcs kirstu tcsirjalt,
Itcsi nu õtcs wõtcsa wõõlojalt.

IV.

Edo õtcs minno neijo tõõsi,
Minno õtcs melli marjo tõõsi.
Imi meil tcsuoli õtcs wäitcasi,
Kandjä meil tcsuoli õtcs tcanas õlt.
5. Jäi nu õtcs mal maha marjo tõõsi

Mahe maria sauruesõnõ.
Meõ õtes mul tetlä, kohe minnä?
Ämmilätt: ma kodo kutsumahe,
Maalt õtes kodo manitsõma:
Tulõ tõi õtes kodo imisene,
Tulõ ta õtes kodo kandijanõ!"
Ämm mul õtes ruuli, waatsa raatsi:
"Õga tohi tunnist kodo minnä!"
Ämm tõi õtes ojast oigõ wii,
Tõi õtes lätsest lämme (vii,
Sorue alsa pehme (vii.
"Mõsõ ma õtes maha maa hais"
Suu manta surma hais,
Koist manta tääpä hais"!
Tütterimi õtes armõhän,
Sääsi ma õtes tullaesõns,
Sääsi ma õtes maijo marjaesõns!
Kohi e ma tunnist kodo minna,
Ou õtes meil toomi pähitsih,
Ou õtes toomi jalutsih.
Tütterimi õtes armõhäns:
Midäi kutsut ta õtes tüüdtegemä"?
Kutsumas õtes rangast kudama,
Alandikko alostama!
Sulli ospa ma õtes ütte opusõ:
Tu õtes ja pule pühäst paagi ärä,
Wallas tu õtes Wõnno waatsust (Geheg)

Sääs raas ta õtes tullast rangast,
Raas ta õtes raawast räiwast,
Sääs ou sul õtes wellis teene maal,
Wellio ou õtes ruuniga tutsärih.
Kuri tulõ nu õtes ruuniga?
Sälgä raat jäs raawast räiwa.
Sääs tulõ õi pääle tulõ luuts (Kugel),
Keri e tuli tübenist.
Wellio tulõ jäs kodo tullaesõnõ,
Tulõ sõs maija mariõesõnõ. —

V

Mis mä laola leenseline,
Kuru mä kurwa meeleline?
Leina lehti mul plena
Kurwa nõsi ream brõuna.
Wel mul hellä wellõesõnõ,
Soine sie hobu ta de ukahe,
Sõida nu kodo teelde perrä,
Tumul tattest tolmõ teelõ,
Lawwa pääst tuu la alu lehti,
Kirsu esapist teelo lõrsi,
Sääs ma tuu tee nure teeli,
Pajatan ma tsorõsi teeli.
Sil ol hello pedäjäne,
Kannal ruunnõ kadajano.
Wiele nu pillep Dikesõwahe,
Sarwäst wiele Sarõmaalõ,
Sant i ja pasi pukesäunahe,
Karjä lalsõ Daulõunahe. ?

Es jaa poisil puhutus,
Karjo laasol laulõtus.
Jaak jo es neijonõno,
Karjsima es raaboronõ.
Aukma lus Doolo poolõ,
Tõõsi Narva naiste poolõ,
Kolmanda viel rõdo poolõ. –

V

VI

Kyuli mai rõo tuuruvat,
Laanõ ma linnu laaluvat,
Lätsi moi mõtsa raemake.
Olli ama hellõ vel;
Rogas tõi ruda ruunsõ otsaas,
Tõl tõi hinel karõrõõsõ,
Elo ja ilma ueere pääle.
Tii oras lätsi tiigi poolõ,
Jäle lätsi järwe poolõ,
Tii teigeni tirtsi,
Jäle järwani jõrtsi.
Kes jäzlet karõst jõs müõda räägis?
Müõda jõs räägise Mündi järsa,
Müõda Mündi harrõtaja,
Müõda Mündi tõõtaja.
Küsi tõlle näiw wõõlli:
Kelles siis ja linnarõno?
Siis olõ linnarõno,
Siis aus Jandi Jannarõno,
Waesõ mehe wanemarõno.

VII

Mille lätsi laaleliese
Ümmaana ilo liise?
Ümiljo nurmi raawawõnõ,
Põõmiku moana palliõ maada.
Wlitõi jo kuppuin rõõ manu,
Pällo jõjew põõnu manu,
Pand ta jo tiigu tii uurde,
Tiigu jo tesewõ nurga pääle –
Suuõlindu liigutamo,
Pardi pojal pullio jõnnus
Sõõlt jai lats laaleline,
Ümmaana ilo line. –

VIII

Minarõnõ ma woenõ latsi,
Alma imitä roanano,
Mu ilma pääle pääsarõnõ,
Tiigu rõnõ mo ilma tõmmäle,
Laawarõnõ ma ilma läunale.
Kes ma jo lätsi, jääl ma iteri,
Koo ma jaisi, jääl ma norudi.
Olõs ta ra mu ims tiidi,
Olõs ta ra mu randja raawarõnu
Tõõnu ta ra jo pudi purdilla,
Teewõ ta ra mo lõuna lättile.
Kulõ ütlel jo: tuul al juuri,
Wooda ütel mo woenõ olõwat.
Ümmarune ja tiise mins iõ
Kundjarõnõ ja mino raawa pälcõ.

Sääme ja sinnä jõõdu pääle,
Sinnä jõõdu keere pääle.
Kas am mu käiwo kõlõb tõnnu,
Wana am mu woker woolõb tõnu.
Ku ei olõ mu käiwo kõlõb tõnnu,
Ku ei olõ mu woker woolõb tõnnu,
Sis ei olõ ma itka elõnü,
Jäs ei olõ ma kowwo a kodsanu.

V VI

IX

Anno mul kuul wõi kaust,
Kandsi kaalõ kanasõsat.
Jõtkis ta maka marja juuro,
Sõõdus õtes jõrmõ juuru.
Lõtsi ma karo lõwel,
Es olõ kawo kostijat.
Lõtsi ma kua lõwel,
Es olõ kõtka kutsujat.
Tulõ õtes üles imarene,
Korga üles kandijana!"
"Ei wõi minnä, teistesma,
"Karatsoja, kaasasjima.
"Mul am jo maw maa kaes,"
"Suw maw jurma kaes."
Kõte maw kõopsi kaes"!"
Murjal kõtt mulla kaes."
Tulõ õtes üles imarene,
Korga üles kandijana!
Mo tei jullõ kalmõ lippõ.
Üte tei lipo linnoh kissa.
Tõõsõ makõ maspiteist
Kalmanda kuro marjade.

Mõsõ jul maut jo maw kaesa,
Kõte manba kõopsi kaesa,
Suw manba jurma kaesa,
Murjalt kõtt ju mulla kaesa!
Ei wõi õtes ju minnä, teistesma,
Karatsoja, kaasasõ!
Mul am jo kalmu kaitsjata,
Toomi paigus, pääteh,
Toomi tuhat jalutsih,
Wana Toomi waimkel!

V.

Ku mä õtes alli wäitsene,
Mask mariä juuretsõnõ,
Alli õtes esel juure nurmõ,
Suwõ nurmi, loja wällä.
Emi lõtis õtes pälde pä minnake,
Lowcia wälle laapmake.
Sõs alli kuri itsmake,
Wilets wiha pidämäke.
Imitsene pand õtes hällü palo pääle,
Teega tie karo pääle.
Panni õtes partsi hällü tämä,
Suwõlindu laigutama.
Sääl õtes mul partsi pallis laali,
Suwilindu [illegible] tõnäli.
Sõs alli ma õtes näeji maani tarrco,
Kõaba tsandsani tsuwo al.

Kõõ õtes ma kirja kirjasi,
Kõi õtes naije poprõhe.
Kõlleõ õtes kiräss kirjotälli,
Kõlleõ naije roamatusse,
Kõlleõ õtes panne poprõsse,
Alli ma õtes näije maani tartsa,
Kaalu tandsani teawali,
Kõi õtes ma kirja kirjotälli,
Kõi õtes panne poprõhe,
Kõlleõ naije roamatuhe.
Kui õtes kuisto kuscasst,
Ago lõpi lõunast.
Ego õtes lõpõ õs näije jänni,
Lõpi õs näije lõigohuse.
Sõjarõtsi, linnotsõsõ,
Sai õtes alli laalõmahe,
Kehwatsese pesjemaie.
Antsõ õtes mulle andis,
Pantsõ palles uskuwas?
Sõjarõtsi, linnotsõsõ,
Kes õtes mul si ilosõna,
Sõna laulesst lõgosi.
Heidi ma õtes jõmõ sõlõ pääle,
Sosi loja letke pääle,
Sõs ma õtes sõlõsst sõua soätte,
Sõusst lehesst laalu sai.
Mul aiu õtes seoh peenõ poppõs,

Sõjarõtsi, linnotsõsõ,
Minu meeli mõrisõ tsõsõ,
Aeõ tes õtes põlgsi tõõnõ tõisi,
Õ tõõnõ tõisi roiwal!
Sünkse õtes üks süümõhe,
Nahtsõ õtes üks mastsamahe!

XI.

Tulli õtes üles hommogulla,
Wesse inne wolgõõla.
Mes õtes tuuli tuullõlsõh,
Mes õtes nõtsi kaedõh?
Kuuli õtes kolmi itsetsijatt.
Üks õtes itsetsi imädä näije,
Tõõnõ itsetsi ilusä poisga,
Kalmas itsetsi lüstsä noane.
Kon õtes itsetsi imädä näije,
Sinnä õtes tetsäli tüü itsene,
Kon õtes itsetsi ilusä poisga,
Sinnä õtes tetsetsi jarwetsene,
Kon õtes itsetsi waenõ wanõsta noane,
Sinnä õtes tsaldo tsaiwo tsõnõ,
Wiländ sa no õtes tsõ lä tsaritsä juwesta,
Wiländ wastse ei wol sõa.

XII.

Sõsarõtsi, tse õtes linnotsõsõ,
Mine meeli mõrisõ tsõsõ,
Kui õtes usse libi stoja,
Ai õtes stõsi wõlla astsõtz

Mul õtes muro ärra püüdi,
Vele loaste Carbiden.
Mul õtes muro püüdremäele,
Vele loaste laapmuda.
Läts õtes lauda mäele,
Kulla lauda tuustoke,
Waka lauda wartsoke.
Woaka õtes tulli wana mies,
Wana mies ta, pukas paisi,
Ai õtes rinda rüdlõma,
Ai õtes raala roatslõma.
Rüke õtes rinnast ris te käsra,
Kaaske õtes raalast raalochi.
Läält õtes ma teurwalt redo tulli,
Kahjaline käendja mano.
Ütsoline imä mano.
Imä käsi, õtes hellästane,
Läts õtes lauda mäele,
Waka lauda wartsoke,
Kulla lauda tuustoke,
Woaka õtes tulli wana mies,
Wana mies, pukas paisi. . . .

. . . . . .

XIII.

Tulli mä õtes üles kummotsulte,
Läts õtes ma mötsa käendimahe.
Mea ma õtes läuse minnek?
Läuse ma õtes püüri pedajale,
Läuse jaarõ karapuuk.

Mea ol õtes jäal püüri pedajale,
Mea al õtes jäal jaarõk karapuuk?
Kõgu õtes jäal kirja kirjoti,
Jõs jäal pani redit praprahe.
Kelles nu õtes rõõdo jõtka minna?
Sõjarõ nu õtes jõtka minna
Wellel õtes naarõlt redo jäija.
Sõrõ õtes nu sõjar ehtimahe,
Kääni nu õtes jalgu käng imahe.
Wellõ nu õtes Loj mulle tamu:
Sõjar, jo tellä liinän könõ,
Kas um õtes sul jalgu pääle joosta,
Kas um õtes sul jõänd jisse jäita?
Wel, jo õtes: kene, noor õtsõnõ!
Alõõ mul jõänd jisse jäita,
Olõõ mul julgu pääle joosta.
Is tõ jõs õtes wellü ehtimahe,
Kääne õtes ta jalgu käng imahe,
Em jäal õtes otjo ehtid
Sõjar õtes jõu kindid.
Ese õtes ehida kobärt,
Wellõ õtes woole westmerid.
Em õtes nu istõ ede pääle,
Ese õtes nu wälle wõerek,
Sõjar õtes joani pardõllõ

Emi õtes Kõsse edse põalt,
Ese õtes nu kõsse uello ueerelt,
Sõsar kõsse õtes joani pardalt:
Kunas sa õtes uello kodo kulõt,
Sime kana kodu roalut?
Ega õtes nu inne kodo tulõ,
Kui õtes pas sudsulõ kätt,
Emä kät õtes nu kepä lehtimäkk,
Jäs õtes ja minno kodo ovda.
Ne, õtes warõs wolgõss (wolgõs) kät,
Kana kät õtes kuiga karrwalijes.
Tull: õtes sõs sõdo murolõ,
Wenne wõg: waõrekello.
Tsul õtes nu inne tundämakk,
Ega õtes nu jaewaa e: imesinnä, tunda,
Tsulõ õtes ja sõsar, tunnõ uello!
Sõsar tundsõ õtes nu jõim kindass,
Sõsar nu õtes kuppõa kuisi mõkk,
Kas al õtes jul sõal jõane elo?
Pehme al õtes mulloso ping: all
Lõmmi al õtes mulloso kõwe all.
Olõõi johl sõak kõsi elo. . ..

XIV.

Uõti õtes sõda tulõawak,
Wenne wõg: ueerewõk,
Aijo õtes no wõtsu sõatuleta
Kull õtes üte, kinda, kõsi,
Kirstu õtes ma kirwa küllõk,
Waeta, wolgõ, waridak.

Tull: õtes sõda murolõ,
Wenne tul õtes wõg: waõrekello.
Meõ tull: õtes nu Zirtsu, Zirtsi,
Meõ tul õtes lõõwe, tu lõõwidi:
O, õtes tie ull: Ugalawõ,
Ega õtes tie nõl e: nõi jotkõt,
Kirstu õtes ti kirwa küllõ,
Waeta õtes wolgõ, waheb.
O, õtes na ull: Ugalasõ,
O, õtes na jõkõ jõdalojõ:
Ull: õtes na näijo uenehe.
Nattas õtes jõs kemet ueeri mäkk,
Duijo õtes paalijaastõmake.
Haari: õtes ma kaija kodo poalõ,
Heidi ma: õtes silmi: kella poalõ.
Kesä näi: õtes kottok käiwat,
Elo no õtes lünah liinuwat.
Sime näi: ies mailuso linige.
Emi ies ja kene, kellärene,
Sunasta ja õtes tütar jõat!
Sõa õtes ja jüije meeste jõuka,
Waimu õtes ja wüil wai kelt,
Karku kuuwe keskest.
Tütter õtes ja kellõ linnu tõnõ:
Emi õtes kene ja kellärene,
Kalu aun õtes lehmä Kattak:
Üks õtes anna ja minu essä,
Tõõnõ õtes ja tälgulõ kästa,

Kalmas õks jul himelt jääs.
Tsiikas õks ja hellä linnukene,
Mine õks ja eäss, elä kawawa!
Ämi iks ja kenä, hellükene.
Üttest iks ja minsse wetts, höösäss wari?
Kolmandast jo õks mutsi selget.
Narcas õks jäll wolmelaeri ümähe,
Sarj u paali joowtämaha.
Säs õks kai jäll kodo poalo.
Kedä näi iks ma kattot käüwat?
Ese näi õks ma kattot käüwäs!
Elo lünah liiskuwat.
Ese õks ja kene, hellätsene,
Lunastoi jo õks tsiikas säasta!
Säa õks jaw jäi: se meesse searkä.
Tsiikä õks ja hellälinnutsäno!
Minnas iks mäi jo lunastoi?
Ese iks ja kene, hellätsene,
Kalmaiu õks jul aitta kattot!
Mine iks ja eäss, elä kawawa,
Ese õks minä jo i lunastoi.
Üttet õks jul hüre hellemäh,
Töösot õks jul kasi kargamah,
Kalmas jäägu tsiikäs rogäni!
Jäl noas iks wenet weeremäi,
Sarj poolest jaswäüa.
Haawi õks, ka kaji kodo poalt,
Heidi õks ta silmi hellä poalt.

Kedä näi kattot käüwat?
Külä iks ta poisi, poolo welje.
Lunastoi õks ja jäjar jöwsi,
Säa õks jaa jäitsene meesse jewäs,
Koolu õks jaa kuwawä kewesse,
Wainu õks jaa wiie wai hött!
Neeji õks kenä, ja nooröcsäna,
Minnas iks minä jo lunastoi?
Külä õks ja poisi, poolwelje,
Kalmaiu jul õks jöwsi jöwsist;
Üts õks ja auna mine iwa,
Tsäna õks ja tölgulä tööto,
Kolmas jälgi jäas sullä kindälo.
Külä õks ja poisi, poolwelje,
Lunastoi õks jöjar jöwsi!
Säasta jäitsene meesse jeasta,
Wainu wiie wee hött,
Koolu, kuwawä kestmeet!
Säs jäi õks ta eäs, i gäwäs.
Säi õks nu paari pantues. —

V.

Tsoonas tarrä poisikäno,
Maeleht mattal meheresse,
Töötse ta õks noesta ellä,
Täst iks kolda kohmalda.
Töötõks puusta nais ja tedäa,
Taro õks ta poesi tirkato.
Kuelda õks ta tsatto panda polgöst (polgäs)

Hääbõhäst õks ta panda iho ilosse (kuu jõlle alaline muundus pilleskuhjuja)
Toamas õks ja tarrõ poisi tsono,
Siisi ei ta kuida polgõl,
Siisi ei hõppõ iho ilol,
Sulas ta õks joala mutjõl,
Salas pakku kiitel.
Wäti õks ta nõija nädalisi (nädalaks)
Kaoba ias ta kuttes ta pääwäitõ,
Sai õks ta lati kaespäälla,
Tõõnõ õks ta tõõjalõ käele.
Jäs nuckas õks ta naista wihkamahe,
Lergepäädi pilkamaile.
Kõi õks ta kuro tunniställi,
Kõi õks ta alewi ael. (kõi-kõigi),
Wattu õks tal tull. turu otjal,
Liz. õks ta liino lähtsüh.
Mutku al õks ta meesmuidemann,
Simmal õks ta paisi täis tõmann.
Toamas äks ja tarrõ poolitsenõ,
Tikku äks ja kõiwo mäelõ
Alo õks ja wahtera, wõlusa,
Jäs wei õks je ala waasa wandi,
Wasn ja äks wandi, kuida pütti.
Esi mino ja äks ahkih alilõ
Tändi õks ja päsisõt päätjalõ.
Nuckas õks ta mokka timmas tamo,

Jahtra wetti wõid lama.
Toamas äks ja tarrõ poisi tsono,
Meloss äks ja mattal meheremo.
Jun äks ja tsaari tarästa,
Mõdu äks ja mutsa, keldress!
Tsaka ei ma tsaari tarässi,
Mõttu mutsa, keldrissi.
Jäs mino ja äks mahka mäelõ,
Alo wahtra wõlusa.
Minni äks ma minnõi, mis hettõi,
Arwa äks mul kõiwõi, kui kõsti.
Ütel äks ta ülä imile:
Kas wõtad äks mul kaika ull. latsi,
Kaija äks mul kõeda woesa.
Wäta ei ma kaika ull. latsi,
Kaija wäta ei ma kõettõ woesta.
Ütel äks jõlle ülä jõsarale:
Ülä äks ma jõgi, hellätsene!
Wäta äks ma kaika ma ull. latsi,
Kaija kõettõ woesta kaste!
Wadja äks jaawa tal weere wadja jaawi,
Lepiõi kaarõ lepõi jaosi.
Jäs keer äks ainu kiirsta mano,
Oestõ äks Anni woosmano,
Säuja ta äks ehte iskõwat,
Säuja äks puutõ (Bandi) putkuwat

Mida õtes tii ircät ehte,
Mida õtes tii pukut juurõ punte?
Jäi ei meil pääsdlepanejat,
Jäi ei jälgä jäädijat.
Lääs õtes toi mahla mäele,
Alla õtes tu wahtera waluha.
Narcas õtes toi mahla mõtlõmahe,
Kahtra õtes tu pete woolamahe:
Kuuli õtes Jumb jahina,
Kuuli ruuhkui Sihilõj robina;
Haari õtes rauja kaeb pääd:
Mustas tulli õtes tos miismoti tuhk.
Neiju õtes reene ja noorõrõnõ,
Saanõ õtes ja pääl paras pääle,
Kaela õtes ja naanu juurõ pääle.
Wana õtes ja mees, pukas paisk,
Loiõ, ma õtes kae taiwahe,
Kegõi ma õtes näe lindawat?
Sini nu õtes Jüma Kirgurõnõ,
Kaha jalga woorblanõ:
Kegge õtes tii Jüma nu welleile,
Antsõ õtes teedä Atmile?
Kegge õtes mo nimi nüüdi pääle:
Süi ä õtes no Jõgar Jurcatas,
Kaga were woolõstas.
Kegge õtes mu pääs pälle pääle,
Kegge õtes mu jälg jõaru pääle.
Sini tuel õtes päälen päimõmahe,

Sõjar tuel õtes päälen päimõmahe.
Kõü je õtes ka päällõ pälle pääle.
Lääs kari õtes ta linge ülendädä,
Kaari õtes tos Ada linge armu.
Põhi õtes wiiwõi kõiwo ~~kaalt~~ puid
Walli õtes wiiwõi nu kaawo puid.
Lääs tetti nu õtes tuli tegäle, –
Tulõ nu õtes wadu wroonijalõ,
Lääs Toomas nu õtes tullõ taugati,
Sahepaadi palawahe.
Toomas õtes tulõst toriji:
Kuulgõ õtes tii nulga noorõmehe,
Kuulgõ õtes tii kalga rosi loso:
Ära õtes nu tii nii tenüi,
Kui tei õtes mina poopõnõ.
Selle õtes mo tullõ taugati,
Selle õtes mo nisti niire jiste,
Ei õtes ma kutsi naare naaste,
Kutsi õtes ma ime Aealoja. –

Leontine Kirotamm.

Vanawo korjandus Setumaalt.

Kogunud Kvaliōps. P. Fr. Kõist.

1891.

1.

Õdo iks illos näijo ole,
Õdo iks aw kaunis kosõnõlo,
Kus ta õks roidu puuwos pääl,
Piso õks võõso pimä pääl.
Kui lõsi mä õks üle eşe muro,
Hele iks ma wanidu weeredä.
Sieh iks ta murro muhedi,
Tatcoh teeswes kallis hain.
Õgä õks nu muro muhedu,
Õdo nu õks muhet näijo, naori.
Eme pand iks pirra purdişt,
Olõp and õks tõrrõ teõntşişt.
Õga iks murru õs näijo all,
Lää es kuttstu kaabo all.
Üle õks ma şues pistülişş,
Üle roggo rohaliş,
Va es jokk kõitke kõelmõlõ,

Wirco jokk wiks lehespõlo.
Üle iks lõşi: ülä (mees) muro
Sõsüla pand õks polg: purdişş,
Hirre pand õks üle küdäriş,
Üro õks murdo näijo all
Jõits õks kattsi: kaabo all.
Õga ku õks murra näijo naori,
Lää es to kattsi: kaabo all.
Tee õks nu murri murõ şuur,
Miel õks poko, şaimutõll.
Üle õks jo lõşi: ülä (mehe) muro,
Sieh iks tu murõ mustõdi.
Tatcoh õks nu kattõ kallis hainu.
Õgo õks nu tu murõ mustõda õs,
Õga õks tu kaa kallis hain.
Tee õks jo mustäl näijo naori,
Tee õks jo kattõ kaabo käppi.

2.

Jünni õks ma jõõru, külwi jõõru,
Kajo õks ma jõõru, roogi jõõru;
Külwi õks ma kesnõ kerägu tiel,
Kaara kalmu tie wiersi.
Sõş: õtes ma loş: meelişt inne.
Oh şa kera, kõşida kesnõ,
Oh şa kalmu, kõşida kaara!
Mina õks kalmuşt nuoşe naida,
Kalmuşt õks ma asta uboşaw.
Ja: õks nu kesnõ kergmüşş,
Lai õks kaara kaşunuşş

Ess õks ma kos moelast aune.
Kohe õks ma lää kasjawallõ?
Kõha õks ma naista mastamade?
Lää õks ma Rüga rästvallõ,
Järku õks ma lää Aargomballõ.
Küsi õks nu aitas sünnäde,
Sünnähe, õks joomahe.
Ei õks ta mäötse siristi,
Koolo õks ta pandapopu tällä.
Iga õks sünnes sünnõs õi.
Lauzõ õks aidoss minu aina,
Minu õks kallis kambrõss!
Aun õks aigu kosutällõ
Aunat õks se aigu sütkelle!
Auti nu õks aidoss tõõsõ una,
Auti nu õks kallis kambrõss.
Ngrõs nu õks teodu tulõmahe,
Sa õks teä kerigu sillele,
Sai õks teä kalmu kattalõ.
Jäi õks täll reg. teiwesi,
Kaupt jäi õks täl wiisa kadajahe.
Mineskel ja tulõ tellen.
Põse es täl reg. teiwistä.
Kaupt õks täll wiisa kadajasst.
Aeina õks ja noor nurcu alt,
Koolu õks se käpe kool alt.
Jubas õks teä jumma paudeä,
Kolls õks ta panda kopuliä,
Põse es täll reg. teiwistä,

Kaupt õks täll wiisa kadajasst.
Aunat õks se noore nägu alt.
Sõs pandõtes täll koolijas reeres,
Kalmuline õks täll ala kool.
Sõs se äesti õks täll reg. teiwistä,
Kalmuline saal alt.
Täll õks täll waisto imätsene.
Sine õks se tsene, hellesene!
Ära õks se hinnast heidätägu,
Umasst õks se wereß weeretägu!
Umõõks mul saaljas riist.
Kalmu nim mul õks inne ala kool.
Nimi pandõ õks se merde jõmõrasst,
Daip pandõ õks se õcheß Jaiwoke.
Kast õks se meed noitsa jaost?
Lõist õks se uesse kalmadõ.
Meõ nim nu õks täihte wolejamb,
Koo nim nu õks jämmer jämedamb,
Tuu nim se mul teewes minni,
Mea nim täihte wolejamb,
Tuu nim õks se paiga, Kaunis.

4.
3.

Nõs õks ma lauda laulijasst,
Laulijasst, lastijasst!
Nõs nu õtes jõnumäistajasst.
Laulun ma õks mere mäesst,
Mere wesi killing jõesst.
Tall laulun muralõ,
Laulun õks Esti Rojalõllõ.
Sõs laulun ma õks lauka kohässe,

Alo ma õks kivve kiirutäjõ,
Alo õks nu polje paadistoõjõ,
Sälgä õks ma saarilje jaduloo,
Jolga õks kullaadsõ jalusse,
Päitse õks põhja, päävä kirja,
Lõuna õks ma juuksõ, saamõ teeja,
Mihe õks ma päole, määgalje,
Haka õks ma järg, haargilje,
Põha õtes ma teeri[x] tuhuriix ~~kivi-päole~~,
Kõvrõõ õks, liina lipu,
Kinnes õks teille kergu-kirje.
Läs norrnas nu õtes welli uerunäho,
Ilmos õks teõra tõndinaho.
Läid õks tõ üle Päugu nurmõ,
Päugu õtes nu nurmõ, lõhna waalle,
Päugust õtes nu nädisel(neil) näuol,
Nannust õtes nu koiji kobõhatsõ,
Oläs õtes tõ muna muellõ joosse,
Oppin muellõ unõhdosse!
Wellü õtes loss meelest inne.
Naista e tee muuna peeretkodoi,
Ubinat õtes uinukkad a.
Ar õtes tee muna rutsudõ,
Olja õtes tee tiid ubinalle.
Loomi jaatõ õks silla kattolõ,
Haara õtes tõ jillat kuusellõ;
Kas õtes ja jilda jiso dätt?
Jõrnas õks ja kaos kolg jaatt!
Oh ja ull noori müss,

Poika õks ja tarrea talu tsorgu.
Õ:lõ õks jüst läidi läda juur,
Toona õks jüst weeri Wenne wõgi.
Ega õks ma silda siise joka,
Läv es ma koutsa, järwekkaas!
Kiiro sõnd õks tõ sillo kiire päale
Paadi sõnd õtes täll jale polje päale:
Küll õks tõ jilda siise läkse,
Koutsa õks läkse tõ järwel roose.
Sinnä õtes tõ murri mõõga ässe
Kuldõ õtes tõ seennesse kaote.

IV.

Suvõ õks tõ teje, suurtõ joomi,
Talvõ tõchas jõlgesse,
Porä õks tõ loudes pihu tälle,
Õde õks tõ loudes ehitelle.
Läi ous täl joomi volmis,
Ei õks tõ loss maksse inne:
Kohõtes ma lõõ kaejuwalle,
Kohe õks ma õije astemate:
Sinn õks ossipas kattosse minnek:
Läät õks ja pitsse üle weje,
Läät õks ja teenõsse üle Kaiwa:
Orä õks ja jaoge mere weet,
Orä õks ja jaoge Kõiwa weet.
Morok nuu õks nu jallei meeste päid,
Morwok naiste koaljid(koaljaid)!

Wäl: õtes Rüssi road: lattu,
Wõru õtes tu, wõlindo p: dõja,
Tartu õtes tu tuspercinnikõja,
Se üsst jai õtes fall näijo igäwest.

W 3.

Tulli õtes ma üles kunnugulta,
Warra inne woigãt.
Lätt: õtes ma usso kwemoche,
Pällä Tõõrilo murolõ.
Alsõt al nu õtes tõus uibid,
Maja al tõus mwrja spuid.
Lãõlõ õtes mal tarrõ tuggal,
Tarõ õtes ma lõuwelõ tachel;
Ütl: õtes ma umalõ wellele:
Tii õtes ja tiwadsi redelo,
Pualo õtes je wesi: porwatõsso,
Jãs lõhkõ ma õtes üles uibuche,
Tulõ õtes ma maalõ mariä puusi.
Wõt: õtes ma asso uibusst,
Katsi: õtes asso wad: ajass.
Kwerssima õtes korja jawtõmatse,
Tochra lätt: õtes laidu loppmache,
Ai õtes mes karjä kawiõndache,
ellõsse ei õtes sinisto sisse,
Pocha ai ma lotwa woorsuche.
Kuuli: õtes mol pereh ustawat,
Ustawat õtes, kõstawa

Kleü õtes jõal pereh ~~ustawat~~ ustawõs?
Pereh õtes mul uig: uma pellü,
Uma Kallim imätsama!
Wellõ õtes ja kene, noorõtsõnõ,
ellidä õtes ja uigut, midä käigut?
Lõl: õtes ja uigut orawit,
Käigut lehma, l: hobewit?
Lõl: õtes ma sinnu teoden uigu,
Kõdu õtes ma uigu, teoden käigu!
Pellü õtes ja kene, noorõtsõnõ,
ellidä ja tüüdsi tegemaje
Kuwewa õtes asalda ajamaje?
Jõsar õtes ja hellä linnu tsõnõ,
Kottot õtes teomi mäwesõnes
Toomõ õtes kõõline käätsedses!
Wel: õtes ja kene, te noorõtsõnõ,
Kleü õtes tu tohtsi toomõ mäsowõi?
Toomõ õtes käälemät käätadä?
Jõsar õtes ja hellä linnu tsene,
Kleü õtes hällüt, tu kõõtas,
Kleü õtes nu kuusjutt, tu kaotas.
Nats: ma õtes teado tulõmache,
Jõs: õtes tuesse koorõ üsst.
Lätt: õtes üle üste nüdü,
Jãs põudi õtes minnõ käesse poole,
Nats: õtes mul küngo kaskõnõma,
Laastsere jadamache.
Tikõ õtes maalõ tõmmitõma,
Laastsirt jurutama

Tulõ õxs kodu sõjarinq,
Sõjar õxs hellõ lõunuxene!
Hõdos kuusat õxs tüüd tegemähe,
(v)leidä ajõld ajamahe!
Kuusu e ma tüüd tegemähe,
Kuusu e ma ajõld ajamahe:
Kõttok õxs mul imä peolõnäs,
Kõttok imä hinge leõmvõh.
Sõjar õxs toesjä tarõ aft,
Hõlli-ä(tsõjes) hinga helõ hell.
Äse õxs nu kooks xida kookus,
Sine teud: kuld a kõnq aft.
Pellõ õxs mul pilust pilli laudu
Kiiga(trüüb) õxs tu laudu kirotällõ.
Õdo õxs nua velje pettijat,
Õdo ilma välsjat.—

6.

Tulõ õxs üles hummogult,
Warra inne valgät.
Mõsõ õxs jus, jus pää,
Kõnq alo aun jala,
Pääle pitkä päivä-jala,
Lõtsj õxs ma usjõ kaemake,
Pällä õxs ma Žäärilõ murulõ.
Kreeru õxs uma kirstu manu,
Astõ õxs Anni voxa manu.
Alea al õxs nu kamõh valgänq,
Koo käüs kirsõänqs

Kindo õxs panus juurõ pälõ,—
Kui al õxs nu kuu tarvak,
Ülle õxs ma panu jus pällõ,—
Kui al nu õxs aje xida disj,
Pääle õxs ma panus juurõ wää,—
Kui al nu õxs kirok wirvertaas.
Lõtsj õxs ma kesja jaotõmake,
Jäs alt pallis paisja rüüleh,
Pallis al õxs nulgak nawi meht.
Leiwä õxs mul põrmu pällõ pääle,
Uisu õxs uwõ kõnqi pääle.
Tull õxs ma tõda kuusaline,
Ime õxs ma manu iseuline.
Alea õxs ja iseeät, õdbeteene,
Kochtjällät, mu rananě?
Tütar õxs hellõ lõunaxõně
Mattal pääle maariätõně:
Ää õxs iseeu nüü, murõhõlogu,
Pallis õxs kinnäjt pokandaqu.
Kalm õxs uus meit kaiwa kattak,
Küüs kaiwa pelihk.
Nõtek õxs mõõsõ, tõõsõt aka,
Kalmandak lõutällõ.
Kõke õxs jõ veje kujamake?
Ae õxs aje xida elle!
Pääle õxs pääljus(põiuing) lõevele.
Ei õxs te kaije maleståms:
Koo ja õxs paali puhtamb,
Koo tüüri veresõmb.

Pääwü õres se paali puhtamb ja;
Pääwü pëëri pereswämb.

W 7.

Tulk õres ma üles kummagult,
Varro inne wolgõt,
Lähk ma õres mõtse rändimaha,
Kummagulta kultrummaha.
Kes õres mul wõsta puttunäs,
Puttunäs, õres johtunäs?
Wasta õres mul pütte wanamies,
Läjo õres ta rinda rüdlõmaha,
Ei õres ta koala karelõmaha.
Johtu õres wanna waiba wäitse,
Körwalõ õres mus rauda käärõra.
Kohõ õres ma maalõ paisi mõisa,
Sõdule õres paisi jääme.
Jäs rüdi meid kats rohkulõ,
Kõnämba nu rüedi õres mõisaha.
Kes jai nu õres tohus tõrgämb,
Kes jai nu õres õigus ülemb?
Näijo jai no õres tohus tõrgämb,
Näijo õigus ülemb!
Kohe õres nu nõuijo mõttõlig,
Maw õres jääl peret maastrelt,
Sulast õres jääl sinelt pikkatelt.

Kohe õres nu paisi mõttõlig,
Su õres jääl sügõ sinedi.
Ma õres jääl mustõt mardimõ?
Kes õres jääb kõrwal kõrspõle?
Kes õres, õres rõiwa kõrspõle,
Nugis kõrwalõ kalosi.
Kes õres õres ise i losohe,
Nugis nendjõ nopõhõllõ.

W 8.

Tulk õres mes üles kummagult,
Varro inne wolgõt.
Lähk ma õres mõtse rõäunohe,
Kummagult õres kultrummaha.
Kes ma õres läüse minemen,
Kes õres mes rõdu kullõni?
Sini läüse mes õres sinas silla pääl,
Wasras läüse ma õres walla purde pääl.
Jäält õres mes tarrõ tagasi,
Tarõ õres ma läüsele lähkisi.
Wel õres jo reng noorõrõnd,
Wõta õres jo püssõr pütti pääle,
Toiba kaarigwastas pääle,
Sõsõ õres jo maalõ sini sitsetsen,
Wasta walla purdelt!
Wel õres ta müügisse müürü pääle,
Kaubo wel õres tee kaalu laua pääle.

Ärä õtes ta kati: kaolu rahlon,
Ära õtes tee pad: puuno nagla.
Mea õtes nu teoss andanõs!
Wanamo õtes nu nüüs,
Watsa tuuss,
Pattsa õtes nu nüüs wanno rahwa,
Pää õtes nu teuhja päälinge!

W. 9.

Wele õtes ju teene maarõtsõnõ,
Tii õtes jo tiina mõrsjateene,
Pea õtes ja tulda teowõtsõnõ!
Sää õtes ma orgu ubinaha,
Mäe õtes ma pääle pähtnimiha.
Oues õtes ubina weredi,
Mäe päält õtes pähtene paeistõtsa.
Korsi õtes ma teowi tenhisäga,
Wali õtes ma wanna weere koha.
Narsi õtes ma rahwa tulõmaha,
Tütres tul' mul waista tii pääl,
Paterson waista pala pääl.
Ar õtes ta teowist tsarustõlli,
Wali õtes ta wanast weere koha.
Tulli õtes jäs rahwa teuwoline,

Sinä mano iseroline:
Kes õtes nu kunsi itse mahe?
Sine õtes mul kunsi itse mahe?
Wele õtes ja teene, maarõtsõnõ,
Tii õtes ja tiinälõ teele,
Pogarale ja tii õtes palmi tsu!
Wele õtes loss mehest õnnõ.
Säjar õtes ja hellä linna utsõnõ,
Mõttal mehi tu ariwi tsõnõ.
Wali wtsüsta, maarõtsoss.
Tõi õtes ta teele teije pääle,
Sanna õtes ta teele palo pääle.
Iga õtes johd tiwa tielde lõõ äs,
Sõa es johd patsa palmi tsohe.
Ehe õtes ta tedre tielde lätsi,
Lätsi õtes pardsi palmi nahe.
Wele õtes ja teene, maarõtsõnõ, lujesi
Mida õtes mio teene tedre lastisi?
Kohe panõmi õtes pardsi pudsja?
Teene õtes laiwa tedre lujesi,
Sarwõ õtes pardsi pudsaisi!

Mõned punktid vana usust.

1. Rahvalaulu juures on see arvamine, et neiude võrreldega, mis pärisest warjutamisest ajal saawad lõpetatud, saada wõib, kärsitu. Sellepärast saawad täis kuu wõrgud, mis alustatud on kudumma, pärast warjutamise korral lõpetatud.

2. Kalal minnes ei tohi mitte jänese minu minetada, jus ei saada tahetagi.

3. Kui kalastama minnes kuut näharse, saab hea õnn, näharse aga karu- saab mõni surma.

4. Õnne kalale minnes ei tohi wõõrad randa päästa. Nemad ääres, ääre kalu, mis Aeg jumalat lõpetama pidada ei wõi.

Põlpinas 13. õkt. 1891.

P. Th. Võiro.

TEPHYRE

Wanawara mogumisse, Wor Joosep Tamm ärs Strakawa rahwalt 14. Juni 1888.

1.

Sepi wanarahwa juttuperä ei olewat Jumal mitte sutt loonu, ja mitta uurat ama häa nõupale, et ta inemisi pitanü murma nakkama, olla mitmefugumasst matõrjalise nõko saadnü; tal olnu wäega natõ setä ärä nättä, et inemine ilma mingi juttuttõ pelütä elänü, mis peräst ta si sae tekemisse ette sättnu. Ta pannu nagi mata sawitama mano, nasst ta nõke kintälle matõrjali löätnü. Ni pantnu ta Saela aiorantsast pälä kuu ja kubri punast sarekuu, nätlemü pimepimeasst lännuwaisest pilwame ja wihasest pimast pilwelost silmät. Pui näsi ni valmis olnu, sõs. latsitanu ta sawitra näin tasatsõ ja pannu nänkö wimätö natajanõulosst narwa pääle, nüü puutunu ello, mitä nasstki ei olnu saatawal; ta lännu Jumala mano elo amalä saelt palõma, Jumal süsinü, mis sõisusestsõse ja setä tahat panda. Kurat ütlelnu: Inemisi jäma. Jumal ütlelnü; mine ütle talle;: Lusi sõ kurat ärä, si naakab ta elämä. Kurat lännu nõmelexa et nüüd netsõ ta käest, seta nõke susi ärä sõse ja esi elämä nakkas.

ta tännu oma chitsõ mano ja ütlelnu:
Issi sõõ summat ärä. Issi ei liiguta nuut
sa ütelau wiil täüst ja nolmandat nõrd
Issi jänu sõjamaa ehatas mis ennewalt, ta
wõtnu julgust ja ütelnu, Issi süü Kurat
ärä, üttenõrwaka tulnu Issi ello ja jänu
selle kurati ärä, kes tetä olle tennu. Ni
janu Issi olo Jumala tahtmise perrä nurat
sõjas, ei mõtte inemise sõjas nõggu Kurat
sedä tahtnu, misperäst na kurati tänbäl
päewani Issutt pelnäwät. Et tal sõjawäeg
ja sõjerdaw tuhi puust on tettu, sest sis na
tulõwaet et ta käümine rango ja paimun
te om, et iwaraotwa just Jumal tahta

2. Kristlase nihulane on jane.

Ka nihulane ei olõsat mitte Jumalast tun
nijama Kurati tüüs, kui sõssi. Inemisse na
lihamõtte ja elowõlle pahandane Kurat
otsas, kuimoodi sõtä tahtwõmas tetä. N
ja nes ta hobõsõwahet tüse natusõ mano
pesse nawo mahajänu wähendäwäst. Sün
tulnu tal hämotte nisärtsit nawe nõrd ela
tetä ja sis emotes inemist tõstma panda
Kõik sündänu ninu Kurat sawenu, nihulas
linnanuwa ja inimenüsse ummo alatesse
tunlus õhutsesse ja millehäest sis na Kurat
es talle nime pihulane pandnu. Nüüd

olnu na tõttatse Inemisse nuusja nolan, ja
mis na tamatse pääwani jõrma om jänu.
Kõike selle inemiste pijdlusõlle nihulasse
ei olnu na kuratil hindast wahet; mis ta
wannawisi sõawäepaisel pahmuala silmi
wisanu, sis olnu na nihulane torwi jõs
man, mis peräst ta sis na nõrd wõtnu näidäda
ärä rastada. Ka nutsne umma abilise nõsi nõrd
ja nahanuwa nihulasi nawo püstmä ja
nisanu kohopuu lüst nihulasi suur hott
terwinõsto tõus, mita wanaaduat ei jõõwüste
nannu, ärauppu tamisis, enne kui ta notti
jõõsi ajas, tahtnu ta natti nanõ nisi wet
pahmuad puhata ja mõsta na tennu, nahjo
tännuwa tal sel mä tennu. Wahejal joh
tunu jänes oma nõsso tämisjaa nõttist mitä
minemä ja kuulnu nattin imeliku inimest
ajsa ärännattä, wõtnu ta natti jus wallalõ,
nost nihulane wälla tännanu, ja mõtä na
jänes jurõhoõna püstmä nawanu, ta
joosõlennü mitmõnottusõ ja nabsu tõlla a
nihulane jänü ins sinna sämata. Nui ta taga
si tännü, ei nu natt nahroni nihulasi tüsi
ja ta otsas wussa nawaja mütten. Nüüd
wiwanuwa kurat üles ja tõstnü natti, mis
ta uppu tamisest sia olle pantnu, nagani tükä
ti mõõnu sün inämb püüstmine ei ta nuu
jõusu tüü. Nihulasi olliwa madrumisjaa
wiewa taiolõ. Nina, kui tai alüste mõtsjast
tinnanuwa, ja nisanu nuratsi kuulsa nihulane

jälle uõrva vanigipale priis mis na ta tä
bätjepäiwäni olõwat jäänü. Et ta hobesinar
wõst tettä olõwat, jis ka se jällest tulõwat,
et ta kokko enämb hobesid üllen fijäs on
Nõnd nüüsi nü Rihulasnõ Parnu näest, n
ti jõuatõ na hobõst maha tõmmata, pa
wõstatama, et ei jäwa. Rihulasnõ mitmü fis
parmulõ et nimma ella mittomärta hobõs
maha tõmmanuwa a'albati jänü ütz mii
wähemb awitajas sawi wajä, ni et hobõne
nõrd üles tahawõi tulnu — 3 Eõmäne wes
Innewast e'olnu wäl jõwämatu wesiwiwi
si nüwõt sõgõl om. Jahwatamine jündüpü wõi
mattõpäiwi wahel. Sel arwamu kurat, kui mu
parembast jahwatamise nüsta tettä. Ja jäätn
nattat wüpäle ütstõõst ümbre nändmä ja
ni wõi, mis ümärdamis tennü, jahujahwatajas
jäänü, ni et nu wesiwiwi walmis ja nakwe
tüki rahwast wähembäs jänü, kurat nakwa
pöõnus ja tunnus amma hoidsust hoge
et se wesiwastast lähtsiolõwa riisti test ol
janu ja ei wõinu, et ta nüüsi jõuä nõnko
mahujõle panemnu, nattasijen olõwa
riisti jõõst mato panwa ja mis jäälõ
tahat, wai tahtmatu, wesiwiwi nüüsi
kütte pitänu and ma ja nelle näen la jumi
om jänü.

4. Ebaussalik arwamine. Rumajst.

Palli rahwast tüütwa jõdä selgate upku
et kui tulõwajõn elon ennast hingejst
midägi ei hoali et tallä paremb elotsolõb.
jõ wõiwat jün maapäl wäega ärnõlikult ja
ausatõ ärä elätä, ilma et jul minkijstki
pandu tulläb ja mille sinuhõne nädä nime am
tii Rumaj ja anna oma hing perängurma
ärä, tekemine pääwät järgmäjst muuta slõ
ma. Korja ütsõsa wanno natta tüüka jõ
tõneajago wanno luuwa nantja ja nolmes
osa wanno pääharjo ja pano na rõõn lae
nottalõ nahru perjete ülen ja näu näid nolm
neljäpäiwäotahut jääl kokkojõibis tõmmän
nolmanda neläpäiwaotaka pääwät näitz
si matõjõal hindä kokokoguma ni et näjst
ütz ei nuo jawat ja na elämä nakkawat ja tewi
mäjst nolmõ werretilkaka rijstmijst näjüwat ja
mis hõkõe nimete jõmäjst wällaõ pääl tõlgutam ma
kui si nolmis, jis küjüwät nolmis talitaja tüüd
ja midä nüüd perremis pääb oppõma, nas raha
wiljä wai na naasni, ehk mis ei iõle tahat.
nõike olõwat ta jellejst nolmis teramä, et ja
tetä oma wereka rijsten oma hinge tallõ pärä
n jurma ikäwejste alat ärälubanu. Näipe

kroomi ülle, mis puud kannab piäb ka
perremis walwama, mis mutukid öfel on, e
mänö körwalt nägijä puuga mitte kimi
ja panda. Kui peremis mitte ülewäl ja ama
sotton walwaman puuga tulöuat ei olle fös
wöwat nöni körwalt nägijä tetta tüpäle nim
pönda, kui kuraäkäeka kuraäjala Zuwa
nabla, mis nonisfaman rifti üts tofjoff ülelaä
natfki löikat ja jälle üttenda kuraäkäeka nim
fatkat; elöwat puud nimmi olma tüpäl,
/ mönikörd on ta wajal öfel punanö tulb, m
muniköra mitto kimmi edesi ja tagasi liiguv
ja mis fis nimmi elöwas puudis nimetadas /
elöwat na peremehel puudi pelatäi. Natton
muutwat ta jölle kindä nikkas ja kui nisärne
nikkas aitab folwöjsen maksa ehk nam
sön lawwapäl, fös ei tahi tallö riäkki kalw
fönna ülleneä. Ülleköra lännis tütres aita j
mänmis peremeha folwi päl mujsta nikka
ta tohtmu ärääjaka a pikkas ei lännis, mis
lännis tütres ja üttelmis peremehele kia o
wa aita lännis ja ninnoft poolönus. E
töjä perman fu pusta ei mamsel fumaia,
tähentähes, et feniajani ei olöfinoft wöi m
ei mutaki lidmes, ei permane ei tütres ja
felleka leppiaki puuk. Ütte puuga peremeha

wanan oma ele nalkis puuga, ehk muradis
pöörfuma igäwesti ära anda ja ni tahtmu
ta henda tallale tetta, ni andmeta nöukogjus
aapoit tuujist puuga tetta, mägga lohkojist
panda ja praksust nätta ärääpuhastada et
sellest napoist töajt puuki äraläat ja werrega
istitul ulatjal peremehe hingega pöörfuma
öigust hindale watta. Kölm tüü, mis muraptö
talle nätte appoiti, lennis ta tahtai, mitteülle
peremis pelkämä naaganu et wift toff
wallale ei olö wömalis patakit ja lännis tarwa
mano abiotsma, nes appönu, et näjne üts
pix liwane nöiks tetta, mitte tekemise ülle
tal wöim ei jaksa. Ni sa olnu, mil ta päädnu
liiwa sötjes nokkas a ei püjünu, sellega
olnu na puuga ama lubanise murdnu ja
pidönu tühjalt äräminemä, pahandusje ülle
ots ta peremehel pääd mil körra ümbre
wäändnu. Tähendus. Et mänoil puuk
wömalis olla on, on kül well praeaegi
rahwajuan mönäs kohas wäega uputatd.
et olla mönö kohwarta hule tulb maha tulnu
mis mul ei elöwad kui waradusje nandja puug
mönikord näitlewad ja tawapäal tema
tulbakit nisama heletta tulbo warjul, mönikord
ka maawiel winger tähwalt, kui ta nimi olla peatu.

5. Wähka ja Kull. lk. 312.

Wanarahwa juttupärad tulnud wanast aj
juur' päält maapõlle, ni et jõe nimi Järwe ja
sääl ni kohutjo kos well onne olamaan olle, ärä
uuri. Et mitte elawaist hinged wiipumiseks jõe
maapõlle ärä ei waatsi, kutsuma Jumal kõi
inemise jõgõsist ja järwipuhastamma. A wa
elajatelt ja linnudelt pidänud wat nõnda tulõ
sel elosüs olli, ni tulnud ma nõnda linnu ja m
päält näit elajat süümätelle ummajani; nii
puutunud Wähka ja Kull, sääl kütünü Jumal
wähäkeselt, mis peräst ja kõigetsa ütten jõlle
ei le puhastoma, näe päält om juur jo elawa
hinge nõnda suuma saia. Sääl wastanud wäh
ma ei nõua, Jumal kütünü; nas sulselmaa kõjõn
otsan omassa, et ja ainoa; mutsuki, ütelnü wähk
no selsa si sulle jälmä kõigi otsa, waastanu Juma
ni elawat wähile jälmä kõigi otsa ja nu ja
mitte mõnõ na arwanu mitte õigus kattal
elõwat. Wa Kull olla hindä ära paotanu
Kui Jumal ta käsk kütünü, mis peräst ei tul
na kõigetsa jõge ega järwi puholtama, wasta
nu, et tal walgõ pind olla, mida ta poisi ka
kaha tettä. Sis ütlenü Jumal, ütsi ei tohtja juua, mis
wast mis maalt kaonud om. Kõrgelt puulehepäält
wäitja kukkis häme kuttu ja da, ni et peawõrt Kull
muialt wet juo sanud, kui puulehepalk mis wihmast o
jänud ja kui Kull juua tahtnud sis pidanud ta Ukunm
ni et nahwas ütlenu, Kulla sinule wihma om tuuma.

lk. 313.

1. Mõnõst suwajätjest linnust ja nuite
ette tõsentämisest. Tibekänelane ja näko
neist om rahwad nõnda surõmsa ette tähen
tejõt. Tibekänelane, (H.K. = känelane) nui tetä
newaja eli mõistatõrta linnun nüete, sis plä
wõt jõ nagijal jõl surel pikkust ja nõwa linna
rajuma; nui näet nisi pääl, sis nijsama nõwa
ja pikkä, nui jäl nattetsõ pääl näet, sis pikkust
pikkät ja määt linat nägiab sama; nui jälle
pori pääl näet, sis na pori mää lina sarnuma,
Nui näet moan mõnõ puu pääl, sis mitte nõkari
mää egä wagosi nõwa; nui näet aiasaipan,
sis na nõwa. 6. Hänö. Wanarahwa juttupärra
olõwat näno tõttõstõ ji linä, tres tõtõstõ
juur ja rahwast jüntis mis, mis ül tulämaan om
ärä tijäb ja mis nolmõ jauko lähäb. 1. nui tä
ji kuhma nakkab nui wiil urwõ punitsen ei
olõ, sis wõtõtas wihäwinskest waastat ei saama.
Nui tä jälle sis wiil nakkab kilgma, nui jõ urwa
lahti lähäwä, sis piäwät sõaste oholi ne oosta
sama ja nägu wanarahwas ütlewä: Nui näko
tulõb wihma, sis pab wilja, nui urwa, sis ohto.
2. Ha ussitas näno, et nui tetä eli mäst nõrta
linna sõmäta nuulõt, sis na kenda nõiä ji sõsta
ärä lossõt pettä, mis peräst ji mõnõ, et ne kui
te tarõst wälgä lät, juu täwwe teibä ärä sõje
ja kui tä sis näno nault, hindä mitte ärä petta
ei olõ lasanu. 3 latt näutäb tä sõtõ, nui hä
relä ji oosta elo jaab olanud, ja nimelt, kui
nuulõt nammoku, sis elõwat ji noolo näko
ni et jõl nuuljal nõin juosta nault jõjõ elõma
Nui nudõt jälle lõunõ aigo, sis piäwät ji linnä

näddo olõma, ni et fel kuuljal jõasta jaalja
lei nämiſt piäwat tullõma. Kui jälle kuulot
õtaw, jis oläwat ji õnne näddo, ni et fel kuul
kõik jõasta õnnõ jaabolõma, enne ei jowat
ta tuil kuuka miſt maha jätta, kui neſwäl pää
wõllä tulõwat, ta läwät jis neſwäl päät jõma
millel jis what näälõ kuuma läwät ja ni jis
ni jis juwõs waiwi jõje. Ni Häoſt, wana rahw
juttupeerä. 2 Tähendüs Liplikaſt.

Etimäſt Liplikaſt nui meſuuſtjõ wärwi na tet
näewäjä etimält näet, amma järgmätje tähne
Kui näet etimätje walgõ, jis jawat nõut jõasta näe
nõmuline elo fel nägejõl jäma; kui jälle rohelas
jis nijama nõmuline, Kui wahaſt, jis piäwät
jõasta fel nägejõl nää wõijo jaamiſe aosta jama
kui näet Kiriwät etimält, jis piäwät fel nägejõl
jõasta nogoni kirriw elekorõ jama; kui jälle
muſta näet eti mält, jis piäwät fel nägejõl jõaſ
nozoni murro ja tednämiſe aafta jama, ja ni
wanarahwa jutt lipli katõjſt.

1. W Liri lõri Lõokõnõ, wärwiene Lõwe nõjõſt, = nämis
Kiri näri Kirsukõnõ
Kosju kullä pejawine?
Jaro tahan Jammon!
Kosſi Jam jäie?
Wanamiis kaui maha!
Kosſi wõnamis jäie!
Jemmä kuuli'ärä!
Kos tetä mattõti?
Piwäpõllu pisnõ pääle.
Mis jim nä põlo ijtutati?
Jütsi jim nä pääle ijtutati.
Kosſi Putsu jäie?
Kirwes nawi maha!
Kosſi niiwõſt jäie?
Merde jaie kui tetus!
Kosſi merri jäie?
Muſta härä ärä jäiwa!
Kos ni pärä jäiwa?
Panti ni'wi tõſte nel'kreh
Mullewa jim nä pawrä nuin
Pulitõ te lungu teka
Wopi põte wanger teka.

Teie saatma.

pag 314 b/2 Ungarakult Jõsep Jammu.

wanarahwa jutud:

1. Kui film jütäb, saat inne.
2. Kui peopesa jütab, saat raha.
3. Kui nõnaots juuksõs, saad kuuljat kuulda.
4. Kui mokk jütäb, saad kullä leida.
5. Kui jüüs kurrukarrab, saat wiina.
6. Kui püpu jutsb rõõmsat, saat wiina.
7. Kullepäle pininingutus, jõsa pesja.
8. Kui Jõka läwealoſt kongeb, sääl sõsa kuuljat.
9. Kui nüüd taewaſt üles jäwät, siisõ pesja.
10. Kui kirb käepõl jõõb, sis saab mõnitada.
11. Kui kaiwene kaiwatõs sis saab parenas.
12. Kes emma wanamat tõsi sel nõsuks saab, saab
pärans jun ellä.
13. Uts näwi ei jahwasta, kuiſaſt nõrwale ollõ.
14. Kui tõi kukkas jõõb, saab sulla.
15. Kui ihonam nõtku, saab sastõ. Rahwaſ. Jaun

Tudusa-maakonnast, 1888. 9 juuni.

Armulatud Õppetaja herra!

Sin saatan kuue mõned ehavõlukat arvamised, mis Põlva rahvakoolmeistrist on päritud, mööda aga füüt Tudusa maakonna Räpina rahvakoolmeistrist kuulsatud. Üks nõiaga fõtt sündmisest on rahvas pea uemal ajal, kui paremb valgustus inimeste seas enam ei tundu, kuna vanast mõdrahvamb alles uskud ja ka jutustatakse. Kuldkoho fõtt rahvast kõst juttu on, et ema nõiapäevaõhtu kirjeldada, aga nagu näeb, et nõiaga palju fõtt kõrvale eksind. Tõesti on need arvamised, mis sin alles kirjutanud täpsemalt kuid aasta nõiaga. mõdoni maksma, sis jaan pea suure osa arvamisi. Ilma täheldada mõtteformist, mis juba ramo täpsemalt on valmis kirjutatud.

ei lähe fõtt kõrvakõrvast. Enamb taht sin tähendust jurõmat ei jäki, ainult laul, mis sin jõmitsis laulan tõistõ fõtt fõtt sin laulatus ja mis muutki vanarahvast on appiks.

7. Vanarahva arvamine Päevast.

Inimesest olnu ka päevakõnõ juurõmal mõtul kui nüüdsel ajal, mis on ainult panina ärapõhjan ennast kurvast jutustamist, mis kuhugi inimesikese nõspri maksma kõnnu, nõmulikku laulu siristamist. Naa olnu vanga töötegijat ja mitta nagu ema elulõngutus ei ninnetamine, vait et ta ei ei piab olema. Ütskõnõ tulnu näitka perepidamise üle kimmo, nagu võtmuva hindile sulase ja näätsko, timmuva vasstõ sõnu ja vasstõ kaska sõkka, ni et sulane ja nätsko nagu vasstõ nõi vasstõka rõõstetus sanu, a ümõljet ei sanu nagu ammu tüüride üle mitte alama, sihti panemuva vasstõ ja pahandamuva sõnu kõrva päevast ära. Ütskõnõ juhtumi et ta mille pärast miski kõrval jäägi joonu ja pahandusõka kaasa tulla sipanu ni et vasstõ võimu tulan palamise ka jõõsnuva, sis olnu jälle päevakõnõ timmeist vallalõ ja ei julgõnu inämb üüride võtmise pale mõttõsta ja mitta ta ka nõustu am, nüüd ne laul olõsat fõtt õnnõtaje kõrvast appiks ja mis ni käüvat:

1) Võtti sulase — Läts ja paksu
Võtti nätsko — Võtti kimmi.
Tuli sõnki — Võisi tulkõ.
Tuli kaska — Läätse Pärre!

Sedä tüki Päevast mõtlen ma vanaalt kui taat vanarahvast ehk mõtlen mõnel juhtõjuhul.

jez 316.

3. Piirsalu kihelk. Karuse kihelkonnast.

Kui ilmalt Perwija Karus karaka mätsa
läät, siis piab ta kummaku siiw kulmawiha
öramäkma ja kui ta hädo tulöb karaka,
siis piab pernane nijama külmawiha karust
ülekõkõ wolama, et karus nijäärtse tükitekam
üle wihat jõs ei ja, siis on si, et ekakõrd eraleitu
karusele nato kedetelü nonanurma piab
aõma, ka kümijaka tetõs setäjamma tükkü
nes perwäjä edimästtkorda kusimõsst nato tu
täbenthis sellelä am nodani lühükene ja si et
Ylanus kui kümija nara kui aiaradad maa
ma ei jäwa. Edimätte wihmaülle, mis kewä
tulöb, emma järgmätte upsukombä. Kui tulöb wi
nosttki muialtpoolt nago kennemapoolt, siis on si, et
Jumal siis jawõs wihma nilk on taonie ja siika ka
ütten wiloßaaki ja piimajaaki. Tät jälle wihm
edimästtkorda kasttki kõrdualt müödä, siis on
et Jummal edimätte wihma wennemalõ wa
muialõwei, ka wiljäjõsi ja piimäjoaki si wihma
ütten äraaeei. Wihma natsis ja älajaal mitjes amm
karustel järgmätte laulu wõi öelsjonad.

Natsjõs: 2) Kowihma oeoh, oe, oe, oeoh,
Mulipalõ oeoh, oe oe, oeoh
Tuhka ejä oeoh, oeoe oeoh
O-eoh, oe oe, oeoh.

mida nõnitõnd palju kõ
ülelejätte talotas.

Äräjõtmine!
3) Wij wihma oe, oh, oe, oe, oeoh.
Wennemalõ, oeoh, oeoe oeoh!
Tuhpäiwä, oe oh, oeoe, oeoh.
Meie maalo oe oh, oeoe, oeoh.

Pitsue tekoßt Jõiwee weellä Natsmine:
4) Tulowällee Päiwä, leibä,
Ma annafullõ pütte piima, pätsi leiba,
— päiwä — päiwa —

(9x). 1. Wiru kont. jez 317

Uuduwa maakonnast. Saadud 18 14/V 91.
Saatnud Joosep Tamm.

Wanasõnd olnud mustte üras wäega waine perremees nes ei
ühelegi sulasele tema teenitud palka ärra maksa ei jõudnud ja
nõnda ansodi ei tulnud tälle na keegi kesanne sulasks. Mees olnud
perris hädas, sest töega ei joanud ta enamb sudagis joanelle; mäe,
ja orjus olnud muitagi tiiris orjamatta. Kuida jälle newadel üht
ja teist jälle sulloßis tahtnu, ei tulnu tälle keegi, sest tõi olnud
roppi waiki kaskus, millesst wahest näerahagi sulloßelle olessjoa,
mud anda. Sõnis hädas õhkanud ta, mis ta siiri päiwä ätteleu
nõutsist ilma sulase joamata nõdo tulnud. Wõtku sõda ja tõist
lausnud ta, wõtku sõda wahest tont, mis ameti läbi ei joa.
Ei ja teenrid ei upsta keegi enamb. Kui ta nii mõtles nõdupuse
jammunud, ostnud tälle ühes sirge mees wasta ja ütelnü: ma
kunsin sinud hennosttünawad ja tulin ka sija, et teada saas mis
ja sis minost tahad. ehkes stahwatanud nüd eshes ärra aga naa
pas siiski elulugu wõõrale et sulosst ei ja. Nuh, mis asi nii,
sis wõin ka mina sulle sulloßis hüwä. ehkes tees nüd, mis sugutte
mehega tälle mõnd tegemist olli, aga et nosttki sulosst saada es
ole, pidi ta ometi tendika raupa tegema nes ka palka mida
nist ei tahtnud ja lubanud perremehst nelm aastat teenida
kui perremees teda wiimas kolm päiwä teenib. Kaup joanud
walmis ja sellamal päewäl naasnud ka mes sulane teenistu
kõigi esitis käskinud perremees tälle, mis ta töad alli küsinud,
metsa minna puid raiuma, sulake lämmuka. Kui ta tõsist hame
mogul jälle töad küsinu, käskinud perremees puid nõdu wedata.
Sullane pandnu wana hobese kree ette, ladunud metsast
puukoorma peale, mida aga hobune hügutadagi ei jõudnu.

sullasel ei olnu sa aiga tühjaga jäenata, nii saanu kohuse
pimedaga otsa ja wedanu ei raadu. Kui ta nii päew otsa pimi
rada wedanu, jaonu neil nii palju et jäätsime aastaga ärra pal-
tada ei jõudnu. Nüüd olnuwa perremehel päiwä, käis täädjaan
hoalõaga ja nutte tellu. Mäesa orjus olnu nõnas, wilja wimaks
henamb rahegi panõma, ehk sül mitmõ nue aitäd olnud ehkita
tud. Raha puutu ei olnud sa. Nihe jõnaga ütelda: waeslt perre-
mehelt oli käige rikkamb perremees üllé maakaima jaanud.
Rahwas temalt nõnelnud sül ütte ja täielt aga raskt
rikkus tulnud, ei wõinud keegilt arwata.

Wiinas jaanu aig täis ja perremees pidi nüüd tema
teenistusi minema. Ehkel wärwijenud sül jõda jees aga ei awi-
tanud midagi. Ta jätnud naise ja lapsed Jumalaga ja läännu tõrdi
ga minema. Rad jäudnuwad pea rada ja heitnuwad puhkama jõ
ees olewal päiwal alustas perremehel edimäne teenistuse päew.
Kui ta hommogul üles tulnu, läännu ta tööd nõsima. Tant
näitänu tal mõt ja minna ja ütte witsta teha; anita witsaga
tääd anda jelleperaft ale täamba prii. Hõlbsaste läännu tõl na jõ-
päiw mööda. Kui ta esolewal päiwal jälle tööd nõsma, ütlenu
tant: täämpä am puhapäiw ja jelpäiwäl töötei tehta, waid rahwas
näiwa serwikus. Meie aga lähme serwitu nõrtsi. Sõit, jüts om juh
ütte nõppar, panese pähha (pähe), nii se jull pääs am, jis ei näe sinna
keegi. Kui rahwas serwikust wällä tuleiwa, am neil edimene tee
nõrtsi minna. Nüüpea nii keegi wiina nõjsit ja nõrtsi mees wiina
letti pääle panek, wala rahe peal wiina klaasist omapudelike, mis
pääle tant daaks pudeldi temale andnu, ütte tühja ja täjsi täiwse,
hirmsa witsaga täuletei ja õppanu: nui klaasist peal wiina
oma pudelike alati wallanu, jis salka omast täis ei sõt witsa pude-

elist paalis klaas jälle täis. Kuida õppatu, nii sa tehtu. Nõrtsis ei
näiwa neid keegi. Hõlbsaste jaanuwad nad jõudsida klaasidest
oma tühja pudeli täis panna ja oma täispudeli jaajadele ärra
tühjendada. Kado tulles wiandnud tant jälle midagi sist täid nui
hästnud magama minna sest ees tulewal päiwal olla juus
pist tee ees ärra näia.

Kui mees hommikul üles tulnud, ütelnud ta: täamba
lähme põngu; põrgus ees ütte minno wäge wanadest wentadest
nõudse wäelähti kinni panted, nii et ta amast istmest üles ei
ja waid wistinemisse peawa ta lahti astma ja see rahha, mis
puhapäewal wiinaest maatas jelleest jaabpeal mulle; nüüd
em da meil seda wiina nelle esst ma rahha elen jaanud ja wiina
sa tagasi wõtnu, kui meie nüüd põrgu läkame ja minna oma
õranäidu welle manu läheu, siis wala sina wiina pudelist wälja
nii mee nõrtsist jaajadekaest elame varastanu ja ühingu witsaga
seda wiina minno welle pääle. Kui nad sis põrgusse läännuwa
ja mees näiatud tanti nännie, walanud ta wiina witsa pääle
ja ühinnu jellega tanti, millepääle see amast nädusse wangist
walla pääsnu.

Jellepääle willis tanu walla pääs nue tant nii sõwaste
et põrgu saina wärwi jenuwa, millepääle wõikene tant tema
mano tulnu. Kui wiiwa ja elät, küsinu näitu tanti. Näiwiwa, kui
tedes. Hasi laiska minema. Jälle willis tanu tant ja täine wäike tant
tulnu ette. Kui wiiwa ja elät? Nüi wiiwa kui püüsi kuul. Sina laiska
hasi minema, ütelnu ta. Jälle willis tanu tant ja nelnos wäike
tant tulnu ette. Kui wiiwa ja elät? Nüi wiiwa kui silma pilk. Oh, sis
em hää. Wõtta see mees jälga ja wiiwadu. Silmapilk wõtnu wäike-
ne tant meie jälga ja silmapilk olnu sa mees asnah kadas, ega olnu
peraft juda enamb puutuft ega tonditega tegemist. Olanud ama rohke
waranduse man ega läännud kuna dil puhapäiwal nõrtsi. —

Wanast hinustanu üks noor mees väega ilusad naist amale saada. Kui alla ta räis ilma tütarnud läki vaatama, ei ole ta omategi nii ilusad tüdrud muda ta süda ihaldas. Wiimas tulnu talle hää nõu meele. Ta lännu näia naise manu nõusüsima, ehs vahest see tiab nõu anda wäi juhatada, et üks pia kui ta näiana ise oli tüdrus ja oma lugu jutlus tanu, õppanu see: minne ees tuleva neljapäeva ätakul solmetee poude pääle ja üttle üts rõud: Surat! Täisel neljapäeva ätakul hüüa jälle jäälsamas kohas natukonda: Surat! Kalmanttas neljapäeva õdagul hüida jäälsamas kohas kolm korda: Surat! Oli ka kolm neljapäeva õdagut nii tenu, kui ma õppoj üks tulis kalmando õpäeva neljapäeva õdagul solmetee kohutte pääle. Sins mahe uhke noor herra nella näesõnnes pilttilus neiu rõnnis. Klimustas ja üks teda, üks tee ise temaga kauba.

Tüda näia naine alla õppanu, nii ka noormees teinu kolmandama neljapäeva õdagul, nui ta kolm korda Surat hüüdnu, tuli ka uhke herra pilttilusa neiuga sinna ja nooremehe südamese, pilliusod neiud nähes, wõnud polaw ormastus neiud amale saada. Sea tehtu kaup valmis, mis noormees oma paremadäa nimetatu förme werega, kolm korda kontrati alla tihnud ja misega sinid andnud. Kui kontrakt valmis saanu, justkanud noorekerra selle oma sarmanise ja lännu oma teed, et oor naise mees sammunud aga rõõmsa südamega oma pilttilusa naisega kodu.

Ettõnda aega elanud noormees oma pilttilusa naisega rõõmust ja rahulikku ellu; ta armas tanu naist ta ilusa ei olnud wäega. Ja naine ei olnud mitte kehwa tegemises, vaid käis töö lännud tõmad ilma tahtmis tuiste rahakõrtist rõõda

Aga nõud tuli aeg, et mees oma noore naisega üle mõne aja jugulasse sadule pidi minema, mis mitte ligi tõel ei pell nud.

Kui nad tiel olnud ja porajaste üle ei rahelist mäda minemas, palunud naine meest nõnda hää alla ja ootada, nui ta oma jugulase hauda saab waatanu. Lahkesti lubanud mees ja ootanud kõnü tükki aja päraft naine tagasi tulnud.

Kui nad jälle hulga maad edesi lännu wad ja tee tüki rahelist mäda niis, palunud jälle naine weitikest meest tuppäal ootada, nui ta oma jugulaste haudasi saab waatanud. Mees nes nõul ei ole naise jo läi jugulaste üle rahulema hakanud, and nud siis nüüt naisele luba rahelise minna ja jäänud tuppäale ootama. Tüsnü aja pra üle tulnud naine jälle taggasi ja nad jätnuwad edasi.

Jälle hulga maad sõrakäies wiinud tee rahelist mäda. Ka siin pallelnud naine rahelist sinni pidada ja teda oma jugulaste hauda daama minna lasta. Nüüd ei arwanu mees mitte naist rahelise lasta, aga kuinaine wäega päale käinu, lubanud ta jälle naist rahelise minna. Tükki aja ootamise pääle läinud mehel meel pahaks, arwates, et nii mitte ühtuses jugulastele ei jäua. Ta läinud rahelise sinni ja läinud naisele rahelise järgi. Oh sida ehmatust mis mees nüüd nägi. – Suurn hauk oli üleise raswetud ja naene nauas surnud juure ijuga jäämas! Ta tuli nuttu rahelist wälja, wõt nud ühe pihlaka pulga wahi kellega naist pesta; rahelise ohjad jäänud ta nõnda silmuksele, et nui naine wanne de juure tuleb, saaks heitab ja peksmise tarpeks sinni reitab.

Sea tulnud ka naene, nagu nida giftette ainamatta vanni juure, sahe wiinud mees ohjad naisele saada. Kui naine üks ehjasta naise wanne de sülge sinni, ja hakanud pihlaka pulgaga peksma. Wahwalt oli ta nõnda pihlaka pulgaga kuia saanud, nui naine nagu tina tahka raunu ja ühjake otsas lehm olmetäitjaks jäänud. Mees päästis

leht ma wollale ja jäi tund ärritas mano, mis mitte kahelist
kangel ei olnu. Ja läinne Õppetaja manu jutlema oma suure
õnnetuse Õppetajale ütlesi ettani wälla, nii pääle õppetaja
tõdes oman majas ootada käskinud, kuni ta tagasi tuleb, mis
pääle Õppetaja kohesti ette loksnud panna ja kadesti ära jät-
nud. Mõne tunni ajapärast tulnud ta teise sahe Õppetajaga
tagasi ja õnistanud ja noominud nad selmeste mesti, et
ö ju pääle tulemas, siis saad nuiad õppetajad mehe seina ärritud
istuma. Sandmuat saates muutta kiirasti täies teisel pääle
mesti siima. Mehele andnuva suure püüpli pätte ja wanemb
Õppetaja ütelnu: kui ja nii nana süm püüplid loed ja nellekilt
ehi tõda ei lase, nuni kiskad ärrevad, sad ja tendide nimbatukst
tõisa wollale. Sellepääle tennis wanem õppetaja oma sõrmeg
ümbre mehe kerriku põranda pääle piiri, siis noorem õppetaja
müümaps käige käugema saane käige noorem õppetaja,

Pääle õppetajade äraminegi nakanu mees kõigest
südamest püüplid lugema ja surmalat polema, aga warsti
tulnu tolle naiskujutuwisi nõiteisi ette, mis tolle lõpmatta hir-
mu tennü. Edimaps nui tantsid mesti südagist ei osatõda ei
jõudnud, nakanuwad nad üle õppetajade piiride minema.
Juba olnud nad ehi mesa ja teise nooremg õppetajade piirid
ületanud, nui wanemg õppetaja piirist mitte nii kergesti.
Pea kirjutwad kiskad ja tantsid kadetsiwad oma tiid kui ag
nooremehe pälwete pääle sadanud ta nimetatud sõrmeg wee
ga tehtud naise kontrakt, mista selme teeharu pääl ali tennud.

Pea tulnuwad ka õppetajad tolla kaema. Nad õnistanud
mesti, millepääle mees õppetajaid südamest tänanud

Siam minul ei jäi tund mees enam midla waid kodu tagasi.
Mitu aastad ei mõtelnud ta sest saadiss naise wõtmise pääle; kui dal
jellest mõtelnud, wõnse nud ta südames, pealegi ilusa naise pääle
mõtlelles.—

3. Wana pagana Kõllimees

Wanast elanud nõnd üks noor mees ses waewalt sendida ja
sõwwa jõudnud. Kui ta aga wiimaps pellesi näest
pet minist kampel süüri ei saanu aga sun taid leipa Kuegi ei andnu,
pakunu ta ennast ühele ja teisele sulasseks. Aga et keegist laiska
sulasseks ei wõtnud, pakkunud ta ennast ennast ja ütelnud
peaps wanapagan ise minnu oma teenistuste wõtma et näha
ei jwenu. Waewalt olnud ta nüid jõnne ära ütelnud nui singe
sus noor mees kõrwa kampel tema ees sõitis ja küsis: mis tõe
praegu ütlesside. alles ehmatanud nüüd eside kõrte ära, wiimaps
nui ehmete ehmatus mööda jõudnud ali ja ütles tast ta oma käsu
et tõda keegist teenistuse ei wõtta, ettani wälia.

Ära mure tagu midagi, ütelnud noore kõrra, ses ka
nuud keegist eks polnud nui wana pakaan. Sahad ja käsu teeni-
tust, siis ei leia ja sõda mui alt kõrtilt nui minno mant, Sõnd ei ole
sul midagist ja sõwwa jõwwa nendapaelja nui sõda kimustad. Mees ei
tahtnud kõigest parimat; kaup pi sitime ootapääle valmis tehtud. Pene
mees siis nüüd sulase liima ühte suurte naija ja ka ühte jõuralik
kombrise nus suure uniss ootas nukas maas olnud; sellest uni ast wõtta
alati nõnda palju ootas nui ja kimustad ja minne sellesama naisse teisi
otsa tuubrisse ja josta jääl natwas nii palju nui ja tahad ja natwas
jõwa jõuawad, sest see natka on lüig jaomiste rasu. aga perra, mis üle
jaomisest üle jääb, heita jälle ädagust sisa samase unigo ottsa tagasi. See
on nüüd see sitise ootab sinna amet, nui aga sel sitimel ootab ei tahtja
amat jumd müske, tahad ajada, pääd jugida aga ka jumsit ja küsib, laskada
aga ka teisi wõimid selga panna. Kui ja nõnda sitise ootab minu teenist
ja nüüd nõudmisi täitad siis matsan ma hea palwe nui ma sitime ootab
prosit tagasi tulen. Aga nui natka enne sitisest ootat nurrast ottsa
jaab, küsinud noor mees. Sõda õra pelga; see ei ja ilmastki ottsa; sest
küsi aada, mis inemised üle katsumme proffendi wõtawa, tulewa sisa
unigusse. Sellega jätnu ta oma sulase sitime ootapääle sumalaga

ja vana pagan läinud oma teed.

Päälle peremehe äraminegi olnuvad laiast fulafel väike hädapäevad, aga nüüpalju kui jäuab kulutada, magada nüüpalju kui jõuda himustab. Lõpuks lagunes tõmaga tahtleri palju kodasta jäätjaat, nii mis ja keda kellegi jõuda himustab. Aõnda jäudis mõni aasta mööda, jüis kaddas jõbrade aeg, mis ei olla kellaud olnuvad, kõnd kõrvalt vähenema ja nimelt fellepevaft et mehed ja nüüdet feljas kaddeda nakkid, kündjed ja jumajed pisikaks karvajuvad, kahe ära tahtibäs inno.

Aüljugumaks olekis näitanud ta kui vana pagan ja tüiste kultas välja. Ka trobitõnnisel üp paluud tõmaft häädmeel jüs joovinud et ta enamb nii lihti tahtleri ei päis, aga et ta tõma läbi juba nüüjune varandusje oli kogunud jüis ei tahtnud ta ka teda koguni kaevavüsk tahtlerijt välja ajada, ta olnud penis kimpus. Ka laiso fulafel ei olnud häädi tõmaga ei tehtud enam nii jõtnaft kui varemalt, ehk tahtnka issta kellaud oli, ometigi ei tulnud seegijt tõma leigi aga pidanud tõmaft endijt lugu.

Aõnda jõtnaft maha jäetud olanud ta viimjud aastaid edesi ja ainult neid, kes enam kuftaalt häbes täid ei joanu, tulnuwad ka vahel teda vaatma. Wiimas jäudnud ometi fülje aastad täis ja vana pagan kes jõna oli pidanud, tahi tagaft. Kui ta päis hääs kõrras ja tõma tahtmiste jäidi elata tundis olewad, ei tulnud ta poisile: jino polkka tahtma ikus to välja mahja aga nüüd pead joa veel pöör-päeva minno Röskusi täitma. Sellepäale and nu ta amaft paruna nisst omale fulafelle kuldjõnmje kolli kui tõga ehitatud kätte ja ütelnud: mine nüüd jälle jõnnafomaje tahtleriso kus ja fülje aastad kellaud tahvaft jõatnud ja joatnud edete ja uoska tahtlerismiste jõnu läbi rüskaks mehekson joovinud ja kel kalun tütaat on, küfü, uos ei tule varemb tahtlersnikku tütar jõnule naifes ja kui ta lubab tulla jüis wahe ta tälle jee jõrmes kihlamiste. Kui ta aga ei luba tulla, jõs tuli ja ütle jeä minole.

Laiak fulane läinud, aga varem tütar ütelnu, et ta paremb kunadile naifeks läob kui tõmale. Laifk fulane tulnu tagaft ja ütelnu jeda näik perenmehele, mille päale perenmees täifek päiwal jelleja

müsimistega laiska fulaft neskmiste jõjane mane korja joatnus. Laifk fulane läinud, aga jaom jälle jelleja mõ vastuje mis edimaj kui jõjane näeft oli jaonud, et tütrus paremb kunadile naifeks minna kui tõmale ja feletõnnis jälle jeda jahtumiift ja kurba vastuft perenemehele. Perenmees aga naar nud nii jugumaje vastuje üle ja joatnud teda valmandamaal, päewal valmandamaa jõjanemane korjale. Aga kui ta oma kodje lugu nooremale jõjonele ei awaldanud, mõtelnud jee, kes teab kes ta on, naha on täft nüüdaud ja jelleja väib ta üheft jumaj jugupäan naft alla, aga kuft on teadmata, himus on ta nüüd, aga kui tal kümned jõnus ja hake maha joob läi katud ja jõnu pesetud, uued rõivad jelga pantud väib kuft ikus mees jeeda. Aõnda mõtelnud viige nemb jõjan ja lupas minna, mis päale laifk fulane valikuje jõrmuje vahetas. Kui ta kodu tulnud jüis jelletanud ta perenmehele et nüüd oji nüsti läinüd, küsti nud ju tal näid naha nuskaft hindale võtta ja jaona minna ja ennaft puhtaks mõske, päale jee kümned ja jumajed lühikeje lüikada, hake ära ajada. Kui laifk fulane näis nii tõnnu kodas pere-mees üppanu, jüis ostnu ta ije amale fulafele näiks paremad rõivad jelga neli uhkid kolaft ja läpmatka tonne tälla, päale jelle weel tõne majalinna pahe ta kõige jugumaft naapa fisje ostnu, jüis pandud nelli kohaft tälla ette ja kuftas puserõi vana pagan eli tarepaifis ja läinüd kesja. Kui nad tahtleri läwaft fisje astnud ja ei tund nu wad teda keegi ära, ehk ta nüüd jüm jülje aastad oma naha päält ijsend ja paljud teisi eli jõstnud ja joad nud. Ka tõma oma prunt ei tund nud teda ja kui ta jälle küsinud, nus ta tõmale naifeks ei tuleks, nus kanud jee, et ta juba üheli teisele ennaft ära on lubanud ja jelleja jõrmuje ka wahetanud. Kui noor mees oma jõrmuft, mis ta tõmalt joonud näitanud, joonu prunt väega röõmjaks ja pulma wastu walmistõnnine ja mis ka vana pagana ehk pea peetud joanu. Kui pulmapäiw näida joonud, jääl naparm noor mees oma noore naifega jäuhkaste kaupleja

kaupa, minnad wanapagana näest joonwa, alme ilma alljalta ja ostjaid
ega päewa nagu muidu. Ära minnes ütelnud aga wanapagan et mitta
ütle kahekümne prantsendi ei müüsst ei ostjat ei wõi wõtta just les ülese-
wõtta raha lähtes kiirs sinna unegase, kaft ja just wastad alad pruukisid
Kõik wanemad jõjad, kui nad näiwad et nooremal nii läpmata
kõa inn olnud, peawad nad omalemad kuradid südame täiega ülles.
Aasta peraft aga juhtunud kaupmehe endine perewees Hagemaltta
wastu ja tärelanud teda rõõmsaste: Tere päkimees. Sina jõid ütte
jõjare minna aga Kaks. Peraft jõda ei näinud kaupmees enam oma
endist perewest. Ta aga kaupelnud jänkastes desi ega wõtnud kellegi-
käest kõngu tunda ja jätnud, nuiita ärra Raalnu, läpmatta sinne
worandusse perra, millest tema lapselapsile oja jaanud ja tema
juguu kaupmeste kuldast tõna päewas käige ei kaunad kaupmehedon.

4. Jäme tont.

Ennewanast, muistsel ajal, elanud üks kõrtsimees oma naesja ja juloja
ühe suure maantee weeren ja ka sinne müüa Reskel. Enne jõulu, ühel
õhtul taluisel ühtel saalnud kõrtsimees juloje müüa kõrtsi wälga Kuskru
Korjama. Aga kui julane tuiskas edagu pääle weel kodu ei tulnud arwanu
ta, et julane kohemaile äärdes näis jõõnes alla. Ta ajanud weel naisesda
ühest kui teisest jõda ja teist juttu aga käige nakkeen kõrtsi poole poole.
Minnes pannud nuiad ukse ninni ja heitnuiad magama. Aga ei
lännud nisst paelju aega, jõõl kappudatud ukse pääle ja jänes hõõlega
tõnitatud: tõse sisse. Kõrtsimees wõtnu tule üsesa, waenud akonast
wälja ja nõnnu et neljä kohewesda täid täwel sisatanud, mille pukil
kutsar ist nuid, nuna herra wisiteka kõrtsi läwel sisinu. Kõrtsi-
mees tennu kohe ukse lahti ja nii jänne herra, kes waewalt ukssist
läbi mahtunu, tulnud sisse. Õsite ehmatanud kõrtsimees nadlukena
wõmas hõõnud aga ehmatus ja kohe nisinud jämesaks poolelaagi
wiina. Kõrtsimees pannud poolelaagi wiina ja klaasi letti pääle
jõõl hõõlanud jänne herra: Das see mõni klaas pomisels am. Nüüd

teadnud nüüd kõrtsimees et herra teeginst mu ei olnud kui wanapagan
sillepääle andnud kõrtsimees juure kaufi ja wanapagan walanud
näis wiina kõrrauga naufi ja joonud ühe lonkfuga ära. Teine pudel
well, küsinud wanapagan. Tälle andnud kõrtsimees poolelaagi wiina
mis pagan kauf wälja walanud ja länguga ka ära joonud. Anna
well kolmas pudel sellest ei ole midagist. Tälle walanud kõrtsimees poole-
laagi wiina kaufi mis pagan nii jõnna ütte lonkfuga ära joonud kui
kaks ejimest pool laagi. Das teil kõsemad wiina jugugi ei ole, les wiin
on nii pehme et ma taltsmidagi ei tunne. Kõrtsimees andnud siis poole
laagi piirelaagi midas wanapagan nii jämatelse kaufi walanud
ja ühe lonkfuga nakkis panema. Maks nüüd raha ära, ja ütelnud
Jumalaga jätmisel et ta jälle kahe nädala pärast tagasi tuleb.

Peale wana tonti ära minekid ei tulnud kõrtsimehel enam keegi
silma ja kui julane kodu ei tulnu, ei lasknu ta teda enam sel natal näda-
lil ööbakud el kohegile kodu ust ära minna. Üks naine nädalad tõisi ja küllä
mees jõlle ootada ei wõtnud kõrtsimees miltunud teisst jõpna kõrtsi kedas
ta aga ära peitnu. Tälle alnu tuli ära kistudetu, nui kõrraka ukse-
pääle kappudada ja endisel tunklid häälel sisse pakunu, mida ka kõrtsi-
mees teinud. Esimene oli olnud jälle paal laagi wiina ja siis teine ja
kolmas ja ka neljas ja wiimaks jälle paal laagi piirelaagi. Ta nad nad
raha ilusti ära ja astunud kõrtsimeest wälja hentad saatma. Kui nad
wälja olnuwad jõudnuwad, käskinud ta kõrtsimeest ornale kabuurdes
jutku waatata. Waatamisel aga ehmatanud kõrtsimees kaguni ära
wana tont es aga naernud ja ütelnud: sees nüüd aru saad, kes na olnu
ja mis ja näät nu kopeste juus? Auus herra, ütelnud kõrtsimees.
Kokkyld on nüüd käed ja jugawad aga kampsad neil juus ani ini meeste
kampsad. Jes on teisi, wastutanud tont. Waata neid näist kalm
um Eestiaha wa pinajaed ja waewajaed ja nüüd jäi Jani mina nendega
käsa ilma läbi – noh Jumalaga, mul ei ole enam aega, siit seitse-
kümmend wersta kangel amma praegu sulma ja nwor paar

läbes praegu kautada jõuma oga meid ei ole weel jääl, saime
päewa peroft tulema jõlle tagasi, sellega istnud ka päälle ja
hoo ainud sui tina tuhkaa. Halmanda päewa õhtul tulnud ka
jõlle tagasi ja jõunud nändajama palja wiina sai Rahelendjõe
kõrwaldi. Eka kõrtsi mees oli sellega juba kaza saanud ja küsis mud:
noh mis herra aa pulmas käis ja mis nägi. Waata, ei olinenda,
ütelnud wana tant. Siit seltsi kümmend wersta kaugelseltsab
Arja ettja külla, küllas elab wikas kaupmees nimega Tõnts,
sel üks ainus poig on, nes ütte jõuki tütart armastama naka
ja peroft imale naisdes wõtis. Kül poig mehe vanemad palju
teda wõtmata jätta oga ei, wiimaks kadasid wanduma ja poisi
neid mõlemid tandidele, aga mina ei olnud ka laisk mees oma
jaagi wotta wõtma ja seltsi jõuma. Kui nad laulatuselt kodu
tulid ja lauda istusid, astusin mina lauaalla ja lasksin kummalg
kurajala klaasiga kalmi tilka weed wälla ja sellega ma jõma
pilthul oli nende elu ümmal kustunud, kül nüüd wanemad
nuka wad, aga ei olda enamb ütskõi sohi, ei ka näia oli, mis
koolnud, need ka koolnud. Et aga nes jüs ei mõjugunegi wõi enamb
ei oida, küsinud kõrtsi mees. Oi tak kül aga juba ei tia kuegi,
kui nüüd kuugiga jõuma läaks, kus nad lautsilamma ja wõtaks kal-
mest hollikuga pangi täie wett ja kalmest külla jauna peroft igaa jus-
päält üks kannuga kivi ja kalme taie laiwalt, iga laiwalt üks
peotäie mulda ja jõgas juba jälle panis oleva kalliga weesüse
jõgi ja walos ilma kellegi nägemata ja kellegile ette ütlemata
jõrmud noorepaari päälle, jüs nad saaksid jälle oma elu tagasi
Sellepärale jäkis tant jälle minema ja lubanud neljas nadala
peroft jõlle tagasi tulla. Kõrtsi mees kõneles asja lugus naisele mis
ta tanti käest kuulnud, aruas asja käigipidi perra: Kas minna kae-

ma ja kostandist kõneldu lugu õige on wõi mitte. Wiimaks panidnud
to kohuse otsa ja jäidnud öõtes Arja ettja külla. Õiinajas küsinud ka
kuidas külas elatas. Kõrtsi mehele jele tadi lugu just nõnda suda
ta tantsist ka ei kuulnud. Kaupmees Tõntsi poig olla koolnu ja
kaupmees mutta teda väga tagasi ja ei tia mis asja sai palju ära naa-
jas, kui weel terwes joaks. Kõrtsi mees ei ütelnud ka sellegi, mis ta
ette wõtis. Kui ta öö ära oli magamad, küsis kanagul peremehe käest
pongi, küsis nes kalli kaid on jest tema kaluneju ua ei pelk kalliga
wett. Peajõunud ta kalmest kaski kaest wett ja ka kalmetaare lõue-
alt maad ja ka kalmest jaina kaneest kalmi sisse, tännüjõs noorepaari
mane, kallanu jälle pangi täie wett päälle, mille päälle noorpaar naga
uneft ülesse wirgunu. Oh mu Jumal, kui juur nüüd wanempide
rõõmolnu. Nõd eles kõrtsi mest kos taewaese täis tnud eha elus ajaks
kenitada manu wõtnu wa, aga et kõrtsi mees jeda ei wõi nud, jüs jaatkedi
ta kalmepäewale kostitamise perra juure kaski kaormaga kodu
tagasi. Kodu es elos ta wagusi sui kui aja peroft wana tuntud
tant teda jälle kaema tuli. Kui tant wiina juonu oli, ütelnud ta
Kõrtsi mehele: wiimaste sui ma pulmast kodu tulin, jain ma hõsta
wiina, jün jüi ka ema jagu päälle ja nii labi jõsin oma jala tüje jälle
wälla, sina aga lätsid pulma talusse ja tegid neid jääl terweks. Kõrtsi-
mees wabandanud kül aga tant ei wõtnud wabandamist kuuldagi wõi
ütles: hõda jälle, aga mõtle ka hõda pääwal minu pääle, et mina jeda
jälle tunnu olen. Jellega läks tant jälle ema teed. Kõrtsi mees kohetse-
nü kül, et ta pulma talule ei läänu, aga mis teha, tee tõttu hõda ei
wõta. Ei läänugi palju aega möödu, kui külast mees teisest külla läks
kos terwaseren kõrtsi oli, mehel olnu wiis jada ruuka aasta üttem ja ka-
nud kui kina tuhka, külast tud teda igalt paalt perra aga ostanda

5. Christlased kaotasid kõik vanadused ära ja pöörasid meie poole, nagu nad ka pöörduvad. Kirjutasime pandud ära kõikide nende kõrval vaatasi ette aga nemad ei tahtnud uskumisele vahelle astuda, ütlesime meie: nüüd siis jäime kõik võtta ei maa jäigast vallale jaas. Ütlesid nad, ütelnud tõsi poeg ejalt ise kõdene kuldsi meile, võtame ära. Jätta pidi rahule, ütelnu vana tant. pöörasi meie lupatõsi, mine võtma aidnad nad nii kergesti ära.

6. Ööd hämus tõusid kõik nagu meie vanalõdiga kokku saada ei tõmaga jõudu saada. Õhtumaks jutlustasid ka selle õnnega rõõmu ja tant ütelnu: kaome siis nüüd jäudu, ehkes alandi ka valmis ja ütelnu Jumala nimel: Ja mina läksen Jumala nimel, ütelnud tant, jäi Jumal on minu nõjama loonu sai jõuvõitja ja meie jõudsid tõnti alla sai prantsatas. Jumala Essa ja Poja nimel, ütelnud meie ja tant jõudnud alla. Selle pääle ütelnu tant: mis mina üksinda või alla sai jõua minu pääle halme Reisi õuled.

7. Ööd läksid nad vanaks meie väsi pärast terve päeva ära aga lahti lõikuda mitte ei jäudnu. Ja läksid tõkkal murrega kõõmineme. Teepäält tulnud tant tõmale vastu ja küsi nad: kas jäit paastu lahti ajada. Pöhendusega ütelnu meie, mui tagi. Sõs ega ja muito os alesi jäanu, ma tulin ärra ja jõa käänd pakud tõisi otsa. Siske läksid nad tagasi, käändsid pakud tõisi otsa ja ütte paugu läksid pärast lahti.

8. Kui pärast lahti ajamisega lugu, nõnda alandi ka jõgapäi nagu kõikide kestmise. Terve päeva kestnud ta aeanda, mui kõikest midki jäänu. Õhtul õhtu tulles tulnu tant tõmale vastu ja küsinu, kas jäit nagu kõikide, mui ütelnu meie pöhendusega vastu. ega ja muito os alesi jäanu, ja pärnid läksid nagu kõikide. Meie läksid pärast. Ütelnu tagasi ja pärnu liiva rauale nagu ja

9. Ööd nüüd kui õigele rõõsta ära jõgatuid, polnud jäädi kõik midki jäänud, aga peraft kui õhtul ema ära käis alandi kõik ta jäänud ära tõsi ei tõõ nagu jõe õigel kohtja jäädne jaaks. Selleste siis ella, et jäetu ema nõnda jäänu ei tõõ palju tõõ am, ehk poolustõõl valja lähab. —

10. Wanasst alnud kaks wenda üks teise nooremehe pääle pahas
jaanud ja sellepääle teda kinni wõtnud katti ajanud ja ostikas
järwe ajada arwanud millas nad kuiwenad mõlemad jäälo aud
sisse saanud. Kohe ajal pukenud aga wäras pois kattist väl
ja ajanud wennade ise ja omasuurele katti; kui jõe auk jäälo
ralnis jõnud, ajanuwad wennad oma ise wäeraas paisi
orwatest järwe. Ellõni aeg tagasi alnud järwe ehtes pais
male lihunikun juunes kuniks tuleb saanu ja ajanud sellest
pihast elajaid lõbi, kus koks wenda elasid. Aga küsinud küsi
ta, kõik nii palju elajaid saada, kasinud see, et järwes neid kõik
ollo, ja et tu neid nüüd linna ajada ja raha eest õra müüda.

Sellepääle läinud ka koks wenda järwe pääle, ra janud
auku sisse, seis küsinud wanemwend noorema käest:
kumbs meistt enne sisse lähed – algu ma alen wanem ja läh
enne sisse. Ja läinud. Pea jänud ta kahemad pääle wee ja
tei nud: mullk, mullk – noorem arwanud et nüüd pois elaja
temal olla ja läinud ka sisse ja alnud mõlemad sellega
jäädawalts kadunud. —

I. Naene meest pensnud

Wanasst alnud rena lugu
Naene meest ei pensnud
Selle tükja jutustasst
Et joob mitst kodu tulnud.

Mees läinud mõla kaupama
Et naene teda pensnud
Wõtnu nuttsnud mõlemad
Oma ette leppima.

Kui nad jõudnud mõisale
Nõudnud herra otsusele:
Kae leppi mehe na,
Andjaste ja ru ttuka.

Naene wõtnud tanu pääst
Annand meest jüs palama:
Armas kallis abikaas
Anna andis minole

Ostan sulle tubliist wiina
Pää parantusseks mõdu
Ostad sina wai ei ostta
Wenjad minid ehts pääle!

Mees näinud naisst hädajus
Läk ta palus silma wees
Jätab naabrist järele
Ja jüs läksid kõrtsile. —

Ühe wanamehe jutust üleskirjutanud Peeter Kaasik J. Tamm
(jämbes kirjutanud)

Meie emäkeelest. jaa. 333

Selajal, kui wiil Eestimaale priijuspüüw ei paistnu ja
kui wiil Eestlastel omast wallast wälläpoolo näüä luppa
ei antu, jõsolnu meie Eesti esi wanõmbidel see jumõmbas
rõõmus olnu, kui juda joatu waheaigu lõbusjah juttuajamisel
mitmesugusel, müüdä wäinuwa joatta: juttuajahtem, naljaskege-
misel; jumõmpalt jänderüü sei teolegijäil pääle nasko
pääwä tüü, mäjaehitkem, nahe na terwest wallast ja egäst
küläst nuuri kui wannoinemisi nuuk olnu ja millega na jõs
laialise juttu langa mõisarihte kaskõ joosnuwa ja nii mõisarihti-
pia juttu välläsüdwejäs ja läikusõs saanu, pääle kodotuläsi
olnu iks teolisel mitagi wasstast juttu omapeenele juttustada ja mitä
na sellest oolõlu. Ehkinõrt olla nüüsugusõs juttuajamise-
pääle terwe unõaig otsa lõpnu ja mõnikõrd üüsst uesikese
puhkamises jäänü.

Ka jõejah ja pädolõh kui na ütskostõs jellskon na-
täh, kui ka talwitsejal kui pimeä üü: ülelõäh olla, seänõstku
palju kõgõ jugumaitsi muusjaja ennemuusjaid imelisi na
juttu, laulu ja tellü nalja, na mõistatusi olla wanõmba
noorõmpidele otte ütlenuwä ja nuorõmba wastusi andnuwa.
Noorõmpa ine mise olla iks wannoinemisi paallõnuwa. A kui
jut otsalõjõudnu, jõs pia wasstõst laisi jälle alostada, na noorõm-
pa olla maast madalast juttu meistre olnuwa. Ka olla tüüsteist
talotüüst mõnikõrd juttu kuuljaid ja jutustajaid õdaaul kaskõ-
kogonu ja tühti tulnu otte et kiskas orvõl kummagustjagu
üüd kuulutanuu ja millest nüutsist naljatanuire rahwajuur
am et emä sitt mõ umma tütart: mi Liisa am kiskan üleväh
ja innekinnast tulõ jälle ülles, jõe am: Liisa ei olõ täämpä
jugusi maasta joanu.

Kõikjalt selgelt on jõe tüüp ehk Eestirahvas emma kõbeda juttu ajaja ja kuulaja (kuulaja) alusel. Väega selgesti on jõe nähtä ehk Eestirahval üks suur vaimuide on alus mis paespäale kinni alle jäänu, wõhta ei wõinu ega jellekaa ka käbjämist nähtä lasta.

Wiimsetajal tähtsa ka jeda kui, kui inimesse juttustaja emma mäest ja liikmedest jakkas fisifelmitu, nitsejelt sinnä kui jiga läbijegi ehk jutustaja.

Kui jõeskirjelt, kellest ei wist wäimalikam, endiselle juttu pereõtajad päält kuulata, wõiw palle oppi, Eestirahwa endistjuhtjelle ja wainwandist mäletada. Et Eestirahwa endistjuhtjelle wõi jõelt kui ülemkihtjelle perrä uurida, jõs on ka jellespäale mõtlet mõlgata lastu: kaht on rahwajuttu nii mitmõ ja mitmõjaolise keele murrakus kindlale amandamuwa? Kes on keelekirjet keele üleswõtja wai põhjendaja olnu ja kui muuto fii jüntüsnü wõis olla. Et Eestirahwal inamalt wõõra keele tundmatte ja mõistmatta emma, jõs on jellespäale ka wäimata mõtelda, kui omas keeles ja meeles keljüwä emakeele kottalõ wähempäle wäimalik ja kui mitte õpapõlõdu rahwa kompõl, jõski uma tundmist muutu ja uma emakeele kottalõ wäimalik am ja midä mina, kui neide nidatõ kirjotaja nimitto nõuda rahwa kindakeskel arotamisel alõ kaulnu ja mille arotamise-arwamise tähtjes minno neid arwamisi papperike ülespandma fundnu, tarwimpile ettjuhi tegemisles.—

Arwatas ja arutetais, et keel ei mitte kellestki ütskoftinemisest üleswõetu ei olõ, kõswanus egä põhjanatõlus joanu, jõgi kui wiil küllt ega keeletüdmisli algmisel edimätsel inemisel ei olnu, koft wõista jõs jeda täistõlõ, kui oppõtaja õpõpõtada, kui tõl hintõlgi ummõt egä jüntüsnüjõs ja tegokottalõ õiget nimme käek es wõi olla.

Sellega arwatas jõs: kül ei jalõ mitte ei nellekiste ütskoinemisi ehitamine egä põhjus, kui nõin perrõjigiarw rahwas om keeletüdmist ja parajaidjõnno asjä ja jüntüsnüjõs kuhjõjelt jüntüsnü ja ims kõnd kõrnaft paikkämisi edesiehitännü, põhja jõatnü, walgusõllõ wiinü, arroajatawas ja wõmjas tennü; nigu puu, mis ütskolt mullajõnnaft üles tulõ, koswaja osõ koswatamises wiimas tärwelises ja kindlõs jumus jõrkus. Nii wõida ka keelleja olla ja nimelt meie Eesti emakeelega.

Arwatõs: Suwi ja jügäs, tälw ja koswai, käändjüs ja käänjüse kaomine omma keele jüntüsnüjõs ja keelekesknaikäs ja edesiehitäjäs olnuwa; kuutusõ elo ja ilo om anna jeltjõkalõ wallõ inemisele keele jaganu. Egä nägemine ja egä jüntüs, egä õnn ja egä õnnõtus, egä tüü ja ehk tegemisi omma ütskuut jõnno rahwajuttu istutannuwa ja egä ütsi kalõ laijotalõwa rahwajagotõllõ jelle kottujõl idanõuat küllt edesi kasutanus ja jelle kottujõlises keelas ütteleses nakko käütnü.

Et kõnd inemise ütskoft keelest ära jautadi ja laija ümajüsse, jiga kui jünnä lajõle pillati, jüs ei wõinu neil jääl laial ütskõõjüst põhjus wai jäätjäliikku küllt käeh olla, wõis ainult oro jaamatta jõnastustõ algmine olla ja mis jõs inemine kui kuutusõ lato, kuutusõ üjõst, egä kuutusõ jüntüse häälewaldrust häkkelpantõs, kui kompõl kiäki jünnütus jeda tegi ja jelle kuuldawa kellõporrõ aaja nimetämä nakkas ja mis inämb ja inämb müüdejäi ja jõna jõnawasta terwes juttus wõjos ja wiimsett üllemüdjüsse keele tüdmistesse täujis. näitüse:

Jõna: lehm, lõsi, loppi, läüs; puus; kuusi
Kui kiägist midägi jünna ei mäistas ja muna, kuwäle mõnest ehk täujsle asjale, kellel kuuw pääl nõrs ja jüsis kõng, näitsiki kuust, jõs tõge kõng wällämine kül kellen: lehm ehk lõsi.

jalleka on jõs ots pääle kõnguvälla talaki-loost jäänu ja kõnguvälja juuskmiljest „lõst" nime saanu. Lät jälle üks kõva kaevaga ots katski, jõs on üks äratkline kellu „lõpp" kuulda ja ots omakjust „lõppi" jäänu ja millest ka nijuguteljalejuntumiselle „lõpp" nimes või jaija. Lät jälle kõng (kuht) ruhmõ (=päis) lõõlt jõuest pisskamisi välla, jõs on pisskaline kellu „lõss" kuulda ja ots ühnu kõnguka jääb jälle „lõst" „puuse" „pannitse" ka kuus (=juug), kui ta jammäli, pältti lät, on pisskaline „juusin" kuulda, millest ka tia umanimne „kuus" janu väis olla. näit: mä mänge linnale ütte puust, mäti wõnõ „loosi" tinnä tegemistele külge, nüst takt kõnõ lõpsilõ nii tolla, nii lõst ehk ruhm, kesluki jõ lõpsik, nidägist käärt ü'alõ. näit: kägipõ teist „puuse". (Lukti vällia ajas.)

Lätto: kui lätte man jaisel kop wesi wagatsist alla joosik, jõs kuulot väikese wiikago juug (=mis el „lädinäd" vai loddinat, mis wesi kinkestewatsa lõppu tamisel tege ehk ka järoku juuskmisel wiijas, üts lõjonesta lues tegewä. Wõsukut tõst „lädinäst" väis „lädinäle" lätto nimes jaanu olla. Kui käärist loostu vai lauda väi pääle keitäk, jõs juuksis kellu „wett wett" kuulda, nok, et wett wett, iks wesi olle. — Kuita „lätto" ots lät ja lädinäst, lätte" kui minemine nime on jaanu, jõs väiva käis nijuguumatjo jõra jugulajõ olla: Jaan lätt mäjja, tatt tuli lätt natkujõlõ, kumi lätt minemai, wiig lät otjalõ. i.m.e. Sõna: mäts, mütz, mütsjahtäs.

ots tjõlõ ei wõnu käil muialt nimi „mäts" olla jaanu, kui nii aetki puud makka, puutulli kuutka maapääle, ja maast jai „mäts" kuultaweas ja sellega väis „mäts" kõnõlõ mõtjalõ nime jaanu, näit: mütz, t=kübär) maapanni kübärõ pähi kui mütsjahtäs. a, mütz jäi minopäkkä. ei ma tei kinnõ

jaina kui „mütsjahtäs", panu sattõ maka kui „mütsjahtäs," ona sattõ maka kui „matsjahtäs,". Käär sadamise kommawa üttjuguteste kelü awaldusst: mats, mütz, mäts, pats, ehk mine wõi ka jõ jugu, lasi olla: mütsjahtsest „mäts" (=kaos), pattjahtäsest pats (=kaiwapats) i.m.e. joanud alla.

Kui pennekest ja pakso wikma sattas ja nii vagano ilm on, jõs on maapäält, inämb wiil jõrnes, jõõ päält tikke wihisemine, wai wihkisemine kuulda. et juguta tõst tähtsast wihisemisest wäise jõs ei mätse inemise mõnes võtta ja wihkisemist üteldäes „wikmas" nime tadä: ei täist wikma kipõmist lugõta ü jõnu jõ pallõ am, selle pääle ütlese ka rahwas käi ja pal lätt osjo „wikmas" jo „wihkisemises," näit: mä nägi palla jäeh nii wikma, inemi jalle rahwah nii wikma, wulto wikma, hainäliß alle nii wikma, jaltaldalle lünäh nii wikma, wulto pennst osjo (=iäutäp osjo (=akse) nigu juusst wällä wõndamine olõwat, sattõ pennst osjo (=iäutäp osjo (=akse) nigu juusst wällä wõndamine olõwat, jõlga nii wikma, hainaliß kõd jaußk jalgoül nii wikma. Stuts Jõlga nii wikma, hainaliß kõd jaußk jalgoül nii wikma. Stuts Lätt nii wihkis, nuul jaußk nii wihkises, tuul nii waski minemä nii wihkises, lind (=tõrin) lin nas nii wihkises, pütto jaußk jõlgä nii wihkises, lind (=tõrin) lin nas nii wihkises, pütto jaußk jõlgä nii wihkises,

Tuul üle mõtse, üle maise, läbi wõnnide, läbi ahnide uste puhtl mitsel kohises wai wuhkises, nigu: huuuu ehk: wuhh wuhh, nijuku tatõst kellüwaldamisest wäise jõs ka tuul kindälle nime tuul inemisst jaanu olla, a ka inemise kuulsõülle juuskt tuul (=kõng) ja wäis ka olla, et tuulõ kuu perrä inemise „kuulsõlõ" nimi „kuul" jai pantus. — Wagatjõ tuulõga liguwa pumbeke ütstõist wasta ja kellü on kuulsaw: lipp lipp lipp. wõse jõs olla, et selleßt lippi jemasst lehele „leht" nimes jai, ja igõle peengele asale, lipp lipp lipsõ perrä ni mi jai. nigu: lipp lipsipes majo katusõl, kõwo lipsõ lipsipes kõwo külek, peenekese rähwa lippi jõswä tuulõ käsk. t.n.s. na apteek ümber

Käärt, nijuguteno ni nii wõise ütlest kõigi jemasst janu olla, mis äratkline ümbrekäänd mitsel juuksis, nigu: käärpuun kõigipes tükükese ümbrekäänd mitsel, puur kõigipes tükükese ümbrekäänd mitsel, tükükese käänd em ma wast ei kõigi mõistes käärtes jäänu wä, nigu: jõ käärt, lompsi käärt, järwe käärt, nurmõ käärt, tii (=tee) käärt, leiwä käärt, (na tükü kene käänd) et käimi nijuguteste tükü kesi käärtä käega ümbre aetas jõs võiwa na jelleperast käärt käest ütsnõ me joanu olla, nigu: käsipuun, käärpuun, käsi, tõe

käänd minne

käsi kirves, käsiwasar, käsi nui, käsi pitsk, nisugutallosst käsi-
tegemisest wõje na „käsk“ või käe teoga tegemine kõrda saata, jun-
tunu alla, nagu: sina piat mina käsku tegima, minu käsja (sõnaga) olgu
tätetüs.

Klopp. Wäikene puu küül wai klopp, mitä puulakki aja-
mises tarpitetäs, am inämpäält kanwast puust ja jellega ka
helle, liiwäs jõs tõlle kirwõga otsa, am helen klopp ja klopp
kuultawal – nõst klopsist helelõst antki klopile „klopp“ nimi pnu
Hellest liiwäst nimetetäs „kõllas“ ja „klopsis“ nii jõs: ma annu
tälle jalga ütte klappi, a, ma ja töistõ jaanile tegemä ütte klopp
(wõist nüjäkilje, kui klopsi otsa liimine ja klopsi hellü ju puulakke
Sõna „kõlaktas“ wõis egaüst kõlaktawast asjast juntunüs
jaja. Kaus kõlaktas liimisjeerrä, laud klõske kõndalakki kui
kõlaktas, pun kätt klopsi ajamisel lakki kui kõlaktas. Tallaja
kätt rahwa kätte kui kõlaktas (wõist nigu puu äkki klopsijõrgi lakk
ärk, kõllisemisse kõralest ummist kõlla jaanu, kellä kõlla, ilm
kõlla, jutte kõlla, eõkkalaua kõlla, kauj kõlla, kiwi kõllin, j

Porri-lamp. Porrilamp om wõist umast üttewõrralisest wõist um
üttewõrralisest porrist nime „porrilamp“ jaanu ja wõis jelle nime um
kääle awallamisega inemise juwwõ jun nülänü olla ja mis nü
kõist nättä. Sõttas kiägi inemine wai raskõasi nisugumasto
lampi, kos wõetakse wõtt pääl, all paus porri, jõs om elmält
porripäält wõetakse wõist kelü „lopp“ kuulta, perääst pika
liine porrin ja mullin, ja jellega jõs ka nisugutsile üttipalgi list
wõi je porrile „porrilamp“ nimi jun tunu. Ka luni, kui tä wõi
jelges wõis ei olõ sullanu, nuktutas „lopp.“ wõist nii jaana, kui wõi
porist kagoni eräkke ei olõ, ja wõi, mis luuwõst junuskma õpp

Wälkõtt wõje „wälkolõ“ nimi jellega jaanu alla, e
müüristämisjajal valgu sõjalnu lõpmatta nutte inemise
silmä ja füämeke nättawõs jawa ja lõpmatta nutte õrä
kaawa ja nisugutatsjo jundumise tagajõrg ärkiõist tund
jun nütäs, mis nigu „käuke“ wai „wälk“ wõje alla ja
nimetetüs laija. näitaje inemisest: nigu: Toisse (waarli
(ärkitullu), Jaan wijas umanoiga wälki, (kõrõlõsjes)

mü lei ülewajat tõga kõrtsman wälko (tullutõsjes). Näisi ärkitõs
jõhtumisi nimetetäs wälgorattol jundumisistes.

Müüristäs – jõdas müüristamise wõi nua. Et müüristä-
mine jelge müürin om, jellest om jõs ka jelle jelge helluspeerrä
„müürisjenõist“ „müüristämisps“ nimetetäe. – Täisi osajo, nigu:
Laua jalõwa nokko kui müürijes, nos na jalõ jõtse kui müürijes
müür jalõ jõtse kui müürijes. Kaarli lei jälgä kui müürijes
jõtsetü Tiidjõitti kui müürijes, — eti ja wiil inämb om üttejenu
täitsi müürijemisi, täiwa müürjemisest maapäälsete müüristä-
misteni.

Aii. millega põlda elajate üist waratäs. Aii!, wolu ehs miski
mis üna. Ait wiljaponõmise nuun.

Wõise olla, et elmält, kui willi alle kulmetu ja nosseas, kui änne-
egaüts elajas wai ka inemine jetä ristna wäis käüä. Kahjotunda
wõis jõs umanist mitagi, et tegemises arwatä ja ka tegi, mis kui
elmält ei minti sugutaist nimnee ei wõinu kanda. Olgu inemi-
Tätt jõs jälle kiäki intitjeke, maraaida wai wilaaida minemä-
jäät lõute ta töinõ ünelõma. Ja wõise jõse tuksi, nos mõnõkõst
letä tagasi hoitjewa ja kahet jusõ helü alle jõs „aii!“ Aii! alle
letä tagasi hoitjewa ajaman elmält kõrda elmsis
jun tunu ja kõnile kui elmäne tähtjas jäänü, kui ka aii-perrä
„aii“ wõi „aid“ aiale nimes jun tunu. Olle ei ajalle nimi ni-
kampõl jaanu jõs i wõõnu jõi ka palló täõste aitaman olla. Ka
ait wõje omawõlli pääle elämisel, nõrre mastale, nigu tähtmatta
wain lasjo otto olla, ja egaüts kes jin näõse i jaanu ega lastu,
nos jälle pääle esi näõ maja poremb kää warjal olle, pidid jõs
elmält jetä kahjotundlikult kaipamisjega lunistõrna ja mis ka
mõni kõrd näpistäwä kõttuperõst jundu, „aiu wai „aii lugu“ või
jõse tähtimisel, kui mitte i jaanu „aii! mikka kogoni „Ait“ nat jag
ütelnü olla. Ka nüwtikõst kui niägõst jugulast umma aida
õse wise jo ei jõs nägu et wilji nüllänt, ütlep tä: „aituma“.
„Ait“ om jõs elmänejõrna, kuna „uma“ täine pual jõs na am ja
kõrd „aituma“ wälla tege. ütellõs na: aituma jullõ jelle
nokko „aituma“ wälla tege. ütellõs na: aituma jullõ jelle
nääõst (rää-õst). Om jõs „aituma“ jellepõhjusõt elma
jun tunu, et „ait“ nii rää ja kõllis am elmä jo nõkkõ jetä pallo
nättawat waramast nõuka koitma. —

Soda (=sõitmise nõu). idui mütägi jasskõt taitu wai mõsku paa
jisth keeltelas, jõs kunstõt künnijel praaksjsth wägaspikat kellu
mis wahetpitämatä ütteweisi: edesi klabab: patt patt patt pat
patt patt, ja ias patt patt patt. — Waise jõs olla, kui wil paal äige
raskwa keelekompõlist kuitte ei olnu, jõlsa jelle kõrwakostwa nim
ja helliperrä nimetämä nassjiwa ja patt patt, pati perrä
paas jõi. Ia om niuti nätta ja kuulda, inämpidee laeti jäätt
na üttele tundmatta opale helliperrä pia nime panewa ja üts kõ
käest kuulmisel eteji ajawa ja nimes jättä wä. wäit: ima nas, kuu
usjost" lätiminna, „nas, wiss" paaka napstaidnaskad üttmä. —
olgu teitä, et jasskotõ kapstatõ üttmisel üttepuhtun hõngusõlle
tulõmisel wiginät om. (na wisjemisest wäit „wisnaalõ" nimi all
jaanu). Sma alle Catjalõ kõrd üttelnu, et ji am helle naus. Päale
jelle üttes lats olati jetä kauf „helles kaufis." olle kaus katski tämä
kahetjes lats: kaft jälle „helle kaufis" jamõ. Ia nägi ja kuulis ka
kõrd näärtpääka wäitt kõwastõ kaskko lats ja jelge helliõ jelkõrr
kui ka perääst latsjõ kuultawas jäi, nimetäs lats jetä wäist
kauaaigu „Zalm" wäätjes, jeft helli, mista alle kuulnu, olle
wäitje kosstolastamisel „Zalm Zalm" alnu. Palje amma latsjõ jelkõ
põl nimeest jaatma nõutawa, nuni neid jellepõle üge ja emme pruuksi
nimepääle tagasi om pöörtu. — ütsko helliperrä nime „Kärnu" em
castõ mängu niitt ja ta helleu üttelime kärrijemine „Kiiutäne" jelam
üttelime „kurrijew" helleu „Lihulaneq" jellelam üttelime peenkene „kiun
mise" helleu „Wisstaud" jellelam iäpääl üttelime „wisssss" kääl kuultas.
„Prumm" jellepääle liiwwes om kääl „trumm trumm" kuulte. „Sluf
jellel am üttejugutänõ „wõsjin" nimeseis, ken kurjem wiis jõs, nui tekä kõrw
i.n. o. i.n. o.

Kulait:	ütsko talle.	Kakri k.	Lewaka l.	
Haanu kulla	Waantka talle	Kiwestiku k.	Mõtsatuumu l.	palakka
Märtipaja "	Porro " " "	Pallowahete k.	Aoritite palo	kakri m.
Kaukõ " "	Kosji " " "	Kurmu k.	Kurmu l.	waantka m.
Ehdoste " "	Tikku " " "	Wiisa talle.	Mustajõe l.	pedäs m.
Suurõmõtsa -	Kungo talle	Laanad:	Saesaarõ l.	maaske mägi
Sätsna " "	Suurõmõtsa k.	Haanu laas	Sõe jun(?)saba l.	kuusji mägi
Kiirme " "	Pähenjaarõ k.	Anoja palle	Eläed:	Konkõ kuu
Kulkõ "	elamiga talle	Suurõmõtsa l.	Pikko mägi	ji alla mä mak
	Kittõ k.	Pähenjaarõ l.	Saarwa m.	martuine alla ag
	Silamatji k.	Tikku l.	pähsarnä m.	wäga wana ja
				kus alnud.

neid nimesi käjad ainult maajnatji walda Pälwa rikelkannas, kõhineid al
kuulnud ja kuhu nad ka meele on jäänud. w. k.

1. Wägimehele jai palos pää.

Ärakowsk
Oudowa maakonnast

Saatnud Joosep Tamm. Saadud 18 3/12 92.

Wanast mullutsjel ajast tennü ütes wägimiis jellega ummõ
jõu tuttnä, et oastakste lehmwaskarõ tarwis jaosse ja neid
kandapitti sinnimõtmisel waha pilnu. Ütsnõud jaanu
jõsama wägimiis jurskmisega ütele oastatjalõ lehm
waskalõ uma majasligitõsi järgi, wõtnu kannast sinni
ja räppanü. nij nõwastõ, et waska kaud õra saasõnu
ja wasts ilma wägimehe nägemätta tukad neljä üsst
õra jurskmu, kuna wägimiis waska kanna, mis ta jurõ
pahandusega terwes oastatjes waskas pidänü, üle uma maj
harä wijanu ja ei häijanu, et tal tõtõsti wägimehe
jõud ajas am. Tõtmü jõs näitsile oma jäudu, et ta
wägimiis ja näitsist näitse rohkemb jõudu om. Otsnu
jõi inimeste hulkast kindtäle wastalisst jõuwaemjes.
Palje rahwast käwnü ta läbi, kaft tälle ei saanü wasta
tjes i jälgõma tulla.

Terwe päiwa, nüüdsugu natsje wastalise atsmese prowi
jaanu ta mõtsa ütte jurõ majamano rahe ta jüsi
minnek muut redäti üllt ei löötnü, kui wana nais
terahwa. Nais terahwas nõutnu wägimehe räästi kaft
ta olla ja mis asja pärsõst ta jõe tulnu. Wägimiis
jelletänü nüüst uma jõu ja wägewä tettie tõttawi päin
wanaaijele õra ja ütsa, et ta mitte ammu terwe aas
tatjes lehmwaska üle uma torõ harja wijanu ja nüüst
jelle jõuwaemjes redäkjst wastatjes ei löötwä. —

Jah, mul on sa vahn jäwlikst poiga, wõide wahel
nuitega umma jäwstu saia; nüüt ei olõ neid rüll
wotteh, wäiwa õnnõ pia tulla, wastutõnu wanaonaine õga-
wälitsult wägi mehele.

Inne wiil, nui poja nudo ei jäwstnuwa, nassanu
wanaonaine poiele õdägust süüsi siitmä. Sada, nus
süüsi sestetü, olnu läpmatta suur, nii et wägimehel
hirm päale tulnu, arwatas, et naisst wanaonaise poisatel
jäwst tiemäjäwsust suurõmb wõib olla, ja nis joba jäätsa
siitmise ruiskost ära nättä. Inne, nui suur süügi pad
wanaonaise näeh tiinä länne, lõpnu jüli walmis puis
õnnõ ja wanaonaine nägänu wägimisst, et ta wälla läös
ja puid peentsoses najas, jenis, nui unna poja nudojäus
wägimis tärkinü wällä wanaonaise näeksü täuwstmä.
Ja lõwtnu terwe suurõ pun siski nõkõsugumaisi tüst
puisst terwe suurõga tanka nannõtü olõwau ja nui
lahtumises siitä nõnsel siruõ maah. Wägimis wõtnu
siruõ, millel terwe tanrepuust pala hannas taka
alnu, nätte, nui ülestõstmises tundnu ta jälle nii rasko
olõna, et tuultüsst altlaskõ ei wõinu. Ja länne
tagasi tagaf ja ütelnü wanaonaisele, et ta nii wäikesõ
siruõga puid lahtuma ei nakkagi; olgu siruõs tubli ja
hand tugõwamb. Wanaonaine länne wällä ja lahtnu
jälle siruõga nagu tanrepuu tüsi lahki; nis näe
kellelnü jo hane nu tagasi paa alla, kuna wägimis
hirmuga asja ligu päält paanu ja umma jäwste wana
naise jäwsust alamba tundnu alõma, mis wiil jäs,

nui tiinä noorõjäwlise poja jedo ülese näwstaswä, tal
tulnu suurõmb tahtmine, et jellest longist nui siist ära saap
päästä. Inne wiil, nui ta umma ärapanemise määra
walmis tettä saanu, tulnu wa wanalnaist poja nudo. Poigs
edimäne süüsimine olnu, mis asja wõoras ajada, ja ruiste
jia mõtsa jahtunu.

Wägimis jelstanü nüüd jälle umma jäwstu ja oja ära
ja ütelnü, et ta wiil juni ni nagsilt wastalist jelles ei ole täie-
nü. Ja poig e inna ütelnü poigatele, et tõl jõõsi siitmises puid
puutus tulnu ja et ta wägimisst lahtsu nõstnü, nui wägimis
ütelnü, et ta mitte ni wäikesa siruõga usgonisst puid ei
nakka lahtma; siruõs pidsta tublimb jo hand tugõwamb
olõma. Nüjugumoisst innä jõnna pandnuwa poja sa
tähele ja orwanuwa sa, et wõoras wägimehel jäwst liiska
nõwa wõib olla ja orwanuwa jäwsasmisst täjises pärs wõs
jättä, ütelnuwä jida sa wägimehele, et ninnä taamba liiga
wõsi nõuwä olla ja õtsa sa näeh jo jäwsasmisstte wotta
ei wõinda. Pääle jälle nanannu wanainnä paele süüsi otte
sanema, juni nui ütetsä tumbu täwst läbi länne, ega
pojajaos natun tumbu täwst, midas jälle wägimis hirmuga
päält saanu ja orwanu: Kas nuisst nüjugutatsjist
nokkisst ära päästä ei jaasi.

Jüri natmäl pojat nõtte tawtja täwes saanuwa, jõs
minti maasanna ja sa wõoras wägimis wiitü ütteh. Halmjst
wellest hoitnü üte täwe alla, ja nats täjist ei wälte jonä-
nüüte kuna wõoras wägimis nelst põrandust pantu, et ta,
nui tahi, mitte inne hummo kuu kahekile paeta ei ja.

Käsi olnuva massama jäänü ja na wõõras wägimiis
salmõ wellewahele põrandu pääle, et kumi moguni puhata
ja jõs jõuw tu saija. Kui walt joanu wõõras wägimiis massam
alla jäänü, nii juux põrmu jo tiinä hinta "lüguminc" tedä
jälle üles wiwatanu. Kalmu weljä olnuva egäüks umalgunu
nii nangõsto peuskellamä nassanuva, et selle peuso jõuga
wäsnoist wägimiist fijä saa finnä umalt ajamõtt ei ep ajanu.
Ü'alle aigo pidänü wägimiis peuso taustamisest põmanduse
fijä nii finnä taustata lasknu ja koobe saunatana, fer
nui timõle nümõs õnnõs lämmü, peuso toukamisest ülelõuse
wällä faija. Suurõl mulehõõal nandanu nõust wägimu
outtu ja nutte sellest uotlesjõt sangam ballõ minemä, et nii
jugu tastõ uiwtsjõt ära päästä. Ja panu nu jammuse pihku
na poolõ, nui walgõ wällä tulnu ja Kalõwipaig juuro
lau wasa lätõwega wasta tulnu ja timälst nüsünü, wast
ta tulla ja nui ossõ ajada. Wägimiis sel tänü näita
Kalõwipojale ära, nuista jäu wastõlijst ellõnu ja nuista na
nüri lõwõnü jo nui ta jõs näänü jo nui ta jõs wiimõs
õnnõga ära pääsnü. Ei olõ ja jõs wiil wagunu ära pääsnü
ütelnü Kalõwipaig timäle ja nõsnunü wägimiist hintäga
üteh tulla, et nui wahelst tauak nassatas ajama jõsta ta tedä
awitas. Ei tänüski palju aigo, nui nalm weljo tulnuva
egõüttel uesiwiwi puul pallistja pisteta, millega wägimiist
maha lüwwä. Kalõwipaig mäistnu ossõ jo nõsnunü wägim
uma pükspüste pannõ ja na nanu nüust ütlinda uma lau
tägа takohajajibo wasta. Kalõwipaig pesnü umõ lautägа
Kalmõ welle pääle, nuna nalm weljä jälle wastidiwi

nimi pealtga Kalõwipojapääle kumpe andnuva, et se nüüs
pakõjad amast püsti fijfst nätte annas. Sõplusiga pidänü
Kalõwipaig tagaotma nuni peipp weese fõsk, fijft egalaud ei
uiftnü önämb wasta lüwwä, nui ainus nõrra, Kalõwipajal
olnu nüüsõs näeh, fijft ep oli ta joba müfijfst jo ainult müil
mõni laud teewes jäänü, Ja kuulnu wõfostitujft naltalt
päält, et lau wägа tulla wainlapõlõ jõuwi wasta lüwwä jo
jõs na wõitu laata. Kalõwipaig kuulnu jutlus jo nakanu nüust
jõuwi lauwägа wasta pesmä jo joanu na wõitu, Wastalise naanuva
et wael änneli kutt päästä wäinuva. Uhti jõs wägimiis Kalõ-
wipoja püksjfst wällä tulnu, alnu ta hirwa Kalõwipojo ainto-
wasta maha hõõrtuma ja paljas pää perrä jäänü jo nüdä
na wiil täämpäitsel päiwälgi näita polja pääle fellest wägimehe
jugufst alla, fijft näita polja pääle olla na wiil fellwajal, nuas jäu
wai mõtto-jäu tarwa. (Tulistum: Kontrtar Õun, rätsp 33 aut vana.)

I Kukkuwa lüümine. Maapõõle tämba wa nato paijstajft (kukkalüüja)
neljä nantelijs joawä, mille nuanpainu nüüntse pikuno fille
pulk maha pantas. (= nutsa) Kumoltkil paijstajftel oma lüünük
nui (= nutskanui) päeh. Ei mõine algab nüwä uma nuiaga
nutsnad jäonõijfst saan õmbalõ wällä lüüma jo teine
pais jõda taga ji joanõijfste pilma. Sõt nüwwt tõisil õnnõs nõrrag
nutsnad joanõijste tagaf wijsta, jis am timõl ära nutsnast
joanõijfst wällä saan õmbalõ lüwwä, jo nui tagaf wiskaja
jõda joanõijste ei jäua teehes, jõs lääb nutsna lüüja jõsält
jamaft maaft nutsnad alati saangõmbalõ wällä jo wiskaja
pääle, et ta nimal jo õigesti joanõijste ei wiska, sõahwis
ütejõlapõõl ninga tõõn, saangõhe lüütü nutsnallõ jõuga
nim mama, nuni õigeste joanõijst jaaja jo jälle lüü-

mis õigusse kuuluvatte jaoks. Silmapilk läht mööda kuuldes
tõõmine pooljäävaga ööst ja vaikitõs läägeõõga, ellööd mööd tuleb
ja kuulsa tõõsle vastu hoobiga mülgse ja tüb viiga. Siipsa
alma, aga mööd ühetuuste jäänü ja haava näitta.

II. 2 Tjööriuiskamine. Hoova tuleb nüüd itte, vanaga alles jäi naaruse
näega muutat alma, et õõlä vaimupäält puhapäevaks tjööriuiskamiss
itte võetu. Ellooni mehe võtmuva ja läika muva jaega pahkiotjaft
tulli nattes tjööri ja juuvõ nuija (=vaina) näitte, tõmmüva ja
taksi nattitjopäale üts tõõjõõ vasta ja wahepäält wijats üttes
poolõpäält tõõjõpoolõpäale jööri. Vastõõjõõ pidüva naaruse
tõga jööri vanajalt, henduskotlalt tagaji tõõma ja mitte
müsta ära laskma. Olid aga vastõõjõõ hoolõtu ja tjööri
müütä joosta lasji muva, jõõ oliva nuud oma jelle hõrralõ
wõidu vaatõõmu ja pidüva jeda müüd jäält janaft naugõõma
paaft nathufäft, nahe tjööri jaasamu, tjööri tagaji viskama
mis jõõ muidutki täästel müüd vastavõtta hõlbsam olla jaft
et tjööri naugõtt jumaja wäim näitse watta võtta olle.
Sis lubo mängu mängitud mööd nõud pooljäävä üttes jaat
õõji, nüüt olla jõõ uuõtetu, vanaraahvas üttüva ags, et jõõ
neide noorõõpõõväl ellaw olma, mõõd olla na tjööri mülgse
jaosa mitte juuvi haava jaamu.

III. Muna haudaajamine. Muna haudaajamine olma vanas tõlõ näega aup
puuva ja noortõinemiste tõõutus; na vanaraahvas võtmuva
jellaft jaatõhe ajja. Ja nüüt täft juuvõl antta edimätjes noorte
inemiste lustis ja tõõus. Ellooni mehe, wahel na tuutreka,
midä rahvalõõ jeda muna haudaajamine täuvuelijumb, võtta
egäütt muia nätte ja tegevä egäütt amalõõ muiaotjalõ maaja
amalikkus tjampa ümbre tjööri, mis kesk paiga jääje
juuv tüli muna haud, kus muna edimätt jõõjuu ava.

Egaütt muna haudaajajõõ hoiab oma nuija nõõ muna haualt
ümbre tjööri omas nuia kaalt, nii et üttegi lijs nad nuijad haua
üle ei jäe. Üts naaras nüüst istimält pääle. Ja võttab muna peaga
haualt wällä ja wiskab kaukõõmpalle; naaskab jäält nuiaotjaga
jälle teda tagaji hauda ajama, muna päivaal ümbreolõvaal rahus
am, mitte muna hauda aja laskõõ. Egaütt püüvväb nüüt muna
tagaji nõõ haualt kaukõõmpallõõ liüvvä, nii et hauda ajajõõ jeda
ama nuia abil juuvõõ hoolõga haua pealõõ ligempälle ajja
püüvväb ja müül jalaõõrval, millaal pääsijft tiimä hauda ja taval
muna tagaji lääb, jelle hauda ama nuiaotja fijsepijftmilega ära
waastada püüab. Tatji na ütlõõ, jõõ am jõõ, nes uma haua ära wätta
lasse, haualt ilma ja püüb muna haudaajama nauama. Ka
am rahus, et muna haudaminemijft tagajhaitja ütstõõjõõ kautõõ
waastada püüvä, puita nuia muna liümijõõs haualt wälläwõõtnu
am. Ellooni nõõd tuleb jõõ jagõtastõõ itte, et muna hauda ajamijõõl
näägafurt lõbu ja elaküüft nättä am. Üts lääje ajajõõ näägt muna
haualt kaukõõlõõ, lät jälle nuija umma hauda pijftmä, läuft ämmõõ
jõõ jõba tõõjõõ käch jo jüjälle edji tõõjõõ käch ja süümäne jälle teräwä
muna hauda ajajõõ jagas, nii et muna haualt naugõõlõõ liüjõõ õõ
uma luutus muna tagaji hauapeale ajama pääb ja täiste haudõõ
kindõõlle nätte paata püüvväb, ehk muna täiste tagaji naitsmiste
ijft hauda ajama pääb, millepääle jõõ vastajõõft jelluga jälle näng
algab, et näitk hauda ajajõõ üttes naugunijft nuie näägt ära wiskawa,
kelle nui näägi ligempälle jääje jõõ ja muna hauda ajajõõs. Nuija wiskamine jüntüb ännõõ jalla ja.

IV. Kirikwa. Sis lõbus noortõinemiste näng, mida na mujõõtõõ jaaf, nigu
müül vanaraahvas täentawa, vastapandõõmatta noortõinemistel
puhapääwa õdagu pooltõõl nängi lõõtus ja midõõs na waivalt
meelemäijõõja lattõõ perrä tümüvä. Pantu haanõõtõõ ussa nuttalõõ

ehn wõpstikus kaugämba platsipääle tõnu pistu ja ütsjelle manno
nes kübärä wai rätki nõuwatko silmi päole pande ja jõu ejsatte=
näega tagasijst kinni haite, muna palju täjsi eatjsi wai nuurimehhi
jelle wahe aigu, millal takkiman olõjal silma kinni ja pimelt pää
kübawa nümmeni ära lugõj, ärä näemä pidiwä. Ehni jõu pääle
nümme lugomisje kübawa silmä wallalõ pääste, pidi ta nõeksi näitja
üles otsma, ilma et ta neil nägemättäkst pistu pantu tahtelimanc
wäis laskõ. Ollõa nüst näitsi näitjaid nimme epidi ära nimetannu ja
ka nännu, jõu pidiwä nii wälla tulõma ja neilles alõ inämb jõu
nägemattä tahtelimanno jamni jeäigust ja kübawa tegijo jõu jelleja
pistu ollawa tahtida lõjawistkamisje kompälwalitsus. Ollaaga kübawa
tõnu nägemättä wõtte joatu, jõu pidi endine kübawa lugajo ja näitja
üles otsja jedä teisi tõnda ümbre tegemä, ja nui mitte porempidi, ja
ütsjes edesi, nuni ütsnõu wallalõ joada wäis. —

X. Hanamuna tiisslamine ja weeratõmine. Ehnitas wana inimise nõnõ
lõjawa, olnu ji wanaßt ja tõmpäise pääwäni sindmas jäänü, et lihka
wõtte pühis hanamunnõ nõsetus jo jõu lihka wõtõ puulpühäl õnä
keetehis jo ka wärwi tü. wärwis olnu: sibula nooro, paiu nooro, leek
re nooro, nõkkalehte, nooriraswa, jo weibel wõimalikt, jõu ka penik
paadi wärwiga. Sujnõl, nui muna tüt mißt ette tulnu, jõu olnu sijsuguhe
nõnu päperõßt jaadu, nui talwõhjõs ajos pantu jedä valmis. Lihka
wõtte kum makul aastal perrele orwoline jogo munnõ jäätte, mille jo
wastatsilde tiasleinä nada muna, et kindle rohkõmpalt munno wõ
rokõmpa tiisalejä otsa munnõ jäätt põkõterawämpä ja nõwõm
pa otsiga muna wälle, wõtwa jäätte jo tõwä neid terawämbät otjo dumbki
uma näitsi paitsi noakse; nuni mol nüüd muna saatsi tät jõu pääb
uma jaatja muna katski lüüjõle andma; — jõu om tiisslemisje wõtt
Lastes ka munnõ lihwõtõ laudapitti alla maapääle, kohe tiswe
muna wesitajõ jelle saadi pärjusi egäüks ütte muna ompandu
mis perõßt mängo jäält jäätte jaawa. Egäüks lasts ütte muna
nõwa peidi olla ja nui muna tajõmuna pülga all i puttes, jääje muna
alla ega alõ wõitu, tät jälle muna ütle munalõ pülga jaßi tõs uma ja
täjsi tagaji; putus jälle jäätõlõ pülge, ja ka uma ja täjsi jaatsi nõrwega tagaji.

Kübawa aswamine ja tüü nõud kuw muutmistel.

Kuw neljäl weeränchil olla egäüttel uma jõu muutmine; pehme
ja nõwa aig. Edimäne puul: edimane weerant pehme, täine weerant
nõwa. Täne paat: edimane weerant pehme, täine weerant nõwa aig.
pääle jelle nüüd kuw wahepäiw, jo edimäne kuumisje päiw, mälema
pa nõwa aig. Nii orwatas kuw kuumisjett kuni läppuni nelli
üllenülljed muutmisje aigo: nooro kuw pehmüs ja täine kuw
pehmüs; täine we kuw kuiw ja wana kuw kuiw. Penempält öra
jaelara ja nidä ka ejwäliskutsö tünitemane tahele pantas, jõu egäj
weerändijst nüüd kato jaokso jo nii üleülltlä kattaja jägo, jo kabäli
perrä umpõs jõgi münstä:

kuw wahe päiw / edimäne kuw kuumisj päiw			igä kuw päält edimäne jogo täjs aig
2. jatt — 5 mi,	K. kasumine;	pehme aig.	1, wer.	üle ülldine pehme = aig.
5, — 8 mi,	K. edimäne weerändi	nõwa aig.		
8, jatt 11 mi,	K. täine we weerändi algus;	peh. aig.	2, wer.	üle ülldine nõwa = aig.
11, nutt 14 mi,	K. täis jaamine;	nõwa aig.		
14 nutt 17 mi,	K. kahanõmise algus;	peh. aig.	3, wer.	üle ülldine pehme = aig.
17, nutt 20 mi,	K. kahanõmise edimäne;	nõwa aig.		
20 nutt 23 mi,	K. wiimane weer algus;	pehm. aig.	4, wer.	üle ülldine nõwa = aig.
23 mitt 26 mi,	kuw wiimane weer;	nõwa aig.		

Ehnatas kuw wahepäiwä jo edimätt kuumisjpäiwä negani ejwäldo
nõwas ajo, ja pääle jelle egä nelmo pöösä perõßt pehme ja nõwa aig
olõma, ehk kuw weerändijsjett, kuni kuw otsani olõma, muna tüest
jo äigest pehme ja nõwa aigo pääle kuw wahepäiwä jo kuumisje
päiwä simultegä kuw weerändi jaos orwatas, ni jõs: edimätty

uuesändi algus õige pehme aig, uuman ots jõrba säwomb; täis uuesändi algus ots pehme aig, (edimätte uuesändi lõppu ots pehmeüteline) täine ots häste hõwa aig, sellega weist ma aja ja kestuse mustuse wäim, ja nimetätas täie uue kuiwas. Pääle selle nassas jälle kuu, nuita edimäletst poolt täie weest uuesti ärati pehmüsele ampsanu ja midä ka wanad uuesti pehmes kuiwas ajas kuitsutas, sellepärast sampöl sõrdsõrualt sõwõmpas saama näge edimänegi pewel ja midäs peeva wanas kuu lõppul, wana kuu kuiwas wai sõwas ajas kuitsutas. nii jos ies: nooro (täwwe) kuu kuiwa aig ja wana kuu kuiwa aig; ja nooro kuu kuiwa aig ja pehme aig ja wana kuu pehme aig.

Et neid niimitmeid pehmid ja sõrwas aigo rahwas nii ärakampsal pruukwa ja ärolaskowa, jõs peanõ ainult üleüllätsest pehmemest ja sõwast ajast üles, mis rahwas sel ajal tüükа sõnda saatwa.

I. Pehmel ajal pandwa naise rõiwid ja lango palta kiima ja mõstas, wärwitas lango ja rõiwid; tukka wästas ahjost ja pesalt rõiwide jaos, rõiwast ja wilti wastatas, lampid päetas, kinst liskatas. Mäe jälle peraft, et mais jälle pehmest ajast mitku ära ei jões ja rasvaste mülest puhtas lät. Seppäs julgeta raud imelides ruttuga häste sassro. Suwõajal istutas pehmel ajal nagu taid ja rütsutas seemnet. Hoidtas ärä tegemäst: haawa ihe säilge, linnu rahitsemast ahjo wäldmast ja ristapuid nagu mast ja palko jälle pugutatst mis pehmüst tarwitamise ei dannata. Haaw mädanedä pehmel ajal ränkäste ega paaka nii pea tarwes, nii jama kahitsetü elajat. Kiistä puu mädänetä ruttu ära, rõiwa ei minnä puhtas, kius pähe ega will karpa sõlgä ei nõsuwat nii pea tagasi, ahjawäldmäjd ei minnäd pruukma ja nitsike, sõrwas ei minnä wanasmi jõudma, jõnnu eitka tegemät iho jüstma ja jünnitamät nõrmi, kappätu liikka minnä hõlbsasto lõhnama, pehmel ajal tükü tõuwa jõ kuuma kapla saada nää ja kangata, jõnnu säümisel iho jääda jüglemä.

II. Sõwal ajal tehtäs: alas tehtäs wastsed majo ehitämä, tehtäs ahjo ja wärstas mäis wanad ahjud ja müewüid, et silste ega perus jalen ei jäi nõrwa, wärstas ahjost seppide minegi jaos tulli hülp, mis nüüd hõwa emma ja pahja jõuist peräs jääse, tõwwas rästapuid nõdo, tehtäs raplo ja uii anomid, ka aid rumdsit ja jaipid. Wahistehtas: põrsaid, ainid, ja hobõsid ins. ja mõnõd tõpawad pa ainult sõwas ajal lappa eläjäid. tehtäs ka wihte jannan säci mis. Mäis sõwal ajal haawa ei lääwä mädänema ja raotse puus ei hinnä wõtte ega mädänemise piipia. Mäis tehtü ahjo jääse silleft ahjost sõwas ahjos, — Ega kuu uuesändi peräd muust tuisõda ka ilosa, kas lääwä kääst kahesta, wai kahwalt kääle; nii jõs, kui ilm wana kuu uuesändil jadama nakkas, läit ta kuu kuumi jõperä pääle ja kui kääle ei tä, jõs ei lää ta jälle imme kääle kui pääle sõlmõ edimätte pehme päiwa, mis jõs ka jõi kuu edimätte uuesändi tuiss jaamist. Sünnita jälle edimätte uuesändil jadama nakkas jõs läit ta kuu tuispamist ülle.

Pääle selle wiil tehtampalt tähendusse: kui jüürnyaigs ilm kui ilm kummaskatimma walgõt jadama emma nakkanu, jõs nõstab jõi päiwäs ülesi, ja kui õdagust ka ülle ei tä jõs jääb jõe emma sääski kuu uuesändite pääle, kui jälle ilm immwalgõt jadama ei nakkanu, jõs läit jado päewä pääle ülle, pissesä jalto nägwad ka wanainemiste ihonaskus ära ja pääle selle päiwa elajäit. Pääle selle jaotas ka suurtõ muutmisel haigs inemise teewes wai tõwwe haiges ehk haige ärä nõulma ja nimelt: nooro, täwwel ja wanal kuul. nooral ja wanal kuul ei nõulõwa sõwwa kuulmatta ja wanainemiste ihuwaiw ella nagu kõnnib, täwwel kuul olla wanad ja haiged kergemspä, sõrwa kuulmatta kuuel wead parempidc jõ silmäsägemättä nägwad parempide ja kuutõitse jawad omas wainuwäimis wägga kergas, ka nees ei minnä täwwel kuul hõlbsasto tõõmä, muna ebawjes wainutõ tõgewüs haige paremplt juntatä. Rahwas aga ütlewa: pehmele tüüle pehmed aigo ja kõwale tüüle sõrwa aigo.

Sõna pruukimine. (järg)

I. Õrä reaalnu inemiſt: õrä lätsnaaraama, joba elo wälak, joba surma
ründa käch, jäka jalla mülnä, king wälak, toss wälak, jeve pirodetu
jala wallalõ, kiik müütä, king jakke, joba jumalaga jatnü, ilmaſt lärmu
joba wälg mülm, mülleralone jahne. 1a Haigusſõl: nõna mülm, nägo jüning kaa
jüt wähä, elolooluſõ müütä, lachuſõ aſantä, jalg kauaveereh, wül surma
wapara kumbi waja, surmawarri, waiw läpmiſel, wül kõbiſes, wül kinnitſes
kiiriſes, aigas, kõhjes, waiwles, kinnitſes, (hingeka wäitlemine), kuumalõ
hädamülles, kiunõllä, ihtelles, king naaraah tälläs, wawä hädak, nõs walkä, nõna
mülm, nägo jüning, mullõ mullapaarwa, kuuljakais külleh, jalla mülmä, jüüme aadas
waaka, jülmä hauda wajanus, sind kõrriſes, jülmä jaiswa (jõuk surma näitlik)
1b Surma käänõlimine: – Hadanu käänõ, kuuja hoolõl, wälleſüſeſt pääsnü, murõ
otſah, jumala rahul, õnnis kadanuskõnõ, nüüd jumala üh, Ts naeksku üh, käänõ
wallalõ, rahu pärmulõ, king pääsnü, king jäudnu, tiinä waiblemine otſah,
ilmaſt päänü, om jumala man, tiinäl õnni käch, ei olõ tiinäl muhsh kt.
pissu tii säätü, tiinäl palk näsh, ei esſitä tetä inänge näitli, õrä jüüst kadanu-
maalõ.

II Ilmalõ jüntünüd inemiſt käne tas. Pois latſõ kattalõ, neilsun kadu
talnu: nuut perremiis, vara peräntäjä, noortuſõ peräntäjä, kiiktegijä,
wanatuſõ tugi, vara kahjä, sõäbi, wanõmpidelak, lewä tiinjä, teo-
tegijä, masju-masjä, maakündjä, põllupiitäjä, aedwa käändjä, pirnu-
käänäjä, mäjaragaja, mõtſa-laaskja, jõõnu kündjä, kaanä nüüjä, lewä-
käänäjä, wanõmpidse tugi, korsna puhastaja, raha-tiinjä. 2a Halwo wanõm-
pide perrä wihaſtſõt käänõlimine: Täistiſ om: Ojja nõrus kattah, kahjõſõ-
waras, jandi-kappi kandjä, vara-raiskäjä, purlaad, kahjo tegijä, vara-
jurmaja, nuut riistu punn, ineniste hädä, külü tegijä, vainu witäjä. i.n.s.
2b Tütar-lapſõſt käänõlitas: Täistiſt om tulnu: nuut perremne kadu; ima abi, kan-
ga kudaja, kotti tegijä, kammõumblaja, kammo paisäjä, mäja ilo, pudro
ehes juppi nüüjä, kartoli puhastaja, keswä jurmjä, jonna nüüjä, akjo
nüüjä, pawo raiskäjä, tuhka wõtjä, põrmanku puhja, riiwanõjä, tſiis ja elajä
jüüstjä, jalawätti uhtjä, lawa pühkjä, lewä-käänäja, (käſe poiskapſõ pääle) elajä ja
wasikas jinutjä, kinda ja jurkka kudaja, luuwa käändjä, leewä-nüüdjäja.

kana jüüstjä, anoma mäeksjä, worstiztegijä, lewä nüüdjäja, kuultſõ pühkjä, ing.
kää-külepuult, wanjä poolõpuult: Wanõmpide pahantus, vara puhastaja,
äätä laastajä, willa ja liina raiswa, kõä pillajä, wällä sijä, (=mehelemine),
aidruntja palastäjä, pawo jurm, anomide purustäjä, wilaſt rändjä, mehelemine
ajo jurm, ima waiwajä, paiſi petjä, põllõpitäja, üü raiswajä (öed), wälli purustaja,
wo ussi purustäjä, pirnu palastäjä, mõõ-raiskäjä, wesikott käändjä, pilahe ja ahmpere
petjä, i.n.s. – latſõ kaſtäjä, kuua pühkjä, wihka tegijä, jõõnu nuudjä, (= kääpaeleti.)

2c Wana inemiſ wastutaſiwa latſile, mes küſijewä: waſt tättä, olla saatu:
Tſõtſõ alla, müüt täütnü, tüpaalt täütnü, nawõſt jonu, muutnu jäal laſt iswad ja
jõmmanu wälla, – Jäkiolla jääſt täütnu, mõttaſt lõõtnu, ja kaita taonu,
nui jälle Tõtſõd ega Jäde latſõſt iolla, järätellõis aa, et latſ ja ono alla-
laſt tättad waſt müüt wai mõttaſt täütnu ja iaminperrä mano jaanu
ja nüüst täütele laste, mes juuõmpa, kaita taonu. Ütlepe jõsna, et müüa imä
latſõlõ (muidagi jugulaſe Jädidja Tõtſõd) jüüki tuuwa. (raejatta. Tuwas
lõnduga: näähe, pahjo ja pümäſt pudro, ulimpe, pliine, munapuuro, müsiad.

2d Wanõmpa inemiſe hirmutawa nii latſ: mes nüüd täüeste müüki müüsta
nui wallatu emma ehk isiwa: fuuntulõ wikahtiga, jaut tulõ, fuſi tulõ,
mämm tulõ, tſutſu tulõ, kriimo tulõ, wõtwa õõa; mämmä tulõ nuraſt ihu
pappitahkaſt, kahr tulõ, mülämüis tule kattiwa, mülä pirni tulõ, wis lappes
tulõ, pirinuttäne tulõ, nüüsli tulõ, wenelüne tulõ, hall tulõ, fuun
tulõ lappjega, liiwapütse tulõ, fuis tulõ, i.n.s. õtakul jänkäh olewale
latſile tetäs ka müüſjellega hirmu waibolõmiſes, et wanõmb näge!
mõttä näcka kohe kille puu külge kaptas ja tuid nimaſid nimetäs.

2e Suurõmpad laſt iaminſel hirmiſtetäs: oi! fuſi undas umõ
paige takah, fuſi undas fuusõh fuuh, lehm mõõg wälak, wagn sõu
eh mäelaskaſt õrä kaanu, täiste hääg om naiwo jaanu, nuustsa
fuuest füänt, ahe füänt, ahe torupõlli, kiiſk wiinmi, kiiſk pillä,
ahe õiguſt, määng wiiolit, untas füänd, ahe püro, kiiſk kuiwõſt füämeſ
iaanu i.n.s. 2f Tõtawi ähwardüs: takt: Jammutada, fugada, kuumtada,
jälapääle, mülmä panna, wembleda, rõhmata, kuiſ pehmestettä, nahka
narri, mäletüſt tettä, kiriwiſi pütſe, mülmä panna, toropill lõpetada,
pihta pehmüstätä. Hülge kuumutata, fõiwa fiptada, foolata, muiata;

jõmeriid ripitada, tühka puistada, plaastrid näitsitada, pipardanda, warstjo
järsi anda; pääle üles wõtta, ruusso wahtä anda, sõnalõwet paantsita,
jõmi lühkeps tettä, joolkoid wälläkisku, mäis tõstanda, käsa nimipanda,
hamba juurtmaha peksä, rohto anda, tinna anda, sinowaiwa wäänitadä,
(isemis otsatettä,) tüüst lõpetada, tuultata, jarõtä, nahka parsi, mäistõstanda,
nägemist teritsitä, silmi ja nõrwo wahtalõtetä, wistritsa anda, aadrid taskõ,
nuppe panda, luubriid anda, ruuska näätätä, malka müätätä, ruskad nää-
tätä, perset kaijä, tühka anda, plaastrid panda, urwõ anda. ins. p. tuis. —

Pääle niisugumoodi rampel tõrwitsetu lats jaawat: armu pallõma,
ärä mõistma, wiiska, parandama, perse siiris olõma, oigama, tehkellemä,
esi tunnistämä, perrä andma, wiiske parandama, ihkellemä, muutsellemä,
pipard ajama, undama, werd tilkuma, witsa waiwa tundma, perrämätlõ-
ma, ilma oppamist tundma, süant olandama, tujo ja tõkastamise lõpma ins:
Trahwija mõtsp na: Jai näärima, jai watti, jai nutti, jai naaßõni, jai nõgesta,
jai futskata, jai plaastitada, jai wiisi, jai nuutitada, jai sõõmutada.

III. Trahwmise sõnad: Anma tinnäle reppiska: peresluidpitte, pih-
lapitti, tuhmaspitti, seermarjapitti, nahastroakaga: külge müüdä,
kulmupitti, nõrwapitti, daga otsapitti, luidpitti; taamo waastaga:
labapitti, laba luidpitti, päske pitti, nimmitpitti, nüünäl nuisapitti,
rihmapandlega: warbed pitti, näsko pitti, tuhmapitti; tõrwatu roaka-
jalg ruuspitti, rontspitti, turjapitti. Piirupugaraga: nõnnapitti, mõtma-
pitti. Ühmse nuiaga: käsimas pitte, sirikhapitti, jasnopitti, nõtsko müütä:
Ütsäri jä: pääle (pihtalle, nõlle pääle, tuuliha, wastaku, tuhmo, nüwästä.

IV. Arro, tõsine reid nõrwo mõtte wastutlus, arro mõtlus, mis maise-maapäi
üts tõisest puus ehk wälle ja pinnaake rahutõwa. Sõpenäit: Arro warak,
Arro rõiet. Arro wiiwat tetäs wihtõ ja arro näitwo pruukitas niista-
puus. Ka nimetätas mõnd ligitsat olõwad talle arro wõi arro perrä. Nii jai:
Arro Peetre Arro Madis, ehk: Arro talle, ehk: Lääme Arolõ! Sõna
jugulõõ: wa ei ja jelleft afajst Arro (= arwo-jagu), walla arro (= harro). in-
mise jugu arro (= harro-ja, juur mõtmõ arwolõine puu. jõõ arro (= harro) Kii-
Arro (= harro). Ka warsast nimetätas mõnes paigah lisanduseõ h - tähega, nõjas:
harro warh harwo rõiw (= arro warh, arro rõiw.) aga: inemise arro (jagupa
mine) ka: inimese waimu jaly tiiwa harro.

V. Juur. Õgäl asal ja alõmisel alla juur. Nimelt: puu juur, kaina juur,
lilli juur, põrwna pueti juur, kapsta ja kaalja kaama juur. Tõlla wa ots juur.
tõrnu juur, maja juur (= alos). Lewä juur (= rohetüs), puu rohi juur (= rohi), nüsta
juur (= rohi), hoppaluisõ juur (= rohi), langa ja nahka hoppaluisõ juur (= rohi) ja näita
mis hoonõma minemist tähendab. ins: rohketüs, ka juur ja rohad liggi: rohetüsis. —
Hääd inemist: õigusõe juur, armu juur, häätüse juur, õnnistuse õnnistaja. Kurjo inemist:
kurjuse juur, ülekohtu juur, hapanu juur, wiga juur, pahantuse juur, wiimäne
wiga juur, sarwõ juur, mädänüd juur, mahalaisõ juur, patu juur, kurwa-
rohketüse juur, (= pahantuse kasuataja). Wõtlõs ka täitste: kurjuse rohketüs,
kuiwatuse rohketüs, patu palla (nigupalla leibä, tõi), patu rohketus. ins.
kuiwatuse rohketüs, patu palla (nigupalla leibä, tõi), patu rohketus. ins.

Päälle jõi: haiguse juur, joba jõsk, tõrwüse juur joba häält.

VI. Wimm. haigus ja wäsä täitj asje, mis halwapoolõ ehk läwä, wastutus: Wim-
mes, nigu: haiguse wimm ei lä ärä, sama tõbõ wimm jõsk, inemine ase täitsta-
ta kurja (= haigestegaja) wimmi, joda ase, saimu wimmi ehk; inemise: tõase
tõnetõitwate pääle rüblemise wiit tundwalt wimmi ehk; inemise: tõase
minega wimmi, tä rõsk minega wimmi. — Ehk tõts tahti nii: wimatas (= wing),
kuul tulle nii: wimatas (= wingahtus), tõsa tulle mullõ pähä nii: wimatas ins.
wimatas (= wingahtus), tõsa tulle mullõ pähä nii: wimatas ins.

VII. Wing, häätä asje, mis peengele ja tiwulõtt-täbi juurtamisel wiga mõte tõen-
põlist hellü perrä jätwä, ütlõtas: tä tõtse nii wingse (= wing-hõtas-wimpatas),
Piletus, wara witi püsti annuli täwä nigu: wing (= wimpatas, wimpatas). Õõlõpe
maistel rohtol on häädi wai halwa wingu. Nii ütlõtas: mullõ tulle hääs po
nõrmus roho wing nõnna ja pääsitse tegi valleg. ehk: mullõ tulle hää roho wing
minna tegi pää lokkes. Aga: happu lewä rohetüse wing, happu rõsla rohetüse
wing, happu taari wing, wiinä wing, õllõ wing, rüpe mäe wing, häätse wing,
Tüste wing (pääwalutegijä), Kõrbs, (pääwalutegijä). —

VIII. Harm (= harm). Häätä nõrwa asja wastutatas harmis, nigu: rahwa harmi ins.
ka nõrwa jõamega inemist. nii jõs: ü püüs on harm ei ihke jõ wõitlemas rohtu
ei täitsa, jõ wiskist on harm ei mõtä, tõmp on harm ei täitsa. Inemise tõwje
on harmi, (nõrwa), wäega harm inemine, (esimõõlõine, walle päätsä). Aga:
ahjo harm nawwas päätse, jõe (tüste) harm tege pääwalle. Ka tõlleõ inemise
tõwje harmi, selle jõa õlla ka jõsk harmi jõnaõisse. van. sako. jõna. 83.
Nõrwa harmi, selle jõa õlla ka jõsk harmi jõnaõisse. van. sako. jõna. 83.

IX. Wõitlus (= wiisamõtlus). Häätä nii, kes perrä annawa, ehk wastu ei jõua rahwata
walla wiisakam tõl. 83.)

rui: mähkä (puu vaswo järet tomähkä), rui: läh mušt (puu), rui: nahka rui puu kuust, rui: valtsu, rui: veitsi ka (veikoke), (lõpmatta puudene) mõ nišš tähä rui: mainse, (kuiwi peenemeši puduskaid, niis rui õhus, kuhjatas oma väikeše olemiše perost: mai meis) ma nišš tähä rui: vihma, kui: linn (löön wäega perra andlikku olõmiše ja jõu ka pälekombälise wastalise ?! — Omaette ütelläs: ta tegi väil kelli wasta, nigu: niuštjahtäs, ehks: tä jäi waiki rui niuštjahtäs, ehks: tä väil niutskelli (=ruwtskelli/karmupallõmiše iseä). Ka ütelläs: pinni niutskelli (wastu pandmatta nuhkeliše all), ehks: pini niutskelli uštsiall, salanttäs jüsspalle minne tarwo ehks mõnda jahawasja töitu ar

X: Ütte asja pätte himostada, ütellõs: mä tiä: himastelli, püwskelli, lüwskelli, lüwskelli, nuwskelli, himastelli — lüwsnet — tähendab lüüa jäät alamiše ja lüwsam, tõmm wai juländ, selle tagant weši ehmi ja wasi wett ammelt ära lask wäe jõu olla, et wä wett am ehmi lüwskelle tä ja jõnašti „lüwskelli“ lüwsjaana. Ka kuhjatas nišjugušt lüwši aidas. „Sün omas juländ ninni olõmišeh, aga — juländ ka perre mehhe wallitsejše all ehmilisehk alamišeh. ? — —

XI: Kirre: Pääwä kirre, walgušo kirre, tulõ kirre, lootušo kirre, tähtsuse õhke (=tallõ tahja) kirre, selmä kirre; aga: ma tei ümäle kirre perse alla; külle alla kirre, hannaalla kirre, jalge alla kirre, nõnaalla kirre; ähwästämišel täieh, selles eši ei lootus läpnu om: kirre nüüd! kirre wiil! — mišsä inämb kirred! — aga: kiskelläs kirre aidsaibah julgelt ja lootusrikkalt?

XII: Wibu, nagli wibbu, wilja terwäh ja tõisiaw ots om: wibbu, aga: mä tiä ümäle wibbu, perfehe, nõrke ädasuwail puudel om wahtõ sugutaht latwa otsa: wibbu lattõ, kahharik ladõ. Ütelläs nergemeelelišt nais terawusest: am wana wibbu, ka: libbu. Selle ka om jõu liiga ligedše nais terawuse, wibbu, (alibbu), rohkempalt lihtsuse puulattõ wibbu, witsa hõi painatus lattõ wibbu, nagli nednataw mettäh wibbo; wibbopuust ütelläs ka: lattwik.

XIII: kahharik? Puu ees ükte tahatšo lattwaga, ütellä: kahhat, —rik puu. madala nasuga inemišt: on kahhar inemine, kahharik, aga ka: mätsjah inemine, tuwalõne inemine, lampjalga inemine. — aga: kahharik hanä kuhhi, kahharik nagi, kahharik, mõtš, kahharik kuuruma, kahharik ühtäwes, — aga: kihkuleše kahha on nuwalt, (mäni ütles ka nihha). ellehüše kahha aigan, puulattwa kahha, (tuulõ tahtwa lihtsates lattwa),

XIV: Kui walgõl wärwil must juuw ehk muutel wärwil valgõ juuw pääl, šõ ütelläs jäoral pähjuleš, muska jutti leh ra wallitsetulle, kahõne, walgist jutti — tulõke hanrõ inemeh. fuhtelise puiss. — aga: ma anni tälli jutti: fälgä müütä, külge müütä, pihta müütä

Oudewa maakonnast
Saadud 18 6/VIII 93.
Saatnud:
Jaan Tamm.

Ülma jõnu.

1. Jüü nigu jülävät, sii nigu änävät.
2. Kivi ei jaa kiniga raakmo.
3. Koera saedä ei ulgutas, hää miis lät ejsse.
4. Tjirw nii laul, kui nopse käsi.
5. Wedel aafe mürse jaawä aefe juntma.
6. Kaudoft om wäga rummo.
7. Suumb suu tälles jaalaft kui maotäüs mawät.
8. Jum jaat jälä täiawe jüä riwe terwüfe.
9. Terän kirwõs lõüb kiwi.
10. Jõgi ei mahu inämb wärrä, wimi kõnda kui kohänõ wällän lämm.
11. Hobõft jõääd ei wedjä ja kõdä ei waraft.
12. Hoia jõhra üfft, wainlap üfft tüjät muidogi hoida.
13. Mis om saadu wainaga pano nahaga räämuga.
14. Suumb üts luts kui näts wähwä.
15. Uts pää jaksänõ ei tu jumwõ.
16. Läät jell paseu om kahr käto pueaga iih.
17. Nigu om rikkas jaija waesus kulõ muidagi.
18. Ulma wiitus käisas.
19. Kell käpo jell upo.
20. Kell jalg kerge tall kiil nilbõ.
21. Kingitü hobõsõ jumkõ är waegu.
22. Nigu käno iih nii wõso taeab.
23. Wäras jät ues waea jaiva, no tuli ei jäli muud kui tuha.
24. Kats kõwwa kiwwi ei tü hääs jakku. (umbro.
25. Kaarna ei pistä kaarna silma wällä.
26. Wolfi omma lükü reft jala.
27. Suu tege suurõ liina a wõe ei tü rão pesfegi laewäle maalõ.

28. Tjung tjunaga wiis wüjaga.
29. Juu wüin ja möista mül.
30. Habò meke auu nuna meke nõuu.
31. Kudet paistus tjiwi jõta tjesst wällä.
32. Suwich juha mesi jälä taiwah jäwsa mäitz.
33. Nõuga tetäs inämb ku jõuga.
34. Akmas latz wipò witz.
35. Sufi jõõmätägi jille.
36. Egg tu pini ei purò kes alatz kaup.
37. Laaja müs ikes ja a, sagg juuhtò wai jälgä.
38. Kuimaig nigu jõnwäs lõuna nigu perlär, õtaue ikes ilma aeo pääle.
39. Rummal pää ja palo waiwa.
40. Sotti müst aga mitte meke müdsi.
41. Hobone tjus nelä jala päält, sis ei wä müüs inemine wiis tjudä jõna päält.
42. Nimmudo tetäs nitsu ja Jedamuro jõnwäs tjesu.
43. Mis joe juuk tu joe perseh.
44. Kis jis ilma kutsmas jaus rüddä.
45. Kui nädä tahetas jis nätäs nukkagi.
46. Wüütä jis jaat wadse, rinnä, jis jaat reinwo.
47. Heldelomma karwa kamba.

Mõistatuse.

(Sihtas Liina)

1. Sika jõnwäs nahse mütwäs lun ei wõlka weeralagi? Liina
2. Waiwene walgò wadsuenò rattajugunò ülu tjesh? — Kana muna.
3. Wanew Lehm jõhwine läig? — Kuru mari.
4. Jäälk jõit puu jõda raftä mahu wastjegi? — mehiläje läänä tarro.

5. Kaljes wult mulke jälä tjesh? — wessi kiwi.
6. Waiwene rüüroh wanamäs rõiue nurmò reõnd üle? Tjirp.
7. Lindas ku tjirk, mürä ku käng, tjung ku tjiga. Sinine ku jalo? — Jõta tjirk.
8. Tjaft ku na reeswäft ku werä rõõjõst otjaft ku leewä lapjo? — Kana.
9. All lagi päät lagi tae päal lauldas? — müral.
10. Kuzol kalmo jalage rauskamka suuh? — wasse.
11. Kurat istus nurmò päal wulut kängä jalah? adõr.
12. Kulkä muletä maailma tarre? — päästül.
13. Sõda jõit rawatjõke lüna? — hunit kolõtas patta.
14. Ju lõke, mää juga, usjõ kanne tõlve? — ralla, ägel pine.
15. Wudipuu wadipuu üle mõtsa mõõnupuu? — wiisaraal.
16. Näjak ma õlä jündünü ja wajunu, waiwak ma ole neli jalga mull all on? — jäng.
17. Kats wõtt ja watõsta jalga? — nälwe.
18. Tjiberiusen tähendawa wanamatsen lamsell? — kõrw.
19. Kats watt riwatt taplajõ tõne tõjõst kuulmõtse? — silmä.
20. Kats anama tõuk mäunük rassa? — tahtwinah.
21. Waiwene kähkär pois wõnò aale tjiko-mõtjatt wällä? tarjaga juutas pääle.
22. Hõõne ku muna werrew ku weri lastjile makus ou mesi? — wibo upin.
23. Wana mües nuwah rüpjo munnò täüs? — Janna wanni.
24. Jingõllõs laugõllõs maha ei jõda kuugi? Juuts.
25. Ilma rõ jõta ilma jalota jumste ruwah pitä üles? Juli.
26. Tukat tuwi jõda jõuwi läl nurmò jõtsi jerse jalgas? — Kana.

27. Saada täüs lambit nerä sarviga oinas nesteh? — Kuu ja taiva tähe.
28. Haaratünah hanõ wäläh? Koppompaah.
29. Uus puus palanu poläj mehe mureja jeen? Jüüs.
30. Mikši karoh nija wäläh? Kala.
31. Härg müürüs müürü jeen suuron piwän pedäjän? Korstnah.
32. Sin iline Vaean Taline rõiwäts pääl ja nõwäts käen? — iline om hobõnõ, Vaean Taline om reģi, rõiwäts päälom müs ja nõwäts käen om piitse.
33. Puu widä je luu raga? Luud jaga jüümine.
34. Neli kandjat ja neli andjat, kaks kedera kaikjat ja üts suura püttä? Lehm.
35. Kas tahat toho tarni wai saara nerwahe? Toho tarn om hobõjõ jälg, a saara nerwom hobõjõ käed.

W 1. Spiritiri Pirguxõnõ.

Spiritiri Pirguxõnõ
Kos mu mulla pesäxene
Jarõ Vaeah tammõ all
Kos tamm jäije
Wana mies tedä ärä regi.
Kos wanamüs jäije
Ärä Pima wuuli
Kos Pimä maläši
Pisä põllu pindre päält
Kos pikne pold pinnüs jäije
Kullat Pide.

Werrew weeas ärä jamüts,
Kos werrew weipas jäije?
Mezde timä limasse
Kos mesi jäije
Must härg ärä joi.
Kõs must härg jäije
Kuurke timä tässe
Mineas sinnä perrä minna
Seitsüde tuugõ Põega
Kaji Pide rengõrõga
Korwega

---

1. Tuulõpois.

Wanast üts kõrd nuusk üts sant ärä. Sandi naane ja wäikene paig jäiwä ilma lehmätä mäha. Imä ütel poisikõlõ: Pua kõnõ mine küllä ja pallõ pealäüs jahtu, et jis jeüdsime leibä eja maha mahtnijes. Poisikõnõ läts. Kõlläst antis Sandipois Kõlõ matsi täüs jahtu ja üzeldi: Kae et ja jahkõ Tuulõpoojil äe ei lasõ wijjä! Pois kõnõ läts kodõ minemä jahu matsiga käch. Pipääl tull üts suur tuulõ puhuhus nii wei kõik jahu matsist ärä. Pois kõnõ jähmähtü ja kai ümbre põõri — no ei näe kedägi koh. No mis nüüd tekä? mätsi pois kõnõ; kodõ ilma jahuta ei wõi minnä. Kõnd nüsama pääwä õdsa nii sai õdagu jõõdu pääle täli nurde. Tulinarch istõ üts hurmüs ja lämmist hindä. Sandipois kõnõ läts ka tulinurde lämmistämä. Sandipois kõnõ kõnõl uma hättä tallõ noorõlõ mehele; nuita juttuga sinnä wastjä ei kos tuulõpuhuhus wai „Tuulõpois" jahu ärä wiinü. Jis naaro tu müs, selle et timä ollegi tu „Tuulõpois". Pääle tu ütel tuulõpois: Sinü nüüd ja hejtä mesama küll näüs mis humenagu jaa. Nui sandipois kõne humenagu ütles, küll ano tuulõpois tälle oina jaütel: Sinü sulla müdagi maea ei jo ütle: Oinas jõtsu! Pois kõnõ tenäs nüsama ja läts minemä. Sande nüsama pääwä õdsa ja sai õdagu wastsimano, jäi sinnä üüjes, ano oina wastsimeke kätte kõita ja ütel: Ah ja jumala peräst ütelga Oinas jõtsu! Wastsimüs es lupa ütelda. Pandoina lauta. No üüse nui sandipois kõnõ magali, küll wastsimüs üles ja ütel ei nalõ. Oinas jõtsu! Ja kae nüüd nalja!

Oinas siëlõ jolgid rahka niqu rõlises! Kõrtsipapp
miis hää, ku pimmel joel, ja üdet ei tündähe!
Jedä oinaft ma wäll inämb poisrõõ näätte u jumu
dammogu tuel poisrõnõ üles, wõisje oinaft et
minemä praata; kõrtsimiis või poisrõõlõ üke tõõsõ
oina. Poisrõnõ nägi et tu es lõ lima oinas ja
es wõta toda: jis pallõl kõrtsipapat anna minõ oines
ärä. Es anna. Poisrõnõ nurgi ja läts minemä.
Tõnd, kõnõ pääwa otsa ja sai õdagu jälgi tuulõpoi
si mano tuliwiide. Tuulõpoolsile uma jokkumy
ärä rõnõl üdet tu: Siiä ja kuhtomaloama, wõll näüs
mis hummogu loa. Hummoga and tuulõpoisi
poisrõõlõ laudlina üdelsek: Jes jüwnõ tahat
jis üdle laudlinalõ. Laudlina lawka laealõ jüüse
juus pääle! Poisrõnõ tenäs ja läts minemä.
Tõnd niisama pääwä otsa ja sai õdagu kõrtsimaw,
uno laudlina kõrtsimehe rõõtt ja üdet: Õ ja je=
mala peräst üdelgu: Laudlina lawka jüüse
juus pääle! Kõrtsimiis es lupa üdelda ja
pand laudlina päitsa. Wõise tull kõrtsimiis
üles ja üdet: Laudlina lawka jüüse jeuga
pääle! Laudlina laotas ei kinolä laealõ ja
kõigefugutte magusa jõõgi ollma pääl!
Kõrtsimiisai naaleja laalõ ea üles ja seiwä
jis nigu süä wäriši sjeh ja üdet: Jedä
ma inämb ärä ei janna. Kui hummogu poisrõ
nõ minemä läts süsje laudlinna: kõrtsimiis
tegi niisama wei sinnesi. Pois nõus pahaks
ja nurgi wõll es anwita midägi, pidi ises niisama
ärä minemä. Tõnd nõnd jälgi niisama
pääwä otsa ja sai õdagus tuliwiide tuulõpoisi
mano. Nõnõl jis dallõ wõis laudlinaga lugu oll.

Tuulõpois üdet: Siiä ja kuhtä maisama wõll näüsmis
hummogu saa. Siis poisrõnõ hummogu üles tull
and tuulõpois poisrõõlõ ratiga waikse üdeldeh:
Kui sull midägi häätä am jis üdle: Kaigas ratist
wällä! Poisrõnõ tenäs, wõtt kaikea ratiga jõlgä
ja läts minemä. Tõnd niisama pääwä otsa ja sai
õdagu jälgi kõrtsimano. Ainat niisama kõrts
kõrtsimehe rõõtt üdelsek: Hummogu annat mullõ
rätte ja äe jõ jumala peräst üdelgu: Kaigas ratist
wällä? No ega ma ei üdle, üdet kõrtsimiis ja pand rati
paitsa. — Üdle, wõi mun magesina tul kõrtsimiis
üles, kahmärad rati wällä ja üdet: Kaigas ratist
wällä! Nigu wõlk ol kaigat ratist wõlelek ja
nakas kõrtsimehe jõlgä wuhwoldama.
Mündu kõudi õnnõ kõrtsimiist! Wiimätetel kisa
pääle landispoisrõnõ jinna ja rüüse: ie sa annat
mund oina je laudlina ärä! Wõõr jast rõõtte
peelä õnnõ kaigas ärä! ägäs kõrtsipapa
Poisrõnõ rõõtt wõisse ärä, wõtt oma oina,
laudlina ja wõisse, kõrtsimiis jai oma tubli
nahalaawe nigu meelsi jai pitä.
Poomuga läts siiä landispoisrõnõ rõõda ja
jelet imäle umma luwu; jis wõtsjina uma
jugulasõ wõõrõõ ja weiwä oiana landi wõt=
ma tõllõ ja matuba maha. Pois wõtt tull laudlina
üdelt wõõtu, jis üdet pääle matmise laudlinalõ.
Laudlina laotsa jüüse juus pääle; Silmäpilk
laot laudlina ei kõndä ilusahe laealõ ja
pois rõnõ rõõts kõimtasõ jüümä. No jääl ligi
ollma üke näega ihno naisa järsja. nu ollma
ea joba landispuea laudlinast tuulda saam
jis tulliwa klerateejä ja wõõdima näägisi
poisrõõsi laudlina ärä.

Pandi poisikenõ lätti kodo nõt kaiwa ja lätti mõisahe; jäesa jõänüwä parajo laudina päält. Mis purakse tu om: kaigas patist wällä! kõjas poisikenõ. Kaigas tull watist wällä ja nawas jäesolõ weitsnapiti walma ja nõdama. Sis annina jäesa laudina poisikõjala är ja palsina ei wiilä kaiges ärä; poisikenõ kuild kaika ärä nõt laudina ja lätti kodo. Nüüd om täl nõise mu kalmu asja käen mis Tuulõpais seinse ja nüüd elänät jandsipais ännõli sulti.

2.

Wanast ütskõrd lännüwä rüläneke liina (wist Jarko liina) Tõõsõ kel hää kobosõ olnuwa, jõlnuwa üh ärä, nõ üts waene mies kell kõhn kall kobonē olnu, jäänü maha. Tõõsõ jõlnuwa õdagus liina no waene mies saanu wiil puuldõ tühe. Nuu ta pimmega makna laisa häbõst junnu, nii kaenu: Es jaa ma wiil parwäst üle ei sottsi ja nüüd liin jõba paistusse! kõike sulõ linah kirgäse kui. — Tuu ta liine sis se jõus, jäl kobosõ üte maja otte piima ja läts si sise päema. Säel majahol palu rahwast ja säesa ja mäisseti kohut: mõnel linädi jan moogega ostst ärä ja tellü mitmõ jugust weidrat tüiske. Waene mies aeganu jõba pelgämä ja takinu ärä minnä, sis tulnu üts saesi tälle mano ja ütelnü: Ärä pelaku midägi ega sullõ sün midä ei tekä. Waene mies känol seest timä täcistest maha jäänü ol, ja ei ta ol liina tulnu Jumala nahka ja minno sarnilisku asja ostma.

Sis amplõdi jäält waisele mehele kõige jugust weraami laapist ja Jumala nahka kuurma päole. Waene mies küsse et pallo nuudrahka woitas. Saesi ütel: sün rahka ei woetagi, et sün andas ilma ja käse nüüs mehel minemä. Waene mies tenäs jäese ja nags minemä, pand seebäri kuurma päale ja läi wanu kuurma weerwal ja tenäs Jumalat. Nii jai ta hulga kaupa ilma rahata ja jai mul innie weel seebäri kuurma ummõ wiisa kabas kõga.

3.

Üks kõrd tu Jumala Jesus Petruse ega ütle paika ja rüsünüwä üümaija Jeremias ütelnü: Tuu rihele tulõtõ sis seüll woka, nen rihele ei tulõ sis ei jaa. No Jesus Petrus jäga ei jõlõ lubanuwa minnä. Jeremias ei jolõ ka muudo wõtnu sis nii mäste ikes lubanuwa rihet pesmä minnä. Noh, üüse tulnu Jeremias naisega rihele ajama — ei jõle lännü, Ei midägi. Jeremias otsnes malga ja nakanu wemmeldama. Petrus olnu weeke pimd ja nakanu Petrust pesmä. Pesnü pesnü joba tu malga purus pealü muudo ta nakas jällä sinno pesmä. Petrus lännü jaana poole. Ei seedägi! Jeremias tulnu kõrjõ malgaga ja nakanu jälsti Petrust pesmä. Nõ sis nüüste lannüwä rihele. Nuu lado wällä oll aitu; nõt Jeesus tulõ ja pand ladomõ sisse! Sis ütel Petrus jõle: Ja wae nui tuli tarõ kaeja lätt Jesüsse! Tagsja laarts! Petrus kah nu nännü et tuli tarõ kaeja kündüsnü, tõstnu mäanka

käe üles ja löönü jalga vasta maad ja ütelnü
Jaesa laarts: Jis langanu tuli jäl alla paolõ,
Jis joasnuva ladõnäst värä üks unstsohe, ole üttle
unstsohe ja agana üttle unstsohe: eguits efieräldo
unstsohe; Petrus jäst ütelnü wahel: Jaesa laarts,
Nü jaanu sehi ärä pesjetüs ja ei jalõ midägi är
palanu. Ja ole tu löbsinä Jeesus Petrus sõga ärä-
— Sõne üüse sulnutsa peremiis ja pirnaane wanõ-
wesse rihele: perumiis pannu tulõ ladõmõ jisse ja
ütelnü penaasele, nüsama nui eelä üüse Jeesus
Nasarusõlõ ütel: Ja tee nui tuli tarõ harja
rüünides, jis üsse: Jaesa laarts: Tuli länmü
ives juurõmbas; pernaane länlänü wõigest jäunuyt:
Jaesa laarts, jaesa laarts! Eimidägi. Jaba
nõsanu watus palama, maea länmü palama,
wõite palama! Nasse rüüsomine ei jalõ midägi
awitanu: rihepesjä waenuwa wa rihealtwällä jaanu.
Ja maea palanu suulumas maha. Jeesus
Petrusega nännüwä wa sada tulõbaalile, Jeesus
küsünü: Kas ja tiiät wos tu tulõwaki om?
Petrus es ütle tuduwat, Jeesus ütel: Tu tulõwaki
om jäl wos ja elä pesjä jalt, ja wosmi rihtpes-
sime: Jis tahtnu Petrus junuwa, Jeesus jis kalanu
Mine sinnä jäl am lõte. Petrus länmü ja jaanu,
pu Peetrus tagesi tulnu, küsünü Jeesus:
Kas oll hää wesi? Wesi oll hää küll ütelnu Petrus.

---

4. Jalajane waranduš.

(„Mede väil mõ wäige juustam, a jõlo timäl wääno ega wääno jideu.")

Uesinõ tullud wolm Kuuslasse Piita linna õpetaja
juurõ ja palunuwaud seiseu lasta: et nämädanõ
jaaoõiu Jelle seiseu pluaui tegema, et lahetema ni-
juuesse seiseust ehitada. Õpetaja annüd wõttis
seiseu wõtme ja saatnüd wennega ütles, et tehsee jis
pääle seiseu pluaui. No tähnüd jis seiseu
nüid wolm Kuuslasse ja kesperi.
Nüpia nui seiseu jaanud, wõändnud Kuuslasse
seiseu uese sidett luseu, pannu wõtme kaasau,
jis wõilnud wõõrsile paese jüdi wõtteu silmi ette,
jis wõtnu endi kesvele ja nopanud mõnumä.
Kaua wäimüd nämäd jis ise krepist üles ja krepist
alla ise üles ja alla wiändolikku ja miändlikku
tüid, ja wahel seulu wõõrsi rääa uesi lahti
wõttud. No wiimäti jäänüs seisma, wõtnud wõõrsi
jüdorõde silmi ieft ärä ja õlluet ütles maaale serkuas
pannud lambid seinä pääl põlama; nüid õlluet ni juuesse
wanamuodu punaseft wasaft lambid, seinä õlluet
punase riidega üle läädiet aga uese kohta pole
wõõrsi seusagi nähnü. Jõlano õlluet tamme puust
lestüd. Seinte pääl õlluet riialid, nüid õlluet
wanu raiju ja pabõrid täis. Ahes nurgas õlluet
mitu tamme puust waati, punaseft wasaft nidlaw
pääl, nüid õlluet wäega seuldu ja hõbõdat täis.
Seseed ütelnud wõõrsile: Wõta nüid seuldu ja
hõbadat nii palju kui sulle mahub, topi käik
päue ja tasku täis! Et ega meile raha waja ei jäl,
meil raiju ano meile hädaldetamus.

Waerad mehed segamüid ja lugamud meid rüaju,
rõõstri se jõis õõpnud Koire rõõhad juapad ja jõäred
õõis, misa aga mõõgi mahdunud. Kui waerad
mehed ära õlid raadanud mis meile wajsõli, panid
wirjad ja raamatud jälle ilusse õma rõõha pääle
tagasi, jõis üõlesid rõõstrile uhest suurest raamatust
wõõdetõs: Wanna nüüd jumala juures ei ja mitte
kellegi enne pealmõ päiwä ei üõle mis ja jüa
nägid! Nüi ja kellegi enne kolmõ päiwä üõlda
jõis jõõd ja pime dõs! — Pannud jõis juure
raamatu jälle riioli pääle tagasi. Jõis lähnud
minemu ja üõelnud rõõstrile ja rõõtsmuel pihud
kua õõis: Rõõstri wõõnud jõis meel pihtide
kua õõis kulda, muialõ ei jõlõ enämb mahtunud. Jõis rõõtnud rõõstri silmad jälle hoolega
jõidi rõõtiga kinni, kustudanud kulad ära
ja nakanud jõis jälle kiänd liikma ja wiändi
tiid trepist üles ja alla käimä; kuni wämiõ
jõis ma jäänüd ja pasja jõidi rõõtsu rõõstrid
silmi üõst ära, wõõnud, jõis õllud seiwes ju
Jõis lähnüd ei kunagi lasod rõõhe ära; ei jõlõ enämb
õpetaja juure lähnüd ei kedägi, neil as jõad jõlu
keiad. Rõõstri kua wõemud wõõnu ära ja ei jõlõ rõõht
nud kellegi üõelda; Kolmõ päiwä pärast jõlõ
õpetaja, õpetaja jõõlutamud ja õõnud jõida õõis, aga
kustegi enämb. Mehed õlid ülepüri jõba ära lähnüd
Jõis õõnud õpetaja seiwes jõida jälawaamest, wõõlt
da õõnud koire rõõhad sinaks ja kollatornid ja seipenu
a Wari poranda üles; wõõlta õõnud, aga pälw ei kedägi
nud. — Jõis dak õnud õpetaja piiwese ümbr ehitamist.
aga mahtõsõe puudt ei jõlõ lubatud.

---

5. Raha seiwataja.

Kes dakt näkõ jõija wes, manajuudas rahka seiwatakas,
du wõtsen sõinni käosõ ja panõs kindälle waala ja
ming u jaani päiwä õõse sõke allelõ ja wahtsen läbi
rukru perse wällä, jõis du saa rõõtä wes rahka sei-
wa tedäs. — Ja õõsõnõ ollewa õõsilõje wea ännimiwä
Wes manajuudas rahka seiwatõnd, jokuunu õõsilõist
tuli ära seistuma, no mis nüüd tedä, kell nüüd õlud jõija?
Nõnnimiwä wõll ei jõõl waugõmbal tuli ann! no ei jõlõ kiäre
julgunu otsma minnä. Jõis jaatnuwa üõe wäi õõse
Wes õõse wes midagi ei jõlõ mõistnu pealõlt, õulud otsma,
Poisõnõ lännü. Julimaeh õlnu õõs mis ja rõõndanu
õulõ- ja rõõsümü mis poisõnõ kakt? Poisõnõ õõelnü
ei kimä õulõ tulma otsma ja rõõnõl ei jõõl tuli ära
seistuma, ei tedä jaadõli õulõ otsma. Mis õõelnü:
Wõõla rüppõõles, wõõnu rõõkerliga seitse ja wisanu
poisrõõsõlõ rüspõü: poisõnõ jalänü ei rüpõ waatõõks
ära! Mies õõelnü: Ei jõlõ! Poisõnõ lännü tagasi
ninumä tuli õõse kõõsi rüpüm: nigu jaanu pääle, nü seistuma kiõõ ära, poisõnõ misanu kiõõ rüpüü
mapa ja lännü tõi õõrd õulõ otsma. Mis wisanu
jõõlõõ rõõkerliga kõõsi rüpüü ja õõelnü: mine nüüd.
Poisõnõ lännü jällewi tuli õõse kõõsi rüpüm: nigu jaanu
puulõlõ õõke, nü jälwi seistuma wõõ kiõõ ära, poisõnõ misanu
jennä jamma ümõõõõke nu kõõse wea maha wes immõõ,
ja ei läõs jõl tagasi, jõõa wõlmõõt sõõrd õulõ otsma.
Mis rüüsünä: No mis ja jõl tagasi tuttõõ? Poisõnõ
ei õõelnü: Kõõse seistuma ära jällewi. Mis misanu
õõlitõõt kõõsi rõõkerliga poiskõõsõlõ rüpüü ja õõelnü:
Tu nüüdõõ kõõse ära seistuma ja ei õõlinu just tuli õõse
tulegu. — Poisõnõ läõs kõõsiga: et õõlinu just tuli õõse

hüdse, ja rüppü ärä ei kalata, nigu si peuldä tühe nii
seistuma jälki hüdsi ärä — pisikäno nisanu sinnä samma
urbsaak maha rehe innegi ja lännü esi är äpsilste mano
kagusija käno[l] nele reisi lugu oll.

Rimä saat elä pisikäse sinzä kaema, kos ta
ümse hüdse oll maha raptanud. Pisikäno läts kaema
ja läüs et rehe tä hüdse oll maha nisanu, jäälell
untse höpö rakka. Pisikäno korjas höpörapa
rüppü, läts rehe ja näüd tõsjille mis hüskeses saanu

Eesti mõni vana sõna.

48 Mine jõunne püüma kaotal kanagi röstärä
49. Sarembe kä känätda ku perrä tõrüldu.
50 Tuli ei taha tehnakust tegijäät lats laiska
koitjat.
51. Süüjäl on pikke räsi.
52. Hang kaes mõnega inimine kahi käpäga.
53. Mis kihoss teilla, ehr nälätnuutsedada.

Jaanalõulune ütelmi:

54. Sarembjäta aasa jalge ku õngenoka kätu tõüs.
55. Kõrajanõ naaguitas nunna a illanõ kerats persset.

Vana usk.

1. Kui karjusõll wäits är käes sis käänus
nimä wanajumda kaala rehkõrra
ja panna kivi päale — Sä käest
kos juurõmb hadnatuss käjus, käänus
oll laõwa käsle kiudo ja panwa kivi
jaale, sis läts wanajumdal pkä kulles ja jaan
wässe käsle.

2. Kui käänu kammas wisatas ehr päale ja
ütelläs: Pitse, jes sallõ kui kammes,
anna mullä rauchammes.

3. Kui wiskas kannoga karõharjak wännu, jäält
kääntü tu perrä nõ.

4. Kui hobänõ är waraitsedas sis nõõdas
ohja ja kõõetäs riste ja räästa laua
jalgo külge. Ju arwatawat sa hobõsse
wässe jaamist.

5. Kui lahtes et jusi tamtit ei leisa, sis piäsk
kaema kui wanakänõ am sürtsünü, nii
et piäkei inemise silm tedä mikei jäle
nännü: sis kes kuda läb ja löüb ta ütelgu
palm kõrd: oma mõdle et wanakänõ
a om loe poig! ja ega kõrd kui ütles
pürtsu kuza jalaga ümber wanakõsja.
Palm kõrd ütlgu tõsi sanna ja palm kõrd
pürtsu kuza jalaga ümber wanakõsja.
Sis jäägu tõ mõdle ütlemä maha ehe
mõdägu ta mõtsa, jusi tedä mitte ei jüü.

Jaan Tamm.
Audruma maakonnast.
(Pärit Põlva vihelkonnast.)
1893 aast.

(21) Kudas wana sarwik ahilehe jaatki.

Kui Jeesus Rõiw hinge põrgust ära päästt, jis jätnu Saalomonni põrguhe ja ütelnu: Wiu ja maakäal tarwe ollit jis olu jiun wa tarke, ja jätnu Saalomoni põrguhe. Noh, wanatüchi waenu ei Rõiw ära wiidü, jis nakanu Saalomanile ahilit tegemä, ei jis pand Saalomonni põrguhe sinni. Tennu ütte ahila walmis ja ütelnu: Pano Raala rae ras rakskat ratski! Saalomon ütelnu: Ku jina rakskat jis mina ammu raskägi! Ku pannu wanatüchi hindälle Raala, rakskanu nii rakskanu ratski. Jis nakanu wanatüchi töiji ahilit tegemä, tennu ja ütelnu: Ma tii ei jino raal nais ei raskõ! Saanu walmis jis ütelnu Saalomonnile: Pano Raala, rae ras jõuat ratski rae rakata? Saalomon ütelnu: Ku jina raskat jis mina ammu raskägi! Wana sarwik pannu jal hindälle Raala, rakskanu nii rakskanu jälsi ratski. Pall nakanu wahtsat ahilit tegemä ja jõnonu: No nüüs ma tii ei jino raal näid ei raskõ. Tennu walmis ja ütelnu Saalomonnile: Pano Raala rae ras rakskat ratski? Saalomon jal ütelnu: Ku jina rakskat jis mina ammu raskägi! Jis pannu wanatüchi hingalle jal Raala, rakskanu nii ei jalo inämb jaudnu ratski rakskata! Saalomon rõõmtanu jõmõga ahilide Rülga ja ütelnu: Aamen, aamen, ja, ja nüda jääp jindämä, nii jäänu ei wana sarwik sinni. Jis küsinüi: No mis mullõ jis jäägis jea? Saalomon ütelnu: Jäägis jae jullõ tu nis mõlders mattis rahkämp wäit. No mis mullõ jaagis jea? Saalomon ütelnu:

Joogis ja sullõ tu mis kõrtsimiis taohile puudes jät. Kõsünü wiel: Mis mullõ tüüs jae?

Jaelamon annu ütte wana wiili tüsü taõjalõ wallu ⁊ wiili tollõga ahila rahwski. Sis lännü Jaelamon ra ärä taiwahe. Wanatüdri wiiwrät nädälili otsa, sis olewat ahila ra pia ratswi mineskil; no sis rewi opoeja puhäpäew rewsk ⁊amen ütles, sis lääwat ahila ra tiriles jälges Rõnas. Je wana-tüdri ei jaaski wallalõ.

---

2. Wana-tüdri ja naane.

Üts kõrs all wana tüdri ütt naese hindä pere nõu. sis rääniwä tallõ naesega kõige rahesõ läbi. naane ei jalõ tandi manti rohegi jaanu ärä paeta jae jalõ rõiwaft ei rahwaft tunnu, nii all wana-tüdri naaft silmä ärä muundanno. Ja ra nõ rahwa siak räänüwä, ega näid ei jalõ räägi nänsile. Sis räänüwä inemisi muwõ ja jõänüwä waft jaanuwa rohe risti päale ei jalõ tettü, a kos rist päale all tettü jäält ei jalõ nimä midägi jaanuda. Sis räänüwä mitmõk paagak jaeak ja jäänüwä jaa rahwaga üteh, a näis ilma nägemädä. Üteh paagak olnuwa jäl jaeak no jäält ei jalõ täõsõ midägi jüwiwä jaanu, jäält tettü aleti risti päale, ja nimä olnuwa nälässe ra pim. Jäält nedeksü kua man jüüski sis wiidü paaga mäeh, paa wangaft olnu tuubri pus läbi ja rattaksse re weeniwä. Wana tüdri ralenw ⁊ roftsi midägi ei jalõ jaanu sis waranu wana jättüs tuubri jaun päale üles, jaun mus-

dunu ratsski ja jüüs paaga maha, ma aspall wana tüdri luba wõtta, sis jaanu neli juutäüt wõtta nii tennü wana miis risti päale ja pahandanno: „Ra sullõ ei piä ra jaama! Sis olnu pür üh ja wana tüdri ei jalõ inämb midägi jaanu. Naese widänü aleti hindäga üteh jõeskõ ja järwe, ei jalõ naane ärä uppunu ei midägi. Sis pisikest pelenä timä wäega, ku ännõ pisne tulnu sis timä järwe kaudu, sis ku mees ema kudänü ja aleti jala jäädnü järwe poolõ. Ku ännõ müristämist kuulu sis Rarannu wii ela; a rastõ unõga olnu, hõlpsaft ei jalõ kunagi kuulu. Üts kõrd jäl kudänü mees ma ja ütelnü naesele: „Ku küri müri küsmi neeks, ei sis aea tedä üles; sis jäänü mees ema tuha rotti, jala jõe poolõ. Naane jaisnu, jaisnu men nii kawwa ku tulnu pisne üles ja müristännü wäha kese; naane käännü wanal poolil jõe puult jala maa poole ja jaistanu ei kaugõm pa; nii müristännü jala rõwasta ku rärähtes, wana tüdri rarannu maaft üles ja jutsnu: „Joosnu, nii joosnu kaugõhe kuwa mau päale, sis ku pikne annu ütte räraku sis läänü purus ku hõud. — (Sis jäänüwä naese silmä walle lõ ja nännü ots uma kodo all olewat, nii lännü ärä kodo.)

---

3. Sandipuea lugu.

Sandipoig tennü jannalawalõ kernet, no nüüd tei nü ütt jäneste lagetku ärä piima, aeanu täõsõ ära mõt se wiide — no jälgi tulnu tagasi. Mitu kord aeanu mõtse wiide, jänes jälgi tulnu kernele. No sis ütskord kihutannu täõsõ oige kaugõhe mõtsa,

et inämb kerneke ei tulõ. A o naesanu tagasi tulõma nii essüniz mõtse ärä, mis nüüd tekä, ei jolõ kohegi poolõ wällä saanu. Kõnnu nüsama mõtsa. mihüdä nii wilmäte nemlu pihi kaesamis. Jis lännü kaesmise pääle: nii olnu ütz pini pääluu kiwi otsah ja kaesaw kasta sund. Sandipoig wõtnu pini pääluu je pannu kotti ja lännü jälle edesi. Lännü nii nemlu kiwa seigmist, lännü jälle seigmise pääle minemä, mõtelnü et, waat kohe mõne mäes mano wällä saa, wimäte saanu ütte sedri mano jäal kiwa pää otsah ja seirg pääle. Sandipoig pannu kiwa pää kotti. Jis lännü jõl edesi nii nemlu: Üks paagah tõlwoga mõstas, lännü tõlwa mõsmise pääle ja saanu mano: palja tõlwa mõsmewa õnne. Sandipoig korjanu tõlwa kotti. Wällä ei jõlõ mõtsast üdägi saanu, wõinu jälle edesi ja nemlnu: Üks paagah meke nidlep. Lännü nidlemise pääle minemä, saanu mano: Palja meke pää nidlep kasta sedi. Sandipoig korjanu meke pää kotti ja lännu jälle mõtsa pihi edesi. Wimäte saanu ütte mõsake wällä. Sinna maisnisku tütrele ollõlnu ütte nuur herr sosja. Sandipoal ka mäisniku tütärt hirao lännü kah mäisake. Mõisah peetu palli, ja tolle noorõl herrõl olnuwa koigejugatz mängu riista ütek wõetu, mängitü ja tantsitu. Sandipoig nägi lännü sulgi, otsnu uma asjakoje kotist wällä: Pini pääluu nasanu kaukma, kiwa pää seigmä, tõlwa mõsma, meeste pää nidlemä. Kõik nätnuwa sandipuea asjo parembes je nenendä nui talle noore herrä mängo riistos. Nüüd wenal mõisnikul olnu nuus kire melleperäst, no sandipoig olnu ka armas, nüüd ei leidä kumba wõtta.

Sis lännuwa jüumä, nuur herr moisniku tütär ja sandipoig, tõoh jõõnuwa. Sandipoig pannu puhut laiw ja kompurepäkä. Sis pannu tarka mäisniku umä tütre nuorõ herrä ja sandipuea wolmäkeske ütte tarrä nasama ja ütelnü: Tille poole kummoga tütrõd jue om, tolle jaa. Õdagu wõtnu mõisniku tütär nuorõl herral ümbre naela kinni, sandipoig tu nanoorõl herral ümbre naela kinni. Jles lännü lannu nüsama. Üüse tulnu sandipoig. Jles lännü jõnu nukka ja nakanu kahpurekke ja präningit jõnu nukka ja nakanu kahpurekke ja präningit jüumä mis ta õdagu puhu pand. Nuur herr tulnu ka üles patjürnu tarrõ pihi ja nüsünü sandipuea käest: Kus ja jüut? Sandipoig ütelnu: Pitajunni jüu. Nuur herr nuwatanu ka janna kerest ärä ja jõõnü Ku Krõbisnu. Sandipoig lännü lipsti ärä jängü. Nuur herr tulnu ka jängü tulema, no olnu paha hais man, sandipuea l olnu jälmaeus lõhn, jälk, preili wõtnu sandipuea ümbre naela kinni ja saatsnu noorõle herrale wasta: Kõige tulõt, Hummoga tulnu wana mõisniku saema. Sandipoig preiliga maksasü, nuur herr ka pakkis nüsama põrmandist pitti. Sis jaanu sandipoig preili ahaks ja elärät, nüüd ännäkuld.

4.

Üks paagah näase wõtnuwa meke kaest, meke ollõwa pime mõtsa lännü, ja pidänä pimeljakü õdagu oige sisake kaest tulema, ja nüüd olnu pimeljakü puhä kaes ja nakanu joka kämärast minemä ja wiil ei jale tulnuwa. Ka wimäte pimmeja tulnuwa, a olnuwa wana tandi, ollõwa meke joka mõtsah ärä jõõnuwa. Näase õtsnuwa jüumä tagasi Jaaõ kaptsi ja lika labuwa pääle, ja meke nasanuwa jüumä, näase kaanuwa ja pänalnuwa ka nu ei jõlõ nigu oni meke. Kännuwa ka meke jõõnuwa lika käige kuuega ärä. Sis küsünüwa:

Kostis nu liha linu panõtõ? Mehe ütelnünä:
Mi panõmõ linu lainva ola. Nüüd lännünä naraama, tõõne lännü umaga tarrõ tõõne rambröke. Tarõh naksanu tant jaka naist jüümä ja ütelnü rambröke tõõsõle tondile: Kas ti mängite, mina jõba mängi umaga. Rambröh ütelnü tant: Kullõ nu jaka mängurä, naksamõ mi ka mängmä! Nõane pelänü ei nüüd om täll rak ats pääl, ja ütelnü: Mull jäi rätt jannamano, malä otsi räti ärä, külljis mängime. Ei jai tulõ tagasi enämb, ütelnu tant, ja u jaka Kõvagi tehtnu laskõ. Nõane nõutnü puutõ otsa kinda külge ja tõõse otsa annu tondi kätte ja ütelnü: Ole ja muido ei usu sis piä puutõ otsast kinni. Sis laskunu nõutnü. Nõane nõutnü puutõ otsa wüürüüsel ukmbrõ külge kinni ja roninu ja tarõ otsale ja naksanu nikerk pallõma. Kire jaka kikerkõne ma kuedä sullõ kummän suurma puutõ. Kire ues kikerkõne! Kikas ütelnü: Middo es lasõ ja minno külmäga tarrõ lämmätegi minnä, leit tuukri pungä ja ütlik: Kikas wiläh wiil wõi ollaõi! Tandil lännü jaka igämäs ja naksanu puutõkõ pitki perrä rahmõradama, tulnu ukmpro mano ja järännü tõda ku rägijes, sis naksanu rambrõ otsalõ ronima. Nõane pallalnu nikerk: Kire ies jaka kikerkõne! Tant jaanu jõpa weere pääle üles — nüü kikas kirgnü! Sis jadanu tant meha ja kaanu ku usu ja ei jole muud perrä jännü ku siniist suitsu. Sis päsji naane ärä tondi käest, a tõõse naase all lõõne tant nahka pannu.

---

1. Karjusse laul.

Kuulgõ kulla perenaese
Kus jo tahis kõõ minnä
Kas on teenü tüdu liha
Hauduunnu pani liha
Prõõtunnu kärsi liha
Kummi otsalpoomi liha

Ei wõi minnä
Kõtoh küsa perenaese
Wihaksjõ Kõrkevelenaese
Annaa jüneerä heagutaese
Laiskra leibä leegutaese
Laarä kiseu kirja panwa

Laarä raaja raamatuhe.

2.

Tere härdo herrätsese
Rõngas kaala prouatsõõ
Tulõ uksõ taoli päale
Paista jaani weere päale
Kae kuis walda traiwatas
Perremehhi piinatas
Hakioõ turi lõõsi tuld
Kõlmä kiwi pihu kibänit.

Kui me naksi kasuma
Naksi pattu tegemä
Kale mõtsa puie päale
Mitto käärd käärbrempa
Mitto haawa halwrempat
Mõtli us ku olõwat
Ole usu kibonat.

3.

Tüdo tüdo tingä läsi
Tingäga me habo õsti

Hobaga ma Narwa jõdi
Narwaft ka ma naasi õsti.

Wana usku.

1. Mõni ei jalli tarõh wilistämist, üllas ku tarõ palama lät sis tule juur tuuldu tarõh wilistät.
2. Perremüis ei taki jõõgi man lärwi jälaft aija. Ku mõnikord jõõgi man lämmi nakkas sis kaks hobesõ ann ärä, mõni üllas: kolõne wõsis ärä.
3. Ku kess juud mõsk sis tulõ kala kaupmüis wai külalise.
4. Tuu tali ahot pannu laske sis tuleuo külalise.
5. Kas maeah tall päärel leibä küpsitäs ku kuolgi kaalõs, jäal jaawad te aasta wiil koalgat.

6. Siu wiha paarih sanna wiib, sis saarsnaabel
7. Siu tüle minneh simäld miis waste tulõ sis saab
   hää önn, siu naane tule sis pea halwaan. Siibiga
   waste tulõ sis saawat ka hää önn. Otskard wana tall
   noorõle paarile laulatama minneh sussi waste tulnu
   sis nu saanuwa wäega önnõlikku.
8. Sutt ei tohi sõõgi mäen wänõlda sis ta tulõ waeja
   ehs muidu sõõgist jakso saama.
9. Siiwenaft sussi palla olnu sis tü wenüwä tiipäält
   inemisi ei saama, ei jole müüdä lasknu sis ütle-
   dii: „Pilamiis znullõ puul tüü sullõ puul tüü“
   Sis lasknu müüdä minnä.
10. Siu nõna ütte sündis sis sea surma sõnamist.
11. Siu Joho chs wägo wõdo kuuskmo tule sis sea Rosgist.
12. Siu pussi Rotsh näläs sis sea hääwingut.
13. Mäne naase Nilläpäewä õdagu, eesträ, was laewa minnä
    tüüd ehs ei tüü müdägi. Ütt naane sel maadas ol
    wõetu et nunagi Nilläpäewa õdagu ei jolõ teedrõnu,
    no ütte sõõd teenu et müdägi minnä tüüd ei jole olnu,
    mõõlnu: Mis ma õige tüü? ma õige eesträ; nii teedrõnu.
    Läännü mannema. Tooganu wõssi nurkka, puhasnu tulõ
    ärä. Nääd tulnu ütte suur walgõ Rits, sõõrõ kuuldõnu-
    sõõ tall laskõ. Tämmanuga wõssi nurkast wällä ja ma-
    nu eesträmä. Naane wõlnu tule ülles, sis saand ta ri-
    jile teedägi Rohi olnu, nigu puhasnu tule ärä, nii wõttu jälle
    tulnu eestrama.

Jaan Tamm. Oudusa maakonnast.

Adress:
Br 1. Tyohr. bz labkey A. A. Tsarenoba,
Dpymnoba, Br menbnuya Ast Mannus.

Oudusa (34) maakonnast. Saatrud Jaan Tamm
Saadud 1893 9/XI.

1. Jõgi ja järwi teawmine.

Wanaft ei jole jõgi ja järwi olnu. Sis wanatsnu wana Jummal wõiw elaja ja linnu waewo ja sead-nii tüüle jõgi teawma, et sis egaüts juwwa saab. Tiga Jungnu nõnaga, pini teadmu ülespiiga, egaüts teawmu nigu deeski saanu. Tull, wana wihma wiiw, tu ei jole lännü teawma, ütelnü: „Waeja mina wiil kindä pariga tegemä, ma saa puu lehti päältz juwwa, sis ei tohtwat teak wõll mäält rohkesi juwwa wõi puu lehti päält. Suwõl teawi ilmaga wõi lehti päal wett ei jole, sis lindõllõs ja rüüb: wiiw, wiiw! Tunperäft ruttu taski tedä, wihma wiiw: „Wõiw tiigu wees walge umma, nu ei jole jõgi teawma, nu ei tohi maaft juwwa. Wees musta umma, nu umma teawmu ja umma teawa mitega pariga saamine, nu wäiwa maaft juwwa. Kaarna tu olnu rawwal. Lännü teäännü kindä käste pariga waewo ja saanu wõige mustämbas, lännü Jumala mano ja ütelnü: „Kae mina waawi, mina ole wõige inamb pariga. Jummal tulnu kaema kas wõiw teawma, rüsünü: „Kas tu mane wähe om? Wähe tu olnu täitte siäh näper tõnõ pori sisse ja ütelnü: „Kas sull silmä perschama? Jummal ütelnü: „Saagu sulle silmä perschä! Nii säält saanuwagi wähäle silmä perse.

2. Kõst sussi sai.

Wana-juudas lännü Jumala mano ja ütelnü et tema tahk wa ütte elajat tetä.

Lemmal lubanu reak. Nok jis nasanu tegemä,
pannu aidqueadjast sälgadoste, reinist pääne
kiidjest silmä, puus tiskest jala ala, sanist panne
liha. Nüüd tennu muido rooise rahmist nii et jole
Kuigi ello mano saanu. Sis lännu jälle jumala
mano küsimä et kus nüüd elo mano saasji?
Jumal räägnu: Mine üttle tälle: justi tule
üles jüü jumadas ärä! Lännu ja ütelnu: Justi
tule üles jüü Jumimal ärä! Ei justi ei jole
liikutanuki. Sis tiskenü joele kuilala ja ütelnu
tas ja käidse: Justi tule üles jüü jumadas ärä!
Paalk justi käranu maast üles nagu jussa
da kinni ja jöönü ärä. Nüüd nu justi ännu
vanno jumadit kost räätt saanat jis panuat
nahka.

A) Üts nõid oll joe Himmaste külläk
rahm wanna jätüst ärä jöönuwä. Wanast nu
ne kerunte püütü, saanü üts mis Himmaste
külläk julgü jõgi Jumme üül ütte wanna küla
rihe ahjale, kos kedägi ei jole elänü. Wäsen
linnalä sinnä räätä were ala paasjeke.
Üüs kuulnu miis et üte ranuwa üles, mehel ol
nahke kirmu täüs. Rahm mus ta kaeo ranuwa
wa ja iftnuwa rihe ahjale, jala üle were ripo
kalla. Saanuwa nu üles nii tulnu para jusje
tawast kabõlõmipge ja na ranuwa rihe ahjale
wehtma. Üts julgas käännü nõna sinnä paa
kos miis räätä were all oll, nuhutanu ja ütel
nü: Sun am wäõras kais! Tõõne ütelnü:
Mis tühja. Justime nüüd jusje küllis
peräst ärä taltame.

Mehel püresi läänuwa joke püügilt. Sis rõõlgtannuwa
jalgo üle ahja ahjakündwa jusje, ei ütelnüwä:
Justi jah juuadas! Justi jah juuadas! Joe nu ulunuwa
karahmuwa pistü ja kabõlnuwe et jae juuadi rattas.
Mis hiidnü tas ja käidse ranole juusile ligembäd
jis nu raranu ärnei ja taagana rõõisi rahm
juuadat. Nos rahmkümmend üle ahja maha
jusje räätte. Joe ripsenuwa purus ja pannuwa
nahka ja müs päsnü ärä.

3. Püngest.

Püngi pannuwa wänast ütshpaagah maagkalama pannuwa
jis rõõlgtuwa: Kos mii nüüd ei läämi? Tõõne ütelnü:
Sääl aidweereh om üts wana rätta rumo läämi sinnä
sisse. Nok jis lännüwa wana rätta rumo sisse.
Sulane tu jal ruulu nu nä rõõlgtuwa, tü pesnü
rätta rumole punni mõlõmbike ahja ehte ja löiesi
wäadjega pusinele risti ahja, jis wi jana tulle, läbi
aena, mis punni esi palama jaamiwa. Nii jis rumo
nagu aena rääma üles ja alla, nii üles ja alla,
nuikaawa nu palanu ärä.

A Üts mis tahtnu et oles tema päritse tuudre saasi nii
tedä ilma palgota orjaks. Sis käänü nõia käest
nõuwo rõõsumäh. Te jis oll apõõnu et mine rähi rahm
Nelapäärä õdaguh riitti pääl, rõõll jälk julle
andas: Mis käänü nõid: Rahm Nelapäärä õdaguh
riitti pääle. Sääl saanu wenapagnagi rõõsewo, lahsnu
Tolle hiimete järmest rahm tõõsa nõrd, jis tennu
wanatühi mehele poisikõse ja latsnõõle. Poisikõst
räätsenü nurtsu Ruulaske ja latsnäät Tolholaske
ja räätsenü nahel tõisi lombih hadaja nu mäega ärä
ruijotse.

No jis nu tuudse mis wanapagan annu, Piulane ja Toholane, nu ei jole jüwwä ei jüwwa ei palwa ei omamidägi takinuwa, muudsuu wahel tüe nüwä wäega ärä kuijama, jis miis jäll leoßannu lambith.

Jis nu toanuwa mehele wüike mis miis ämmö käsi nü tuwwa, kannuwa rahka pallo ja wilja wüi jalwe täis. Miis oll rikkas joba jäänu, mis ämmi waza oll, räässe Piulasel ja Toholasel kumuda. Ükskõrd lännü täisi kalli päält üles aama, ei jole asemel muud olnu ueui puu ploowi ja toko sepän. Päält jäänu miis make ja wasto ärä.

---

4. Ükl mehel oll puuksi wiländ jäänu, jis tahtnu puuksi ärä aija. Puuk alle mehele joba Kõiki palo kannu, jalwe olnuwa wilja wuhjaga täis ja rahka pallo nü ei miis ei jole enämb midägi moistnu kaduta. Jis pannu juure kodi põlgpuu wülge reppu ja läänu jõhja alt ärä. Jis ütlnü puugile: "Nu ja jõdä kaitse rahka täis ei tu, jis teasi mu ilmaski!" Puuk teannu, teannu, ei jalõ midägi kaitse jäänu jis lännü puuk ärä ärs. Jis wili wüike mis puuk oll wennu lännü Kõik liiwas; rahka wüis olnuwa kaewa lehe. Wili mis puuk oll taanu, ei jole inne wee ta wilja nä oll ei jole kindal jüwwes kõhwanu elajile iesannuwa. Teise

5. Wanast ütelpaagah perremiis käsinü julgepühäpäiw, ruina Kerkohe minnä, pedna Koolimaja eks küllä alalati pühapaiwu pä nü se oldi iks jeshegi minnä. Ütlmälk es jole julane koh midägi arwo jaanu, ja rääsa ka alati pühäpäiwu Katoß ärä, piraal naeanu Tähele panma, et nes plikäpäänu odagu pal oll tulnu, antu wäid jüwwä nupallo ku ei oll tahtnu. Rikeall nukah olnu juur tünts.

tu olnu rõiwaga päält kinni rääd tü, ja jimä nimä rõiwaunuwa palamahta nädäli jiglh pümä, nii et julane es liiä. Julane jaanu taß wjesti arwo ja ku pühäpäiw perremiis jäl kerkohe julgist reaßenü minnä, lännü julane küll taß ärä a lännü palamahtu lao päälle wahtma, mis perremees pernaaga tuewä. Kolmepäärä aigal tulnu perremees pernaaga rihedla ja tännu anuwa tüntsi raßt rihealoßt, wõtnuwa rõiwa päält ärä, jis naeana perrgane pümä tüntsitsema, nigu orawa perrgane pümä tüntsitsema, nigu orawa kandolnu rellege jeganü. Kõlla raßtõisk kumme ruju tulnu üks juur mugt hirmus wanamees, wana jumdas, juur raamat käes, ja ütelnü: Täämbä wäid ei jaa täämbä om teats jälmä rahwämp! Täämbä wäid ei jaa täämbä om teats jälmä rahwämp! Jis teanu ei jälle ärä. Päält perremiis lännü lao päälle tõudnü jalka je ärä ja naeanu tallõ kraallu anma: waisena jün olätt? Pedäwiisi lännü näil tuu käel wõi tegemine lukka. - Ükstõne perremiisna teanu kah jedäwiisi waid tegema, pennuse kah rihealaßt tändiga pümä ja jeganü ära pühäpäiw kesspäewä aiga orawa kannaga pümä ümbre, ku muu ärcercoh alliwa. Jis tulnu wana tüki juur nime raamat käes jinna mana ja küsünü kalm tjlwa were nimelle järmeßt; miis lasßenu kah, jis küsünü mis nimi? Miis nõsanu jelgjäma ja ütelnü Kristuße were augus wea! Jis ka anu wana tüki ku tulnu ärä, juur nime raamat jäänü rihealaßt jõõmandu päälle maha. Kunst ei jalõ midägi perrä jäänü.

Wanno jänno.

1. Palla juttu ei tääda rääkku.
2. Kui kaŕus kaŕak ja kewmiis teol jis wäip
3. Kurajne wagutas nännä illane jüüt maja ellä.
4. Rikas jääje mis jiä kuts, waene jääje mis kaŕka täis.
5. Ku lasst jä ärä koolos jis kaos tääs
   armu ärä, a kui imä ärä koolas jis kaos tääs armu ärä.
6. Paremb ies umak kurak kaŕak ku hääk kulak.
7. Wõlg om wäära uma.
8. Ega ku jusi nii juur ei jole ku tümä tetäs.
9. Tühi katt ei jaksa pistü.
10. Süüs makus jõugi päale lüüs lõugi kääle.
11. Hää om ku käste tandsit parembmiil
    ku jaagak püüsüt.
12. Ilm ilma, ilm aeg juure filmä.
13. Eya pido ei parane ku wäära ei mähäne.
14. Ämmät, wäike mis leibä annap, ketrüs
    ei tooda kedägi.
15. Kiimuta kaŕus ammu eläs.
16. Kill piskä ilo päale, lall laga rõõmu päale.
17. Uma algu minnä kulla wääras algu elo ellä.
18. Säänü jüni ja jäämätä inemine imma kuiva.
19. Hää härg jüümä weri, jaww widämä.
20. Wingjal tial mitu wiika, kuna kärs
    kalge, kuna maa wülmänü.
21. Ussäärd nätäs tas, tsäro ku tetas.
22. Ku aeast jis arwat
23. Anna pill kulla kätte kullaga pilli lakka

1. Kes jandi takah lugo toll juaw kirinä lamba.
2. Kes lumma ladwa ärä lüüwa nail juwa lattä
   pudi wedega.
3. Tes jaa Raapsmil wai näwnit jääje tollwalaje
   mustä kääna.
4. Jul wana kirg, ja wõta kinni ja wae ku
   jala wülmä lamma jis kaaje kuuljat.
   Ja ku tjiga lämc alattit tjung, jis jaa wak kuuljat
5. Kaasi iist mastatas juur nägol, jis kes tuut
   mürra wõsa latwa ja ossje, jis jaaje käst mureja.
6. Kui edimätt kükä wõlälesse jüwrä ei
   janna, jis jäärä lehmä tulewaesta ehtes.
7. Ku tõõsõ käest kaŕa elajät wiis jis ei
   kästa jumalaje jätteš, ku jumalaje
   jätät jis ei lää käste edesi.
8. Kuuas jüüsse edimäne lumi maha
   jatas, toll päärwal wülwä tääne kuwäjä,
   jis kasus kää wili
9. Ku essä natah ei jole, ja petät tõõsõle:
   kae sü tule! Jis tule esä pahandusega kodu.
10. Latte rittmise wesi kästäs wisata juur latsa
    ehte katuse päale, jis kui lats juures kasus
    peläs luksu, a ku rittmise wesi kästä ala
    wai kohe tjalle wisatas, jis jaa latt inemiseks
    mumde jalgsalane ja ei jüä kiaŕei luksu.
11. Kui kää käe peo pesü jüüdäs, jis annab rahha
    wälla. Ku kaua käe peo pesü jüüdäs jis jaa rahha

12. Kui minni wäho inemine eläjä ärä waeh-
tas, ku ellaj pasandama nakas ehe midägi
muud wikka mis waehtamises arwati, jis wõõ-
das talle inemise jälgi pääle maad, selle
pääle waehtamist arwati ja pandas eläjä
jõõgi wai joogi jisse, jis jaa termes.

13. Tõõne inemine pidä tõõsõlt waddelt rõiwit
rohkemp ku tõõne, tu tulewat tallõst. Kui
mäkese lattõ wõige idimält janna wiis, jis
kohe mihaga wõige idimalt liiut, tu waddes pidä
wõige rohkemp rõiwast, alati lät jinnä innembä
mulla jisse. Nii rõnolnu wanamuud jannat ja
lõõnü jõbis rõõsõle idimätse ropsu mihaga jalgo
müüdä, ütelleh: Ata ja nuur miis jõuwat pull
jaapist jaija ja tõendanu et tu om wäega õige.

14. Kui puu dil ja pugmehel laala tamma minneh
kohõst riisto midägi katski lät jis jaa kolwännu.
Kui pugmiis ehe pruuk pulma aigu taltaja,
jis jaa nääde tlok nii pallo tühjä, et ei põse
pääst ei argnõ jaloft, nigu rana pawlik. -
Ja wumb noorõst paarist edimätse kummagu
inne üles tule, ehe inne pääd tõst, tall jaaje
inämb kuulta wõisd elo aig.

15. Kui wiwad orjile minneh wing, jis jaaje
tõõne päiw tõisi ilmo.

16. Wanatühi jaawat inemise mõlkist jälepäält
arwa mis inemine mõtles. Ehe jõõgi man
riäwi jälänü, tallõ antu luiajaga ohja.

6. Kolm welja.

Innewanast lännüwä kolm welja mõtsa,
kats welja olnuwa targa, polmas olnu rum-
mal; nännuwa niijama mõtsa pidi kolmõtses ke,
nii kuulnuwa et üte tulõbe kaenuwa: Rüüwli!
Mis nüüd tekä? Nüüd lännüwä jurte kunste
üles, kats tarwa welja üle, rummal tu rõnõnu
wa taskah ja midänü üte wana äggi tüsen
wa üles. Kull kulnüwä targa wele: Mis ja nüüd
tiit? Ärä widägu äkki üles, rüüwle nägewä
meid ärä! Ei, rummal weli ei jole midägi kul-
lõlnu, mundku tirinü ännä üles. - Rüüwli
tulnuwa jinnä kunk ala, was ninnä ülewäh
ollõwa, pannuwa jinnä unna werawi maka,
lennüwä kunk ala tule üles ja nasõnuwa pu-
ro reitmä. Nii kats tarwa welja pelänüdä
kunsõh, ku nüüd kuus palwa lät, mis jis ja?
Rummal weli, tu ei jole midägi pelänu, pidäs
äkki jõinni. Rüüwli ei jole nääd kuus tõ nännü,
mundku tennüwä tulõ ja reitnüwä puro.
Lännü mat pese aigu nii rummal weli ütelnü:
Oih, ussele takaaji; kull kulnüwä targa
wele, ei, rummal ei jole midägi kulldalnu
mundku kuusnu kunsõst alla rüüwlide pudra
patta, rüüwli ütelnüwä: Wihma jatas.
Lännü jälle mat pese aigu nii rummal
weli ütelnü: Oih, jõtalo takaaji; targa wele
kulnüwä waega et ärä tesku jis nägewä rüüwli
ärewa meid ärä. Ei, rummal weli ei jole mi-
dägi kullõlnu, mundku lasnu alla

Rüünli ütelnüwä: Kuule Külleste wanem-
sulane. Lännü jäll wõtwese aiga, nii rum-
mal weli ütelnü: Ma lase ägli alla; Küll
Külnüwä karga wele Kaõkes ke rumalast
welja Kõigest waist: Kuja taa Kahekella
lasõt, jis olämõ mi ossah. Ei, rummal weli
ei jole midägi wullõlnu, Kaoganu ätteli wüll
taksaft! - Rüünli ütelnüwä: Oih, taiwa hun-
gi üks sõtõ maha! Ja jannuwa paresku kas
Kolmkümmend! Nii jäänüwä kõik kuduru
pra, kraami ja raha sinnä maha. Sis kut-
nuwa nu kunsõst maha, rummal weli
kõige iih, ja wõtiwe kulesa raha ja kraam
kõik ärä. Ja joanuwa riteteis mehis.
Ja käis sai rumala wele läbi.

---

7. Husi riigih.

Kolm jahimist lännüwä ütsteise jahi-
pääle. Esatsükseu olnuwa wanamba, kol-
mas olnu noorämb. Eõigil olnuwa uma püssi
ja mõõk ütteh nigu jahimehel kunagi.
Lännüwä mõtsa pisti kolmõkeske nii-
edesi - nu ütelkõrraga tulnu ütte mäe
juur mado nigu palle, ja mäe ja pisuk, kah
ja pärnü jahimehe kõik ümbre, kuratanu
hindä nigu rängo sõrd sõrra pääle, jis
jaana nigu faist sõrgis. Sis jäänü mado
waikus, ei jole inämb midägi kennü, jahi-

mehe jäänüwä nutt sõid. Jahimehe naksanuwa
nõnu jiddama, et mis nüüd tetta? Olnuwa kull
püsse ja mõõga sääh, ne ei jolõ upsnuwa midägi
tetta. Wanamba jahimehe mõtlnuwa et mat-
mado jõnuwä taht, wõtnuwa noorämba kõr-
wa jälast ärä, ütelnüwä: Itts inemine ich
wai taksah, ja pannuwa maole nõna otse
et ta wast jõõse ja jis päisse nimä ärä.
Ei mado ei jole jäänü ütlegi; noorämb pannu
hindä jäl rõiwihe. Nüüd mõtlnuwa jahi-
mehe et mis ta ummäht kiäs tahtma?
Wiimäte wõtnu mado ja põõnu noorämba
jahilise hindälle jälgi ja naksanu minemä.
Tu ei jole tahtnu ka midägi wasta panda
nuudsen ütnu wakka mao jäleh. Mado
lännü lännü niksanuwa nu ütest mäe alot-
jolli niksanuwa ka jaanu ütte juurde jaak,
jäl jaalh olnu wäega jallo mäikesi kõrge
kõikh ülewäh, kuulsa lännüwä kuusi
kõikest läbi; nui juur kuusi täwest jõe
jõõnu soldat wai jahimies jäleh jinaksanu
mäikese kuusi rõiw kõikema ja tõnu ütte: Ois-
sin ja ojajin: Mo ku wana juur kuusi wai
runingas tinnü wõtwese kellü, kis jäänüwä
kõik waikis ka witts! - Nüüd tulnu tõõne
nisama juur mado nui wana jalaw üsjast
jõõse ja naksanuwa talle juure maoga kell
soldat wai jahimies jäleh all, purõdama.

Lännimä hambit pitä veretsa ja nätmuma
mui rägjes. - Miis naemu et aji nii omja lännu
male kusile appi, lasenu pusjelga möörä-
hus si maha, ragunu mõõdaga tükes vatsi.
Nüüd ramnu kusjsemingas talle hud si tükk
pammaste maha ütsheamal mällal, sis neemü
jahimehe ütte väiste reambrähe jäädalnu
vulda ja hõpõt ja nallit reimse näega jalla
jahimiis tõpnu vulda ja kallit reimne näga
uma reemani ja kaldjuraihe täis, reehe
ännä nähägi maktuenu. Sis täpnu hus-
kuningas meheje jälsi hindäle jälgä ja
koonu jältsi mällä tagasi. Nii jäi nuermiis
rikkas mehes. Ju naega juur kuts mai
hus si kuningas all wist ämmuki kallo täis jäga
riah, jelle tä tull mei jahimehe hindälle äpsi.

---

8. Kudas ütz miis all wanajumda käest raha ärä petnü.

Ütskõrd reinu talnu wanajumdas mõtlek rakka,
ütz miis johtunnu mõtlek nõndeh wanajumdalle
mano, reaenu: wanajumdal olnu juur hõpõrah
untse nõna all maah, jäänü ja reimstenu
kõist jäält. Miis lännü mano ja küsinü:
Onna si raha mullõ? Wanajumdas üt-
kine: Mine kodo istu nüsäärtsolle kaamali jälgi
reolä ma niil nähnü ei jole, ja sis tule
siiä, ku ma pelgämä nasa sis saa reke sulle

Noh, miis lännü rak kodo, istnu hobõsi jälgä ja
jõitnu mõtsa kos wanajumdas rakka reinvat.
Wanajumdas nännü et miis hobõsaga tulnu
reistänü hambit: Wai ja hobõsaga tulõt? Säält
miis lännü kodo tagasi ja tulnu tõistkõrd lehmä-
ga, lambaga, sjaga, nanaga, reasjiga ja rõivi-
luemõga mis täll oll. Nigu wanajumdas nännü
et miis rasjaga tulnu, nädänü russeat mehele
ja ütelnü: Tulõsja tulõsja, näil mo julle näu tä!
Ei jole meidägi saanu, miis lännü jälsi tagasi.
Kotah pidänü miis nõu ja lännü rümätt naasje.
Muedo lännünä nüsama rõnne, a reu sinnä
ligimbälle saanuma nü et wanajumdas näis wäl es näe,
sis istnu miis naasele jälgä, naane joosnu nelä
sääpä pääl edesi wanajumda pasle, miis joosnu
rak ummõ jalgoga, a sji all ies naasje jälah, jedä-
mijli lännüma miis naasega wanajumdale ligem-
bäle, rüümätte mui wanajumdas silmänü: et
nääse elu raagu ku miis nüüd tulõ? Käena
raenu ja pistnü raka untse mant pasuu!
Säält miis ja naane naeranuma rakka reaks panõ-
ma; wanajumdas jäänü ka niil raugätt raeme-
et määrne ku luum om: mui arwo saanu ärasane
olnu, sis tulnu raka untse mano tagasi, ras miis
joba naasega rakka reaks panniwa, ja ütelnü:
Es minä küll es usu, et sina naasega tullit, minä
wai et määrne reummõ jalaga om ja sina is täd

jälah, mina ei ole sääraist viil näinnü.
Kaha saanu wõise mehele je wanajumdar ämilanu
viil kats mehele jälgä kästa ja saatnu mehe
ilosaste wasto.

9. Wahtsõ aasta üüst.

Wahtsõ aasta puul puhä õdagu puhitämät taro
puhtas, ja puru muidämät mällä taro rüüle maha
ree tõda õige, piäwät nii tallama et reidki ei tiiä.
Sis wei pimmes lät- mindäs jaisõtas sinnä puru
päale, sis wuldu wat mitmäjuguist hellü: Kos puu
kelliga jõudetas jäal jaawat pulmõ, wes puul iwõ-
tamat jäal jaawat kuuljat, wei elajä müügimist
ja lammastõ määgmist kuuldawat, sis jaawat
elajä wahjo, wei lastõ iwamist kuuldawat, sis wuld-
wat lapsi ärä. Sis jaamat wõise ette teedä mis
mis wahtsõ aasta wastel tämbre aasta sünnüs.
Muud wu olgu õnnõ wäna werega inemine wes
pelgäma ei naesa. — Tütrek piäwät nätä jaama
määrtse mehe ti saase, piäwät wahtsõ aasta
üüse üsjendä tahtõ pügli man wahtma, sis
tulemat ette. — Üks tütrek oll wahtnu jedämiist
üsjendä wahtse aasta üüse pügli man, sis ük-
lnu kellä wahtõtäjatõumne aigu jaldat siise wu
tirtsõllas, pannu määga lamma päale ja
lännü esi jälle nukku mällä. Tütrek wõtnu
määga lamma päält ja ei jole muule kellegi ü-
telnü wu imäle, jeletännü et ma jedämiisi

waku ja sis tull jeldet ja tõi. Ema käsknü kirsta pan-
panda ja ei ärä kellegi näädäwu ei wõnõlgu.
Tütrek ü jole wa kellegi wõnõlnu ei näädänü. Sis wii-
mäte mitme aasta peräst tulnu üks jeldan tallõ tüt-
rekule waja ja wõtnu naaset; naane koitnu mõisa
ies wirsuh ja ei jole mehele wah tast midägi
wõnõlnu. — Wüüs olnu naasel mäiwene latsi, olnuwa
jannah naane mäiwese latsiga ja wana inemine;
nüüd olnu latsile kamõht waea, naane ei oll kaige
ja ei ja minnä wirstust kamõlt tuuma, ei jolõs
küll muid wirstule lasknu, no ei jole mucõa jaanu
sis lasknu wana inemisel wirstu wõtme mehe wäe
nüü ja mehel latsõ kamõht wäs ke tunnwa. Nõh, mis
lännü wirstule ja lõüdnü mõõga ärä. Käsnu ja
tunnu ärä et tu om tema mõõk mis tõi waana pääl
ärä waraspädu, päält lännü jaama ja weitsünü naas
räest: Kott ja ei mõõga jaid? Naane ei jole wa inämõ
midägi jalasta jaanu, wõnõlnu ärä et nii ja nii
ma tunnewõ waku ja sis jedämiisi jai. Mis ütelnü:
Ei mõõk om mino mino weri ja waiw, mähäs
mina jelle mõõga peräst pesse ja pünatada ole jaanu
ja käsnutanu, jina ülemaõtu jedämiisi teid!
Ei jole midägi kuulnu et naasel jünõnü lats oll,
lännü naasl mõõgaga pää ärajaat maha.
Tu wes tunnewõ tütrekule mõõga tõi, olnu
wanatüki tallo jaldani mõõga ärä waraastanu
ja sis tõi wahtsõ aasta üüse tütrekule lamma päale.

Wanno sõnno.

24. Õige ei wäärist wõna ei räästist.
25. Päeda naaro jaata, ütte musta mõlõmbe.
26. Perekäsile kauba wõin ta jatas yhi sisse.
27. Otsw wala laih liim.
28. Mis sis kiirtel mõtsa pu wanna kaasi pätsh ei jole.
29. Kui mies 20 aasta wanne om, sis om ta näitse ilosamp; kui 30 aasta wanne, sis näitse wõimemb; kui 40 aasta wanne sis näitse targõmb; ku 50 aa sis om näitse ritsvamp.
30. Inne ei maasa wanna rahwa ärä peetäda kui naastne nüül walmis ei jole.

Jaan Tamm.
Oudenõa maakonnast.

(38)

jaz 405.

Oudussa maakonnast, resp. Kodavere kihelkonnast

Saatnud J. Mõrsa

Saadud $18\frac{13}{VIII}91.$

Eesti wanawara.

$18\frac{17}{V}91.$

Oudowa kreisist.

Lomawakoolist.

J. Mõrsa

Kodawerest pärit.

1.

Kui kostu ette lähäd ja võitu
tahäd juada, jüs ütle iseenesele kui
kostuß tuppa lähäd:

Sinä juji mina murran
Sinä laäda (laeda) all mina laada pääl.

2.

Sinä karu, ekinä juji
Sinä jüüjä mina murjä

3.

Ännä kadugu jinu viha minu
päält nagu änniskejjä viha
Jerusalemma pääl.

4.

Kui jull kostu ehk mäne härrägä
segemisse one jüs jääd niid ejsmes
jõ jünäd mis kästo jaks ehk härrä
julle riägib ämäjsi mättes järele
ütlemä, jüs one võit köhe jinu.

Ja mil kui ja tädes tahad kosta
edel räägita juadä jüs-jääd ühe
nüüpnädäla enne jüsja aemis
üle ukse kosta tuba pörandäle
riskämä, aga nännä et keski
jedä ei näe. Jüs juad kõhe ärä

6.

Kui kosta ette minnä jüs näija
käejs enne jääb niijukes
rosto tuumä ja rohi tooku
panemä, (rasta) ralata kosta tuba
lakke ja jeenelele ütle: „Kull
kanädele hulka!“

7.

Kui tõene tuba puhib ja jino
jalgu mua jõuhib, jüs ei rättä
jinõ keski nädenis egä kutsu puh

Kui pahem jälm jüveleb jüs juad
(nutta) ikke, aga kui parem jüvelebjüs
naaru nädata.

9.

Kui pahem kõrw pilli ajab jüs
juab ~~kabe~~ halba jõnumid kuulta,
aga kui parem kõrw pilli ajab jüs
juab üwäd kuulta.

10.

Kui parem käji jüvelab jüs juad
raha, aga kui pahem jüvelab jüs
jääd raha wälja anma.

11.

Kui parem jalg jüvelab jüs juad
üwäd tüd käimä, aga kui pahem
jalg jüs ane paha tüi nadata.

12.

Kui uft kinni tõmmates jalg jahob
ukse wahele jäämä, jüs juad paha-
dada mäne inimesega.

Enne naesad ei tohi lapse riided
kuivaga pesta ja uuesti riidesi-
ei tohi enne naesad särki teha.
Sest siis kui inimesel juuma siis
pidämä riided palju ehk
riided lähäwäd ruttu katki.

14.

Kui kewäde kari esimese pääwa
öötu kodo tuleb siis sesab pene-
mad naene öuwe wäräwä körwal,
ja tömbab elajate jumst niid
körned ärä, mes siumisega mönikord
tek ehk one juhu jäänud, panep
jnegale. Kui täene naesa karja
wälja ajab, siis annab enne sedä
niid körned katki raiutud ja juua
ga segätud lehmädele juädä, siis

lehmäd annawad sellest juurest ikkagi
enäm piima kui muete. (murdu).

15.

Kui lehmä, kohese ehk lamba
ösjäd täese käest, ehk ükskäik mes
jugune luama. Elga kui si luum
ei taha sesja, naist lähäb öma
nana kodo tagasi. Siis mine
(järele) perrä ja tuu lehmägä
wäi selle luamaga ähel selle maja
jaana ahju kalm kerese kiri
ärä x kodo, pane elaja juagi
kännä, wede sisse. Siält lass
si lehm wäi luum juua
kolm pääwä, siis enäm tömä
tagasi ei lähä.

16.

Kui elajä luämäd ei siuu siis ane

Kõesse inimesse kuri film seda teknud,
ehk one mõni kadedusse pärast
sino elaja sittä ära viinud ömale.
Selle nassa suab abi, kui ja selle
inimesse laadast redä ja ärvad
sünd lõpe ölemast, kõlm kärd sittä
vättäd ja ömä lauta tund.

17.

Kui sada jalksd täiäd luamädo ja
selgä lüäräd, süs vättä 9 lükkä
pane sündi sisse ja lahe põhja
suale äle pahemä öla, nännä
tü kälm e kelgaja äävä östud
süs kaduvad ära.

18.

Kui malgid viide täiu tahad
ära kaatada, süs vättä 3 pihkä

palka, murra peskelt katki paenata-
misse müsi, igä sulgä wahele pane
3 täiä wajuta tagasi kinni ja pane
suetsu (räästa) sisse süs kaduvad
ära.

19.

Kui meiksd malgid usside igäle suale
jahu ja muu sünägi kraami sisse
lüäräd. ehkeid suab ära kaatesta
sedamüsi, lahe pihkäke pann
sisse põhja suale auk, aga nüsäke
se pann sisse mes jäla süal kasvab.
Vätta kalme kandilisse nüälagä
kalm usti pane auku ja kaas
pääle, süs kaduvad käsin ära.

20.

Kui tahad, et kabesed üvad rammud

seefarääd, siis püüjä enne siiri
pääna madu kinni, võttä piä
ötsas ärä lahe uhendigä aus
kohelse künä siisse, usi piä pane
aagu sisse ja pihlika punn
vasta äkja ette.

21.

Täene ujs tuleb wälkinni
võttä ja jaba pidi jaana
kereisse (külge) riipma panna ja
tadrik (taldrik) alla. Selle eligä,
mes uusti juaksep, wäia kabes
piält ja anna kuskaarašy
tämäle jüädä, — siis seefäb
kabene üwä.

22.

Warja kõda võtta ja ära kulewa

tada ja paegale panna. Kui märd
enäm warja ei jua, siis jüädä
jü tälle sisse lahe ärä puaritady,
siis wäid luuta et warja juad.

23.

Kui tahad, et linad Ziwäd
kasuwad, siis ätsi (Sitsilga) kuusilase pesa
aga noipukene kelle siden pihlik
kasuwad ja mes kahe harulise
one, siis wõta ärä ja pane iga
känd sitkme sihikse, siis wäid luuta
et sinu tastmine täide läheb.

24.

Kui punnu luu kahegi kasuwab
kaala ehk muu iku pääle,
siis wõta üksküik mesfugus eli

ja mäe miäri seda kästa
siis kui täis kuu täiseb.
Ehk wajata surnu sõrmega
seda kõsta siis kaotab ära.

25.

Kui tahad just puhta päält
kiäda mes ajal kuu luadasse
siis wäta kuu lummise
ajal üks pihlike pulk ja
wiska wette. Ehmete peab
tämä ikka mede päält aga
kuu lummise ajal tähäb ta
täkja põhja, aga pärajs lum-
mis tulib jälle päale.

26.

Kui kewäde kiiskäst kõngemas
jäeb ja mujalt lumi ära sulab

siis saab nihmane suwi, Põllu-
miis tehku kiadu wili kõrge
käha päale.

27.

Ehadisse pääwäl kui pääwä
paistab siis saab kuiw suwi. Kui
lund sadab siis saab marja ja
palja siäski.

28.

Kui Süripääwäl katuse päält
lund ei äle, siis külm wiljawi
wäta.

29.

Kui Ehuarjapääwäl lume
~~nä~~m katuse päält ei äle, ~~siis~~
siis Süripääwäl enäm wana lund
kua ei äle, aga päale Süri-pää-
wä sadab niinelt ~~lund~~. lumetolge

30.

Kuuse-lõikaja, ehk abeme-ajaja
ülga kua niipaksene müüs-kelle
käe järele üxäs kasvamast.

31.

Kui leevä laada (lava) päle
panet, siis pane ike lõigatud
puul wasta pääji rüüsu, aga
mitte wõlja puale. ehuete
ei õle üxä.

32.

Kui pittä-pütiket kerädes lea-
nul näet siis pikel puul puak
sinus engus inime, aga kui
kostki aija, kiiri, ehk mua päält
näet siis äle unine.

pittikas

33.

Kui kerädes kanna niede
pidet näet siis äle pell puul
rammul aga kui mua pialt näet
siis äle känna.

34.

Kerädes pese kanna kudruga
ümi silmi siis pääw ei põleta
nägu ära ei wait pesab walge ja
ilus.

35.

Kui puapiid sinnet kõrspalja
palga panet siis tähänäet
~~tallad~~ tallad tavti.

36.

Kui Suure Kiidi kanmaga
pialepäära tõusmis magama
jäet, siis wana pezer panema

rana ruuna naha silme pialt
ja sellel nadjal ölemä jüs jüs uuine.

37.

Kui habesel tugo lugu pialt
ära rättad jüs piäd aesse vahelt
habese ärä väljä tömbama ja
jüs kleid ärä rätmä, muuta kui
aesse vahel kleidi ära rätad jüs
habene jäisma kätna

38.

Kassi ei täht kua habesega
neolädä jüs kaa habene jäisma
kätnä.

Laul (Lauk)

1. Kikkäd käänäd ridasikku
Karalised nadjasikku
Oheie kakši raesta lasta
Täne tärka täene karala
Tärk töi linnud taeva alta
Kalad töi kalad meresse
Linnud lähki läezasime
Kalad kaksi jagasime
Kui me nateke käntsime
Kulda rätikud käena
Kulda nummer nateke nuka pial
Kulda kulli kerkeela
Täene täesse pia silitseb
Täene täese silmäd pühib.

Kott jällegi wanamuene laal
kuda tüdrik laalab (pöistelp) pääsuke kes
tädä kõik tahawad.

Lahe koolist ost õpjakene
Karwab karja wiljakene
Küll on õpjal õtsijaida
Karja wiljal katsujaida
ehtil tuleb kaugelt kaunikene
Ülle maailma iluga
Läbi laane lillekene
Hobu alla kui ahju
Ise piäl kui jüi paäwä
Küü wõõl kui wikerkaare
Lahad all kui Jaanilille

№ 3.

Tüttar loksjõ linnukesjõ
Ei te kiädä (kuhuvõtte) koe te juata
(kohe

Ehk te jahate juudikule
Kääte kõrtsi kaameralle
Kus seesjäb juudiku kobene
Seesjäb kõrtsi seenäkülgel
Kahik kõrtsi warna külgel
Silmäd jüärväd jun walatab
Kõrwad lõnga keerutelep
Jalad tambirad teräpidä
Saba pühib plure põhjad. (saba pühkle keerutelep.)

№ 4.

Wanad soolsjõ waljud poolsjõ
ehinge müürile magama
Pange pükspõ piä alla
Pükspi nüäbid nuarikusta
Pükspi pad paelad padjaderta
Pükspi rihmad riideesta

№ 5.

Lemmikibu laal.

Seda laalu laaletasse pulma ajal
ühe jaures täesse juurde minnes
ja kibuga ülut pakkudes.

Tuu juu maetse maetse
Kui ja maetsed siis ja mokjad
Otsi öllele hõbedad
Kattu kappale valgeda
Pekja punga leppa taskut.

№ 6.

Kui ma hakan laulemaie
laulemaie laskemaie
Siis tulgu külad kuulamaie
Kalda viisi väätamaie
Seda laste laalukesta

Seda veere viiskesta
Kolk sii laps niid laalud juanud
Kolk sii veer niid viisid väänud
Kallake sõnad õpsinud.
Laalud laiska jabarsa
Viisid karja vitsadesse.

№ 7.

Tuadisu laal.

Oi minu eidu jalgusida
Oi kõverida kingusida
Oi viis minu sinna
Oi viis minu täänä
Viis minu viina keldesida
Kandis ülle kambersida
Oi sealt juab viina villant juua
Ülut ilma östenata
Oi juu sina kurku kaldakaala

Küll jalad kodo medäväd
Ja põlved põhkuja puewad
Üli mimu pulliku puala muale
Suureku härjaku suame mäale
Ai jäl ma pajäku pulli mundu
Laugu laia lindi mundu
Pillaku pikka pälle mundu.

Ol. 8.

Eller jäl meie ärwe alla
Eker meie ärwe alla
Eker jäl mere kerkeele
Kerke mere kerkeelda
Eker jal kerikw kerkeella
Eeli naarta neitsikesta
Üks löksutas lõwendid
Tõene polksutas paberid
Kolmas kudus kulda mündi

10. Eeljad luges raamatuda.

Ol. 9.

Eker jäl läägib välja õtsal
Õnap läägib välja õtsab
Eeltu õuna õksadella
Kolmi õuna õksadella
Üks (oli) oli wäile wäitud
Tõene mesile määritud
Kolmas kulda kirjutud
Eker oli wäile määritud
Selle aunan ma jõele
Eker oli ~~mesile~~ Selle määritud
Selle aunan ma emäle
Eker oli kulda kirjutud
Selle koian ma õmale
Eeska peton peiukesta

Katsun kaasa ussukesta
Kas one rihane riina pialle
Kas kõva öela ällespiälle
Kui one rihane riina piäle
Siis ma jätan tjättisille
Küla ahju kütsjäle.

1. Lokji kivi

Keda Kaleri poeg risanud reenemualt
Mina külä alla hundile. Sü
kivi seesäb praeku[illegible] Perti kalda
piäl ja one räzä jures.
Tedrekülä rahvas aga läendanud et
rende külä ja Pusikülä rahel ülemq.

jaar 434

Pihkwast.

Saatnud H. Raag,
Rannust pärit

(6x). jaar 435.

Laulu viismeetjes.

Saadud:
18 12/V 91.

No 1

Ani kuldo kuno kuimo rawwa,
Kibemida nulma kiwi,
Ulja kaiwo kluwaste mirme,
Jaawa langaste laaste murme.
Ai kui kui kuno mälja
Päale pimma pajo maija!
Sääl mo raiija rakko puida
Jisantaja kõrwa kõrwa wõtta
Oma nill wellel wehmerda
Õija kaio kaes kaudu!

No 2.

W

Mul rõõm jumo pärn,
Sinise pärn kaio leht;
Alt jimõde jooja weesi,
Päalt ja kaiwa paistja päiwa.
Tulge poisid wedago kaeo,
Noore mehe heitka nooka:
Sääs on noka nullatsid,
Libe kaja kuti jooja.
Kubiale roosis wiija.
Kallare kaele pekmendada.

No 3.

Läje kaiwi, läje kuuse;
„Mein kaes kaewule!
Kaewo äärel kõiva raiuja

Jõga taiwo naal rannan,
Pume oja pihut lanlda.
Oraje räge rähe saarde
Pehm jõgi Tulesse!
Räge kiwan kimpe mehjan
Pimelanki pihla mehjan.
Kaart jain ma nate nähi,
Pihast puene pällekese,
Lõjakaart jain jüdi rähi.
Räge kiwan kimpi tõwan
Pihulanki pihla tõwan.

№4 Sõaritse ne mälemba,
Liten olime rasunus,
Lite me weere paal,
Literaje kalda paal,
Liten peije puene ammo
Liten paani palla poole,
Liten meil andma naeli,
Lite nitse nõtsiteda,
Liten juan sorgutida.
Jugo ütel: mull eli juoma,
Nitse wastas: mull eli waiwa!
Kost je juga wallõ tuudi?
Juga tuudi Soome maalla.
Kust ne nitse wälja tuudi?
Nitse minni mõjaista.

—

№5 Ma nänene nemmemene
Kuhrsjid wana aro norda,
Emme aigukanda minnä,
Mõtlid korba rullast leha,
Hõrwa wapsta waleha,
Kõrge alli mustasta mullasta
Haawa ligeda liiwasta
Korge alli ärä rapiteda,
Leand alli ärä kõlliteda,
Jätsjid mu maha marja junnes,
Laane alla laatse junnes,
Pormandale pääle rõngu,
Lätsjid je liiwa linnaten
Lätsjid je walmi saralen.

№6 Nüü päiwa jumalade
Maarja päiwa madalade,
Ego Maarja maalei marsa,
Maarja maxab taiwan,
Sõrmes randje rae paal
Kiri nõtse kirstu paal.
Luge te ilma hääl
Luge tähti taiwade:
Kirja olli ilma igä
Walnja taiwa tähes.
Ise kuulsin ramunada
Laane linnun laulawada,

Tuu ~~x~~ vett vinna vöonuliſt
Ea pinä iluliſt.
Mina, ranhalt arrwalinet,
Ole liigo leinaline,
Sunnit es jüa mull ilule,
Lõa mullet laulamaie.
Jüa jändi inemaie,
Mulli mure es mullejema.
Tõõta mu jüi jõamen,
Kõrra pääw palgeneri;
Ime jüida jüamen,
Iſſi jaatku palgeen.

(N-7) Ah, all arwo nõſſa,
Päält pino pajo mõl ja,
All mu jalo näiſſe,
Päält pää paiklunet;
All lohmuſſe ilupo,
Päält päheme nerewä,
All mo lõen jin lõhmuſſida
Päält pehe ma pöhkeliida.
Siizellinn mull ilupamb,
Sinaiſſatt mull paremb,
Silma neene jengeemba,
Kõrwa leheKorgeemba.
Mina ilupo ilmile,
Mina jõrian jolile,

Mina kalli raala rahal;
Mina ilusdma elmita,
Ma jõrian ilma jõleka,
Mina nallis raala rahata.

(N-8) Lina läits mull linnuſeni
Alewide armuſeni.
Kaas tules linaſſ linnuſeni
Alewiſſt mu armuſeni?
Tulb rõdu, wai es tule,
Tuu jaia, wai es tuu:
Tolli jaiatt mo juguſ,
Meſi lüwätt ma mi dagi.
Kui ta tõrõdu tules,
Arwa tuus ta tulleene,
Mulle haida minneene.

(N-9) Õõ jõgi! × õ jõgi!
Kui te taha tarwo olla,
Ilma naiſte elada,
Ilma naiſte raſpa?
Kunda jõrdi jugi jelt,
Kesma mas newadelt,
Lina mas läi jurwe,
Tüü ja haina halla aigu,
Sis es naene nawarden tule
Tulle ilmeskinal, raala raha rahinal,
Sõb tule tilinal.

№10

Lätsin mötsa rondimaie,
Kommisalt tahulrummaie.
Mes paalt mull wasta puhe?
Wahta puhe warbu mötsa.
Mes paal warbu wahelat?
Keno puide rezzella?
Tahs tütar tai mereni,
Teine pirra linnusen,
Kolmas maasta maajirada,
Ligi maasa linnaridu,
Kann alli kullane käepa,
Wang oli wajne pääle.

№11

Pupu pilli hella weli,
Aja järwe järsa mesi!
Mis no tauhtin, taas rummat,
Lõdi näit, nuts näwat.
Lahti lein no laane ralga,
Pöörtasin paja puhmo.
Puhu pilli hella weli,
Aja järwe jag ja mesi!
Ma lään kõlwu rõndimaie,
Ma lään tamme tantsimaie.
Mina rahwa ronni rajo
Mina tarwa tandsu tamme.

—.—

№12

Tuiakene, nunnunene,
Kõrsto ärra minu nni,
Mes mo näjo maalennu,
Kiha sinnust jnigalen!
Meil om hõaw aida läwel,
Meil om riwi reajet mnnu,
Meil tamm tuia läwel
~~Meil om riwi reajet mnnu~~
Meil wahe wäratepääl,
Meil om tamm tare läwel.
Tütarlatsi, linnunene,
Madalaja marjakene,
Kumjelt tulep kõpsinne,
Tammelt tulep tandsitaja,
Hõawelt aidan ehtimbe,
Riwilt tulebkihlamine,
Wahtnelt tulep walwamine,
Saarelt pöja pidamine.

№13

Rae, rumm jõrnab nooremesi,
Lõbu all arwi jalga,
Mees pääl pääntse mogu,
Õõ, öölen ale meide
Kubär pään nulki wara.
Rae rum jõrnab minu weli,
Lõbu all ao tõhis mees pääl päewakirja,
Õõ öölen kiia reisti
Kubär pään nulla kroomi,
Kindal päen kiwimaeja.

№14 W

Kes jääb kuive wibu emma,
kula wiiks wei napumma?
Kärjo wibu emma,
Kõrgu wiiks wimapumaa.
Jü Tõnase redel,
Mala wasse watwaneß;
Sis on kää üles minnä
Üles minna wibu ello,
Maha tulla marja punila,
Teranile tiserpunila,
Läbi jaa jara pun.
Siis me jaame oma koddu,
Oma kodu, talu tarre.
See on meie oma maja,
Siinmaal kaswab kõrjaneß,
Siginess sia poja
Sugeneß jumse waara,
Laabus laste legemine.

№15 Imäkene, memmekene,
Kas ma karja kodu ajan,
Kas ma kärje kodu räänan,
Kas on walmis waska jõrsi,
Awustedu lehmi kaimad?
Pal walmis waskakaina jõrsi
Awustedu lehmi kaimad.

№16 Tõsse, tõsse, lasse, lasse,
Kes jääb kaewa jeda leeda-
Kes on maasanud jeda maada?
Sass on kainud jeda leeda-
Hert on maasanud jeda maada.
Mes jälile jäänu, mes jam mulle jätunu?
Kõbe jälile jäänu, kuld jammule jätunu.
Kes se kõbe üles wetti,
Kes se rulla üles korjas?
Wei ma kodu welle kõle,
Lasse welle lawwa pääle,
Panni welle pajo pääle.
Jü weeb tsirpi weli,
Kar weli korpi weli;
Tei emäle elmi,
Sõsarale junsi sõlge,
Emä läks elmi ta talule
Sõjat sõleto mulale.

№17 Oh ja ohhati muun maalo
Ainet puist ja peenikest,
Kes ja elumme mulle tulla
Mulle tulla mulle jaia:
Mull on tare pehis ehe,
Lasi lüdet linnasjala,
Kalus nala soomusjala,
Usse tulla ui on jumõka,
Sisse tulla siidi sangid,

Pääle pantu pajo pitsta
Noore noorsu nagada.

NB Seni se hääna noorukese
Kui on kaino legemata,
Seni saatis kaunis neitsi
Kui on saanud lesse wotmata,
Seni on jaan jagedat
Kui on nukk se loomata.
Seni on neen ilusa,
Kui on poisse pundumata.
Laulasmiste nimmé laula
Kanelasma ei minna wõlba,
Kõrs mu jäeb simatusse,
Kõrs mu laulud laulatusse.
Mis sa naerus minda naerad,
Kõhu pesse nimi nõnelet?
Sho jääb koodu kompsdama,
Kotu ouest nom berdama,
Soa nurgasnoorulanna,
Alyna abi armastama,
Mindan tehtud koode kaewis
Waenu wasku waedu kaewis.

N 19 W
Pikabo pika pidajin
E smaspäe une magajin,
Teisipäa laisjin teeda,
Kolmpäe mõtlis mõisa maada.

Sinile anti minda maada,
Mulle anti haare maad,
Soo maad jandemada,
Kanna maada rasemada.
Sääl ma murdsin minstu jarwes,
Sainulajin paitsu jarwes.
Siimul anti anid hoida,
Hanid hoida, nonad paitsta,
Lestas jalad lepitsesa,
Warwasjalad waigistada.
Ajajin hanid awale,
Keerajin nonad sepale,
Lestas jalad lepitsesa,
Warwasjalad waarisesse.

C 420 Tijä tija mia ma tija,
Mõista mõista mia ma mõista.
Tijä ülle üwä paari,
Mõista ülle mõisa paari
Wiis olli peiga, wõi ne pennik,
Wiis olli peiga Mattinene,
Wõi ne penni Mattinene.
Penga Kõiga lännenes,
Kina põdu jäänenes?
Mart Kõiga lännenes?
Mari põdu jäänenes.
Mes ta kõrda legema

Kuldo nangalla wõdama
Hõbe lauda jasuma
Tulli ilut Kuljätt nõdu
Lõis mari magawad
Suuren jängin jutaste jaan
Pikan jängin paiste kõrwan
Leilabukkabi wõrwa päälo
Pärut pasmari põse päält
Kinid se mari nõlma päälo
Sirut kari pure päält
Ailo alla jõugi perra
Tulli mari ikenna
Sõrmus kaimo sadama
Mesja ined kariõene
Kullma põõra pöörejega
Kullma kaara angega
Sõõra jahu jõgiaga

N21

Ui mõtsa muula rahwas
Wiis ennast wihutada
Ega pulpa punhastada
Tõi auduwa abeni
Wanna rewaspuwa rahwas
Noistel seined seese päal
Pilli rowd weere päal

N22 Chtei kullen nowe poiss
Chtä targa talu poja.
Tahtwa nõista punata lehä
Emä lepätt chikädä
Ahtes pal mann punduse
Wõlme asja pinduneje
Kuelt juhu muelt pähä
Sisse ilutt hengeset
Kaha rinast, kõistanest

N23 Kõrge olli kuremc mmä
Kõrgemb olli minu weli
Sirgemb olli jarapuue mõts
Sirgemb olli minu weli
Wedew mari wõima puun
Werewemb olli minu weli
Terãw mari tiner puun
Terãwemps olli minu weli
Tatrin tajane murmen
Tajatjemb olli minu weli

N24 Wellerem nowuetkene
Tulle ja ülles kowanult
Alla enne walgelt
Kõrge puue pini pääl
Känsi jala kappi jala
Kõne maelt talli mann
Taga talli laterde

Pane käsi paadi päälle
Lase näst laigi päälle
Kuna nallens kaasinute kuna jaa jaja waremba
Laiw je nalelus kaasinute
Paat jai jaaja waremba
Sleimale isten esi jelga

Korge ja austatud Dr. v. Klust!

Sinu aja tagant ei mul jälle õnn olnud
Teie üle juures käia ja näha, mida ma
väimsat meelega oleksin mul olnu nõu
nõu nähelemmas ajas olnud.
Üles näitjatest väimeneb meenamast
Langaste näheleennast päri ja nii edasi
Et nujal üles näitatud, et nus Langaste
selle murdega tuleb üle jõe wäis nõlla et
mõni wiga kapsast ära lehkut. ennegi
18 ja 19 laul on Kammast näitatud ja wist
Kolgapäewast päri.

Nägemata et jõe nimbune Teie tõõ kulu
kõbbaks!

Wennda H. Raag Tork Dikmaast
Kamm näheleennast pari

11 Mail 1891 aastal

 Ehx Võlkab võõreldusens. Kedson pundulane. Supaulucalk Jüri Grutmann.

X Noore naise tapjas.

1.

Setumaalt.

1887.

Kok on Joomas tore poiksene,
Toot' ta puust naist Setsa,
Kulda pfanda palge'ed,
Hõpeebt silma' ilust.
Müüsü üs kuld palge'
Püüsü' üs hõpe silma ilu';
Sulli juula mõiststa,
Palli patsa panda.
Joomas tõpe poiksekene
Kok' noust ja võõt' naist,
Kaabo võõt' ta kalõdist naõlalt,
Kõgaldo naine kõnugõst,
Sai üsku üksäline.
Joomas tõre poiksekene,
Tuo oli jüst jüngi poigan:
Kok ma kukõsi nõore naise,
Koko kukka mahinese elõjä?
Mamu tal' õuli muskamõesi:
Tõka ja kõivo mäele,
Sõõl ies ma kukka nõore naise,
Sõõl ma kukka kiristse elõjä
Joomas tõre poiksekene,
Tõkas ta kõivo mäele,

Läts' ta kõrsista juomahun,
Naksa mahla hemmustama,
Naio ta ai maddala mäele,
Ala ai ta wahtera walwa.
Läts' two neio minemahe,
Kieri two neio pärsta mannu,
Sõõri ehki' ikkewat.
Kieli ima ikkewat(?),
Läts' iks mieke mielka pitke.
Küllä karjuri' sõzara':
Minnke nii neiokene;
Sinna soi' jumme' läts',
Wiis läts' watku warezid,
Roogi' iks neio rõõpale.
Iks läts' neiokene
Ima mieke mielka pitke.
Künõja welikõi ütlewa':
Minnen nii neiokene,
Iks läta neiokene.
Naksa mahla wakamahe,
Kuld. pütti kummutama,
Kuulli' jumik sõbinat,
Mill sal mõtske mõtkest(?).
Mana tuli mutka mis.
Mäane jurm parem?
Neio lazi' mõelesdami:
Kirwe jurm kirgakem,
Rauba jurm razkem.

Neiokene, noorekene,
Pane pää pakk pääle,
Kaala kasnno jmre pääle;
Siis ta kuskkas noorz naize,
Kulleas kinetze elõsa.
Karis kaja tauwake:
Wõtke sõna nu welele,
Andke kaala armale,
Koko aja noore nulga meke',
Siis teewa' tule kezäle,
Teewa' tule toome puust,
Sau jmre jaare puust.
Toolme jmil tuli wiku,
Sarap mil sau mõru.
Tõitwa' tooma tulle?
Toomas tulest kõneli:
Ära tie nii tekku
Kui mina wanne tei,
Et ma kuskzi' noore naize;
Kuulge noore naize wele,
Wõtke mul kulola kalli sõõs,
Wõtke kopet kõlma sõõs,
Wõtke Toomas, tuleõst,
Wõtke palawalt paisteelt.
Kohe ja panid nu sõzara.?

2.

Kozija lugu.

Tulli ules klimodul,
Inne weŏra wallodel,
Mŏzi jun, mŏzi pāa,
Latsi mŏtsa kõndimale.
Mia ta minnek lõusi?
Koiwakere, tammekere,
Waker walus puukere,
Alla juurte jõgi juoxi,
Päälde laolwad pāiw paistke.
Sinulle(?) küünis küzimale:
Kas om merek kala'
Kas om wierek wõtikat?
Neiokene, naorekene,
Mine' wiel õkk kiod.
Mia ta lõusi minnenāni?
Wana miel, pukas pois
Iste' jõe wiere põal
Pola kulolane kuek,
Lugi merole kala',
Arwas mere ahonist,
Mitu kubat kulenes,
Mitu jaola jaanenes.
Neiokene, naorekene,
Ara ja kaole jooste' jooxe,
Laxe kulla püüdijal
Wierta(?) wõrgu wiolajal.

Wello kuulel' minn jona
Wõti nooda nulgas päälk,
Jadajelma jaibaalk,
Latsi mekole püüdemale,
Kieoli jinna, kieoli tanna
Kieole Loja laamisest
Wene jaa Jõys wiiolisit
Luolis tõus luutskeisi.
Jäalk welle were wõt'
Were wõt', kaare kors'
Ala jai astuwa koppeze
Põale jai mies pädwa kirja
Latsi wello minemale,
Were müüwa müügi päale
Kaubast kaalu klawapäale.
Ara kaki kaalu kabba,
Ara pooli punna pagla.
Velekeist, naorekeist
Latsi wello minemale
Latsi kuiwa kõzimale
Wõõmust naist wõtemale.
Kuiwa tüstar ära kuolnu,
Narwa tüstar naiste jaanu,
Wõõnu tüstar weiokene.
Latsi Rüga kõzimale,
Wõt' Rüa kaoli laste,
Farko japokinnibaja,
Wõnu rõõlingi piolaja
Nawat kaole tutemale,

Wollo kodo wierenake,
Jai ~~ko~~ ta kalmu kaalale,
Jai ta lõgi lüwatikk,
Jäi ta regi kiwwi,
Reepera peolajake,
Kaustwitsa' kadajake.
Tuletseli, minetseli,
Päärus regi kiwwest
Kaustwitsa' kadajast,
Reepera peolajast.
Kalmutt kaolijas kõneli:
Luba miss, mis lubate?
Tood ~~ta~~ põisi, mis toodad?
Lubas ta punna punikit,
Lubas kaalu kapunikit.
Tuletseli, minetseli,
Päärus regi kiwwest
Kaustwitsa kadajast,
Reepera peolajast.
Kalmutt kaolijas kõneli:
Luba mieri, mis lubate?
Lubas saada saaja miesta
Wiizikümmend ~~kop~~ kobesta,
Päale kattsi kuaziseat.
Tuletseli, minetseli,
Päärus regi kiwwest
Reepera peolajast.

Kalmutt kõneli kaolijas:
Luba mieri mutu alt,
Luba kaalo kaali alt
Miõlõ ketta, koleminna?
Tool' moore mutu alt,
Tool' kaalo kaali alt.
Päärus regi kiwwest,
Kaustwitsa' kadajast,
Reepera peolajast.
Nawas kodo minemake,
Jäi kaolijas rekke,
Kalmulind ala kaali.
Nawas kodo minemake,
Umme jäi ta nurme otsa,
Pollo jäi ta pinardi perale
Kiero kirnuwa, watsa kurneiwad:
Kuis mie wiime kodo kaolijak,
Kannane kodo kalmulist?
Imä ost' kodo minijak,
Wate' wastast pojas naisi,
Ai ta mutta mutu päale,
Paika lazi mielettami.
Imäkene, ellakene,
Kole sa meida katte paned,
Paned meida nõlekubiel?
Minu pane merole tõmerast,
Paika päkest kaiwake.
Kui kubed üles kummagul
Kui kaad waara wiè perra,

Mia Pähk om waluserw,
Tuo om sinu poisesuani;
Mia om Sõmer wierisenk,
Tuo om Ju meelijas minija.

---

3. Norska lenl.

Minu kulla Welekene,
Minu kulla armakene,
Hierol laze killa minna,
Paadil minna parakile,
Fagast laze Fallinna tiet,
Üle Rüa risttie.
Welekene, mu armakene,
Trampi laksu Fallinna tiet,
Kyla laksu Rüa risttiet;
Siis pandaks korge Kuninka,
Siis pandaks kasse raha massa,
Siis jouwa ja iä massa,
Welko paokem pölweni.
Welekene, mu armakene,
Hierol laze killa minna,
Paadil laze parakile,
Ara ja ümber ajajju,
Ara kirwe kiiratagu,
Ara kanoa kaaltagu.
Fie kui käde käälmilla,
Wirca wika lehefell.

Welekene, mu armakene,
Siin om taaratse tanoma,
Hierol laze killa minna,
Paadil laze parakile,
Ara aidu ajagu,
Puuriista pundatagu,
Kõik takäe ajal abided,
Puuriista pluutsek.
Kost na wõõdaks waene laps,
Hnua imälä ka nane?
Kõlle ma peio paatska,
Paadu ei kula kaijatse.

Kaadu ei kula kaijatse.
Welekene, mu armakene,
Hierol laze killa minna,
Paadil laze parakile,
Hukaku reid mulitsaat,
Trampiku reid tanomale,
Siis jääwa reio' rasumaks,
Tõõja pule waja tanomik,
Hummõu waja mulitsaat.

Aleskirjutud Letumaal Alapeadi ka
las. O. Truusmann.

Jaan 464.

Jaan 465. Sõnbeitsi kubermangust, Anapeddunne.

Imevõdinuld.

Ke kuras on Wirumaalt enamiste ülesuka rihelaue mees (3X). Viis rõõmamid.

Saatnud: J. Luiga.
Saadud 1893/IX.

1. Ennem käürin reäkri läie, kui minna laen jäeje läie.
(Jürmale annan enneminc weinikpi, kui Jumal).

2. Läie jõõb ihmurill, reaba kaua kaidijalt.

3. Kolm nõrd aastas alla või kull: Suwel jalab, a-sõdel, talwel nõwo, ei laa näitte, kolmas nõrd leida ei olegi.

4. Kaua naerutab päraft meenemist:
Kõns muna! kõns muna! kõns muna!
ja kahab ni perenaiist pitka.

IV/ 1. Aitsa Patsal reaksti pulma,
Ei olnd aija minna;
Ring oli reakri.
Mina ringa lappima,
5. Kaks wiis lapi.
Mina naeru nüüdima.
Kaks läks jando rambri,
Mina weene enanda rambri:
Emand rutis mesi mooli,
10. Mina mooli meeroima
Emand andis rulliga,
Mina kulo kuniga.
Emand maha maapäi,
Mina õuele lipsti,
15. Üks ninni nroopsti.

1. Unenägu.

(Üleskirjutaja Karepi rihelkonnast, Pirajärve vallast.)

Eesa saat ütel ödagul oma naise poiga magama ja ütel: „Pange te ärge tähele, mes unen näete ja jeletäge mulle omgu ilusto ärä."

Omga jelet wanemb poig oma unonäo nüll ärä, a' nowremb es lausu sõnnagi. Eşal läits hüdä täis ja müis poisi soldanile nolme nopsa ieşt ärä ja ütel na, et ta tolle peräst poja äranüüp, et ta temä unenäkku es ole ärä nõnelnu.

Soldan pidas poisi naits nädalit endä man ja nüüd fis: „Kõnela mulle nüüd ku unonägu ära!"

A poisi ütel: „Äge tark! ku ma eşäle es kõnela, fis ma fulle amnuni es nõnela!

Soldanil läits hüda täis, müis poisi ohwitserile nolme rublä ja ieşt ärä ja ütel na, mes ieşt eşa poisi tälle ja temä jäle ohwitserile om müünu.

Ohwitser pidas poisi naits nädalit endä man ja nüüd fis: „Kui ku unonägu olli, mes sa eşäle ega soldanile ärä es kõnela?"

Poisi ütel: „Kui ma noile es nõnela, fis ma fulle ei nõnelagi!"

Ohwitseril läits hüda täis ja müis poisi nolme nümme nendli ieşt kindralile ära.

Kendral pidas teda naits nüüd endä man nägu omma poiga ja ütel fis: „Nüüd ole ää poisi

ja ütle, mes ja tuo sõrd unen näeb, nui eső jõn ära müüs ?"

Poiss noste: „Taga paremb! nui ma eşaks es ütle, jes ma selle ammuni ei ütle!"

Kindral pahaks ärä, müüs poiss rolme jaa rublit ässt kuningale ärä ja ütel nah: „Tolle peraşt müüs eşa ka soldatile, soldan ohwitserile ja ohwitser mullo, es ka näile es ütle, mes ka unen om näin.

Kuningas pidas poisi naiso aastat niigu omma poiga endä man. A kuningal oll üits wõlga illus nuor tütar, kes poiss wõlga armastas naas ja poiss armast tedä nah.

Kole aasta peräst tegi kuningas suure pido koho ka palli suuri mehi kutsle. Sõõgi lawwan ütel ka poisile: „Nüüd sõnela jõn mea tuo unenägu ära, mes ässt eşa jõnu ära müüs."

„Kui ma nüüd teistele ei ole sõnelnu," noste poiss, „jes ma teile ammuni ei sõnela.

Sääl saste lawwa päält midägi maha, kuningas tütar sumard seda üles wõtma, a poiss jainul ka pää lawwa ala ja änd kuningas tütrele suud.

Kuningas nägi koda, wikaks wälga ärä ja lask poiss wangi panna.

Ainno oles ka ka ärä tapnu, kes waeb peab will küsis? A kuninga tütar käis teda jalaja naeman ja tõi tälle jõnna jüwwä.

Nüüd johtu, et ütel tõsil kuningal illus tütar olli, keda meie kuninga-tütre I weli endäle naisse tahtse jaada. A koda ei lupa eşä meile anda, kui tallele, kes neo tüki läbi tiep, mes nõudas. Kui nüüd kuninga tütras ütsnord jälle vanzi keldrede oma armuneşt naema läits, jes nõnel ka tälle: „Ei liiä, mes nüüd jaap? Meiu vellele om rolm neppi jaadetu, nesin ära wärwitu ja üle jämme, et ka ärä ütles, numb tüve jorumb ladwa ots om. Kes koda wõip keeda?"

„Oh, tuo om wäino asi," ütel poiss, „rasjemba tüki tulewa viel tarvaşt. Taske nuo nepi nõrgelt maha jadada: tüve ots ommaşpt ja jaatsp enne alla paalo."

Tellis ka nii ja panti märgi külge: jes tüvi, tuo lada ja jaadeti nepi tagasi:

Õige!

Mõne päiwa peraşt nõnel kuninga tütar jälle armuneşle: „Nüüd om rolm obesi jadetu, nesin ütejuuru ja ütejurgtsi ja minu weli piäp ärä ütlemä, kes kuge nooremb ja kes wanemb om. Kes koda wõip keeda?"

„Oo, tuo om wäine asi," ütel poiss, „rasjemba tüki tulewa tarvaşt! Pange rolm aluenat jõõpiga wälle ja laske obesi jõnna manu walla. Kuge wanemb om, kuge tarpemb ja tal kuge enne jõuga manu, nooremb om ommelam

jo jääs peramätsis. Tetti ra nii. Panti rolm
anumat wälla jo last obes walla. Ütz juosk ökwa
manu ja nanas siõmä, tõne naras paar nörd ümbro
tsoseri jo lätz ra säõmä, rolmas naras miku küru
ennegonast siõmä lätz. Panti märg rükse: je
wanemb, tuo nooremb jo saadeti tagasi: ja olli ra
õige.

Mõni päiw lätz müödo, runinge tübar tull jälle
armunes manu ja ütel: „ Katsnörd ja awitsi rüll,
ei küä, mes nüüd sao? Kuus inemiss om saadetu,
rouin ütsteguti rõiwin ja meie piame ära ütlema
nes näist meeste jo nes naistenahwas om."

„ Tuo om wäike asi," ütel nuormies. „ Ao om
kouin prunt jo peignies. Kietse putru jo panga
rolm förmust siis. Ku sis peignies förmuse lawa
sis annap ka prundile jo prunt panep förme.
Keedeti sis puder jä panti rolme anumaga lawa
pääle jo saadeti wanera ruwwenesse siõmä, a
esi wahtsewa nörwalt, et riäki es näl. Waal näeb
ütz siõjo wõtap kuiskast förmuse, pühib lawwa all
puhtas jo annap tõse käde; tuo panep förme.
Rolmas lawwäpi jo siep niisama jo annap nellände
wiies lepväp jo annap ruwwendale. Saadetas sis
inemiss tagasi — see prunt, tuo peignies — jo
kouin om õige.

No sis saatis wäoras runingas sõna: „ Nuormies
om paljun rüll rouin küni läbi kenna, a nüüd tulge
jüä liina jo keru sin rah!" Sis lätz runinga
poig sinna liina minemä.

Sõsar lätz jälle armunesi manu jo ütel: „ Seen
olet ja rüll kedä awitanu, a mes nüüd teie?"

„ Ei ole wigo," ütel nuormies, „ laze minu jüss
wälla, rüll ma täle perrä läö."

Runinga tübar lasnes salamahtu wanga wälta
jo se lätz runinga poisi perra kõiste runinga liina
minemä. Sie wieren ülen paigan rato miess karelia
kõwaste. Ta lätz manu jo küsis: „ mes küli teil om?"

„ Meie esi nuoli ärä," ütel tõne mies, „ jo jälle mak
üle keri jo rübärä perändusis. Neid takap nüüd
tõne endäle jo tõne endäle saada, õigel rohke möisitjat
ei ole meil ronip ronnesi."

„ Noh, mina ole wõõras," ütel
„ Mes te tühjä närusie perässi nii palle küliste,"
ütel nuormies, „ tõne wõtku tõne ast jo rouin om
walmis."

„ Ja, ja ei küä, mujuke rüpär jo mujuke keres
sie om," ütel tõne wõõras. „ Kas sie rübärä pähä
panep, kodo riaki ei näl jo ku sie keri päält
saisap jo ütlep: ‚ keres, wii minnu sinna liino!' jo
keres wiip ka üle wõrrago sinna, rohke ka takap."

„Mina ole wõõras," ütel poiss, „ja wõi teie õigust mõista, mis olete ka kuuga rahu."

„Olemerahus," üttiswo tõp.

Poiss wõtt' jis niisi, wiias räästimees ja ütel:

„Tes niisi roogi enne õhtuwäp, kus paap ärja endäle."

Wolle joofsiwi niiswi otsma, niinawwo pani poiss kübärö pähö, arte teni päält ja näsi teni ennäst jinna liina wiiä, mes tuu ruuinga olli, nelle kütsit temo ruuinga poig naisse tahtis spado.

Tonn wiis ka ülmäpilte jinna, päält mehis poiss teni nangli alo ja läits liina kaema.

Üten trahteriin nägi ka ütstõisrümmend mängumiilt murelisku näogo ruum istwat.

„Mes te nii murelisku olete?" küsis ta.

„Meis päämies ruuli ärä," üttiswö mängumeke, „nüüd ei jaa me nostsi tõist päämiist!"

„Mina ole wõõras," ütel poiss, „ja wõi ka päämees olla, mui tahate."

Mängijö olliwo rahul, a' poiss nieb' neid ärä, et nä nellenit ei tohi ühtebö, mes päämies om.

Päält puhsati ka ruuinga maisja mängmö ja nüsti peräst mängmiist, mes päämies om, et temo nätte wõis palna miista.

„E' niäkri," üttiswö meke.

„Kuis nii?" wastswö tõp. „Ütsteie tiäst om ins tõista ülemb?"

par 473

„Ne olemo kuin ülembö," nostswo mängijö.

A' tõjerõõs mõtliswo: „Kulle me nawalapse ins tiedö jaame, mes ülemb om," ja nuhtswo mängijö jüümä. Lawwa päält olli tahtsätõistrümmend tahtmine, a' lawwa tahan ütsainus tuul. Tõapi andjo mõtliswo: „Päämies nüüd istup taali päält, tõp jõäwö faifa," ja wahtswö ehi jalasti.

A' mängumeke faiwo nawalapse om. Edimäni istu taali päält, ji teinä aigo, faifa tis ülles ja tapi tõp istu. Tõne, nalmas jo nellätõistö nüjama jenigo peräimäisseni, nii et wahtjo jupuri es liiä, mes päämies om.

Tis panniwo na no ütte kaare magama, kus ütsainus sängolli jo ütstõisrümmend matti põrmandu päält. No mõtliswo, et päämies sängi ülläp jo tõp maan makawo. A' mängijö teiwö nüjamo nigu jõõp, lawwa mani. Edimäni magas tiinä aigo sängin, tulli tis maha jo aigas tõp sängi, tuu nalmandu jo nü edasi, jenigo naist läbi olliwo.

Nii es jaani niäkri tiedö, mes päämies olli.

Kui nüüd mängijö ühtepäiwäl jälle trahteris olliwo, tulli ruuinga poig no tinno jo alli wõap ruuwo nägo. Jo es kunno jupuri paisti, mes temo manu läits jo nõudelemo nanas:

„Mis te nüd wõiga [illegible] olete?"

„Mis sis?" ütel nuningo poig Absolon, „mes ja Joff kahat? Ega sino minnu awitada ei wõi!"

„Kes tiedt," wastu poiss, „ma wõi ka mõndagi küksi ärä tehä; le wõis mulle ommeto ütelda, mes keik wiga om."

Nuningo poig mõtel perro jo nänel poisil arga ärä ja ütel: „Ma piä ommen ongu nuningo kübara nisukese nängä kuoma, ning kenä endäle ja Joga pead kuss ma kiä, nas te nüüd werewõ wai niidiwo pead? A' nui nängä karwo päall nisukese ei ole, sis waato ma omo pää."

„Arge kedo pellägo," ütel poiss, „Joff ädäss sinno keid wällä awitada: minno olo ka waka päal näussepp. Mes luppate, nui ma keik ommen ongus nisukest nängä kew, nikgu nuningo kübral jalen ommo?"

„Mes ma luppo? Ma ei kiä midägi tehä. Mes sfi kahat?"

„Kirjutka kiri, et paal jänu efä nuningrüm mulle saap."

Nuningo poig mõtel: „Ennemb ma waato pea nuningriiki, nui pää, jo nirgutt nirga.

Poiss läits sis wällä, pand kõla kubaro päält nes kedo nägemädäs kegi jo läits nuningo lossi poole.

Kui ta jenno sai, nägi ta jõäll ütte näussepp juut wällä kubewat jo naha puuti ninewät. Temä kah tahatt perrä. Juut ei' mitmo jagu nahka, kema wäll' na pioss jemma nahka niisama pallu (temä wõtoniss jo niiasi es näe).

Saall läits juut nõdu, and' naha poiste rätta jo ütel: „Serätt, serätt saapa olgu keil ommo warra walmis tetta jo eidäs ei magama. Poiss eidäs ka nüüd nawwas magama, nui pälli saapa walmis teiwä jo magama läksiwo. Siis wõtt poiss saapa ärä, pand naha ahemele ja näpiss wanna juuti nuna. Wana mies wirgu ütes jo kaa: „Kas saapa walmis? Selli makawo, naha wiel kawwo paal liigulamada. Wanamies kõnnas wihatäll nüüdrepuu jo jo ütles kõgima: „Tei waipe läkäte magama, ei wiitä küsi nanato, a ongu eadaja nuningo kübäs nängi."

Selli wabandiwo näll, et nui saapa jo walmis, a mes ta wabandat, nui naha wiel pahmadeo kawwo paal? „Et keil nüüd nängä äigeo aja walmis tetta olgu!" näsäl wana juut jo ütli pidiwä jällt kiiwd ahaff aleotama.

A poiss läits walmis saabo kõga nuningo poja inane jo ütel: „Nagu nüüd, juff eräkt saapa o mono nuningo kübral jalas."

Nuningo poig wäll saapa jo läts lossi paab.

kuningo lükäs kulli wällä, wassik jaapa jalas, kuningo poig pand omo nõrwale: üits sai üits.

Peräss kulli kuningo poig jälle krableride jo olli murelix.

„Noh, mis ke nüüd jälle murelix olet," küsis poiss, „kas kängo es ole ükspuguli?"

„Kängä" ollivo öigo küll," sosis kuningo poig, „a mes kass sasi om? Mo piä ommeke pää naolamo kass ma küü" te ommen nipuress kleiti kewwo, ningu kuningo lükäs pälgi panep?"

„Oh, je om wäine abi," ütles poiss. „Mo ole wahe päal rähkepp rah, mes lupat, sai mo peräss kleidi ke?"

„Mes mo küü kubato? Mes esi kahat?"

„Kirjüto siiri, et no köine puul ejo kuningsiini minu perääl om?"

Kuningo poig mõtel: Ennemb ma saata puul kuningsiini, sai pää, jo nipjut sierja.

Poiss pand jälle sõbäro päkä. A kedä siäni ei näo jo läits kuningo kest pool. Kapsi kulli ambip pveili wällä jo läits juwo sukuga puolt, nes ta mitmeppeguli rõiwoli oli. Poiss wõtt no kodajamona rõiwoli nüjamo pallü jo läits preiliga üten preili radu.

Preili and' rõiwo mampliik sõtt jo ütlet abi „Seräne jo peräs kleit olgo ommen ompus warro walanis letta," jo eidas esi magama, a mampli nakasiwo küüle, keiwõ kleidi walmis jo eidõsiivo

sah magama. Pis watt' poiss kleidi, mähes sonna, pand rõiwo jenno ümale jo ajas preili ülles. Tewkõni nai, a rõiwas wiel putonada jo juoksa küüste jo ambidega mampliik küle. Poiss nägemado kriepas wanna preilit ennoss, kuv mõtel et mampli watto nakawa jo keei pörgu pääle. Peräss sai jo ärs olli wäsinu, lis põrut: „Kalgo et keit ara nüüd kleit õigo ajas walmis letta, sai ennemb es küü pääle nakato!"

Poiss wiis ommo kleidi kuningo poig sõtto jo ütel: „Juss nipuretto kleidigo kulgo kuningo lükäs ommen wälgo."

Kuningo poig wõtt kleidi, läits kass pääle jo pand kuningo lükse kleidigo nõrwu: üits mes üits.

Peräss kulli kuningo poig krableride jo olle jälle murelixu näogo.

„Mes nüüd jälle nii murelix olet?" küsis poiss, „kas kleit es ole õigo?"

„Kleit olli õigi küll," sosis kuningo poig, „a mes kass abi, ma piä ommeke pää naolamo! Ommenes piä ma peräss kjirgo sinni pundamo, ningu kuningo lükse ommen, kass ma küü, nes ke warblass wai werest wai nõrw mum linnan watap?"

„Je om wäine abi," ütles poiss, „mino ole wahe pääl nütt no jo wõi peräss linnu kewwo, a mes ja mulle kolle iess maksad?"

„Mes ma enamb maksa?“ ütel kuningo poeg pahaks
„wõlemba poole kuning wõni amma selle jo ära
lubatu!“

„Noh, sul om nakun wiel üks jõjar, nirjato ka
ka mulle!“

Tuu oli kuningo pojal wäino ots nirjutada.

Poiss pani jälle mülli pähe jo läits laiu poole.
Saal kuli kuningo lütäs wällõ jo läits mere
wiesse jupleme. Peräst jupleminek nässe wana
jupelusmaja wahel ütte walget auxi kinni püüdo
jo ütel ka wanamehele: „Sa olet wanamies, ei
liiõ, nas ma jõnnu enämb nätä saa, lupa amm
jumalast ütte nõupidais mulle.“

Kuningo lütsas tõmmas wanamehe näost üte
näpütäwwe jumalast, poiss tõmmas ka näpõtäu
we jo läits ka, pääle nii sama jupelik oni kinn
niaga kuningo lütsel olli, neilt wanamehe jum
lutsu pähe jo wiis kuningo poja nätte.

Tõsel ompul, nui kuningo poig laiu pääle läits
kuli kuningo lütäs omast rambost wällõ,
kenä laxan ani, wanamehe jumalt tutt pään.
Kuningo poig wõtte norwist oma kinnu wälle
perändsamane ani, wanamehe jumalt tutt pää

Nüid olli kuningas wäimehega kahe jo l
kulliwa pulma.

A poiss jäis oma kerri pääle jo ütel: „Nü

1. Kes tulewast kõigepuolt kahap nätä, tuu
piap wasse aasta ümbel pübli ja pirgi wõtma,
ülejäänd pirna minema ja ütest paigast (ei leo,
kost?) lugema. Sis kahap kuluwalle kõige paale näga
pieglin nättämäle. Tõsel enäl om kol ajal
kis mees pian, nii et üits ohwitsier oma
naise pää mõõgaga olli maha Cäsnu, nui
ka kuulda olle sai, et naine kedä põdewäli
näto olli saanu; sa olli kuningas ka iempan
waiwan ollu.

2. Tulewast kõigepuolt paap ka wiel põle-
wäst näto, kui viedi ödagu magama minnes
mänguraasti pääalo panet. Sis näet
anen kada, nedä peräst saat.

3. Tulewist aju wäip põdewäli kedä kaada: Mine
wasse aasta üsi wällõ ofsa uniken (koopikumet)
otsa ja nulle: kui kawwa nolinak nuuksi,
siis laasi nuolgist, kui nellä nõlenat
siis saa ja (pulmu).

Sepi sõitis soadt mööda,
Sinu pisnä mäne müüdö,
Leiti ülle lutsuseb,
Nanpi luttu ajamaie,
Ei nuilde Roosimaal,
Roobi pärsa nanuselema,
Tõine kõisto sõuselema.
(Ei mäleta, nas selle palwi enne ja paelse. Omati on
paem nanu sõrd saato, nui noguni paelnaelu jätte.)

3.

Wenelüne wette
Kiwikaare maale,
Õlenube sõgä,
Kwagenaine nurme,
Jõne piti alla!
(Nõnda laulesiwad Lepä, nui wenelo i näpiesad).

5. Nigu nana paklin. (Nui neeg: Salitubs liiga nahmetsen).
6. Nigu põrs aijo wahel. (hõdas, nihendal).
7. Aja niga koores wana saina (Laisko lesse kõdrenal pe
8. sundides, nes kaago kaliteli ära e. tee).
9. Lätt nigu lepälle riegu. (Ai kõhus wäga hästi).
10. Ennap jalgele wale (tulli) (keddö). } (Põgenel).
11. Tõmbap jalä' jälgo }
12. Kanonahu ihu pääl. (Hirmugo?)
13. Wõsa elu nigu nasil.
14. Kas om wenne koolus sün (nui nõs nawalõsti ennes
15. nagu sõrmus sab, et linda pie pundo).
16. Ei asja ien, läks kanan (nui neeg: kihjalt näil).
17. Alle putsu, ussas nõtte.
18. Nätt nii häis, et häi kopa pääl äre.
19. " Nõmm, nõmm nõbusõne!
20. Sün om puppu (puhus), sün om päppa (pätsi; leibo)
21. Sün om nuiwi leiwo saanist. " Sün om pippi (püime
(Päroll pääni kapp
nõhu pääle nopitades).
22. " Klopsu, klopsu nuiwesõnes,
Taiwoll kullu, nirnu lännü,
Sõkõpäiwä jõõpinese. " (Wõi lapsmise juures).
23. Nõpu pinä (kõwaga) — (waras).
24. Mine nõwero nägo — (wii meelsaad).
25. Kats nätt rinna pääl. (Surnud).

minnu nüüd wangi natto kapoli!"

Tenn wiis.

Pulma ajal läti palle wanz wallale, noid jäin olli ka meie poiss.

Kui ta wanjast walle olli päänu, jis läits ta oma näruste näiwatega kuninga manu.

Usk kaitja ei laha kedä nüll just lasta, a kenno läits wäpsi õkwa jõõgi lawa manu, pann kuninga oma kirja ette ja ütel:

„Kas, ülspuol jinu riiki om mul, läinpuol jinu riiki om mul ja ja tatas om mul."

Kuningas wihatsis äro ja näräst:

„Kost ta nii kirja ütel jaanu?!"

„Jinu oma poig änd mulle!"

kuningas rüüs poja näest kerrä ja kiw ütel:

„Üija mull, mino anni, mudu ei tes mo omo pää raatanu!"

Nüüdse wõi kuningas enamb midägi parata, wõtt poisi omale wäimehes ja leji ka kuningas ja jaal omo poja äia kapa manu riiki walitsema.

Ja kedä usin olli poiss unen ette männi. Ei tea ta muis omo ünemäe äro nänelnu, kis ei ole ka midägi jaanu.

Suchum-Kaleski. Saatnud: Jakob Mihkelson.

(IX). Saatnud 1892 $\frac{24}{II}$.

№ 1. Mardi laul

Mart tuleb ja maa müdiseb,
Maa müdiseb ja jädiseb.
Põllu põndarad põruvad,
Linna müürid mürgatavad,
Tallinna kooda solkseb.
Ei tee Mart pole maasta tulnud,
Mart on tulnud taevaasta
Mööda kullatud kõrendad
Hõbedaji õrja mööda
Paberiji parja mööda
Läbi taeva ja punase
Läbi viie viiekaare
Tuue koidu keskelta.
„Tehke lahti laiad uksed
Avage viiriväravad!
Kui ei tee ei palugi.
Ehk mina pöömata sõrutan
Sagaraft mina japutelen.
Meil on hulgas nõgesjõgad

Soja hulkas sagara sisse
Pulma hulkas pulgasisse.
Need teewad tuba toomingasta.
(Tuba on turde toomingasta)
uksed ette aadra lumsta (lume lumesta)
Põnad piale pádra lumsta
Sagarad saare lülista.
Kas (Mart) tohib tubaje tulla
Hobust hoovi ajada
Pütja pingile nisata?
Ehk on hallikad tuarsa
Wee soonel seina alla.
Ehk Mart ajab hallikasse,
Lingeneb lina ligusse.
Pere tütar neitsikene
Tõuse üles woodiesta
Woodiesta waateesta
Sirgu südi rüietesta,
Pühu aga tulda sanu suusta
Karuta kaua ainasta
Võta aga peergu parsilta.
Kui pole peergu parsila
Siis käi tao kiinal kambriesta
Kui pole küinalt kamberissa

Tomba tohtu tualaesta,
Kui pole tohtu tualaesja
Kiku siis sildu (sirge) küünisesta,
Pühu siis tuli tubaje.
Tõsta selsi seine naine
Kergitelle Kõõd. kene
Et saaks nõha neiuesta
Kas on Pille või Pireta
Kas on Malle või Mareta
Ehs on arenas Anneke
Sini linti Liisukene
Käsi kaunel Kaiekene.
Astuwad tuppa wiskawad õune kimaste seest
Tõse Mart sisse mart memmekene,
Sisse mart wiskab wilja õune
Otse tuppa eide õune,
Taha tuppa taadi õune,
Kerekesse kilgi õune
Õue jäi koaste õune,
Tardsje jäi talle õune,
Pillake sigade õune.
Pere memm ole memmekene
Tõuse üles woodiesta
Woodiesta waateesta

Sirgu jäädi rüestesta,
Padja patjade vahelta,
Võta aga võõrmed võõrusta,
Kõvera kaukka kõrvaasta,
Krepsi aga minna saloorisse,
Krapsi minna kamberasse,
Ilile õue koonetesse,
Too jialt tooresta lihada,
Kuse kaivatud ofaji,
Sia aga päida pooliseida.
Peremees peremehikse,
Ehk tegid eile õlusta,
Ehk on kambris käärimas.
Vaske aamiale vahela,
Kauda witjade jeesja?
Sial on vaesja vahtu pial,
Vanji kämmelt käimia pial:
Too jialt Mardi toobikene,
Vanna Mardi kannukene
(Ühe tõise ümbert ringi)
Pantskem Santskem Mardikeged
Päni kui armuft annetakse,
Leiba kotti leigatakse,

Liha kotti liidetakse,
Käsid kotti käänatakse,
Vorstid kotti väänatakse,
Võid aga panna witjiskusse,
Silgud jeata karpidesse
Ärhed kotti heidetakse
Kartulid kotti kannetakse
Tubakaft kotti tuubitakse
(Tõstvad mahavõi pannakse istet kaui antakse. Tõusevad üles.)

Aitüma meie tänarne,
Tõõtemasta jootemasta,
Mardi vaeva maksamasta,
Saadulalle aatemasta,
Koljale (padula äälles) rohendamasta
Pere eite memmekene
Mis mina sinule soovin:
Sia aga tõusku tõnnud lehmad
Sia kasvagu kivja karja
Sia neid jead jigigu
Sia neid laudad lagugu
Tarad aga täisi tallegu
Sillaad jigajid täisja

Peremees peremehike
Mis mina sinule joovin
Muumuga orika kurku
Kirwes härja seeremisse.
Perepoega poisikene
Mis mina sinule joovin.
Tua taha tallidesse
Talli sisse latteri
Latterisse halli täddu
Otte heinad otte kaerad
Otte sulpi jumpärolist.
Pere-tütar neidikene
Mis mina sinule joovin:
Käe aga wärred waalima
Sõrmed wõida sõtkumaie
Katuksed Kanugi täisse
Paemurrud munegi täis.
Orja lapsoli lapsukene
Mis mina sinule joovin:
Suli on luksuta tuasse
Kaen on kaaneta mällu
Sia laud on wõtmeta.
Sulasmees sulasmehike
Mis mina sinule joovin?

Koer tegi kunsi kuttikasta
Kõik olid hullud hundi koerad
Jäledad jänesse koerad
Ei jätnud jänest järele
Piu ei poega põdrasse
Tedrest ei tee rajale.
(Laulu aeges käija ringi.)

№ 2. Langu laul

Langukesed linnukesed
Naakesed noorukesed
Ärge te nüid küsige
Naad noorelta murage
Et on weidu weimeldada
Pisut paela keerutada
Kes õndis aega weimi teha
Suka warja walmida
Kinnas warta kirju tada.
Ja pani mehens metsas käima
Oma poisis puida raima
Suli õhtu ema (tubaje) kodusi
Wõtsin õlpe-puud x õlale
Ja naelakaagud käela pidale
Wedasin oretta oreste (joosta) jõuga

Kantsin, Kõige karja juua.
Enne woind mulle muidu joosta
Kimmel wõind kiwa wedada
Saat wõind paaja ringutada
Kõrs wõind rõhtu rõigutada
Enne kui Tühi sai jüa toodud
Tattikas sai Tamme paastud
Põrsukene pälle alla
Emisel said elmed kaela
Noorukesed noorukesed
Kulaje se mütas müttab lewa
Kähärpiss käänab pätsi.

W N3

Ann oli arus härge juures
Juures paegus paju metsas
Kes tuli härgi kiirendama
Wend tuli härgi kiirendama
Ja tuli ruuni radendama
Ike kullane käesja
Tutad kulla keerulised
Ann hakkas wennalt küsima:
„Mis seal Kodu tehtanesja?"
„Wend aga wõistis jälle kostis:

„Söödanesja joodanesja
Anne kõllist kaubeltaksje."
„Palju minust pakaltaksje?"
Tõder jinust tahetaksje
Öel hõbe sõlgadida
Emal häbda lüpsi lehma
Isal ilust põldu ruuna
Wennale rõhtu warjakesta
Siis läheks lusti põitemaie
Sõidaks läbi alda ilma
Alda ilma pialda päewa
Üle wikerä wahelda
Kuue koidu keskelda
Ainó aga hakkas ütlema:
„Saagu saagu ma sajatan
Saagu mu sõnad sõgima!"
Ode läheb leenta keetemaie:
Sõlg tal ainuast sulagu!
Emma läheb lehma lüpsemaie:
Nisa tal wetta täine werda!
Kõlmas Kaguri punasta!
Isa läheb lusti põitemaie:
Hõbu alda tal kadugu!
Wend läheb põllul kündemaie:

Ärgsid wanna tal waugu!
Anud aga kaskas ütlemaie:
Ilma lähen jelle mehele
Kellel kunnab kümmes paari haasta
Seitse hobu ühekõrda
Jegab jeemet jeitse paari
Ilja küll müütab mölderile
Ema kauplep kangurile
Wennad jepale junnivad
Ved aga räägivad rätsjepale
Ei ma taha mõtle mölderile
Ei ma taha kangurile
Ei ma lähe rätsjepale
Ei ka junnitud jepale
Ilja mind müütab mölderile
Ei ma taha mõtle mölderile
Mölderi käwid müravad
Ema mind kauplep kangurile
Ei ma taha kangurile
Kangru kerad käravad
Ved mind räägivad rätsjepale
Ei ma lähe rätsjepale
Rätsjep hulgub ilma kaudu
Jetab külas perenaija

Laidab walla waesid lapsi
Ilma lähen jellele mehele
Kes mind panid taderisse
Taderisse paaderisse
Kujub külda tutidesse
Seab siidi lintidesse
Ilja tuppa istumaie
Ema laeb laanimaie
Laduma laiasid rahasid.

N:o 4

Waese rahwa lapsukesed
On nii laanes laastukesed
Istuwad metsas männa all
Küsiwad kuuse all
Kes neile laane leiba wiib
Kes neid kutsub kuuse alla
Poisi kaorest neil paistab jälgas
Wiherpuised wiisad jälgas
Pihelgaged punased jõelgas
Sarapuine särgikene
Kuuse kaorest kuuekene
Kase kaorest ta kasukas.
Õispuine ta wöösk

Männa kooreft mülfitsene
Kibuwilfaft kindad käes
Saasad jugu fuuremaks
Siis neid laanest leidanse
Kuuse alda kutfusanse
Halled mütsid annelanse
Pakfu kumbe pakutanse
Härra hüüab jo kohus kutsub
Tulge fiise waesed lapsed
Minge wälja pere pojad
Muiste olid munga nisku
Pere poegil palju paiku
Koik need mahs wad mõisa paifiks
Piremad olid piimamehed
Priskemad koik reke papid
Targemad koik tallipoifid
Korgemad koik wõrstimehed
Olen aga minu olemine
Poiseks minu tegemine
Mina panen fokfad fantimaie
Talupojad tantsimaie
Härrad pollul äästamaie
Proua rukkid laskamaie
Preilid rehe perfemaie.

Ma panen härrad härgadeise
Junkrud panen jutadeise
Killred wõrwa wiiludeisa.

№ 5.

Õeresed linnutesed
Lähme õitsele õeksed
Karja korrale kanatsed
Õitses fängid õitses mängid
Õitses on siin serene
Õitses on õlu junane
Kus me felle leeri löome
Leeri löome lepikuse
Kus me felle tule teeme
Tule teeme tuule piale
Tlu ilma õõre piale
Ellaja marja warre piale
Kojo. kobru lehe piale
Kiesse tulek ~~(mede tulek)~~ meie tulel
Kula poisi ella wenda
De kuis tulek meie tulel
Ma wõtsin tulelt tuki kese
Löin aga poisil poole peada
Poole peada poole meelsa

Poole oidu otsa eesta
Pois läks mööda kaivamaie
Neiue järgi vuulatama
Kellel õigust anneteske
Kellel kohut kannetaske
Põisil kohut kanneti
Ja neiul õigust anneti
Põisil witsu aneti
Ja neiul raha laeti.

№ 6

Neiesed linnukesed
Lähme kurni kutsutama
Hõbe õuna weeretama
Kus se kurni kuskuneseb
Hõbu õuna weereseb
Kurni kuskus kiriwaeda
Kalt ta kargas kalmetaske
Või ta lahti kaua urged
Kaua urged kalmu kaaned
Ma läksin sinse wõetamaie
Siis ma sealta eesta leitsin
Leitsin ema kaua seesta
Siina emalta rüsima

Siis ja teed sin emakene
Emakene memmekene
Kellel kajud kuulda öösta (wõõd)
Kellel lõhud lõnendida
Kell ka muile kui wa teile.
Ja jäid wara woeseks loipseks
Wara wõeraste warale
Lese naese leputada
Woeste naiste waigistada
Ella aga kuulen jälle kostan
Emakene memmekene
Tõuse tunnis nu hueseb
Astu aastase abikse
Ema aga kuulab jälle wastab
Ei või tõusta tüdur noori
Ei või tõusta ei tööta
Silmad on ammu kauda pantud
Tuhamullu muldu pantud
Liha linnase ligunud
Kond ia pärmuse põdenud
Tõuse ikka ja tööta
Ei või tõusta ei tööta
Mull on muru mulla piale
Aru heinad kaua piale
Kaste heinad kaela piale

Jaani lilled jalge peale
Kiskiv heinad rinde piale
Ma aga kaulen jälle kostan
Emakene memmekene
Tõuse ikka ja tõota
Ma küll kätan külma sauna
Kannan küla kalla wetta
Hallikaft toon hallaft wetta
Wihtlen sinu pehme wihaga
Ei wõi tõusta ei tõota
Juual su kirstu kinnitagu
Weime wasara walmistagu.

№ 7 Karjatse laul

Sõõ sõõ minu karja
Juu juu minu kirju
Sõõ aga sealta kuft mina söödan
Juu aga sialta kuft mina joodan
Sõõ aga sialta sõõdi heina
Juu aga sialta jõe wetta
Sõni kui kaswab aru heina
Püstab üles pilliroogu
Kaswab ules karte heina

Tõuseb üles törwa lille
Utlen uieft ümber jälle
Uõti mufile sõnule
Warji wana järje piale.
Käi aga kodu minu kirja
Astu kodu minu karja
Kisi karja kodu ootab
Perenaene kodu ootab
Kulla lüpsik tal käesfa
Karda kappa kaenelesfa

№ 8.

Meie Mari madra nädra
Tuulas tawad pükis tua
Pükis pükimäe meresse
Mis sealt merest wälja kaswis
Tamm sealt merest wälja kaswis
Mis seal tamme otsa pial
Kiue tamme otsa pial
Mis seal neiu põlwe pial
Põlg seal neiu põlwe pial
Mis seal sõela põhja pial
Põlg seal sõela põhja pial
Mis seal sõle ferwa pial
Sõrmus sõle ferwa pial

Kuhu see põlg on sinna saanud
Kuhu see förmud sinna saanud
Worse mehe warsa luusta
Kõla-mehe koella luusta
Põjaneke förme luusta

№ 9.

Jaanikene wennakene
Hakkas hõlmast haidemaie
Worja rapju raswadama
Jälu jääri jäädimaie
Jai ja täkku täiste jäämud
Täide jäämud täide joomud
Hakkas ta jaani tegema
Tegi jaani farapuista
Kodaroid tegi kohla puusta
Jani aga halli aiste ette
Läks jus lusti jäitemaie
Jäitis ümber alta ilma
Alta ilma pialla päeva
Ümber wiie wiwerkaare
Ümber kuu kulda rõngaste
Ümber päewa pähkerille

№ 10

Õekesed linnukesed
Wennakesed ellakesed
Kuhu minu tunnen oma tua
Arwan oma õue aea
Külatünnenda peasta
Walla wiirude wahelta
Ma lõin märgid mätastesse
Armid aia teiwastesse
Risti pun panin riiola piale
Pealt mina pealt mina käed ja noored
Pealt mina tunnen oma tua
Arwan oma õue aia
Küla künnenda peasta
Walla wiirade wahelta
Mul tuleb kotku kulla suitsu
Kuhu tuleb hõbe suitsu
Kaunist sanga ringi suitsu
Wäärawast tuleb wasse suitsu
Mul on kodu kullast pepäd
Õue pial on hõbe pepäd
Kesse minda kodu otsib
Ema minda kodu otsib
Toob mul kulda kuue täied
Hõbedad toob õlma täie.

№ 11.

Wenda kaswatas õesta
Omale õue pühkijaksi
Laastutelle laanijaksi
Sai see õde suureks kasvand
Pühkis õue ju uduista
Laanis laastud kasteelta
Aeti kohu ukse ette
Hakjad aida raastaksi
Wend astus maha uulema
Muru mäele murespema
Ma aga kuulen jälle kostan
Wennakene ellakene
Lõika leiba lüstukesta
Wõia wõida weiduresta
Pane piima parsjult piale
Pane jüs aida harja piale
Linna tuid ju tulewad
Linna linnud ju lendawad
Need sinu õue pühkiwad
Laastutele laaniwad
Pähkib pühkimês meresse
Laanib laastud laenetele
Mis sealt mereft wälja kaswis
Õunapuu sealt wälja kaswis

Mitku ukja õunapuule
Kolm on ukja õunapuule
~~Mitku ukja (õielagi) õunapuule~~
Mitu õita okjalagi
Kolm on õita okjalagi
Mitu õuna õielagi
Kolm on õuna õielagi
Üks on õuna kulda õuna
Teine õuna hõbe õuna
Kolmas õuna waske õuna
Mis on kulla wäerulene
See on wana ija õuna
Mis on õuna hõbe õuna
See on wana ema õuna
Mis on waske ja walatud
See on neiu enese õuna.

№ 12.

Kui minu ema minda kandis
Minda kandis nõnda oli
Ija mind oodis wend mind waatis
Ija mind ootis kaatse poisis
Wend mind kuuna rahendajaks
Täi minu ema haigesse
Olin waene tütarlapse

Ja siis sütitas sidada
Wend siis wõttis ju wihasse
Käsi mind viia wee äärre
Kanda jõe kalda pialla
Ema aga nuttis ja ta mähkis
Kolme kordse mähkmeelle
Linasele keerdele
Puuvasele pumbakille
Villatsele pehmeelle
Ema aga nuttis ja ta istus
Kudas viin vere mereste
Kudas viin liha kalleteste
Ma aga kuulen jälle kostan
Ematreene memmekene
Las mind oesi veeretada
Jõe kallas kasvatada
Mere liiva liigutada
Nüri mull ajab ammileti
Koha kujub kulinuleti
Sõrg siis jääb jäärepaelu

N:o 13.

Oli meid oli meid õed ellad
Oli meid enne suuri hulka
Suuri hulka pikka parve

Hakati hulka ulgutama
Pikka parve pilkutama
Wiis meid viidi Virumaale
Kuus meid viidi Kuurumaale
Seitse sinna Liberiasse
Kahekza kala külasse
Ühekza üle mereda
Kümne küla keskella
Siis oli hulka õlga leidnud
Pik parv oma palka leidnud.

N:o 14.

Miks teie mullad muretsete
Miks teie kullad [kullad] kurvastate
Ved halvaste elate?
Nüid pole kuuldo kurva aega
Ega pole leida leina aega
Nüid on kuuldo kulla aega
Ja on leida leiva aega
Tallis tantsivad hobused
Wõtke wilja viige linna
Tooge kulda tooge karda
Karda tooge kasuva äärre
Kulda tooge kuue äärre
Hõbedad üle õlade

Siis minge lusti tantsimaie
Siis tulеb walda waatamaie
Kihelkonda kiritemaie
Watkus weereb ema elmes
Wat kus tantsib taadi laime
See on rikka rahwa lapsi
Targa taadi laimetene
Ilea ema ehitatud.

№ 15.

Ürgi lapsi ma ifale
Ürgi lapsi ma emale
Wirgike ma wiieb wennal
Kuulutinda kunel wennal
Ei minu täinud ifa kuia
Ega minu täinu ema kuia
~~Wiis~~ ei taktnud wennelodada
Wennad ei täinu wennelodada
Ced ei täinu õpetada
Sänajolg oli ema kimpu
Tisjum oli ifa reppi
Wihrpunst oli wenna wennal
Memmekene elatene
Mõtlesin aita annatawad

Watme kimpu ringitawad
Jai olema, jai elama
Ema hakkas pered pillutama
Pere lapsi lahutama
Kandis aga lapsed laenetesse
Jugulased sulawesse
Ema aga hakkas ütlemaie
Mul tuli koju kulda mini
Ilõbedane poja naene
Aita ma annan pojale
Watme kimpu minijalle
Jai olema, jai elama:
Ema ajas minijat puida tooma
Mini ei läinud puida tooma
Ema läks ise puida tooma
Puu riist rukkus rinna piale
Ema ajas minijat wetta tooma
Mini ei läinud wetta tooma
Ema läks ise wetta tooma
Kaew kaok rukkus kaela piale
Ema ajas minijat jigu jäätma
Mini ei läinud jigu jäätma
Ema läks ise jigu jäätma
Siis jääl jiga jõime näpjas

Ema jüs hakkas mutemaie
Ja jüs joorgis jäe äärde
Hakkas Tütart palumaie
Tule wäljo ja meesta
Tütar aga hakkas ütlemaie:
Sul' tuli koju kulda minni
" Hõbedane poja naene
Ei's jee kuju ja kulda kangaft
Lõrguta ja hõbe lõnga."
Ema aga hakkas mutemaie
Minni wiis ranga karjasmaale
Kurost ja kangaft kudugu
Rotiš lõngu lõkjutagu
Virgid niiga nirutagu.

№ 16.

Ei mu jolg ei kera rotaft
Aga mõtes jeiab mees
Oleks ta mu sõrmi ees
Eila öösel nägin unes
Tuli hunt ja kiskus jea
Left mu uni oli hea
Krantsikene ja kaugab õues
Minn jüola pesgab päues.

Peigmees tuleb veeda raaga
Taaka eit ja tao mull west
Mina waene muft wui pigi
Pesen silmäd pesen käed
Juba kõlin kumuluks ligi
Mäoda läks ta meiteft ju
Naabret kimub tema mära
Linful rohilaged ju
Pandavs pulma laua taha
Lapsi jüsta koiab käe
Andvad annid tooväd raha
Taavs mull Jumal pulma päeva

Wiimuliga ligimängida № 17 Tõisend eelnimevaft lauluft

Eila öösi mina nägin unes wiiju ja wiiju
Tuli hunt ja kiskus jea vrait trai radi rah
Left jee uni oli wäga hea wiiju ja wiiju
Tänavu mull tuleb peigmees vaid trai radi rah
Krantsikene ju haugub õues wiiju . . .
Kilin kumuleb ja juba ligi vrait . . . .
Mina muft ju wui jee pigi . . . .
Taavje eit ja tao west ja vrait j. n. e.
Pesin silmäd ja ja pesin käed ja wiiju n. n. e.
Juba tema õues meiteft müüdu

Naabris hirmus ja tema mära viiju v. m.
Naabri Liisul kofilafed vait v. v. e
Anti annid ja pauli [illegible] raha v. v. o
Pauli pulma laua taha
Lasse hoiab ja tema käes
Ootab millas tules pulma päev
Muud viga polnud temal kaa
Muist vaub oli felgas kaa
Eest ülnad oli nõelutud
Takka pihi oli paigatud
Wana lille lipu alaic tütar viiju ja viiju
Wana kullerkupu kaie tütar vai trai rah

Viiuli mängu tüm jõnatega.

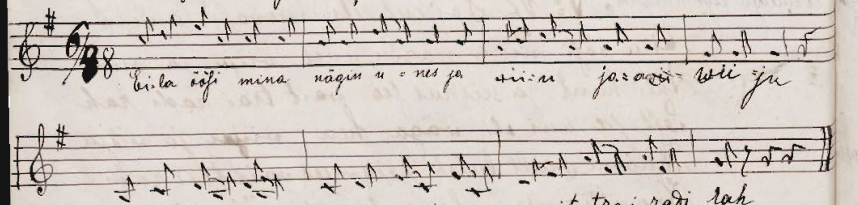

Ofimene № 16 felleft laulult on Pärnumaal Surjast wall
ules kirjutud. Teine № 17 aga jun Suckumis ühe Tallin
na linnaft ja rändamis naisterahwa käeft.
See on wift mue aja laul; ime aga kuidas te nii rah
fuhu on jaanud.

Kõrgeft Austatud härra!

Julen jüt. kaugelt Wene lõunepiirilt, et oma seeringist wana wara kirjutu rifata, Esimene ja wiimne laul on ühe Tallinnaft pärit eleva naise rahwa käeft, jun Suckumis üles kirjutud, Teised aga on nõiw Eestis Pärnumaal Surju waldas korjatud. - Surjuft ei ole weel mitu teada jüa maale keegi wana wara laadnid. Selle pärafi wõiksingi nämiks mõned wanad laulud mis jeal korjatud Teie kätte jaata, selle eesmärgiga: Suri laulemeele tuletada, et weel on aeg wana wara korjata, ehk nad ometi ärakaduwad waimu tuimuse wõi hooletuse ajaft ja wanatarjuwad pilet ringi ja wogutjuwad wiis leida on. Eesti jeal on leida wäi nad aga kätt wälja jõutaks jeda tunitawfe ajada. On ju

seal koht vus vana Kurat wa kawala
Hanju kübarasse kulda kannud; ka mitte
kaugel Kikepera kiwistik, kus kurat kolda
kiwi kandamaga läbi käinud, mida ta
sõlles kannud, waraku aga parajasti seal
paikas läinud vana soisi pihastanud sõlle
jaelad purunes. — Kõlema ägu vana kulda
Kawala Hanju kübara kohalt ja Kuradi
kiwi kandama kestelt! Seal on Eesti
reel waewaga weetud wanawara.

Mina olin seal walla liige nüüd ago
8 aastad Kawaastane. Mööda läinud
aastal käisin Eestis, seal waatasin kodu-
maa kälkäiku ja elu. Kõle tund puhus
mulle seal wastu. Wiimaks tegin Pärnu linnaroo
ekskursioni na zbanie ceiberk. upudogeetaro
ymmeres, sõitsin omale maale tagasi ja ole
nüüd siin Estonskoje külas Köster-kooimeist
Eestlaste käsi käib siin hästi. Ei ole piina
wat halli. Sobe enam mõnel ajal kaulda naga
seda eelmistel aastatel oli. Juba rewade jõuab
meie kätte linnud lagewad laulu ja rõõmu pan

lõõnud omad õied lahti. Talw oli see aasta
aruldane wali kuni -10° R. Seda armsam
saab meiesugi rewade olema. — Palun wabam
dada, et Teie kõrgeste ametlodes härra olga
oma kirjakesega wõtsin.

Ametlodes

Jakob Mihkelson.

Estonskoje külas
Suchum-Kalee kreisis
Kutaisi kubermangas

14 Weebruaril
1892.

Wannad juttud.

Äiawitusseks kokkukirjutud
ja üllesskirjutud.

1875.

Äästal.

M. K. ja A. W.

Hea nõuanija mees.

Lasma perremees, Otto, olli üks mõistlik kõnne mees, ja iggas asjas olli ta teistele kõdda aial hea nõuanija; kord juhtus, et ta isse ka ükhe pisukse hädda sisse sattus, agga kuulge kuidas ta ennast sest wälja wõis aidata:

Se olli heina aial, et ta kuhja hakkas leggema, ja olli paljast kolme labbo heino selle heinama pealt sanud, sest heinakasso olli wägga wäike sel aastal; agga kuhja põhi olli wägga suur sanud, ja heinad said otsa, agga kuhi olli weel alles, ja läks arwata teist kolm labbo weel peale ennego weel walmis olleks sanud; mis nüüd tehha? Otto wõttis häste ja hakkas alt kattuma ni kui kuhja sanes itteka saab tehtud, ja temma kattus kolme labbo osa alt, agga mis tehha jälle olli hädda käes kuhi läks kõrgeks kolm süld a ja ang olli lühhike üks süld pitkk, ja teine süld olli küs meest agga kolmanda päddi ta üllespidi kukkutama, nenda sai küs sest kolmest labbust heinast kolme sülla kõrguse kuhja. Kui nüüd talwe tulli, panni Otto pani kangi wee alle, ja teise kõrjale kella kaela, agga mitks? jah nenda läks ta küs seda kuhja otsima soo seest. Kui nee pea

tuhkistab jüs kello kõttsatab härja kaelas
ja seäl kohtas on jüs se juur kukki, ja
nenda ollõ ka, reggi müntsatas vähke ja
härja kel kõttsatas, seäl pidde nüüd se
kukki tveste ollema, jüs otsis ja otsis,
ja leidis kuhja pea ütsi üllen keik kukki olli
jäe sisse külmand, nüüd raius mees ni kui
rahka, härjaad jõie ni kui mähka; agga
kewwade jurrid keik ambrassa ärra, jüs wed=
das aia tahha nago kottisi!

Keikis asjus leidis ta nõu ja abbi,
selle tõbbe wasto ei leidnud ta mitte abbi
kui lomad keik pidid ambrassa jurssema,
jo se asi üllen wälja poolse mõistusse käis.

mw mäe

Talo mehest. Ja 4 neljast lehmast!

par. 533.

Ühel talle mehel oli nelli
Lehma ja kahte laiud ta
Linna äwa müima ja kui
ta tuua linna jõudnud siis
tulnud linna wäneawalle
juures täma wasta Kolm
Lihhonikko Selli ja mees
Küsind oma kahhe Lehma
eest 2, linna saia, ja naerand
jõa ja kinkind mehhele Kaks
saia weel Kauba paale, jüs
saand mees saiad kätte saand
selle kengitand mütsi ja
Kõje. Ja mees tulnõ kojopoole
Kotto tulles küsind naine ka
Kahhe arma lehma hinda
nähha sadda, Ja jüs mees annud
need Kaks saia naise katte.
(Sest Kaks ta olli enne awa jõõnud)
ja ütlend naisele: „Siin on nüüd
jo lehmade hind, mis ja weel
tahhad saja ehks need pole kül
jo kahhe lehma eest. Nüüd ei
taatnud naine mis ta pidi oma

Kange mihhaga teggema;
näid wõtnud mallaka ja
ja juitsendand ta mehhe kottond
ärra. Ja mees laind teise perese
ja lainand säält 2 ℔ kopp.
Jüs laind ta neid sellsid ötsima
kui ta linna jõutnud jüs tulnud
temmale need jamnaad sellid
wasto. Ja mees poonud ümber
ja lainund Kõrtsi ja anund
Kõrtsi mehhele 40 kopikad sise
ja jüs need sellid tulnd ka jõna
kõrtsi ja mees wotnud 1 kõrtel
wiina, ja anund ka neide selitelle
kui naad nuud ärra akkajid minema
tõstis mees müütsi jaütles: „Kõrtsi
jappa selge“, ja selid panund
jeda nägga innemb, et mees
polle mitte Kõnsi maksnud ja
nüüd ütleb endid selge olewad.

Anund

Ja nenda jama laind teise kõrtsi
Ja jälle mees olli palaja so kop
jisse maksnud, ja jüs wotnud jälle
ühhe kõrtsi wiina ja anund
ka neide sellitele ära mines ei kergita
mees jälle müütsi, ja ütles: kõrtsi
papa selge ja jelli ütlesid teine
teisele mis asi se müüd on mees
ei olle mitte kroosi maksnud
ja ütlesid endid selge olewad. Ja
nenda naad tulnud kolmandasse
kõrtsi ka. Ja need sellid olid ka
nägga ühed wiina arnastajad
mehed ja wotsid nõu ks jeda mutsi
ära osta, sest nemad mõttesid kui
me nuud se müütsi katte saame
jüs wiinke meie kah kõrtsiko
kääst wälgo juua. Ja naad tegid
ka jeda # jäid tuplitsi uhes pottjõma
kõrtsi kolm pääwa ja kui naad
nuud ärra läksid kergjõdas üks
jelle müütsi ja ütles: kõrtsi papa
selge. Sis wastas kõrtsimees te
ei olle mitte kopikad maksnud
ja ütlete endid selge olewad.

8 sellid se müütsi ärra ja mahsa
mehele 300 mulla

Ja nende ulj
ei
Siis ütles teine sell ja nõi sta
kengida ooda ma kengida sis ütles
jälle kontsik ma olen teile ütlenud
et pole mõte kroši maksmud
ja mees läkis sellid kinni wõtta ja
ja wangi panna Kumi nemad koik
omad wõlad saidära maksnud Kui nasad
said omad wõlad ära maksnud siis tulid
nemad oma petjad meest otsima siis tulid
nemad jõna mehke maiale ja küsind
naise käest kus mees on? Siis wastand
naine: et mees oli arva jurnud ja ütlend
ehk kui teie tahate ma wõin ta üles ärada
mõõt on siin üks kep jega ma wõin ta üles
ärada ja loi õma mehke puhta kohe
kohe kondas Ja mees oli kaualist pidanud
ja siis saand naine teta kumanud siis mees
tõusnud üllen Ja sellitel olli jälle nou
sõdanne pärl, jest nemad nõtlesid et
kui meie jälle see sune keppi hatte
saame siis ärawatama meie palsi jurnud
üles ja saame rahha ja muud töite

mis meie ules pudamesse tahtis Lähhak
ja ostjid jälle se keppi ärra (see ei kinni
on täätnatta. Siis ühes kokas üks kuningo
tüttar oli ara jurnud, ja siis kasud
saatis siia ja jona, kes kui sugune
mees pääle oleneb kes tema tulne peaks
üllen ärawatama Ja kui ta nüüd kulutoba
said et tema omas kuningrugi jõkke mees
on kes on jurnud üles ärotab Ja need
kutsuti jõna Kui need nüüd jõna tulid
siis oma kepika Esimene ütles wota
ma anna jõõa Ja kül teda ei kuhtund
ei paremad ühtid Teine ütles: Mine jõga
saab mõista kuia mitte wota ma ara
teine uhtus weel tugewamine kui esimene,
aga ilma: paremad ühtid Siis saand
saad kul teda pekjnud, ja kuningas
nägi et tutruk juba üsna sinine oli siis
läkis ta nid kinni wõtta ja wangi panna
Saand nad juba oma wanga polwe täis
teninud Siis tulid nemad teist korda
jeda meest otsima Ja tulid jälle jõna
maiale Ja mees oli enast tõrre ala
arwa petnud, ja nemad kutsijid jälle teist
korda? kus mees on? Ja naine mattas:
Mino mees läki tõrre alla, ja õpib sääl
wõõnast olandi ma keelt.

Ja teie ei ja muidu taaga mitte näägida
kui teie ei mõista seda keelt, seda jabo
kül õpida ka, aga muidu mitte, kui pusta
keel siin auguli tone sisse. Kuidas
üks mees pesnud, nenda mees kes tore
all oli tõmband noaga tükki keele
otsast ära. Ja se läind paremal nurga
ka nenda teine ja kolmas; sest teine mõtles
ota ta jaab nende juttude arro ma
lähän, ja lasen enast ka nende sarnaseks
teha. Ja nenda kolmas ka.
Siis mees tulnud tõre alt wälja ja palgand
ühhe wanna soldati ja kõsinud mehel
maksta kui mees ei oska pidand need
ära jõge wiima sest ta olli nägud iga
üks ühte kotti diabud need surnud.
Ja panuwad ühe kotiga ukse nurga ja
palk. kõsi winud kambri Ja ütlend selle
soldadale: wii see koolja siist ära
üks wenna papi juni siid ära. Soldat
tahtnud se jäält abude päale
ja minud se jõge ja siis tulnud palka
kätte saama, ja jele aia sees, kui

mees oli teise jõge winud toonud
mees teise kambrist nurgast jälle
jona kurgka püsti kui enne mees
palka küsis ütles mees: Sa pole
weel seda kõigad ära wind miski ja
nahka küsid. Soldat wastund ja
tahtnud tõise jelga saada ta se jälle
jõge wiind tulnud taga si üks olnud
jälle nurkes. Soldat mõtlend mis se
nüüd on minna wiin ikka koolja
jõge ja ta tuleb jälle taga si nuuga
Saand ta ka se üle ka jõge wind
siis üks wene pap tulnud noats kohtega
ja mees watand kiwa papi otsa, kui
äkist kargand papi kinko kiwi ja
pattand se ka jõge. Siis ta tulnud
taga ja saand naha kätte. Lõpeno!

Wäljaanund J. Trefik.

Wäljalgas, Jell 28 mal
Talve k. p
1874

Kirjutaind
M. Rüütsepp

№ 5.

Wõido Külla mängimehed!

Üks wana härg Kesänam ei juttund
tood tehha. Läino metsa siis jehtund
ühhe wana Koiraga Kõrd, Kes metsas
wesiste silmadega härja wasto tulli
Ja häng Küsinõss. Mis ja nenda meres
seisad. Koer wastas. Ma olen wana
ja ei juuda ennam rääkida hau kuda
selle pärast mo perremees tahab mind
hwome ärra pruua. Härg wastas
tulle mo seltsi lähme wõido Külasse
mängi minekis.
Siis naad lasksid jälle kahekesta edasi
kui naad küki naad olid läino, siis ühes
Külaligidest oli jõki kaste ääres. Härg
küsis mis ja ji karjod. Kas wastas
mo olen wana ja ei juuda ennam
wotti järge jõosta enemine kedna ei
hakja taga kut ma nende järge pean
joosma. Härg ütles tulle mo seltsi
lähme wõito Külasse mängimehhi.

Ja nemad läksid kolme kesta edasi
ja kui naad tuki naad olid läino
ühe Küla juure siis ühe perre
wanna sarwa otsas laud. Kuk õige
walgeste. Härg küsis mis ja sii
nendest walgeste karjod. Kuk wastas
Ma olen wanna ja meile tulad ühme
wõnad perremees lübab mind ärra keeta
Härg ütles: tulge mo seltsi lähme
wõido Külasse mängimehhiks. Sest
tiie wõidke ka easte mängija. Siis
naad olid ühte läino ühte pere metsa
Ja ekhind jõna ääres ja akkand jube õhtoks
minema ja läino ühhe puure puuala
ja pidand jõna jõgeks jääma.
Härg languno puu alla magama Koer
laino pööja. Kuk lenno puu oksa pääle
ja lätwa. Ja Kuk waada umbes ringi
kas rahu. Nagada on. ja näino ühe
kuuinla läbi metsa nemad mõtlend
mis tuluge se on ja läino waatama
kui nagad jõna olid ja ano siis nõuno
nemad et mõnttukad wõidis Küla olid
ära rõõmuno nees jõond ja jooned jääl
penes õige priskeste, nende Kõhud olno
ka tühjad naad kolm pääwa olid ilma olnud.

Ja nemad mõtlend ei tea kuida
ka jeda wõega maida joaks wõtnud
nouks ja teind nenda:
Häng kõige suurem panund eese
kaks eśmist palga aknа pääle
kuer härja selga kas kõrna selga
kuk kõige selga. Siis aiand kõik
omad äälen sulust wälja.
Ja jõõstand tuba mõrtsukad uksest
wälja metsa. Siis nemad jõõn
ontad nälgand kõhud täis, ja läind
magama kas kolde häng pihala
kuk kattuse arja kuer ukse ālla
Mõrtsukad piidand nõu ja ütlend
midge üks watage epk nüüd need on
mõtsed ärma läind.
Siis tulli ükz mees ja läks tuba
ja wõtnud ükke otsata tikko jax
katsund wasto müüri ülesi tõmada
aga tikud ei olnd otsas siis paiknud
tema silma üks tule sattma ja se
olnd kohe silm mees pistnud tikuka
kohe silma nenda kas jõõstand

kolletst mehhe silmde, mes piidand uksest
wälja minema, juba kuer tõmand mehhe
koole mahha jalt mes läind
nühhala, häng pannud jalt jannedes
wasto seina, siis läind üle kizi
üks üõnud kaelgast wõtke je
lits kinni.
Siis laind metsa teiste juure
Teised kiisind mis jõal ka nähaja on
tema warlas: poole hingege siia
Jõna ei tohi üksgi mina mina
üks jõõstas kolletst mo silmile teine
tõmbas: moo jalt üksi al kaelt kolmas
Toetas nihalas moole nuiaga mo kuljepihta
Ja wimalt üks üüdas wõtke je lits kinni.

Wälja annund A. Metz.

Walgalgas, jõel 29 mal

Talve K. pr. Kirjutand

1874. Ruttopsea

Üks lool ja, Kaks tarka

Ühel mehel oli kolm poega, üks lool
ja kaks tarka.
Ja läino omale tore ots mõa
üks lool ja kaks tarka
Saino üks metsas kohnekesta otsi
~~Ja läino ja ~~
ja lainoka koju.

Üks lool ja kaks tarka

4

Wanna mees ja karja pois.

Üks noor mees olli wannal aial karja hoidmas,
karjamaal; ja ta näggi iggapääw et üks wanna
punnase habbenega mees naggas seäl ühhe jõe
äres; ühhel päwal juhtus jäis kui wanna jälle
seäl olli, et karja pois näggi, et kandid tulli ne ja
kargades otse wanna mehhe kohhe; ja pois hüdis:
„Wanna mees, kandid tulleswad, tuse ällest;“ Wanna
aias ülles ja hüppas jõgge ja kaddus ärra; pois
mõtles: se on üks hul inimene hüppas jõgge ja
upputas ennast ärra. Kui kandid said ärra
läino tulli wanna mees jõest jälle wälja, läks noore
mehhe juure tännas teda, ja ütles: Sa olled minu nüüd
surmast peästnud, agga ma tahhan sind jälle aidata
kui sul hädda on; sind saab küll sõggise sõdimiseks
wõetud, agga polle jäis se wigga üht kui ja sedda teen, mis
ma sind häsen: Kui se omma lennast wälja
marsid teiste nekrutidega, jäis panne tähhele kui
essimenne jõggu se wasto tulleb, jäis wõtta kätte,
ja hüppa taggasi senna jõgge ni kui ma tänna teggin;
jäis olled sa jest peäsnud. Nenda olli ka, sai sõggise
talwad et sai noorik mehhi wõetud, (enne olli se moodi
sõggise nekrutid said wõetud,) ja karja pois sai ka

ärra wõetud. Kui nüüd aeg tulli, et nond mehhed
said teele jadetud, ja said nad linnast wälja läinud,
tulli neile jüs üks jõggi waastu, ja nore mehhe
meele tulli se wanna mehhe jutt, wõttes kätte ja
hüppas taggasi jenna jõgge, ning olli teiste melest
ärjemaft jurmani, ja jõgge läinu; agga ni pea kui
ta jõgge olli kukkunu, leidis ta ennast selle
wanna mehhe toast kedda ta olli ükskord üttes
ärrulanu kui kunnid tullid. Selle wanna mehhel
olli kolm poega, ja ta kutsus neid ennese jure, ja
jüsüs esimesse käest: „ Kui nobbest tahhad ja selle
wõõna nore mehhe ta isa maiase wia? Pois üttes:
nenda kui üks tõine." Wanna üttes: ei se polle õige."
Ja küsüs teise käest: „Kui nobbest tahhad ja selle nore
mehhe ta isa maiase wia?" Pois üttes: ni kui üks
tuul." Wanna üttes: Ei se polle õige, Ja
küsüs kolmanda käest, kui nobbest tahhad ja selle
nore mehhe ta isa maiase wia? Pois üttes nenda
kui meel mõtlet. Wanna üttes se on õige, ja üttes
selle nore mehhele wata kui ta näed, et üks kõwwer
kiwwi tee peäl teie ees on jüs katto et se jenna ümber
läksid teele watta kobbasega; Kui nüüd se nekrunut
naggi et üks kõwwer kask kangelt paistis, kutsus ta
sellega jenna ümber kinni tahhada, ja imme tuggo
olli küll, se mees läks kobbusega ärra, agga ta olli
sellega omma isa wast parde, ehk peagu õrde hilges
kinni, ja olli nüüd kahh, ja peäsnud keigest, kes jurmud
ennam tagga nõudis, sest ta olli jo jõgge ulppanud.

Tallomees, ja temma kobbone.

Eesti maal olli ükskord ühhel tallomehhel
üks noor piiske sinnise. hall kobbone;
mõisa herra olli jedda ka teäda sanud ja
tahtis jedda kobbust ärra osta, laskis meest
mõisa tulla, ja küsüs: kas ta ehk wõeks
omma kobbust ärra müa; agga mees
kostis, et tal palgo kobbasid ei olle, ta ei
wõi koggoni omma halli kobbust ärra anda.
Herra üttes: „ Ma annan sulle kolm päewa
aega mõttelda, mälle omma peast mõni
walle jut wälja, ja tulle jüs jälle mõisa, ja
te omma kobbo ka seltsis seie, ja jüs
hakkame walletama teine teise ees, kumb
üttelb se on walle; se kautab ennast, kas sa
omma kobbuse, ehk ma kobbuse täie saakka.
Kui kolm päewa said mõda läinud tulli
tallo mees jälle mõisa; ja toi kobbuse ka, ni
kui herra tedda käskis; läks tulka herra juttule,
herra pani 50 rubla laua peäle mees toi kobbuse ärrasa ra, et
tuab nähha kumb wõidab;

herra kes lõtles, et piddi paja walle jatto
eest hobbisse kätte sama, ja tahtles nüüd se esi-
mene jatto allustaja olla, ja mõtles et mees
piddi esimesse jatto päale hoitma: se on walle!
ja ollesto süs ta hobbise ilma rahhata ärra
wõtnud ja ütles süs: „Mul on üks suur laew
meere peäl, ja se on ni wägga saur et mul
on seäl peäl inimesi, ja männe suggusi tõmi
tormi ellamas, mul on seäl üks suur rohhu
aed ja marja puid, ja palju suuri õunapuid,
ja üks tuk põllo maad ka weel, seält peält saan
ma igga aasta wõiskümmend wakka ernid,
mis sa nüüd sest arwad?

Tallo meees kostis: „Jah herra se wõib küll
nenda olla, selle ei tea ma mitte wallelõsaada,
herra on rikkas ja wõib teist saada.

Ja herra ütles: „agga walleta ja nüüd mulle."

Ja tallo meees hakkas nüüd omma jutto ja ütles:
„Kui ma alles peisike ollin süs kaswasid mo
isa ühs aasta kapstad ni wägga sured ja sitkad
et kellegi silm polle ial ni suurt kapsta kosse
näinud; mo isa kapsta aed olli kaugelt wadatai kui
sinnine männa tuk.

Se juhtus süs üttel Pühhapäwal et mo isa
kirriko läks, ja ma lükksin se kõige suurema
kapsta otsast watama, kas isa piddi paagel jubba
ollema, ja ma näggin tedda weel kolme wersta
ma pealt ärra; ma watasin üllese omma pea pohta
seäl olli üks mutt auk näkka, ma ronnisin weel
kõrgemale ja puggesin seält august läbbi, ja wata
immet, ma sain tacwa; seäl läks mul mõnni
pääw aega ässta keiki ümber wadates, ja ei leidnud
inimesst tacwa ei wõeta; piddin ma jälle matta
tullema; agga kui isa kõrgelt kõo tulli, tahtis
ta kapsta seppi sadda ja olli se kõige suurema
kapsta makka raiunud; mis nüüd tehha kuidas
piddin ma tacwast makka sama, mo nõu olli ässta
otsas, rukka ei olnud mul ka rahtem: jurest kui 5 tolli
selle wie koppika eest ostsin ma süs ommale
linna puid, ja teggin wõist ommale kõie,
ja kõo olli weel lükkike süs lasksin ma ennast
ühhe suure suure kiwwi otsa, ja kukkisin põlwest
sadik kiwwi sisse ning murdsin omma surema jalla
põlwest sadik alt ärra; siis läksin ma kõo
tõen seält labbida ja tahtsin omma jalga kiwwi seest
wälja kaewada; agga selle aia sees olli üks wõer
tulnud, ja olli mo jalga kahtand näsiwiga,

süs wihhastafin ma, ja löin labbidaga koera, ja koera taggant kukkus üks ramat wälja, seäl ramato sees olli luggeda 2 t kulda ässa olli mo isal siggade pöisiks olnud.

Herra wihhastas ja ütles: sinna kelm; wõtta se 50 rubla laua pealt ja omma hobbo ja minne kiiw, sest se on walle!

Nenda wõtis se tallomees omma müstlikko wallega: omma herra käest 50 rubla eest ässa, herra laotes kül 4 ta pidi hobbuse sama agga rautas ise 50 rubla.

№ 6. Kuldsep.

Enne olli se mood 4 sellid, kes talusse meistrikko saada pidid ühhest linnast teise käima ja seal ikka tarjemakso saama; sedda sai Wõnnerdamise ko kutsutud.

Nenda tulli süs üks kuldseppa sel ükte körtsi, ja seäl olli üks pitka habbenega wanna körtsimik, ja sel mõtles: oot, oot, sedse mehhega tahhan ma nattuke nalja tekha, läks ja kakkas körtsimikuga sõbralikkult mitmest asjast juttustama; wõmakso küsis körtsimeeo, mis ammetine es sele süs ollate, ja mis sele nimmi on? Kuldsep kostis: No nimmi on „Nisuggune" ja ma ollen kuldseppa sel, käin maad mõda kohhe asjo seest ueste kuldamas, ja kaldan wanna meeste kahtenid ka ässa ni kui seilgi on; ta näitas weel mõnne kuldamise asja ja kulla pöttisi kus ta ütles kulda sees sallatawat.

Körtsmik mõtles ja onõtles, wõmakso küsis. Mis maksab süs sele täes kahtena kuldaminne? Se ütles: 100 rubla kui mo kuld on kes ise kulla annab sellele teen 75 rubla eest! Körtsmis ütles ok kahju ei tea kes mul on ni palju kulda, ottis ja töi tükki kulda selli pealt ja küsis: Kes sest peab sama? sell kostis kui ei ja oks ma panne ommast käest juure weel, ja wõttis kulla wasto ja pistis selle tasku, wõttis kottist wiiw ja panni pötti sise, ja panni kõlc sütte sise sullama, kui weik olli sulla ko sanud küdis ta körtsmikk ja mulgus ta kahkene kiiw pötte sise ni süggawaste kui agga korn lubbas, et ikka ei läinud sulla ja sallowa maigo sise, ja ütles ise: „olle nüüd wieti waggusi, ma lähhan üue na tukkese ko aiaks, ja ässa wõtta enne wälja kui ma tagasi, kui ma kubbe tallen taes kuld kahkeda, sel läks ja kaddus kauaks aiaks ässa; wanna otes kül agga

aeg läks iggawaks wõttis nüüdsest kahkrent wälja
wõtta, agga pot olli kui limitud kono otsas kinni
ei tulnud kahkene küljest lahti, waid olli ärra jahtinud,
ja sel ommo teed läinud, wanna läks üle selli
otsima patsi kõrsi nurgad keik ümber ja hüdis ühtä
Nisuggune, Nisuggune, agga - Nisuggust nuskil
kel pot kono otsas peab ello aia allewa läks
nattukse mudo kõrtli jurest seal ollis teuliste
põllal tööl, ja küsis: kas ollete näinud Nisuggust
sitt moda minnewad? Keik hakkasid jure healega
naerma ja ütlesid: Kes on nisuggust ennegi näinud
kui ja ollen, pot kono otsas. Wanna läks taggasi
ja kandis kotti minnes päwad weel; uuesti tulle saade
panna ja sullata ja sis wälja wõtta, ei wõinud ka
sis pidi sitte ühk silmad põlletama, ja teggi pea
haigeks; wimaks wõttis nõu kattes potti lõkhuda, ja
pot läks keige killaga purrudes (sest waik ei olle
jo sitke külmatt) sis tulli pettiga wälja agga wõtta
sel weel kinni. Hakke olli waigoga tulkis ja rollis
ja pidi sedda ka nüüd aiwa nüütma, nüüd olli se
kallatud kahke tüe!

№ 7. Waese mehke lammas.

Põidimaal olli üks waene mees, ja sellel
olli üks ainus lammas; agga nälg olli jubba
süggise lamba nahka wahhel pesta leinud,
ja se arwo olli jubba lindudele teada sanud,
kui aeg kewade pole jõudis, läks aeg neil
iggawaks ootes, et lamba lihha ei sanud, et
ta weel polle jõudnud, nälja läbbi ärsa surra.
Waenes tulli es malt waese mehke kallise
arja peale, ja karjus seal: Praa! Praa!
Praa! agga lammas ei pannud weel
tähhelegi jõi ja olli weel nõwwa alles, ja ei
pannud sedda mitte. Paari päwa, ehk nädali
pärrast tulli karrakas, ehk mütsikas üle pu
otsa, ja hüdis seal: Kädde, kädde, kädde!
agga lammas ellas ikka, ja ei pannud weel
mitte, ni kui nad lootsid, et ta ammo surnud
on ja sõjas tras sanuks sõma tarwis lähhet.
Sai weel üks nädal möda läind, sis tulli
Kaarnas, wõi korp wälja, ja hüdis nõwwa
healega: To platsi, to platsi, to platsi!
Sis ei olnud ka palju aega, lammas heitis

ka warsi hinge, agga ei tea kes neile süs
se ammo oddetud ossa pidi kolmetis jäggame.
Agga Kaarnas näitab keige targem olleva,
ta teädis se parraja aia mil wasse mehhe heinad
löpsid ja olli se peäle hõwwa. Jo agga nüüd platsi.

№ 8. Kolm Warrest.

Ühhel soial kewwadisel päwal olid
kolm warrest, Wõrsna kulla wäljal aia
teiwaste peäl, ja piddasid isekeskes nõu; nende
pesad olid wist pillatud, kuidas ja kus pesle
nee pesad jälle tehha, et kullid, ja Kaarnad,
ja wallatumad poisid neid ei leia.

Üks hobu olli ennast soia ilmaga senna
aia liggidale mõnni süld maad emale mag-
gama heitnud, pea ja kael olid sirgel, sabba
ka emal otsego surnud; üks warres näggi sedda
ja ütles: „Ta surnud, ta surnud!" Teine ütles:
„Ma lähhä katsko, ma läkkä katsko," tulli ja
lendis ja tulli hobbase liggi; warres on kui tesme
ihha maijas sibmade järge, et neid wäljä nokkis,

agga ta läks hobbuse sabba liggi, läks ja löi
ninnaga hobbuse sabba alla. Sops; hobbo kohkus,
mulgus sabba tuggewaste makka, ja warres jäi
pead pidi wahhele, hobbo aias maast ülles, ja
läks ni kui jõudis nelja wargadest ni kaugelle
kui ullatas nähha, agga warres ei peäsnud ial
lahti kunni surnuks sai piggistud; siis kolmas
hüdis weel järwele: „Ha üllo kul, ma üllo kul!"
Se kes ülle kelo teeb ei leia head.

Teine kord olli jälle Kaarnaga sesammo
lugu: Wõipas olli karja tuhnuki, ja sai
omma koddust iggapäwase toidu, juhtus süse
Kapsta sappi sai kedetud, ja sadeti ühhe wei pse
tüttar lapsega karja tuhnukule ka üks pütt täis
kapsta sappi; lund olli palju, te olli täis tuisteland
laps läks ja kukkus ühhe lumme hange magga-
dase peäle makka, ilma et näggi, et lumme
järsko kõrgem olli, ja pillas se sappi makka,
pütt kaan läks lahti, ja püt sai tuhjaks, kui
polleks seal sees sappi olnudgi. Awwatas näggi
sedda, ja ütles: Hesap, hesap! Kaarnas kuulis
sedda tulli liggi ja läks kohhe katsuma, pistis nokka
pallawa sappi sisse, ja pölletas omma kele ja sabbra

ja ei fanud muud üttelda kui sedda: „Kurnat, kaapsud.
Nenda on ikka kes omma ninna iggasse pole
pistab, ei se leia igga korralikad, et teised kül
heaks kütwad, tagga kahhetsse kül, agga mis
tehtud on tehtud!

№ 9. Rikkast Mardist ja ahnest meest.

Wannal ajal kui rahwast alles wähke, ka
peäl olli, siis olli neil suumi illada ja läksid
rikkaks ei siis olnud orja põlwe, egga rahka maksa
ühelgi iggaüks ellas sel ajal omma meelt mööda.
Nenda olli ka rikka Mardiga lugu, kui ta ükk
wõõra inimesega kokko sai, siis sadis ta Jummala le
ikka käsko ja arro ja sowis, et Jummal ükskord
tale ka wõõraks tulleks; sest ta olli ommas rikkuses
omma meelest ni suur, et ta arwas Jummala ommale
wõiwad wõõraks kutsuda, sest inimesega olli alwad
tal kutsuda, ta olli jo liiga rikkas; agga Jummal
tullet weel enne waesele wõõraks kui sure rikkale.
Tuhtuo siis, et Jummal tulli üks ehta ükhe
wanna halli mehhe näol rikka Mardi tubba
ja pallus öö maia, ja Mart ei aianud tedda kül
mitte wälja, agga ei wõtnud tedda ommaga ühte

tubba, waid sadis tedda omma rehhe maia suure
õueks, ja andis ühhe laut rehhe jurgi tale alla
magamisse tarwis; agga Mardi tüttar tahtis wäga
se wanna mehhe seltsi õueks ka minna, ja läks
wimaks ülle Mardi kelo ommeti. Õhtul tulli
üks ingel Jummala juure, ja ütles, et üks laps on
sündinu mis selle osta, ehk on peab ilmas ollema ta
ello aia. Jumma ütles: olgo se tule ostaks, mis
tänna õhtul mul siin maeas on. Siis aega olli läinud
siis tulli teine ingel sille, ja ütles, et üks poeg laps
on sündinu, mis selle osta peab ilmas ollema?
Jummal ütlesi: olgo se rikka Mardi warra
pärria. Agga Mardi tüttar olli kõik need asjad ka
kuulnud. Kui nüüd hommiku sai olli Jummal
kaddunud, sest ta läks arma et keegi ei näinu; tulli
ja räkis se tüttar kõik isetse, mis ta õhtul olli
kuulnud; siis mõistis Mart kül, et Jummal
olli tal wõõraks käinud; agga leädmatta on
se kas Mart ka kahhetses, et te ni halwaste
olli tedda waasto wõtnud. Nüüd kuulus Mart
järrele kus se poeg laps on sündinu kes kõik ta
sure warnamisse peaks pärrima; ja läks ka
se lapse, se olli ühhel waesel naesel olnud, ja Mart
tahtis sedda ommaks pidada, sest tal ei

olnud poega, kelle ollid tütred; naesel olli se
õnneks, et ükke lapse wäkkemaks jäi. Kui nüüd
Mart olli se lapse ommale jänud, mõtles ta: Kül
ma nüüd joga nõu leia, et ja mo warra ei pea
pärrima; kui ta teele läks wiskas ta se lapse
lumme sisse, ja ütles: Siin on nüüd se warra!
Mart tulli koio, ja laps jäi lumme sisse.
Seäl tulli üks wõrr mees, ja näggi se lapse
seäl lumme sees, lapsel ei olnud üldtegi wigga
ja ta mängis lumme sees, sest se olli joaastane
laps, sest emma ei annud teda enne Mardile, kui
ta olli ärra wõõnutud. Wõõr mees wõttis se lapse
ja kasvatas teda üles. Kui nüüd se pois olli
suretis kasvanud, siis jaatus, et se wõõr mees
riitka Mardile õpetis kõrd tulli; siis küsis Mart
kas se se omma poeg on, või on se sul pälgäst
poisiks? Wõõr mees ütles, et ta se poisi on
lapse põlves lumme seest leidnud. Siis mõtles
Mart kül, et ta se samma olli, kuda ta
olli lumme sisse olli wiskand. Nüüd hakkas
Mart teda ommale väimehheks tahtma,
ja lubtis, et ta sis teda omme ei ostja saab
et ta mo warra ei pea pärrima.

Kui nüüd se noor mees Mardi maeasse olli
väimehheks tulnud, nuustas Mart tüdra kui omma
poega. Kui wina põletamisse aeg olli kätte
jõudnud, hakkas Mart jäggima ka wina põletama
sest tal olli seks warra küll, et wõis wina
teha. Siis tulli Mart ühhel õhtal wina
põletajatle juure, ja ütles: Se, kes homme hommiko
esimeseks tuie juure tulle sele wina kõõki, selda
wõtke kätte ja wisiage wina katla. Mart olli
kurja nõu omma väimehhe wasto pidanud, ja saatis
teda hommiko wina põletajaid watama, sest ta
olli jo tommal poia asemel; agga se noor mees
ei läinud kohhe wina kõõki, waid wõtis aega maeal,
ja Mardi sõnda ei annud kaua kaännata, läks
warsi järrele, ja mõtles: jo ta nüüd jubba katlas
ammo peäle keeb! Agga et keegi weel sel hommikul
weel polnud seäl käinud, wõtsid wina leggiad Mardi
kätte ja tahtsid teda katla keita; agga Mart karjus:
Ma ollen jo se rikkas Mart! Ma ollen jo se rikkas
Mart! Mehhed ütlesid: Jah, rikkas Mart ütles
hale; kes homme esimeseks sele tulleb selda keitke
wina katla; ja mehhed heitsid Mardi kätte, mis
pihtsid kihkisesse jatgas; waimees tulli küll pärrast ta,
ja jäi surmast ülle, ja ollegi Mardi warsa pärrin.

№ 10. Pettis sullane, ehk üllekohtus ei leisa ühtegi wottis.

Ühhe jõe äres ollasid kaks ellatand inimesst, ja neil ei olnud last, kes nende warra olleks pärrinud, sest nad olid wanaduse pelost rikkad. Sealt jõe ülle jai ikka parwega inimesi ja wankrid weeled, ja iggaühs pidi selle eest maksma kes tahtis ülle saada. Sis kahkasid se paar rahwast nõu pidada, et lasseme ühhe silla ja jõe peale ehhitada sis saab keik ülle ja pole ühtegi maksta, ni kaua rahha on meil kül, ja last polle meil kia mitte, kellele omma warra kviakisime. Ja wõtsid silla ehhitamisse ette. Kui nüüd se silt olli walmis sanud, sis tahtis se ehhitaja ise ka leäda saada, mis rahwas ka sest ehhitast peaks kõnnelema kas tännama, sest wel kui se ilma wäis on pealegi neid naerawad kes nüüd hud on teinud; ja ta saatis omma sullase silla alla sest sullaja kuulama mis rahwas rägib kes ülle sealt kütsi, sest tulid nüüd kaks wanna hallimest ülle silla, ja taisel olli kep käes, ning ot teine ütles: „Se on üks kiwi wäärt meest, kes selle silla on ehhitand, ei tea mis selleka head teetis ehk head jõwiks?

Teine ütles: Ei ükt, mis head sellele tehha on, sammal annab tale ühhe poia, ja keik mis se laps iggatseb ja jowib, kui ta ütleb: Jummal anna!" sis se saab keik sündima. Sullane kaulis sada ja sidelas sada osja sellaja, ja wõtis mil se poeg pidi sad sündima; (tal olli weist üks pahha nõu) Kui se laps sai sündima, sis juhtus, et ta isa ühhel päwal hoidwat wälja läks, ja sullane jäi naesega koiu, sis wõttis sullane kätte ja jootis selle naese joobnuks, ja wõttis se lapse ta käest ärra, ja wiis korwale, ja kuulas wõmaks, tale pahha kus ta tiida wõiks la riskia ülles kaswada ja ütles, et se on mo omma poeg, ja ta tappis ühhe kanna poia ärra, ning wõidis selle werega naese rinnad ja se ärra, ja ütles et naene on lapse selle äia sees ärra läpnud ja ärra jõnud, kui mees wälja käis, ja ma ei olnud ka tõas, wata se ja rinnad on weel worrised! Et sest nüüd muud tunnistust ennam ei olnud tarwis ei olnud, sai naene elo aiaks wangi pandud. Kui se sullane sealt perremehhe juurest olli ärra läinud, wõttis ta naese, ja tõi omma kaasa wõi se warnastud poia ka omma juure, ja küsis: naene)

Kuft ja selle poia olled sanud, sidda polle
kuulda olnud, et sul ollek wärdja ähhegiga olnu
Süs räkis se mees omma naesele Kuidas ta se
poisi olli sanud, ja pois olli ise sellaja körwalt
sedda kuulnud, ja mõtles ise, wõi nenda on woga
laggi olnud. Ühhel häwal kui nad öunat pöö
süs üttles ta kaslo isa: Sõ nüüd no poeg köht
täis, süs lähme wälja le ja watame kuft head
põllo maad leame, ja kus üks hea kopt on
kus wõiks rohko aia tehha, süs sa sawid, et keige
suggusa õuna, marja, ja wosi puud se enna aeda
süsenikkid, ja et keige suggusid linnud seäl
pide peäl laulakid, ja sa üttles: Jummal omma
süs sünnist se teek. Kui nad nüüd olli wäljas
se platsi wälja watanud ja pois pühi omma
sõrmist sõrima, süs üttles pois: Ok Jummal
amma, et mo isa koera ks saaks! ja isa sai
koeraks. Nüüd läks ta omma, öiget isa üttle
otsima, agga kui ta köht olli jälle tühjaks
sanud, läks ta ühhe waese naese maiasse, ja küsis
sua, naene kostis: „Mis ma sulle ommen mul
polle enneselgi." Pois üttles: „Minne wata ahjo
sues seäl on potted keige suggo rooga täis, ja nem
olli ka, pois sõi ja naene sai ka, kui nad sõid

süs watas pois kõer wesiste silmadega laua otsas,
ja olleks ka sõmist iggatsend; naene üttles poisile, et s
ja anna omma koerale ka sua, ta köht wäik jo
ka tühhi olla; pois kostis: „Se ei jo muud, kui
ellawiel tulle süsi;" Naene üttles mis sul se on neid
ei sõ jo ükski." Kui nüüd pois sealt jälle olli
ärra läind, otsis ta omma isa kohta tagga, ja küsis
kus külges se suggune mees peaks ellama; kui ta nüüd
teiste jahhatamiste järrele isa maiasse olli sanud, olli tal
jälle nälg käes, ja pallus jälle sua; süs andis isa tale
töitö, ja koer olli ~~tuga~~ temmaga ühha selts, ja watas
jälle laua otsas silmad wälkudes ja olliel otsgo wesiste;
isa üttles: Amma koerale ka leiba, ja näed, ta köht
on jo ka tühhi. Pois üttles jälle: Se ei jo muud kui
ellawiel tulle süsi. Isa üttles: Mis sul se on kelle töidus
need on neid ei sõ ükski teine. Pois kostis: Jah
kuidas wõis süs üks emma omma poia ärra sua!
Nüüd läks pois isale, ja üttles, et ta weste la poeg on, ja
küsis kus ne emma on. Isa üttles et sõ emma on wangi hones
selle süi pärrast, et ta peab se tapja ollema. Süs läks
pois isaga selts kohte otsima ja tahtis omma emma
nähha saada; kui nad wangi koja ukse ees olliel süs

ütles pois: Tummal anna, et mo koer nüüd jälle innimeseks saaks! ja nenda olli ka, koer sai jälle mehheks; sis küsis pois omma emma käest, kas tunnec sedda meest ka? Naene kostis: Jah küll, se olli sel aial mo meil sullaseks, kui ma piddin ollema sedda karja töid teinc, et ma omma poia ollen tapnud ja ärra sönud! Sis ütles pois: Sün ollen ma se poeg ja polle mitte kaddane. Nüüd panid nad sis se suud wasto töt tunnistama, ja naene sai takki, ja se mees sai jälle wangi noistetud ollo aiaks. Nüüd wõis poeg omma wannematlega jälle rahulikkult ollada.

№ 11. Kurat kiusab Tummal peäslab.

Wannal aial, kuida teame kui alles räske orja põlli olli, sis juhtus, et ühhe mehhe hobbo tee peäl ärra wäsis, ning ei sanud ennam kuidagi edasi; mees olli üsna kimpus, küll ta wandus, küll ta pallus Tummalat, agga abki ei kusthilt tullemas; wimaks tulli wanna tont ise abbiks, ja teggi hobbuse ni tuggewaks ja wirgaks, et mees jabba teel kaudo teeji aias, ja olli enne mõisa üres aida akse ees kui teisel. Sis tännas ta omma abbimeest, ja ütles: Mul waesel polle nüüd praego sulle middagi head tehha,

agga tulle Issand Luspa õhta mulle wõõraks, sis ma tasun sulle se waeva eest middagi, sest sel aial on ka parremat sömist ja jomist marroslem.

Kui Issand õhto jõudis, tulli üks wanna hal mees kes kõjas, ja pallus õ maia, perremees ütles: Mulle tullek täenna õhta üks wõõras, kes ma sinu pannan sün polle sedda raumi. Wanna ütles: Sün kolde pae peäl on mul hea küll kui ma agga sün wõisin olla; ja ta sai seks lubba. olli agga täiest sis sinnis üres suur määrin, ja wõõrad tulliq perremees püüi wasto minnema ja näe äest ise tubba kutsuma, agga wanna hal mees pallus wägga, ja ütles: ola ma tähhan wõtan se wõõrad wasto, olle sa ise toas. Ja se hal mees läks, agga se olli Tummal ise, kui esimeene olli sanist walja talnud, küsis wanna mees, mis mees sa olled? ta kostis, ma ollen se wanna jõõja. Wanna ütles: Minne maia nurga alla, ja se sai kirekS, tulle teine, wanna küsis mis mees sa olled? ta kostis: Ma ollen se kaefa murdja. Wanna ütles: Minne nurra nurra jõõja kael ärra, ja se sai kaelS kolmas tulli, ja wanna küsis mis mees sa olled? se ütles: Ma ollen se worre ämmeja. Wanna ütles: Minne ja seina prao wahhele, ja se sai tuttikaks ehk tasa ära. Need olid koik tulnud, et üks pihi sele abi eest sulle

mehhe warra sõõme, teine piddi ta kaela
murdma, ja Kolmas piddi jüs ta werre immerma.
Nenda jaid jüs kiresi. Ka peäle, ja kasjid nende
murdiaks, ja lattichad immerad tänna pawani keikille
were.

№ 12. Ebba uss.

Liggi jadda aastat taggasi jaktius st. Kolm
Taremа mehst Tallinnast ma jees möisa koormaid Talinna
wimast kord pole tullid, ja se olli Neäri Laupa öhta,
et nad piddid ähte perrese õ maia öhtima, seist nad ei
tahtnud sel kallil ööl körtsi minna. Seäl perres jai
jüs ka omma temp tehtud: Kaks tuuli jai ölgedest
kokko keratud, ja teine jai teise kaa otsa peäle
pandud, ja jüs jai üks walge linna ülle kaa, ja
ülle nende tuutide pandud; seäl jai jüs üks
wesk karp todud, seäl jees olli üks kärne kon;
se kon jai jüs karbist selle walge linna peäle
pandud, ja perre rahwas kakkaside korda möda hüüdma
Hüppa Jummal, karga Jummal! Agga kon olli
waggasi, ei kippund kuskile. Kon jai ehk külmast
wäsi mis se piddi jüs hüppama, ta olli jo simane.

Kui keik perre olli jubba hüüdnud, ja kon ei küppand
jüs jaid nad üsna karwaks, ja nõu olli otsas; jüs kutsus
perremees need wõõrad mehhed ehk wahhest kuleb kon
nende hüüdmisst ja hüppab maia rahwa õnne peäle.
Kui üks mees jai hüüdnud, nenda hüppas kon taise
kukka peäle, ja keik perre jaid röõmsaks. Nenda pea
wõttis perremees need wõõrad om õ maiale, ja ei olnud agga
A se wõõras olleks kaspuka nokid sanud lahti wõtta, jai
wõttis perremees noa ja leikas ajad katki Tombas riidel
neil seljast matka, ja teised jai kaa peäle todud,
wõõrad jaid keige se õ: jüa ja jüa ni palgi kui ikka
wasto wõttis. Ta perremees ütles: Kui kon polleks
mitte küppand jüs olleks meil tulleva aasta üks
õnneto aasta olnud, meie tööst egga ühhestki asjast
polleks jüs midagi olnud; agga nüüd on meil üks
õnnistud aasta odata.
Tah nenda wallitsest ebba uss rahwa jeas; kon
küppas kül, agga mitte perre rahwale ei aasta
õnne, waid teekaiad jaid se tähhi kead õ maia.

No 13. Tallo mees ostab tõrre.

Mõnne põlwe wahwa eest Alas Saremaal üks mees, ja teeda sai wanna Selja peräst Torriks kutsutud. Se wanna Turri olli üks suur ja tuggewa mees, ja olli Hiidma meestel wägga tallaw, sest ta olli neile mitmet nalja tempo teinud, ja mõnni olli ta käest ka weel nahha peäle saanud. Tuhlnes süs et Turri tahtis ommale üht uut õlle tuggemosse tõrt osta, ja räkis naesega: kui Hiidlased jälle pu wiistadega Saremale tullewad, siis peame ommale ühhe tõrre ka wõtma, kui peaks nisuggusty wiista jahtuma, mis ka passib. Se olli ühhel päwal, et Turri hommun walja söötis, ja läks Selja hõrtsi sisse, ja sääl tulliwa Hiidlasi pu riisto Saremale mõnma, ja ühhel olli tõrs peäl, Turri watas se tõrre hästi läbbi, ni seest kui wälja poolt, ja se tõrs olli Turri mele järrele, siis teggi ta Hiidlasega kauba walmis ja ütles: Ma lähhän küll nüüd koddust wälja poole ja sa lähhäd weel kaugemale Saremaa sisse, minne meilt läbbi, ja jätta se tõrs senna mahha, kui sa taggasi tullen siis ollen ma ka kodo ja maksan sulle se hinna wälja;

ehk mo naene on kodo rägi tale, küll temma maksab se hinna wälja. Turri läks ärwa, ja Hiidlane läks ka hõrtsist ärwa. Selja perrese, ja küsis naese käest, kas teel on üht tört tarwis. Naene ütles: Jah mul on tarwis küll, mo mees on sest jubba ammo räkind, peaks sama sama ostatis'ne tõrre; agga tedda polle praego kodo." Hiidlane ütles: Ma ollin siin hõrtsis se mehhega koos ja teggime kauba walmis ta käskis mind tõrre seie tua, ja ütles, et ja peab hinna mo hälle andma. Naene küsis siis, mis se tõrs siis maksab? Hiidlane ütles: Wada ehka omma täie hinna! Naene kohkus küll ärwa ja mõtles et se tõrs ka omma täie wilja maksab, nago siisuksed pättid ja kappad ehka täis wilja, ja nüüd. Siis hakkas naene otsima keik mis ta hälle sai, et tõrre täis saab, ja tõrs olli arwata kahhekssa wakka suur; täe ta toi nisust, ruggist, odre, ernid, kaerad, ja mis ta hälle sai et tõrs täis tulli. Hiidlane aias wilja kottide sisse, ja läks selle nõõrmaga taggasi Hiidma poole. Kui nüüd Turri kiwi tulli, näggi ta se tõrra, ja hakkas mis naene pidi ütlema ja ütles: Ja sted se tõrre ostnud, agga mis ta maksis? Naene ütles: Mis se maksis, muud kui teggin

maia wiljast tühjaks! Jurri küsis kui palgi ja jüs andsa? Näene ütles: Ja wõttis omma täie kõnna tõrre täis wilja. Jüs wehhastas Jurri, ja ütles: Oh! ja tulline kurrat! kus külge ta läks? Näene ütles, ta läks tuggasi jälle, kõrtsi poole. Jurri panni ae hobbese jälle ree ette ja hakkas järge kihhutama, ja ei sanud Hiidlast enne kätte, kui Soela kõrtsis merre äres, ülle selle polle ennam kõrtsi, jüs olleks Hiidlane jabba joudnud merre peäle omma male minnem Seäl pekksis Jurri mehke tübbi, ja wõttis kõik silda wilja ta käest ärra, ning ei jätnud tale tõrre eest ei suggugi, miks ta olli agga ta naest ni kiremisste petnud.

Aasta wõi kahhe pärrast taklis Jurri soola soda ja läks Hiiumale; seäl polle küll kaupmehhi mille agga Hiidlased toovad isse kust kalwemalt soola saavad, ja andvad mõnne teisele ka kui jahtub. Nenda läks jüs Jurri ka soola Hiiumaalt otsima ja ostma.

Seäl juhtus ta ühhest seppa pacast mõda minnema ja sep olli wanda tullese pannud, ning vana latti otsa olli üsi eest seält augast wäljas, mis igga seppa pacal wälja pool näkha on. Jurri pöördas nõue, ja mõtlas: ei tea mil wisse juaks selle vana latti sest ärra

tõmmata? ta wõttis nõue ja pöördas tuggewaste latti külge, ja andis isse hobbesele pihta ja hakkas kihhutama. Hiidlased nägid ka küll, et raud wähhe kippus, ja teine ütles: Wata, kippub, ikka kippubab, muud kui häkkhist raud sai tullest ärra tõmmatud, mehhed joonsid küll watama, agga Jurri läks ni, et saito olli tagga, sest se tulline raud tolmas lumme sees; mehhed joonsid kül järge ka agga Jurri läks kui tuul ja kaotas ennast nende eest ärra. Jüs läks Jurri ühte perrese jälle sisse, ja seäl olli seda korda umbest pulmad, Jurrile sai ka süa ja jua andat, ni kui sel aial ikka se mood on: kui keegi wõoras jahtub, egga se jüs pulma koeast ial tühja kõhko, egga peaga ärra ei lähkä; nenda olli Jurriga ka laggi: süa jua anti rõkkeste, agga ja keik asi olli peält näkha illus, agga üks pisike wigga olli seäl juures, sest se pulma perremees olli sesamma mees, kelda Jurri olli ta pettuse eest pekssud, ja keik wilja ärra wõtnud. Kui nüüd Jurri laudas istus, jüs koggosid paljo pulma rahwast laua ümber, ja mitto ütlesid: Wäta sinn õige selga perre Jurri, ja jalle: õige selga perre Jurri, jah se ta on.

Kui pulmalisse isekeskes nenda peäle
jäggelesi mõtles Jurri: kül asi länna ikka
hullaks lähkäb tünna ma wäest kül terwe
nahkaga sût maenast wälja ei peäse; wäst.
tandis ta omma endise törre müa ka ärra,
ja teädis kül mis ta kond temmaga olli
teinud. Jurri istus ~~wasto~~ laua äres wasto kamri
seina, ja nihkutas ikka natuke awalt ennast
laua otsa poole mööda pinki; agga rahwast
olli keik tuba parrand täis, ja näitis, et head
polle otsa: kui kont wõõras lauast tõusseb, et
sis ta nakk juggeda saab. Kui Jurri oli
pingi otsa peäle jabka ennast nihkutanud, olli
weks ta kaudo külge, ei olnud kaugel õue wõi
kamri kodda eest kodda saada; käkkist lipsas
Jurri kodda, agga pulma rahwas kui peäse
karri jälle pürge, ja tahtsi Jurri jahki
seäl kinni hakkada, Jurri watas ümber,
kas middagi kätte saaks, et wõiks neid malgata,
sest ta olli tuggew mees, ja ei karttnud ka
sis teisi kui agga malk käes olli; ja ta sai
taari törre seest naa kätte misega saab törrest
taari wälja lastud, ja pidi sellega hästma hakkama,

agga taar jookis mahha, mitst toppesid sõrmi
törre augu ette, ja teised jälle kiskusid nagga Jurri
käest ärra, Jurri ei annud nahjalt omma sõa rüsta
ka käest ärra, kui nad hulkas wennitasid, sis laskis.
Jurri käkkist lahti, ja se rüggement laks jälle
üllekaela nurka ja sellili mahha; nüüd sai ta agga
üue lipsata jookis nee sarw ohjad peasse põhweli
reele ja kikkutama. Küllastel on se moed, et
üks tuggew mees saab pulma peäle wõetud, ja se
saab pulma sõnn kutsutud; nenda olli seäl ka
tise perre Mats selle ammeti peäle seätud, ja se
jookis nüüd Jurri järrele olli kül nõbe mees, ja
olleks Jurri reele hüppand ning tedda kinni wõtnud,
ja teised hüüdsid tagga järrele: Mats eks kukkuta
kaela, Mats kukkuta kaela. Mats ütles: Wada
Jesus wõid ise ise hõida, sest õige kirrewel!
Agga Jurrile ei olnud sest õht juures, mis üks
tee mees sisse müüd wõõb, egga ta jahki peäle
ei lähkä; agga se warrastud raua lat mis Jurri
olli jeppade käest pool wäggise ärra warrastand,
sõda näitis Jurri Matsile ja mõtles arwas, et se
sest sidi ollema; ja nenda peäsis Jurri sedda
korda jälle terwe nahkaga Kõrmaalt.

1815 v. Metsa. Jaan ja Jaana Jaanci jut

Enne muiste olne üks suur range mees, selle nimmi olne warrajaane. Se ei polle mitte tööd ei tahtnud tehha, waid lootnud omma rahwa päle. Siis tä hakkand ärra reisima käima, sühte linna lun linn leinand temma küsima? miks tön leinab linna rahwas ~~ei tea~~ ütlend tänna Pöse tlleb kolme päaga peaga madoo ja wüib

mankid

Lõõ, Pudoo

14. Enne wannast olne wõrs wanna lõil mees, selle lõlli mehhe sigga, läine mäesa põhale wilja, ja mäesa härra lasknud jälle sea mha. Sepe mees läine mõisa härra kallale, et härra ta sea maha lasnud on. Mees ütlenc: Maksa sigga ärra, mis kui ja ei maksa mo sigga ärra mitte, ma lähhen kunninga jure kaibama. Härra süüdi ja saanc täis. Lõpsinc maest; mees läine koio, ots ja läinc oma sõbrade jure nõu küsima; sõbrad ütlenc egga ja maido ei woi minna mitte, kui ja ei lähhe härra käest kirja saama mite. mees läine härra käest kirja saama, härra polle mitte annund, sest kül, mees teinc ise sepe papri pe päele kein ülles, kust kuhast mulgust, sigga läbbi läinc on, ja et aid maas on, ja kust poolt se aid läbbi käinc on, ja kus pool mõisa on,

ja selle teinc ka ülles, et härra sigga lasseb püis peus, puhkas maline ülles. läinc selega kunninga jure. kunningas küsisinc: mis ja takkad? mees ütlenc: härra lasi mo sea maha. Aullin seeda kunningale räkima; kunningas küsisinc: kus so kirri on? mees annund süs selle nageltisse kunninga kätte. Kunningas ütlenc: mis kirri se on? mees ütlenc lõil ha: exs saab nä mitte kus härra sigga lasseb, ja ei nääno kust se aid läbi käibd, süs kunningas ütlenc: Ah eneä pea pea kui kunningas küsisinc: kui palio ja sele sea eest wõttad? mees ütlenc 3 rupla: kunni ütlenc: seeb maksa so käimist ärra mitte, jam ammeti üxs so rupla? me kunningas ütlenc: minne härra jure? ja ütle, maksa maksa wälja? ja kui ta ei maksa mitte süs tule jäle mo jure kaibama. Kunningas teinc kirja mehele selt sis ka, mees läinc härra ja jure ja ütlenc: minna käisin kunninga jures, maksa mo sea sigga ärra? härra näis nind kirja näitata, mees näitant: härra ütlenc: oh sa lõll sa olled kunin ja jures, käind, ja härra maksnud wõrs sea ärra.

pag. 578. 15. Karrojwandi jut.

Enne muiste olnd üks suur kange mees, karrojwand nimi, se ei tahtnud mitte tööd tkha, waid lootnud oma kamo peäle. ühhe korra ta läine reisima, läine ühhe ulga teed, siis uks mees tulnd ta wastu, selle nimi olnd ke pai sude pannja. Karrojwand ütlend: tlle mo seltsi ka? ke paisude panja tulnd ta seltsi. Läind jälle tu ühhe ulga maad, siis omag jälle üks suur kange mees tulnd selle ni nimi nimi olnd mäggede koggo laskaja. Karrojwand ütlend: tulle mo seltsi ka, siis me olleme 3 kangee meest, siis se mäggede koggo laskaja tulnd ka nende seltsi, siis naad axxand käima, läine ühhte linna linna nahwas leinand.

pag. 579.

Täma küsind, mis lin leinab, lina nahwas ütlend: täna öse tuleb 12 mes peaga madda ja wiib kunninga n norema tütre ärra.

Karrojwand ütlend: Minna tahhan selle manga säe dida.

Siis nende jäuks antud üks suur kadda. Karrojwand läid öse senna te peäle kuft ta läbbi käind on. No siis kesk ö aeg, tulnd kas se suur kurriwaim, Karrojwand küsine manelda, kurriwaim axxand kaswastu, kui karrojwand lööne kurjawaima polwist saatik ma sisse. Täma n madda tõusnud maast üllest kui Karrojwand lööne, wanna mau nist kuft saatik ma sisse.

No kolmat kord, tulnd jälle kui Karrojwand lööne kurgu auxust ja saatik ma sisse.

süs wanna madco arrane pallima jütta no
thing sisse wanna madda kadkune süs ärra, no
süs se karrojwane ja mäggede roggolasraja,
läine metsa jahhi päele, jätnuc wepaisude
panja koio omäle süa keetma, süs se we
paisude panja, keetnuc soma aia walmis,
ja keik surud jooma aiad, kus süs wanna madco
tulnuc uxse takka küssinc ja juwa?
we paisude panja annuc tale juwa,
sööne ja joane, puhtakas ärra, mis we paisude
panja teine on. Karrojwane ja mäggede
roggo lasraja tulnc koio, polle süa, egga juwa
ühtiet süs se we paisude panja näärine, et
wanna madco ärra sööne ja jone on.

Teise kor korra, süs mäggede roggo laskaja
jäänc koio süa keetma, mäggede roggo laskja
keetnuc sööma ai walmis, wanna madda
tuesjälle uxse takka, is se küünc lasse mine
sisse ma takkan juwa? mäggede roggo
laskia larnuc ta sisse, sööne, ja joonne,
puhtaxs ärra, mis mis mäggede roggo laskaja
teine on.
karrojwane ja we paisude panja tulnuc
koio, polle süa, egga juwa, ühtiet, puhkas
wanna madda sööne ja joane arra. Kolmt korc
süs karrojwane jäänc is se süa keetma,
karrojwane keetnuc sööma ja ja ma aia walmis,
is se wisrane asse male, wanna madda tulnuc
jälle uxse thka, e küünc lasse mine sisse
sisse? ma takkan juwa.

Karrojwane korjane keik selgid kaggo!
ja annune sest süs tale, wanna madda tulne
käine korra ümber selgi toori, pole takinud
ühti. Kuskune wahhe kesta kaggo, süs
karrojwane peksnud tedda ni nakkest,
wiimaks panune ta wanna atsajat süs
teised näawad mis ta wanna maale käine on.
Teised tulnud koio, näine et wanna
madda seäl olne on, teised arwane
ka tedda peksma, süs ta tahtwad paluma
jätke ma hing sisse, ütlene Karrojwanedki
kui kui ja mind hinge jättad,
ma annan omma tütre sinule naisuss

Karrojwane lasnud kesk lahti,
karrojwand läind süs ühhe korra oma naisst
ärraj tooma läine senna kohta, kus ta olnd on,
ne ni kenna illusa kauga näuga tüddruk
olnd seäl, ja wannad madda polle ennast
kodo ühtsed olnd mitte süs se tüddrug
räägind; et ta kenna arra wärrastand on
ühhest kohhast, wanna madda wanna mado
tulne koio, nuusutand nkse wahhel isse
ütlene: wisti innimese ais ka sees tunda.
ütlene tüddrux ütlend tüddrüxole:
küttа saun soiaks me lähme sauna,
tüddrux kuttnud sauna soiaks; ta isse
läsknud ne toorid laudule, kaks ne toorid
kelle too toori sees olnd selge wessi,

ja teise tom jees olnud föhhuxes wesi,
s. suur rohhelinne patttaxas olnd pääle.

Tüedruux äppene, käsxind senna tagi jure
minna xuis suus rohhelinne pattaxis pal pael
olnd on? ja sellega ennast pesta, ja xas-
xaxs wihta olnd teine olnd xenna
lehhe wiht teine olnd xibbuxu wiht,
ja tüedruux käsxind xorrojwandele
selle xibbuxu wihhaga ennast wihheldа.
Süs läine xahhe xesta jauna, xarrojwand
läine sello selle suure jure rehhelisse we
jure, ja wötnuse selle xibbuxu wihha
xäede, ake axxand sellega ennast
wihtlema.

Jaane naad süs wihtlane, süs läine jälle
öuse xahhe xesta mane elema, xarrojwand
lööne süs teise neneda ma sis se ise tol
lööne ma päelo roxxo süs surmane teise
arra.

Xarrojwane wötnud selle tüedruxo omale,
ja läine sealt ärra, ja elland xennaspi.

1844

Ih. Ühe korra üks Kene pap jäänud waeses
jälle; hakkane nutjarika nou pidama;
kuidas nikkaks saab. pap üllenud: Nüüd
muu nnõu ühti peab waraslama hakkama,
kuljes üllend: ei se ei aita mutti mitte
Pap üllene: ega ma ei waraste nende a mitte
el ma teise oma ära wõttan, ma waras la müü
silma nirjaks, no läine ühe õje warastama
ühe tööse wra suure nikka talo mehe hobuse
ja härjad ära.

Wüne suure parsse metsa rappikra sisse;
talo mees tõusnud. homikra üles, läinud hätngalt
hä rxatele ja hobustele süa andoma; pole
se hargi pole hobuse ühti.
Läinud süs wene papipi juure pap olnud imsa
wähe tarx ka ~~no süs Pap hakkan~~

Mees lubanud pole waranemist Pappile,
kui ta üles raalib, no pap räägimud süs kus
pool metsas nüd on, mis süs pappil wiga
räägida oli, ise wünud härjad ja hobuse metsa
mees läinud toone ära säält ~~ära~~, ja anud
poole waranemist Pappile. No Kuninga
Krauwa ~~juures~~ hõbe sõrmes kadunud ära.
Kuningas saanud seda aru, et Pap oskab
üles raalida, laskmud Pappi tulla üles
raalima; ja kui pap ei raali üles mitte,
süs ta saab ära lappetud.
no läänud ühte ürsikro tuba, ja toa tüenen
Pappi juure, palunõ et Pap ei ana üles tulnud mitte
el lema kä on Pap üllenud: Nüüd ana ana
leikaga kana sisse se sõrmes, no tüütnux
leimud seda wüsi.

3 Sme n pääwa päraft Kuningas tulnud
xuulama xas förmus xä on.
Sap üttenud et xana jues on, Kuningas
lasxnud jüs xana ära tappa, olnud xana
jues. Üks xuningas annud ni palju raha
tomale, et ta ilo aia woinud elada

17.

Ühe xora ühe Kuningal Kadunud raha
leigas ära, Kuningas lasxnud xuulata,
xes os xaxs üles xaalida. Üxs xana jäint
läinud xuninga jure ja üttenud: et tema
tahab üles xaalida selle raha. Kuningas
annud taale Kolm pääwa aega, ühes uxjus
teas üles xaalida

ja jüa, ja juwa, xa rohkesti, ja xui ta ei jaanud
jo üles mitte, jüs ta jaab ära tapetud.
Eesimese öe maganud, tõusnud hommiko üles,
ja üttenud Oh! Jumal aita xul ise aga
täna on se esi esimene, 3 toa peisi olnud
noneed olid ära waras täne, üxs xuulane uxse
tagga, läinud teiste jure üttenud: ta üttles
minu esimese olad! teise pääwa hommiko
tõusnud jälle üles, öhxnud Oh! Jumal aita
xul ise, täna on teine. Teine xuulane
jälle uxse taga, läinud teiste juure üttenud:
ta üttles minu teise olad.
Kolmandama pääwa hommiko jälle se jant
tõusnud üles ja üttenud, Oh! Jumal aita
xul ise aga täna on se Kolmas.
Kolmas waras xuulane jale uxse taga läinud
teiste juure üttenud ta üttles minu Kolmanama
olat.

harxanud jüs nõu jüdama, need zwaraft,
et naad lähvad paluma, et se tarx ei ütle
üles mitte et ta nende rä on. Nõ läinud jüs
räärima et se raha nende rä on ja palume
et ja ei räägi üles mitte et ta meile rä on.
Se jant ütlend xüsinõ xus ta jüs on? wargad
ütlend: et pii al marika aias on.
Jand ütlend minge laagi nabrft ära no rätte.
ennemeni xui xuningas jia tulek.
Wargad läinud taanud raha jandi rätte,
jant läinud Iwinud xuninga rätte,
Xuningas xüsind xus ta oli? jant ütlenud
pu all' ja Xuningas xes ta jenona pannud
an? jant ütlenud xes mind jenna

jannud xon xui ~~Xuningan~~ tant
Xuningas annud taale jüs üks suure chilud
toa, ja xii leiva ni xaua xui ta jeenud on
jurne on

Ühe korra üks mees läinud metsa poola Marjo
otsima, ja eksinud ära, siis üks must mees
tulnud ta juure; üttelnd: mis sa moole anne
ma wii sind metsast wälja? Mees üttelnud ma
ned Marjad sule. Se must mees wõtnud tee
pääle, mees ekshinud jälle ära. Must mees
tulnud jälle ta juure; küsinud mis sa mule
annad, ma wõin sind metsast wälja; Mees
o annud need poola marjad jälle taale, mees
se must mes wõtnud meie tee pääle, mees
ekshinud jälle ära; ne kolmat jälle se must
mees tulnud ta juure ja üttelnd: Mis sa
mule annad ma wõin sind tee pääle.
Luba se mule, mis sellge ehtimeks see
õuwes se wastu tuleb; ne mees lubanud,
siis must mees lubanud kirjatanud raam
raamatu seltsi et ma seitsme aasta
pärast tulen tedo ära wõtma.

Mees läinud ja näeb õuwe wärawa wahel, pisikse
laps ta wastu. No mees se hirmus ni kangest
ära. Laps hakkanud seitsme aastaseks saama,
ja käsund kõigest ara; siis läe laps läinud
lasknud 12 Kergo õppetajad igaühte ennast
korra ristida. Ja igaüks annud risti wet
lusiga; siis ta hakkanud põrgu minema,
läinud üks pääwa teed, ei äwwist ma hakkan
alla poole nõgurs minema; sääl tulnud
ta wastu ni nenasi tüdrukse ütlend ütlelend
tule ööjeks meitele wõõre on pime ka
pöris wõskane risti wet wastu silmi
keik läind kürgudes ära. no läinud siis
senna, kus ta ise olnd on; Üks suur punaste
1875
näjiwarjega mees wolnd ka sääl.

Se tulnd sele- poisi suure, pois wisxand risti
pet wastu silmi, ce mees ütlend: ära wisxa
ma te sule midagid. Siis se mees t wötnud
sele lapse oma xät xörwa, näitand puhas
nend e asemes, xes ma pääl wäga xurjad ja
pattused on. Teix olnd hirmsad, aga üxs
olnd weel xige hirmsam: se olnd suur punane
xörwetud ase, suured punased orad olnd asme
pohjas otsad sättelevand puhas, se pois xüsind
xesse se on? se punaste xäsiwaredega mees ütel
se on Amoora se on oma seltse sõjart ära
tapnut ja oma isa ja ema. Siis se pois
xüsind oma nime ramatud xätte wotas
se must mees tulnd selle poisi isa ja
metsast, e senna xoid nii se must mees oli

mehe te pääle saatnud ja xüsind mehe xääst:
xas sa xirjata xa osxad, mees ütlend en et ta
osxa mitte, mine siis teind wähe neid nee xiti
naine teine selle xirja walmis, se must
mees wötnud selle xirja ära, pistnud oma
läind ära, seda se pois läind ära teada.
se punaste xäsi waredega ütlend: et se mees
ara läind on nesse xä se xiri on, no se
punaste xäsi waredega läind wilistama;
siis se must mees tulnd xoio ja annud
selle xirja poisi xätte, pois ha xaxand
siis ära tulema. Tulnd üks jõe ääre
suur mõrsuxas tulnd ta wastu.

Küsisne kus ja raisid? pois ütlenê: pörgus
se mees küsinud mis ja sääl nägid ka? pois ütlenud:
kõik olid ka iga üks suur ase oli kõige hõrmsam
se oli suur pungers kõrvetud se mees norsane palsist
ära ütlenê mina olen se kõige ase se on.
küs se mees küsinê kas wäik pattud aneks saia?
se pois ütlenê lõõnid kacava teiba ma sisse,
ja ütlenê: kui se teivas hakkab wõsu aama,
küs ja seitse wõsa külge aab,
küs saad ja omad pattud anda.
küs se pois sanê kergu hõrgu, läinê ühekorra
metsa patsima, tuuenê ni kena aia
tulnud metsast, tema läinê vaatama, küs
vana hal mees wõtnud jõest wet ja vastnud seda
püüd, puud olnud seitse wõsa külges,
küs sse pois ütlenud: nüüd on ja pattud aneks
ni pea kui se sed hõrgasida ütlenud on, nenda se
hõl masvarisenê ära nattuse mulda jääs [illegible]

19 Ühe korra üks mees suurema seest üva tõist
üva, küs Hiiut astunud meske seltsi; näinud
mehega 20 wõrska seltis ava. Tulnud küs üks
kirikа aia taha, säält hakkanud suur kange
tuul käima; Hiiut waatanud ni wõõriti
koha kiriku aeda.
Mees rappatanud innast lumest ära, Hiiut
rappatanud ka. Ta inka ni kange tuul käinud
meske noha; Hiiut waatanud inka nenda
wõõriti koha kirikа aeda, Saanê küs säält
metsast wälja küs üks kõrvon wasto. Hiiut
saatnud meske oowi wäravast sõsse, ise läinud
metsa.
Kõrtsmik küsinud meske kääst ja ka ni
pakal tunnil käimas? Mees ütlenud: Ta Jak,
kõrtsmik ütlenud: Pole midagi, ma olen se
inka ei näinud ka ega Hiiut kaoiõis mind.
Kõrtsmik ütlenud:
Jak, olen mitte Hiiut sind haidnud,
küs olen? ja walmis olnud; Mitte tüxi on
ära kadunud, Kuist on paale hingiga sia
tulnud.

20. Meistri Mardi hundinahka fra 579.

Pärna Mart oli wäga tembaras ja petis mees, keik oma eluaia; wäga ölpus oli temal neid kerge meleliſi Jõlaſi petta, kes temu kaubaga igakord wäga rahul olid, ſelleperaſt, et meistri nime kandes, oskusid wäga a temu jutto, ſest, et õmaal meistrid wäga ammſes on. Aga Mart ei olnud mitte kui pettuſe (wale) meister. Ükskord jõudsid 2 meest jälle oma tisjudega Saaremaale tulema, nii kui neil praeguski weel ſe pruuk on, et tisjuſi müümas käiwad.

Mart mõtles: nüüd on parad aeg ja wõi wiia, nüüd wõin wiia oma kauba korda saada. Alustas jutu ja ütles: „Kas teie maal ka mõisa härrad kolli nahku prukiwad kaſukateks, nenda kui meie maal ſe pruuk on.“ Jõlaſed nõõnustaſid wäga, kui ruulſid hundi nahka nimetawad, ſest naad teäſid ſeda kalli olewad ja paluſid ſeda enestele näha tua. Mart ei ſiinud wäga wasto, läks tõi koke hundi nahka ära, mida wõeramaa mehed

wäga imeleşid, et hundil, şesugune puu nahk on
nemad ei olnud ine hunti nahka näinud,
weel wähem hunte;
Nipalju olid aga kuulnud, et Kõik ja loom peab
olema; şest Jomaal neid şekoti ei olnud.
„Aga wana Mart! Kuidas şeda oled kätte saanud?
şeda peab wişşt meile juttustama, et meie
wõime ka oma mõisa härrale selle püüuga
rõõmustika; şest neid nahku armastawad
meie mõisa härrad wäga".
Mart.: „Noh, mina ka ei tea, nende püüe tahab
ika natture õppetust, õppimata inimene
ei şa teda palju nähagi, weel wähem nahka
kätte saada.
Sange şüs häästi tähele, et mo õpetus teil
teise kõrwatt şisse, teişest jälle wälja ei
lähe; mina tahan oma õpetuşe eest

palka rohkem kui şelle naha eest?" (Hoşe)
„Meie maksame kõik ausaşt, kui aga räägid".
Mart.: „Selle şain õige kergeşt kätte ja şaab mid nende
weelgi: Mina pean omale şelle tarbeks, jäära pooled
jäära=pallid pooled pallid=tärkkud pooled tärkkud
aga need pooled jäärad ikka keige wahwamad;
minul ei olnud neid rahkem kui 6; läksin tagasi
homiko metşa=ei tuvinud kaua kui metşaşt
wälja tulid ja wana waenlane trüm silm ka
şelgişi oli, oli jureki püşti wänti ka lauda
otşal, wõtşin kätte ja läksin pool jäärade aheks;
jäärad olid temale mõnda woşşo jõba annud,
aitaşin oma nüstaga natture weel, şüs ei olnud muud,
kui nülgeşin naha maha".
Mardi õppetus oli otsas, mehed läksid rõõmuga
kodupoole; olid şeda head õpetuşt ja kalliş
nahka kätte saanud 10 rubl eest.
Kui nende rõõmu mõtlemega: nüüd saame

pea äus saks ja rikkaks mehexs, olid kodo jõud-
nud; ei anud naabrimeestele sest juttu teadust,
mis õnne nemad enestel arwasid ees tulema;
ehx wahest rikamaks mehed wõtaxsid oma enne
enne katsuda.
Oli kewade joudnud, püs pidid ka jäärad muret-
sema saama. Oli neid kalli hinnaga mõned
ostetud, saatis Mats neid metsa ilma karjatseta-
et temale hundid koxko korjaxsid, kelle nahad
ta wõiks nülgida ja kalli hinna eest müa.
Päar nädalaid olid Mats ootnud, jäära oma
saagiga tulewad - aga ei jäära ega hunti.
Mats pani peale imeks, et jäärad ni holetumad
olid neid otsima; motles ta: wist on jääradelgi
õppetust waia ja õaks neid otsima,
aga ei leidnud mitte kui jäära jarve.
Nüüd mõistis: et se tema oma holetus olnud,
mitte omad püsi murelenud ja jääradel

abiks olnud. „Mis mind aitab kui pean omale püsi
murettema, ja ja wat oige se peab sanma;
müüs omal keige paremad härga ära ja os-
tis püsi; selle kingimisega et ka täis rohto
kaduba otja pidi saama misga wõiks püsi
joosu proowida. Kaupmees wes püsi laadi-
mist tundis laadis ni kui oige aga Mats
es oleppi ni piskuga ja ütles: täie rohto pidin
saama. Kaupmees jäi mõtteteje mis lugu
se on. xas rumalus wõi ahnes-kuiva sest
wõin aru saada — Noh ikx wõi aru saada.
Mats! mine proowi püsi. Mats läks jäätis
märgi laudu, ja tasi, pahw; ise pikali maas,
püs lõhutud, oma terwis mõnexs pääwaks
rikutud. Kui oli tawexs saanud, oli jälle
mõte hundi püüdile minna, aga mi-
sega, pole enam püsi ega pooljäära
Mats: Dot, dot raha weel, ostan jälle püsi

Mats läks teise kaupmehe juure, omale
peremad püksi ostma kui je pettis
temale andis — otsis ne püksi ja oskas
seda ka paremine pruukida kui esimest-
ei nõudnud enam kauba otsa tähte
rohto waid laengid — mida kaupmees
wiiperaft saadis, ütelnes: hoja seda
leaduni nikaua; kui hundi näed,
laske — Mats oli nüüd oiete rõõmus, et
ometi püüdjaga korra päale jaab.
Mõnda nadalt oli ta ootnud, aga
ei hundi ühti. Uks õhto lääb Mats
tiisju wiisp toorma, wõttab püssi ajem
kirve, nä imet, püssi tagwis,
hunt jõal. „Kahju, kahju, et püs-
si es wõtnud; aga kusta omiti
peesib, kui oma laengi jaadan
teda otsima.

Mats ei raatsinud enam mitsa minna,
pani püssi ouewärawa paale, sihtis, ja laske
jenna poole kuusa hunti sli näimu-
selle jaaagaz. ega mets tühi pole —
Kus püssi nüüd kalle saamaz — pole. Mats
oli hea nõu kalbis. „Ah mis ma nei-
püüan, ma neid kalle ei saa; ma muret-
jen lamba nahku ja tahan oma kasuka
walmis tiha, oma õsleud (hundi) nahast saan
ma krae ja meardes; Kes siis wõib ütelda
et se pole hundi nahast.
Kui mõtles, nenda ka tegi, kasuk oli pea
külma aia wasto walmis, kui tarwis wõis
selga panna. „Aga kohe ma lahen se meie-
maal teistel nipuguse kasukad epole ja keik
ka mind tunneweb — parem lahen Saaremaa
le jõõl saab mind aufaste wasto waetud.
Waata imet saarlased tundsiwad ka Mats;
kütsiwad pilkades. Aema nut moodi kasukat

misest Mats kül õiget aru ei saanud ene
küi üks nairopois otse temale ütles: „Kas ilased
nüüd keik warsa nahkest kapukad tewad?“
Mats ehmatas — kas mul pole hundi nahkne
kapuk? Aga wastus jälle poisi poolt: warsa-
nahk. Kunne Mats igast pealt küsima hakkas:
tunistage mo kapukast mus loomanahast je om
wastuseks jäi igalt poolt: warsa.
Nüüd jäi ohtlik aig, et wana Mart (meister) pole
temale hundi nahka annud, waid warsa naha,
mis kewadese kerge pohu läbi oli ära jun
Mats läks raatsinud enam nisugune kapukaga oma
maale (ionaale) tagasi minma, pani seda
nisuge paika, kus seda keegi ei leidnud.
Läks nüüd koio poole röömuga, et sest pagana
naero nahast oli lahti saanud, ene nüi oma
maale oleks läinud ja teised ilased keik
seda (oars) naernud.

„21. Bere kaanid

Üks wana kiewsmees, kes alati arstide jures
käis terwist otsimas; aga ilmaski täielist terwist
ei saanud; wiimaks wõttis nõuks, tahtsi hänna jau
minna, ehk tema käest wõiks paremad arsti
rohto leida, nüi neilt, kes enamis sanadega
terwist töutawad.
Tohter andis temale 6 werekaani pruukida —
ja saatis teda nende sanadega kojo: „nüi
neid saad pruukinud wist terwis tuleb“
Mees läks röömoga kojo, selle mõttega: nüüd
olen ometi kiewsks tegewad rohto leidnud,
olgo tõsine hänna terwe; nisugust rohto pole
ma jo kellegi arsti käest saanud.
Mehel oli kindel lootus mõtteles: nüi aga
neist ühe ära pruugin, siis olen töest üsna
terwe. Wõttis ühe teiste hulgast wälja ja
hakkas juhu pihtma. Kaan hakkas kohe
mokka kimmi, kust mees teda küünega
ära tombas, kogo päkkis ja juhu pistis

aé, aí, aí karjusta (kiäev) muarstide rohud olid
küll kül tülge pruukida, aga tohtri rohud kõige
tõgedamad. Mõlles nüüd terweks jaawad, aga
paremba ühti; jõi teise ja kolmandama wel
juure waewaga ära, ilmaski paremad terwist polnud
neist jaanud. Kolm oli nüüd kül weel, jüa enam
wasto ei wõtta, mis nendega tihase ta oleks nüüd
kül häämelega ülejätnud, oleks ta neist kolmest
terweks jaanud, aga ta tundes, et neist kolmest, mis
ta ära jõi, terwist pole järe tulnud; wõttis nõuks
neid ära keeta ja jüs pruukida, mis ta ka
tegi ja ilmaski paremad terwist midagi.
Läks jülle tohtri juure, alustas jutto ja ütles:
Sinu kaanid olid mul waga ilged pruuk
3 nüp wõisin aga waiwalt kinges ära jüua
ja 3 keelsin ära. Sellegipeaft mul oma
noore põlwe terwist pole tulnud.

Kasma neid õieti ei pruukinud? Ma arwan
et ja mulle kahju tegi, et kuis elawalt ei
pruukinud.
Tohter pahandas enaft wäga mõne jutto üle,
kui nuulis, et mees ei tema kaanid ära jõõnud
mida ta oli annud temale ihu pääle panna
werd wälja imema, aga mees (kiäev) imes
kaanide were wälja, wõi kuidas paremini
öelda, imis neid kõige oma werega.
Mees pahandas enaft selle üle, et tohter
õieti ei õpetanud, kuida moodi neid pidi
pruugitama. Tema oli kuida igamees jõgi
mõistab palju waiwa selle pruukimise
näinud päälegi pidi tohtri kaanid kahaga
tajuma.

22. Karplaste jaxko õnnetus

Iga inimesel on oma amet, nii ka karplastel
üxsjago elawad neist; jaxko kaewamise ja tõi-
wa põletamisest. Nemad kaewawad juure

männa jakkud maa-jeest üles kus neid ial leida on; waheti ka nii kauget, et päawas oma woorioga koio ei jõua, ka ööse peawad käima. Kenda juhtusiwad ükskord kaks karplast ööäial teine teisest mööda minema mõlemil oma jakko koorm päal, oli neil änetuseks teine teisest mööda minnes; jakko koormad on sarnilikkud ja hakkasid teine teisest kinni, mis läbi nende koormad mõlemil ära lagunesid, ilma, et kumbki neist seda oleks mäinud ehk tähele pannud. Kui kodo jõudnud said oleset takse ära wõetud laata ja ise puhkama; ilma et oleks enne oma koormat katsun (pinnõõ) hommikul tõusnud mehed üles kumagil koorm jakkusid kadunu, wargad, varas on ööse üles käinud, oli meistele jut ja mäle, aga wale, läksid, otsima warsi leidsid ka jakko pu ja teine oma ree kausta, mida kõik pole tähele pannud, et ka regi oli pärastud jaanud aga jakkusid palnud maas enam, läksid edasi, nägid ükk jakko woori minewad

läksid ligemale ja kundsid kohe, et nende jakkud wõõra mehe ree päal käid. „Waada paris“ hüüdis teine: kus ja meie käred o Kus ja põgenad waras nägie käre jakkudega „aga neid teie pale“ hüüdis wõeras „nüüd olen ise kawanud“ „Wale, wale, neid oled meilt waras tanud „ei ole, ei ole, neid olen tee päält leidnud üles jälle teine ja ei tahtnud jakkusid ära anda, et aga tajed rohe kaiste, ähwardasid teda nuheldes rumpsikatega, wõtsid jakkud ja panid teda weel 8 rutt. trahwi maksma. Nüüd oli teine juure katsjo pisje jattunud jei wanad jakko wõsajad roomuga kortso poole tõtsid. oli kõrtsus rõõmustawad märga maitsud; tuli ka selle raha jagamine, mida nemad teise käest olid trahwiks wõtnud, aga kuda seda teha mõlemad tahtsiwad rohkem, kui oli, jeti teine küdis teisele: Minul oli rohkem teine jälle minul oli rohkem jakkusid nunni isimaks kuda ja rumpsikatte lobbimine kuulda oli. Nüüd ei ailanud nemad kui kõrtsujid kortsmiko omale öigoma ütt jaks.

Körtsnik mõistis: ninda on õige se mis teie
mino käest olete jaonud jääb teil maksmatta
aga se kahju raha /s Rabl./ se on mino
Sellega olid mehed wäga rahul antsid se raha
körtsnikale ja läksid oma teed.
Oli kortsmiko märg päält wälja magatend
tuntsid mehed perast suurt kahju ja läksid
kortsmiko käest oma raha tagasi nõudma
Wastus anti kortsmiko paalt: Kui olete
kahjo saanud siis mättelge oma ees tulewa
elu päale, et teine kord kui jälle käed
lähete tooma hoolsamine tee päal neende
järrel waatake et need eram teine ~~pa~~
kord ara ei pudene siis ei saa teie üal
erastel kahjo leidma

23. Jaak pole, mereaares näinud iga laewa
jõlo näinud.

Wana Jaak elas kaugel mere kaldast;
Muidugi oli mitto kord kuulnud ja ise ka
näinud, et meres kalu püütakse,
head süüa ja maksawad palju, kehwamees
küll wähta. Wahtis nõuks nüd ise püüd-
ma minna. Aga nüüdsaeda tehasspole
laewa, ümmatlel kuigil olid peremehed,
wanad mis ei kõlban enam teistele, ei
kõlbanud ka Jaagule; Selt Jaak säädis
sül, et nisugune rüstaga merepüal on
surma kartus küll päew läbi paistab.
Enne tarwis peranda ja siis minna kalu püüd-
ma. Aga misjega ma paranduan, pigi ega
tõrwa pole, kuige parem panen ~~paranduan~~
jaoega kelk nud praguda kinni, mis tema
ka tegi ja heaks kütis. Nüüd oli se wana
lagunud paat jaoega õieti tükedaks krohwitud
ja Jaak wõis ka pea merepäale minna

ja priskesti kalu püüda. Nüüd ei olnud
Jaagul muud, kui waadata millal teised
mereminehed wälja läkewad, siis ka teiste
hulka platsi päale. Jah tõi, teised
läkewad wälja, Jaak ka teiste hulgas.
Hulga aja pärast oli abikäsi mitt ruulis,
aga kes läks abisteised olid kaugele ära
läinud, Jaak ei oskanud jõuda õnnes
oli aga nii mõnda ligi alles, et paat kül
weeris aga Jaago jalg parati weel
ülatas meale tulla.
„Nüüd mõistis Jaak, et üht weeresta
jaueg a pidawaks kül ei wõi jaada
Õnn oli hea, et weel elusalt ärapääsis;
taawaar selga ja koio. Ei elades
tulnud enam nõu kalu püüdma
minna.

Ühh Ühhe № 24 kõrra, ohne ühhes mõisas ühs, ~~prowa~~ ~~prowa~~
härra härra ja prowa, ja neñel ei olnud last,
süs se prowa läino targa jure. Et temma ollews
arro ~~saad~~ saane, nüüdse. ta ollews lapse saane, süs se
targ öppend, et ta ühhe walla lasseis püüda ja et
se piedi weige rappidega rappidega ärra ~~pesa~~ sõma,
süs se prowa lasseis lasseind selle walla tuwa, ja
se prowa anneind selle walla korwa nätte ja
käskind ta: walmis tehha, ja kui se walla walmis
weend on; se süs sõõnd ja anneind kon sõõnd ja annab
kasfile ka süs kasfil ei olnd poeg ja kokkal
e olnd poeg ja härral ja prowal olnd ka poeg.
Keed olnd süs kein kanged mokked, egga kasfi
poeg olnd weige kangem. Ja läind süs ühhe
korra reisima, süs nied härra poeg ja korra poeg
saand hobbused alla ~~e~~ kasfi poeg polle mitte sied obbust läino
mis leidis alla

mis teeda teeda ollers üllesse nannane, siis se nas-
pere jäänd jalla jao jalle, saand naac siis ühhe
tükki maad arra käinue, siis se näsi leine ühhest
te äreft ühhe hobbuse siis se, Iwanekoiska wisse
ninna rättino selle hobbuse selga hobbo nannane
selle ninna rattiko üllesse, siis se Iwanekoiska saad
omm ommale hobbuse, siis läino ühhel ühte tem tinna
ja tin leinand siis need mehhed küsside mees li-
leinab siis se linna rahwas üttleno tänna õse
tullel 3 peaga maddo, ja wüib Kunninga wannema
tüttre arra ärra, siis se Iwanekoiska teine
kauba, et temma tahhab selle mauga
söödida. se siis kunninga s lubband nende 3 m

hele, ühhe koia jäuks, siis selle päewa Iwanekoska
ostjene, nendele 12 mängi kaardie, ja 12 puudelt wine?
ja käskine naac ö otsa üllal olla, et nac mite
maggama uinuda. ta pannuno omma ninna
rätino üllesse: lagge kinni ja ta taldriko alla
alla, siis ta üttlene, et kui te me näte kui nina
(j rätin arwab wöid tilkuma? siis tulge abbi,
siis Iwanekoiska läind sure jöe rumm rummi
alla. siis se sure sure 3 peaga mädo tulno
siis, 3 peaga hüüne kes on kes mo ees on, ents se
Iwanekoiska siis Iwanekoiska tulne rummi att
alt wälja kussine) manelda 3 3m peaga mäeo
harrane seäl mantlema, Iwanekoiska löönd
3me p peaga maa põhjast saadik ma sisse,

No teise öse sus, 6 peaga mado jälle Ewand
Koiska ostsend, jälle omma wer wendadele 12
puddelt wina, ja 12 12 mängi naaredes, ja
käsknend ö otsa üllal olla, nenda samuti
panuno jälle nina ÿ rällino tal lagge
kini, ja ütlend sui te näte, et nina jäl
ix k kaxkat word tilguda, sus 6 tulge mine
abbi, Iwandkoiska läind jälle sure jõ rumi
alla, 6 peaga mado tulne Iwandkoiska tul
jalle jõ rumi alt wälja, kaxkand 6 peaga mau
maandlema; Iwandkoiska löönd jälle 6 peaga
mau, pölwest saadix ma sisse, ja kurjawaimo
abbused, aiand wina Pratta wahhele, ja purrund
ärra, nowo 3 ta öse tulne 12 peaga mado Iwand
koiska olne jälle jo rumi rumi alt ÿ

wälja ja 12 me peaga mado tulne jälle,
Iwandkoiska tulne jälle sulla rumi wälja, kussine
jälle manelda, 12 me pe peaga kaxkand mandlema;
12 me peaxa mudo löönd Iwandkoiska pölwest,
sadix ma sisse, kust teist word kaxkand jälle, mado
löönd Iwandkoiska west kuust sadix ma sisse!
sus Iwandkoiska ütlend pea, mo teise teine sabas
mutiob, Iwandkoiska wiskand sabaga koia pihla.
koia teine word läine peäle ärra, wennad ärxand
sus ülles sus tulne abbi! sus naad tulne tapnud
jelle 12 me peaga mau ärra, no sus se emma ütlend,
sinna olled mo kolm poiga ära tapnud, egga
3 tüddard ei on mool wel, sus. naad kaxkand ärra
minnema sus sui naad läind sus keige essimes sees
tulne xaio waste, nulle kirri olnd xajo sället si äre pe
peäl pallutud säält seest juwa: teised wennad tahtnud
juwa juwa Iwandkoiska polle wastu tastnud je juwa mitte

läänd jälle piirkse maad: siis suur õuna pu
ja kuld kirri, olne õuna pu küljes peäl se kirri
olnd nenda; kirjodud et teitsed ep palluta kse pesit
peält õuni wõtta, ja need ne mehhed tahtsid
se jeält patt ouni kangesti ouu õuni a wõtta,
ja Iwandkoska polle lasknud õuni wõtta läänd
jälle tükki maad, siis suur uhke poeg tulnd wa
stu, poe seina peal olnd jälle kirri teitsit pal
kutakse siit kaupa wõtta; jälle mehhed tah
nt minna kaupa wõtmas jälle. Iwandkoska polle
lasknud mitte kaupa wõtta, Iwandkoiska lõõnd
kajudele ja ouu õunaputele ja poeli maiaga
pehta peahhas pöllend ärra siis need teised
mehhed läänd seält ärra Iwandkoiska jäänd
uksi senna jälle siis saie need 3 tüddart ja 3 poeg
otsa siis ka emma olnd äksi weel siis se ka

läänd weel senna linna läänd ühte sepp seppa
pajase sep taggund pajas. Iwandkoiska olnd ka
siis wanna kurri waim tulnd senna
sep sellatand tinna siis kurri waim küsind
missa nüüd teed; B sep ütlend silma prohto kuri
waim oh se hea 'et ja sedda teed mo silmad ka
õiged kalla mo silmade päle ka sep ütlend sedda
ja moodo kallata mitte nui polle pingi külges
nöönega kinni mitte siis kurri waim lasknud nõega
kinni panna sep kaland tullist tinna silmi
Iwandkoiska asjand ka ff senna wanna pingiga
laest wälja siis se olnd ka ol otsas
Nüüd on se jut otsas 15 mal talwe ku päwal
1844 aastal

25. Ene muiste, olnd üks mees: se warrastanc
üsna awalikult. Se olnd mörsukete seltsis seltsis
ühes metsa äres üks mees künunc põlal: ja se
mees tulnd senna künõcia jure. Ja ütlend künõ-
wastu, oh sa waene mees! tead sa mis sinu õnne
sul nõdo on! mees mõtlend, mis õnetus mol si
nõcõo on: lapsed jähiõ tulega nõio jäle, ma
lähe wata ehk on tuli lahti päsenc, sun saa
mee mees nõjo läind, se waras nõtnud surema
härja iggest ära, ja leikand surem surema härja
häna otsast ti tuki ärra, ja pistnud sette sele
otsa pisema härja suhe, m mees tulnt jäle
künõma; pole teist härga pole enam üktit, o

pisjem härg sõõne surema harja ärra! siis se
waras wiine; sele harja teiste jure, ja laz tapnud sele
härja ära, ja se waras läine ise mago pesjema? jõi ärre
siis ta aane, sele man w wet täis, ja harand k wahe
käga sele maa pihta; perjma, ise narjõne! egga ma pole
se sur waras mite! surõd wargad i metsas, teised kõ
kulnc sedа; teise karand seatt seält ees ära, se waras
läine seni sama, siis ta rägane; seält seda lehha ära,
siis tal olnd lehha kül süja nä,

2 n Muisteft jutc nerjutud

26. Enne meiste, olnê üks wana ema, felel olnê 2
käswatiko, teine olnê wene, teine õe õde, siis ai
sele käswatiko: tiitu talwe wange külmaka! marjo
otsima, ja annuwê poberist liidi üle jja waat /
waal teewa ~~teiwa~~ wor liiwa woroxse wotti, siis
tüdruk läinê? ~~pêel~~ siis pael siis üks, mia tulnê
wastu: siis ta läinê senna maiase, 3 meest wadanê
ärna pâel, tütruk läinê ukseft sisse terêdanê wen
ste, ja neid 3 mehst wõtnuê wennast terise
ka astu wastu, ja se tüdruk, istunê mkha
hawanê sõma, neid 3 meest pallunê ka sita,
tüdruk annuwê nendele ka, sita ja neid 3
meest käskinê: liiwa nätte wõtta ja nendê
reppi reppi eest ärwa piihke piihkida liiwa

tüdruk wõtnuê liiwa nätte, läinê piihkine
reppi essise ärwa, ja tüdruk läinê ni sure hulga
marjo, siis tüdruk läinê kõjo ka emma kussina
kust ja neid ni watto leisse tüdruk üttlenê:
Tunnal meeretses mo kest eest,
se wanna emma saanuê omma tütre aiand suurde
kaasukse sisse, Läinê ka senna maia sure,
läinê ukseft sisse, polle terretanê üthtie,
neid 3 meest käskinê makha istuda: tüdruk
istunê makha, nago nuid olnê polle senna
lauseniki, neid mehhed küssinê? ka leiba,
tüdruk olnê sured suret saia
kannikad wotti, tüdruk üttlenê: mis ma
teitele anna, mehhed käskinê? liiwa

nätte wötta, reppisi minna pühkima; tüdru
üllene: kas ma teile reppi pühkia olle? läi
uksest wälja, koia polle marjo egga midagie
leine. / Siis neid 3 meest wäkine, mis ne ma
nendele palgaxas lubbame, siis lubbane ikka
selle tüdrukule, mis se neneda lahke olne
on, mis seäl esimesse korra xaine on, / selle
lubbane et kui ta wäkib, et siis ta sunst
xulla mnatlukse mahha xukxub. Ja selle
selle tüdrukule, mis neneda sureline

olne on, sellele lubbane et kui ta
wäkib, et xonnad ta sunst mahha xukxuwa.
neneda olne xas, kui se wa wõras tüdar
wäkine on, siis hikka xulla tiik xukxuine
ta sunst mahha, Kui se ta oma tüdar
wäkine on, siis xonnad xukxuine sunst maha
Siis se wanna emma, aiane naad omma
jurest ärra. Siis naad läine ühhe pea-p
päwa teed, saad siis öhtaxas ühhe öne pu
jure, largene senna maggama, hommiko
kenelne xange nelle nokkisemasse.

reuilne kange wette rohkhemisse jees, öötue,
seeda wisi, ker siist seest jöob se saab honeikes.
neee olne jälle neee kolm allikad, kust neee
kaks öedi ja wenead läbbi piedane minnema,
teise allika äres ötue, ker siit seest jöobise
saab karruks, kolmanda hallika äres öötue, ker,
siit seest jöob jöob se saab metsikes.
No siis naad hakkane minnema, ja wennal
olne kange joma jänno; wene üttine: ma lahhan sin
juwa, öede üttine ärra jo mitte ja saad hunelkes,
läine teise allika jure, wennal olne kange joma
jänna, wene läine jälle üsna allika ja jure,
öede palluue teeda, et ta mitte ei piedane joma,
öede üttine: kui ja siit seest jöe, saad ja karruks,
ja muvrad mine ärra, wene jätnue jälle.
läine kolmanda allika jure, wene läine jöone,
siis ni pea, kui ta esimese tilga, sunst
alla lasnue on, nenda ka metsis jöone; ja saand
ta siis jöone, siis nutnue möllema,

Ja siis annane minnema, ja metsis oine nenda omma
öe jure, läine üttle tuh tühja maiasse, siis se öede
atsine ommale marjo, ja omma wennale pehmide wahtusi,
maggane üthhe öe seal, hommiko wanna öede reuilne, mitsse
olne jahhi mehhes, jahhi koerad ankuine, ja kange
jägri kisja olne, ja se metsis tahtnue ne kange kangesti
senna sekka minna ja öede reuilne kangesti et ta mitte
ei piedane minnema, egga metsis läine kiwwa; läine
senna sekka ja jäger lasnue teeda tawwa aiaga, egga ei
polle kätte saane mitte.
Läine jälle senna wahe tahha, kus se öede olne on
esse ne hüne öegi öege te wes lahti! siis öede lasnue
ta sisse.
Teisel hammikul ta tahtnue jälle minna, jälle ta
öede reuilne kangesti, egga ekka ta läine jälle jag
jäger lasnue teeda tagga aiaga.
Kolmanda hammika siis ta läine jälle, siis jäger
lasnue teeda: siis ta läine koio, öede näine et tueda
lastued on, siis nutnue jälle mölle mad. No neljanda
hommikul se siis se noor kunningas tulne senna maiasse,
se kunningas näine, et se tüedrik nenda illus olnd on,

Teine naupa et se kunningas. Lahhab leida omale
wõtta, tütrus ütlen, et me ollime selle metsse wene,
ja, õiele, ja ollime tükke wannu emma juures, ja se on
meitie arra wõllone, et wata se on minno wene! se metsis
ja kui minna nüüd teitele tullen, kus sus wene jääb
kunningas ütlene: kus sinna allet jäel peab so wene
ka ollema. Siis se kunningas wõtnud selle tütre ommale
Prouwaks.

No se wanna emma kuulnu seda, et se tütre ar kunningale
saane on, ~~sus~~ siis se ta omma tüe dar õhkane peäl!
et kust ta mehhele saab, wa emma ütlene: kannata nüel
pilk aeg annab hea nõu, kes kannatab se kauwa ellab.
Siis se wa emma ja tüe dar läine wa se nna kunninga
kunninga juure, se wanna emma lasnud so kätmed sauna
kunninga Prouwale, ja selle kunninga Prouwal õnlne lupsi
Lasnud selle Prouwa ~~se~~ sauna wiia, ni i pea kui se prouwa
sauna läine on, nende wanna pannud ukse kinni! ja ise
wälja poolt leili wis kama! kunningas olnu ise jakki pael peäl
kunningas tulnu õhta koju, langenu maggam maggama,
siis wanna emma pannud omma tübu teise nõrva.
Es simese õje Prouwa tulnu sauna ast ärra, immetane last
last teise õje tulnu jälle immetane last, ise siis

ütlene: kolmanda oge õje ma tullel wel, siis ma i tulle
ennam mitte, kunningas nulane as se mall, no kolmanda
õje, tulnu kunningas walwane! ni pea kui ta tulnu on,
nende kunningas kaskane, maast üllis, askane taast kinni,
siis Prouwa wää kine, kuis as se wanna emma laaga
teine on! siis se kunningas lasnu, hommiko sura tõrre
sisse aeda ja, üllale korge nõrgest jo kalda peäle,
ja jagge kuskuda.

27. Enne muistes Rebbane küsinud, kuned ja kawwo
ess et taal wrni liggi naine on, et kuinna ta
teile jure temma to, ta mwrrab teitte mollimo
ärra, kunt ja kawwu üttlene: no minna to ta ärra?
Siis me näme, kui kangi ta on, Rebbane
läinet siis omma näist ärwa tooma, siis kuine
läine rüggi lassu alla, ja kawwo läine pu otsa,
kuine küssine: ons nähha / tullac kawwo üttlene:
polle, kuine küssine tuft kon? ons nähha tullac,
kawwo üttlene: seäle tullet üks isse pissike agga pitz
teiwas selgas, siis Rebbane tulne kassiga pu alla,
kuine mõtlene—ehkko no änna ots wälgas, kuine
kipputanu omma änna otsa, kas kawwa ne ei änna otsa
kinni, kuinst kohkune! Ke panneme sillides metsa
minnema, kas kohkuwo pu otsa, kawwo kohkuo pu otsa
otsast mahha kaila koinst katki.

Siis Rebbane naerne.

28. Enne muisse, olne üks wa toil naene, se toil
naine läine metsa, siis läine ühhe kiwwi otsa, ne
küsseley isse weccane sõrmega; minne sa siit läbbi,
jä üttlene minne sa siit läbbi, siis saate jälle
kokko. Mõrsuwad nuu lnet, põsa tekkwa, pannuo
metsa minnema; jätnuo ja rahha tassu põsa äre.
Naene leine selle rahha pääle, naine läine räkine
mehhele et ta rahha leine on.
Mees mõtlene—se lähhib wäkib wõllas: et ta ta
rahha le leine on, se wõta kse no näest ommiti
ärra? siis se mees wõtnuo omma naise ka omma sillis,
mees läine kõrtsist läbbi, wõtnuo natti omm ommale
saio, kui se mees läine on, hikkra wõs näne üllc
pea sajo, naine küssine kust need saiad tullac?
mees üttlene: new saiadawad taiwast no
mahha. n mees läine ava wõtnuo rahha ärra
läine koio.

mees ütlene mõtlene:
on
Täma üres wa teil innimene, ta läkheb wäkk
ta üllest, se wõetakse ammete mo käest ärra.
Siis mees ütlene: müüe minne petta oma lastega
ennast ärra? ma pannen teilet ühhe tõrre alla, et wa
sa teili kallale mitte. wain (Dänisch) Lüde-
Siis mees isse lasnud kannab tõrre põhha peäle
sõma, ja isse tilgutane, na augudest tuli ja tõrwa
jeggamene jäest jäält sisse? jaab ta siis tilgutanes siis
lasnud jäält tõrr alt ärra. Naäne küssine? mis
jõdda se olli? mees ütlene: er nakka jõdda, no nenda
olnd was, m naine läine näkinõ üllest: selle nakka
mis ta leine on, mees kutsutud linna, mees läine
siis kohhus küsssine? sa ollet jo nakka leidnud,
mees ütlene: wes jõdda wäris? kohhus ütlene: jo
omma naine wat nakis, kohhus küsssine naise käest
millal sa selle leidsid? naine ütlene: siis kui
saiad taewast makha sadda asid, kohhus ütlene:
millal ne saiad makha sadda asid, naine ütlene: siis
kui härrad küllas pexsid. kohhol kohhus

ütlene: millal s jõdda härrad pexsid? naine ütlene:
siis kui nakka jõdda maal olli kui tult ja tõwa nä
taewast makha sadas, siis kohhus saatnud mõllemad
uksest wälja.

29. Mõrsukatest

Enne mo muiste, olne üres moi ühhes üks mõisas üks
preili, ja mõrsukad käine jõdda kossimas. ühhe
korra, tulnud jälle, jõdda preilid ommale sama,
nede Mõrsukad olnd, jurest sarsad, nendel olnd
suur uhke maia, mõtsas, preili ütlene: kus ma tulle
ma ei oska jo mõtlet mõrsukad ütlene: meie pun-
ome siia pailad oksse otsa, kus järge sa tullet,
ta se preili tahtnud, ühhe korra minnema, neid siia
paili sauduse preili näine, suur uhke jõdda
olnd mõtsas; temma läine senna sisse, üks wana
emma sõtkund leiba, keige esimes ses tõwas.
Se se preili läind tiise tuppa, jäält olnd ni palju
oetied, sekkes ja ühhe tubba, olnd, läine kolma
nda tubba, tuppa, jäält olnd ni palju kaitud laiuid,

Agga kesk paika parranedad olne suur werr
pax, suur kerwes olne peäl, no preilil wallo xx
kusst ta walja saab! läine sille wanna
ima jure, pallune teeda, et ta teeda wälja
aitaxj emma üttlend: ja kusst ma sino wälja
aitaj minne senna aete tekki alla, kui seäl
jõuwad hoida, siis jääd ja inge, se preili
läine senna tekki alla; kus siis mõrsukad
tulne! üks tüdruk olne nene mõrsukade
nahkes, tulne tubba mängune tükki aega,
teisega, wiine selle tüdrukusu paikka jure,
käuhkane pea otsast ära! ta sõrme lõõne
ka otsast ära! sõrm läine weredes asjome
alla, tut tüdruk wõtnud selle sõrme
ära pitnud taskus. meene mõrsukad läine
maggama, se preili wõtnud käeda, kui nad
nen maggama laind on, ta läine wõtnud

leiwa natturesi, ommale, 2 suurt locu koiwa olne
uxse wahhel, ta annune neid leiwa maed natturesse
nende koorde katte, ni kauwa kui neid koorad jõõne on
läine ise ärra jooste moisa, no teise korra tulnud
jälle, neid mõrsukad senna mõisa, see a preilie
korsima, preile üttlend: n mool on unnes öötud: et
teil on suur ukhe kodda.
ja 3 tubba, mõrsukad üttlend: ja neid on meil küx,
see preili üttlend: mool on unnes öötud, et
teil on üks tubba, ka seäl on suur werrine pax,
~~on~~ kesk paika parrandad, ja suur werre tõrs on
nurkas, ja 4 suur seldet on parranda al koolgad
on seäl sees! neid mõrsukad üttlend: polle meil
mitte sõkhusest olnu asja, se preili wõtnud
selle sorme tagasi ärra, wisnand nende otte,
kui mõrsukad wisnand noaga preilid, preili
saand teiste sexxa, siis wõetud waad mehhed
kinni ja panend wangi.

Nüüd on kaua kuuleft
jutta kirjaand.

Nüüd on weel kenmat juttut

Heeles

№ 30 Michel Kukkerd

Sea Siil olli kaapsa aiéas ja jänes
tulli omma kaapsad waatama ja ütles
Seli wasta weame kihla kolme kuld
tarwati peale kame wõita jooksta aga
jännes ütles mis ja Sit ka mo wasta
alled ja Siil ütles olle kame kamiko
warra sei kida Siis ja möllemad lak=
Sid ô koja Siil läks koja ja rääkis omma
naisele mis wädda Sinne kihla
kame jannesega wõita jooksta oh Sina
rummab mis ja ka temma wasta alled
mis ja räkid Sa pead mehhe tahtmist
teggéma panid nõud kokko ja läksid
kamiko aida teine teisse wau otsa peale
jänes tuli aida ja hüdis alled plat Sis
-jaat

jamnes ees siil tagga jubba siil teis
wen otsas ei olle nahka millal ta mo
nauda läks seda wisi jookside kolm
korda siis ütles jännes 99 korda täis.
siis jookis jännes ni palju et tal
jauft ja ninnast werri wälja tulli
ja siis surri. 31. Rebbane olli omale läh-
nud metsast püüdma mis kätte
saab ja kui ta taggasi tulli püüja
pealt teggi auko ma sissi ja pan=
ni sisse mis ta olli kätte saanud
ja istus peäle hunt tulli temma
jure rebbane wõttab käppaga perse alt
pistis suho sitis on agga hea mis ja pers
lasted ja suho pisedad hunt nangutas tuli hea jugan
pistis suho palle hea midagi rebane wõtab liha
perse alt ja sitis on agga hea. H. Pihrand

17

32. Ühhe isfal olli muiste aega 33 p poega
olnud kaks noremad wendaseed olid
targad mehhed olnud tuhka mun
pert ja olli lol olnud. Kui ta hai=
geks jänud siis ütles ta omma poegade
tie peate iggal õhtu mo hava pääl käima,
wasto omma noremа paiale ütles ta
sinna pead Joulo laupa höja mo
hava peale tullema teise paiale ütles
ta sinna pead Keäripäwa laupa höja
mo hava peäle tullema tuhka mun
piddi kolmekunningapäwa laupa hoja
minnema tulli kored nõrema wen=
nal minnas ta tuhka munni pallema
kulla sõddame pai minne mo eest
ma anna ommad japad ja jalga ja
kue selga siis läks tuhkamun hava
peäle siis külmetas ta ennet ösja

hud es jäis hüdis isja nok ~~tuhramun olled~~
~~ja jeo t jah olten~~ olled ja mo neike
norem poeg jei ei polle ta jatis mind
nok hea kul et ta mind ärra pälgand
on nüüd on ta omma önne ärra pälgand
jäis and is ta tuhramannile wask wille
ja wask juitjad teist körraft jesje tei-
felt valja kui ja willistad jäis tulleb
julle üks wask hobbo kui ta koie läks
jäis wiskas ta juitjed alli kiwwi häre
alla isje ätlus ~~ta~~ oh olli agga kange kül. kui teije wen-
na kord olli minna akkas ta jälle tuh-
ramanni pallama minne mo eest ma
anna ommad uued ried ed ja ülle jäis
läks tuhraman kui ~~k~~hawa peäl jei-
sis jäis hüdis isja nok mo teine poeg

olled ja jei ei olle ta jatis mind
nok hea kül it ta mind on ärra pölgand
nüüd on ta omma önne ärra polgand ja
and is tuhramannile höbbe juitjed ja
hobbe wille kui ja willistad jäis ütle
isje teist korraft jesje teiselt wälja
jäis tulleb julle üks höbbe hobbo kui
ta koja läks jäis wiskas ta juitjed ja
wille randa alli kiwwi äre alla kui ta
koja jai jäis küsjijed teised mis isja
rakis oh! olli agga kange kül kui tuhra-
manni ~~oma~~ omma kord olli minna jäis
pallas ta teiste kendade käest ried id
jäis ütlejed nemmad ma lorrijed
kasji peäle mis ja lorrijed jo omma

kord siis läks temma emma katriste
rietega kange külmaga issa hawa peale
siis hüdis issa noh ~~na~~ tuhkamun olled
ja sei jah allen siis ane is ta tuhka=
masinile kulle suitsed ja kuld wille
ja ütles kui sa willistad siis ütle
teist körwast sisse teisest wälja siis
tulleb sulle üks kuld hobbe kui ta koja
läks siis wiskas temma suitsed rande
alli kiwwi äre alla. Kunninga tüdar
olli üppe sure kange mäe otsas inninnis sed
käddе katsumas kui tuhkamennі / wennad
ka läksid siis ütles temma wõtke
minne ka seltsi siis ütlesid wennad

mis ja senna otsid minne mutsa otsi se=
sid ja te puhtaks tuhkamun läks mutsa
wiskas kaks kalm weise sitta senest körwi
ja wiskas korwi põsa ja wõttis suitsed alli
kiwwi äre alt siis willistas temma walja
hälega siis tulli temmale üks wask hõbe
ja läks rahwa seast läbbi ja tõmmas
teise wennale teise laksa pihta pitsaga
pöris ümber tulli koja pole lasi hobbe
lahti wiskas suitsed alli kiwwi häre
alla wõttis sene rätsa põsast ärra ja
läks koje akkas senid puhdama teggema
siis tullid wennad koja ~~ei~~ siis ütles
norem wend oh ja sigga sõarsi ja

Jaksid töie vannaema vend ütles oh ead
küll mis se wa lol teab kui wennad jäl-
le läksid pallas tuhkam wõtke mind ka
kaja Jüs ütlesid wennad mis ja tead kus
me lähme minne mutja otsid Jenid keda
walmis kui me kojo tullemu kui wennad
ärra läksid läks tuhkamun ka wõttis rääk-
ja kä otja läks wiskas kaks kolm Jeneft
Jüsse panni põsa läks wõttis (hõbbe) Juitsed
kalli kiwwi äre alt ja hõbbe wille Jüs
willistas temma walje hälega Jüs
tulli temmale hõbbe hobba astus Jel-
ga ja läks hulga rahwa Jeaft läbbi

Jüs tõmbas ta teise wennale teise
laksjo pitsaga lelga Jüs ütlesid kõik
rahwas ühheft Juuft waata mis mees
se on lähheb mäe otja kui ta polese
wahhese Jaid (Jüs) pöris (Jüs) ta ümber ja tulli
kojo pole kui ta Jene räätsa jure Jai
Jüs laksi ta hobbose lahti ja wõttis
Jene räätsa põsaft ärra läks kojo
akkas keetma wennad tullid wäljaft ärra
~~tullid~~ Jüs ütles nõrem wend missa Jelle
aia teggid wannam wend akkas kalma
olge peäle mis se teab millal me ärra
tulleme saand walmis keetud Jöid ja

läksid maggama kui naad hommiko wara
ülles tõusid akka=sid minnema siis kallo=
sid nemmad matti läätsi tuhka sinna
noppi ärra ja keda walmis kui teised
ärra läksid aias temma tühhaga katla
siis läks temma randa ja wõttis kuld sui=
sed halli kiwwi äre alt siis willistas
temma waljo hälega ja ütles tüst nõrwast
sisse teisett wäja siis tulli üks kuld
hobbo astas selga läks rahwa hulga
seast läbbi tõmbas teise weniale
teise laksc pitsaga mööda selga ja
läks kihutes mäe otsa siis tõi ta

kunninga tutre mäe otsast mahha siis
löi tütruk temmale pitsi otsa ja mur=
tüs kuld wana poleks siis and is ta po=
le wana tuhkamunnile (pool jäi ta amma kadu)
le Tütruk läks kun=
ninga jure ja tuhkamun läks omma
kojo akkas leätsi kutma sup olli walmis
kui teised kojo tulid tuhkamunni
pea olli rättikoga kinni kui teised üt=
lesid mis se peal on siis wastas temma
mis tüe sest käside. Teisel hommal
allid palje üllemid ja kind=rallid kun=
ninga jures üks ütles minna tõin tem=
se tütre mäe otsast mahha teine

ütles ma töin mahha agga ühhegil ei olnud
märki siis läks tuhkamun ja pallus ukse
hoidjad et ta las seks tedda kunninga
juu minna kui ukse hoidja temmale
lubba and is siis as tus temma sisse kel
üllemad söid ja jöid saadas siis ütle
temma minna töin sinna tütre mäe ot
sast mahha wiskas pole ouna lauda pe
ja watas söin on märk siis küsis kun
ningas tütre kääst kas se mees töi
sind mahha jah. siis olli üks wask ar
jasega enmis kunninga rahho aidas
ja keik ütlesid kes selle ärra toob se saab

sure kingitusse ja tuhkamun pallus kun-
ninga a waast kari märad siis ütles kun-
ningas need on nenda samma sinnä
kut minnä siis läks temma talli ja
wöttis kari mära kinni astus selga issi
löi laks laks perse pihta känis mära mah-
ha ja wöttis nahha pealt ärra panni omma
ümber pea läks emmise pole sai kädde
kui wennad tedda nägid ütlesid nemmad
wötta hnda mis se wöttab anna se meile tömba-
ge omma pöjal ötsast ära siis tömbasid
nemmad pöia otsast ja antsid tedda temmale
kui nemmad hobbe sarwedega sokko nägid siis

ütlesid kes selle ärra toob sõ ja sure ringi-
tus je ja tuhkamun ütles kunninga vasto kuh-
ba mulle kaeri mära je on sinna eks ja
minne võtta siis wottis ta tallist kinni
astus selga löi laks laks perse pihta känis
mära mahha wõttis nahha peält ärra panni
omma ümber pea läks sokko pole sai käd
siis tulliè wennad tema jure ütlesid ana m
tele temma ütles tõmbage selja pealt tük ärra
siis tõmbasid ärra antsid temnale hobbe lakka
ga tük olli roho aidas teised ütlesid kes selle är
toob saab ringitust tuhkamun täks löi ärra

andis wennale sai warba sälle kui ta tubba läks
panni selja tünni sua peale sii on wask arjasega emis
panni põõla sua peale sii on hõbbe sarwedega sok
pani wärsa laia peale sii on kuld lusaga tük.

Küssel: 1. Mis = mõn mõa otsas, 4
sarwe pääs. (Tuuling - Mõte)

2. Kes raske härg magab, see ase[l] ? aastat
seisab. (Tulevase.)

3. Kes on kuk nii kärmeste laulnud, et
kõige ilma rahwas seda kuulnud? (Noa laewas)

4. kaks wennakest, üks sidemega seotud (Ajatähed)

5. Tuust kurat, rauast ambad (Kõnnumaa) wok.

6. Kes tulewad lapsed wanematte warule kok-
ku (Lambad, kuhja all.)

7. Ilma sündimatta: lapsed jube tantsiwad
kartusel. (Seitse)

8. Üks ütleb, temal olle sui hea, teine ütleb
tal olle talwe hää, kolmandel olle üks
kõik. (Lohmal olle sui, hõrjal talwe hea;
hobusel üks kõik.)

9. Kuue kael üle mere? (Kattel sang.)

10. Ise ime, ise pime, ise maailma tark? (Päämet.)

11. Ise ime, ise pime, ise maailma rakendaja. (Jõõl.)

12. 1 Aki ja 2 ammu? (Jeus ja nina.)

13. Keerleb, weerleb kui ots saab, muneb.
(Lõpu wõne) (Joyfous Kreutzer)

14, 2e penni walged kukkesid (Kinbad.) (№ 29.)
15, Koer augab, änd juww (Lõuk)
16, Penane koeb augab läbi luise ajo (Kool.
17, Neitsit nurkas, sülle saijo kakkasid (Sauna ahi.) Siehe № 25.
18, 4 hoost tallis, 1 soidab umber (4 wardad)
19, Hobu ohjate, meest püitsate, tee tolmuta. (Laew.)
20, Lops läheb metsa ilma kirwete, teeb noata korraga 2 kaugi (näriib pähkle poolekst.)
21. Mis on keige raskem puu kandal? (Janiskep. Lillenstab)
22, Mustast tuleb rohelinq rohelisest walge, walgest tuleb suure usinusega kolme. (rohi, piim, w oi.)
23. Pole midagi, ometi woib teda nähe. (wäri. Kfirtt etw.)
24 Tiiri ülestspidi, lada alatspidi. (Weike saba)
25, Siga hingab iga aiaste läbi. Siehe № 17.
26. Ussel pitk amme, ainal lai magu, lapsed koik ümargused (koop, ahi, leiwad.)

27 Nahk ait ja puust luik (woist ja pahe.)
28. Ossel toorest liha täis, päewe tähja tuust täis (Ase.)
29. Laut walged lambad täit (Mts. № 14.)
30. Tuba täis tuttawaid, 1 ei tunne teist. (jälgad.)
31. Talupoeg näab alati, kunninget arwe, sest ei näe poolegi (oma sugune.)
32. Koorm wäsib, ei koorma kandja ei wäsi. (iste.)
33. Päewa toorest liha, ossi täis tauke täis. (Kindad.)
34 Hommikul nelja-jalgne, nöunajal kahe-jalgne, pärast lõunat kolme-jalgne (enimene)
35 Ellis on enam kui kaks linnu põlsad (kiks peus)
36 Millal tappeti ½ oja inimesi ühekwaga ära (Adama ajal)

Vana Testamendi.

Peab vahwad nagoma
polwest pärandud olema.
Wanad Wmad. Käsud.

I. 1. Oma jaunga ei saa
mehe, mitte üle ole
Korre.

2. Lootus olgu Looja peäl!

II. 3. Summala nimi kaib Kõi-
kidest üle.

III. 4. Pühapäew on Issanda,
Ajajapäew, töö pärast.

IV. 5. Wõta Wanemad sõna, mis Wanemad ütlevad!

V. 6. Ela ise, las teine kaua elada.

7. Pitk olgu sõõma-lühike Cooma-Kõsi!

VI. 8. Jgaühel oma armas!

9. Oma armas, kaasa kallis!

10. Oma olgu kulla tükk
Sõbel olgu mulla tükk.

VII. 11. Jgaühel olgu oma osa!

12. Kuljja juus pitska ei looda
aga wõtja käe pitka luuakse.

VIII. 13. Räägi meest, aga ära
nimeta meest.

14. Räägi mis tõsi, soo
mis küpse!

15. Parem jiettu kanda, kui
jiettu teha!

16. Palju kuulel, palju tee:
pisut räägi!

IX ü. X. faskj.

jan. 672.

jan. 673.

par 676